

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 801
Παρασκευή
28 Νοεμβρίου 2003
Τιμή: 4 Ευρώ

25 ΦΕΒ. 2004

7002 '830 € 7

Όταν το ΠΑΣΟΚ μεταλλάσσεται...

Οι μηχανισμοί έχουν αντικαταστήσει την πολιτική. Η μεγάλη υζήτηση σήμερα στο κυβερνών κόμμα είναι αν η Μιμή θα έπρεπε να συμπεριληφθεί στα ψηφοδέλτια ή όχι. Το γεγονός ότι στήθηκε από την αστυνομία, πως όλα φανερώνουν,

μια πρωτοφανής προβοκάτσια εις βάρος τουλάχιστον ενός από τους εφτά μαθηλωτές της Θεσσαλονίκης και ότι κινδυνεύει ημέρα με την ημέρα η ζωή των απεργών πείνας, δεν απασχόλησε ούτε έναν πολιτευτή του ΠΑΣΟΚ!

εργοί πείνας:
κράτος
αναλγησίας

- Όταν Σημίτης και Βάσω στήριζαν την Ιντρακόμ στο ΚΥΣΥΜ

- Κρουσταλλάκη Συνέντευξης συνέχεια
- Ανέκδοτα ποιήματα του Δημ. Χατζή

- Ιστορίες από την Κρητική Επανάσταση
- Το Outlook της συμφοράς

SN 1108-9822

48>

1108 982000

Θανάσης Βαλτινός
ΕΘΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΙΚΟΤΙΝΗ
διηγήματα

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
λογοτεχνία

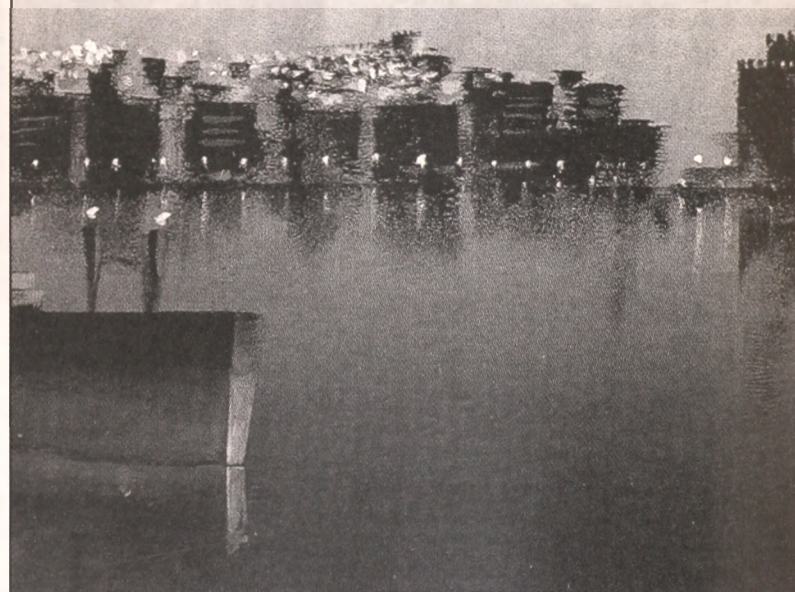
ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ
Εθισμός στη νικοτίνη
διηγήματα

Ο πολυβραβευμένος συγγραφέας επανέρχεται με δώδεκα ιστορίες για τον άνθρωπο και τα πάθη του.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ

Της Σαλονίκης μοναχά...
διηγήματα

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ
λογοτεχνία

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ
Της Σαλονίκης μοναχά...
διηγήματα

Οχτώ ιστορίες, δύο παραμύθια και ένα όνειρο με φόντο τη Θεσσαλονίκη.

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντι

Όταν το ΠΑΣΟΚ μεταλλάσσεται...

Οι μηχανισμοί έχουν αντικαταστήσει την πολιτική. Η μεγάλη σύγκρουση σήμερα στο κυβερνητικό κόμμα είναι εάν η Μιμική θα διαρκέσει να συμβαίνει ή όχι. Το γεγονός ότι σε όλη την Ελλάδα, όπως όλα φανερώνουν,

μία πρωτοφανής προοδικότητα εις βάρος της συλλογιστικής απόδειξης και της διαλεκτικής της θεωρητικής και έτσι να μην υπάρχει ημάρμα στην ημερήσια ζωή των πολιτών, δεν αποτελείται από τον ΠΑΣΟΚ

• Απεργία κλάδων
• Τύπος Σπύρος
• Η Ολυμπιακή ήττα του...
• Ιστορίες από την Κρητική Επανάσταση

• Τύπος Σπύρος
• Η Ολυμπιακή ήττα του...
• Ιστορίες από την Κρητική Επανάσταση

• Τύπος Σπύρος
• Η Ολυμπιακή ήττα του...
• Ιστορίες από την Κρητική Επανάσταση

• Τύπος Σπύρος
• Η Ολυμπιακή ήττα του...
• Ιστορίες από την Κρητική Επανάσταση

Περίοδος Β' • Έτος 30ο • Τεύχος 801

Παρασκευή 28 Νοεμβρίου 2003

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

**ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Εύη Ζήση

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεωκίας 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Η απόλυτη φθορά	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Με ομπρέλα του ΝΑΤΟ μη ορατή δια γυμνού οφθαλμού	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ:	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Εφημερολόγια από την Εφήμερη (Όλγα Ι. Φωτακοπούλου)	14
• -: Το κράτος της αναλγησίας	15
• -: Όταν ο κ. Ψυχάρης εξορμά...	16
• Βασίλης Ζήσης: Όταν ο Κ. Σημίτης και η Β. Παπανδρέου στήριζαν τον Σ. Κόκκαλη στο ΚΥΣΥΜ	18
• Ειδικός Συνεργάτης: Συνεντεύξεως Κρουσταλλάκη συνέχεια...	20
• Κ. Τσαλόγλου: Η Ολυμπιακή ήττα του... προϋπολογισμού	22
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Γίνονται από μας, θα μείνουν σ' αυτούς	24
• Μάνος Στεφανίδης: Έκπαγλος Πάγκαλος	26
• Πάνος Καζάκος: Οι δυσδιάκριτες πτυχές της παγκοσμιοποίησης	28
• Στρατής Μοσχονήσιος: Τουρκία: Πού στόχευαν οι τρομοκράτες;	31
• Κοσμοδρόμο	32
• Μανόλης Καρέλλης: Οι Προξενικές Εκθέσεις για την Επανάσταση 1866-69	34
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	40
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	41
• Δημήτρης Φιλίππιδης: Το ελληνικό do.co.mo.mo. σε δράση	45
• Νίκος Γουλανδρής: Ανέκδοτα ποιήματα του Δημήτρη Χατζή	46
• Θανάσης Μουτσόπουλος: Το Outlook και το αμερικάνικο (διόρθωση: γερμανικό) όνειρο της ελληνικής τέχνης	51
• Σ.Β. Σκοπελίτης: Outlook	52
• Κωστής Τριανταφύλλου: Πολιτιστικές σημασίες	54
• Καλλιόπη Αναγνωστή: Μην ανησυχείτε, είναι απλώς Τέχνη...	56
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Ορφείας στο φως	58
• Ειρήνη Μουντράκη: Ανατρεπτική Ιστορία	60
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Τσέχωφ από την ανάποδη	61
• Δημήτρης Χαρίτος: Μονοξείδιο του άνθρακα	62
• ΒΙΒΛΙΟ	63

Η ΑΠΟΛΥΤΗ ΦΘΟΡΑ

...Αυτό που ξεχείλισε το ποτήρι και που αφορά το σύνολο της πολιτικής ζωής είναι ότι πληθαίνουν πολύ οι καραγκιόζηδες, σ' όλη τη χώρα, στην πολιτική, τη δημοσιογραφία, στους ακαδημαϊκούς κύκλους κ.λπ.
Φοίβος Ιωαννίδης, Καθημερινή 23.11.2003

ΟΛΑ ΟΣΑ συνέβησαν τις τελευταίες ημέρες –οι αποσκιρτήσεις, οι αποσύρσεις, η διαγραφή Σπυριούνη και η «ανανέωση» του ψηφοδέλτιου του ΠΑΣΟΚ (ή η αποσιώπηση ονομάτων σε μερικούς «πονηρούς» νομούς, όπως λ.χ. στο νομό Χανίων) από τη μια πλευρά, και η αναλγησία που επέδειξε η κυβέρνηση μέχρι την ύστατη ώρα στο θέμα των απεργών πείνας από την άλλη– φανέρωσαν μια θλιβερή εικόνα. Τα λόγια του αποσυρθέντος κ. Φοίβου Ιωαννίδη για «καραγκιόζηδες της πολιτικής, της δημοσιογραφίας και των πανεπιστημίων» έρχονται να συμπληρώσουν όσα περί της μη αναμάρτητης Δικαιοσύνης και του «μουςκέματος στην αμαρτία» έλεγε πριν ένα δεκαπενθήμερο στη συνέντευξή του στο *Αντί* ο τέως εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Ευάγγελος Κρουσταλλάκης.

Η ΠΑΡΡΗΣΙΑ με την οποία γίνονται τέτοιες καταγγελίες δείχνει ότι δεν έχουν εκλείψει εντελώς η ευθύνη και το θάρρος από τον τόπο. Αλλά η εικόνα των ανθρώπων που έχουν μεταλλαχθεί σ' αυτές τις αποκρουστικές μορφές πολιτικών, που μόνη μέριμνά τους είναι η συνέχιση της παραμονής τους στην εξουσία, είναι θλιβερή και αποδιώχνει καθημερινά τους πολίτες από την ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

Η ΑΠΑΡΙΘΜΗΣΗ των αμαρτημάτων του πολιτικού κόσμου γενικά, ειδικότερα όμως των κυβερνώντων, είναι από μόνη της κουραστική. Έχουν για παράδειγμα διαχειριστεί τις κοινοτικές επιδοτήσεις με τόση ανικανότητα και αδιαφάνεια ώστε κατάφεραν –οι κυβερνώντες– να αποσύρονται σήμερα έχοντας αφήσει τις υποδομές της χώρας σε επίπεδα μακράν εκείνων για τις οποίες υποτίθεται ότι έλαβαν τις επιδοτήσεις –χωρίς να συνυπολογίζουμε και τις προσωπικές διασφαλίσεις ορισμένων.

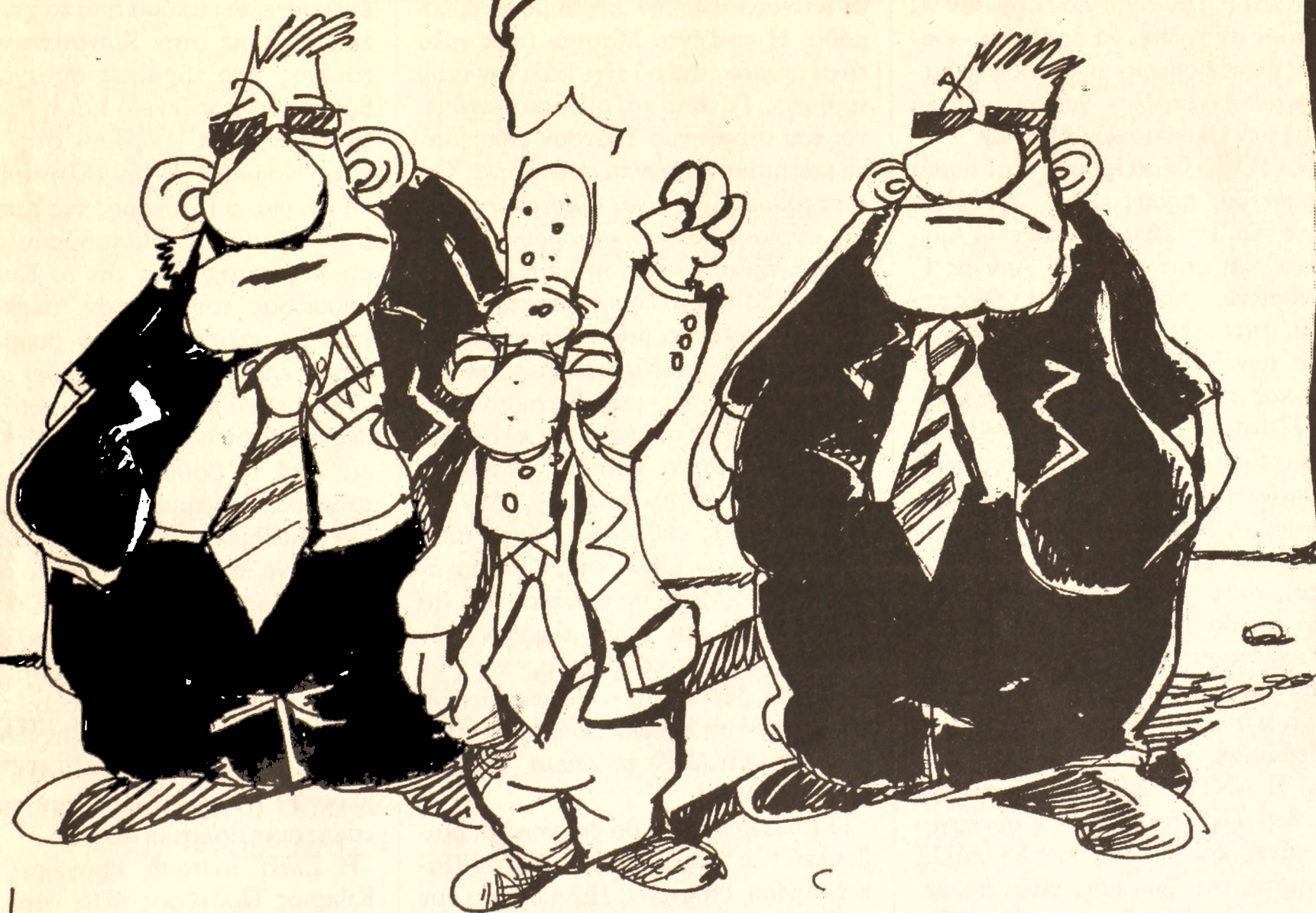
ΤΟ ΨΗΦΟΔΕΛΤΙΟ του ΠΑΣΟΚ στερήθηκε μεν της παρουσίας των κ.κ. Πανταγιά και Νεονάκη, αλλά διατήρησε το σθένος και το ήθος του με την παρουσία των κ.κ. Κουλούρη και Πάγκαλου. Και, άκουσον-άκουσον, στο βάθος του ορίζοντα επέρχεται η «λυτρωτική και καθαρήτριά» για το κυβερνών κόμμα «λύση», εκείνη του Γιωργάκη Παπανδρέου ως νέου Προέδρου!

ΟΙ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΙ έχουν αντικαταστήσει την πολιτική. Η μεγάλη συζήτηση σήμερα στο κυβερνών κόμμα είναι εάν η Μιμή θα έπρεπε ή όχι να συμπεριληφθεί στα ψηφοδέλτια ή κατά πόσον η παρουσία του κ. Χριστοδουλάκη στο ψηφοδέλτιο του νομού Χανίων θα είναι χρήσιμη. Το γεγονός ότι στήθηκε από την αστυνομία, όπως όλα φανερώνουν, μια πρωτοφανής προβοκάτσια εις βάρος τουλάχιστον ενός από τους επτά διαδηλωτές της Θεσσαλονίκης και ότι κινδύνεψε σοβαρότατα η ζωή των απεργών πείνας, δεν απασχόλησε παρά την ύστατη ώρα και έναν μόνο από τους πολιτευτές του ΠΑΣΟΚ: Τον αποστασιοποιημένο Κώστα Λαλιώτη. Ο άλλος πολιτευτής, ο καθηγητής κ. Σταθόπουλος, ομίλησε ως νομικός, εάν δεν κάνουμε λάθος.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΝΑ
ΑΡΙΣΤΕΡΟ ΚΟΜΜΑ...

ΜΕ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΝ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ...
ΣΤΡΑΤΗΓΟ ΤΟΝ ΠΑΓΚΑΛΟ...
ΚΟΜΑΝΤΟ ΤΟΝ ΚΟΥΛΟΥΡΗ...

ΚΑΙ 7 ΑΠΕΡΓΟΥΣ ΠΕΙΝΑΣ ΓΙΑ ΑΠΟΔΕΙΞΗ...

Με ομπρέλα του ΝΑΤΟ μη ορατή δια γυμνού οφθαλμού...

...ΚΑΙ ΑΦΟΥ «τακτοποίησε» η κυβερνώσα παράταξη σειρά επίμαχων προβλημάτων (απέκλεισε, λόγω χάρη, από τις λίστες τον Γ. Πανταγιά, διέγραψε, από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ, τον Κ. Σπυριούνη, προσήγγισε την ηθοποιό Άντζελα Γκερέκου, για να είναι υποψήφια στην Κέρκυρα, κ.λπ.), ξαφνικά Κ. Σημίτης, Γ. Παπανδρέου και Γ. Παπαντωνίου άρχισαν να συζητούν αν πρέπει να δεχθούμε –επισήμως ή ανεπισήμως– την προσφερόμενη «νατοϊκή ομπρέλα», για την ασφαλή τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Η ΝΑΤΟΪΚΗ προσφορά (στην ουσία αμερικανική προσφορά...) δεν είναι κάτι το νέο. Την είχαν προτάξει οι Αμερικανοί και στον υπουργό Άμυνας Γ. Παπαντωνίου, πριν από τρεις μήνες περίπου, όταν είχε επισκεφθεί το Κολοράντο των ΗΠΑ: Το ΝΑΤΟ –του είπαν– και πιο συγκεκριμένα ο στρατηγός Τζόνσον, ύπατος διοικητής των Συμμαχικών Δυνάμεων Ευρώπης, θέτει στη διάθεσή σας, για την περίπτωση των Αγώνων, τη Νατοϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης (ΝΑΤΟ Rapid Reaction Force), που συγκροτείται, αυτή την περίοδο, με έδρα την Μονς του Βελγίου... Κατ'επέκταση: Θέλουμε να πιστεύουμε ότι θα εκτιμήσετε την προσφορά μας και ότι η συνεργασία Αθήνας-Μονς είναι δεδομένη.

ΚΑΙ Η ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ Παπαντωνίου; Ναι, βεβαίως –τους είπε– η συνεργασία κάνει καλό, αλλά επειδή πολλά πράγματα, στη ζωή μας, είναι πολυεστιακά, πολυεδρικά, και στους Ολυμπιακούς μετέχουν και χώρες που δεν

είναι μέλη του ΝΑΤΟ (ακόμα και χώρες που δεν διάκινται συμπαθώς έναντι του ΝΑΤΟ...), δια ταύτα πιστεύω ότι το θέμα προϋποθέτει «απόφαση εν συμβουλίω» – ακριβέστερα «απόφαση εν υπουργικώ συμβουλίω».

ΤΟ ΘΕΜΑ επέπρωτο να επανέλθει, με αφορμή τις πολύνεκρες βομβιστικές επιθέσεις που συγκλόνισαν την Κωνσταντινούπολη, την περασμένη εβδομάδα. Η «ατζέντα Μπους» (πως «όλα είναι τρομοκρατία») είχε πάλι την τιμητική της... Γι' αυτό και οι παρατρεχάμενοι του στρατηγού Τζόνσον έσπευσαν να μας διαμηνύσουν τα αυτονόητα: Ότι «οι τρομοκράτες είναι αδίστακτοι» και ότι, αύριο-μεθαύριο, «μπορούν να χτυπήσουν την αυλή και του δικού μας σπιτιού». Από την άλλη, οι παρατρεχάμενοι φρόντισαν να μας καθησυχάσουν: Όταν μιλούμε για Νατοϊκή Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης –μας εξήγησαν– δεν εννοούμε ότι θα αρχίσουν να καταφθάνουν στην Αθήνα νατοϊκές δυνάμεις, ορατές δια γυμνού οφθαλμού. (Δεν θέλουμε να σας εκθέσουμε, άνευ αποχρώντος λόγου.) Άλλωστε, η συνεργασία Αθήνας-Μονς, θα καλύπτει θέματα συντονισμού και ροής πληροφοριών (δραστηριότητες καθόλου ορατές), με εξαίρεση, βέβαια, τα «ιπτάμενα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης» (λέγονται και ΑWΑCΣ) τα οποία, φυσικά, δεν κρύβονται!

ΤΙ ΕΔΩΣΑΝ (ή τι θα δώσουν) οι διαβουλεύσεις Σημίτη-Παπανδρέου-Παπαντωνίου, θα φανεί. Πάντως, για τον κυβερνητικό εκπρόσωπο Χρ. Πρωτόπαπα, πρόβλημα ουδέν! «Αν υπάρχει

κάποιο τεχνικό θέμα στο οποίο θα μπορούσαν να μας βοηθήσουν, γιατί όχι;» –είπε, για να προσθέσει: «Πολιτικά, πάντως, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα». [Καταλάβετε; Τα προβλήματα είναι «τεχνικά» και ουχί «πολιτικά».]

Ο Τ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

ΚΑΙ ΕΝΩ η κυβέρνηση Ερντογάν δεν έχει συνέλθει ακόμα από τα χτυπήματα που δέχτηκε στην Κωνσταντινούπολη (στόχος: δυο εβραϊκές συναγωγές, το βρετανικό προξενείο και η βρετανική τράπεζα HSBC), έφθασε στην Αθήνα, για συνομιλίες με την ελληνική πολιτική ηγεσία, ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας Τ. Παπαδόπουλος. Μερικοί υποστηρίζουν ότι το Κυπριακό, προσώρας τουλάχιστον, σκεπάστηκε από τα χαλάσματα των βομβιστικών αντών επιθέσεων και ότι «δεν μπορούμε τίποτε να περιμένουμε» από μια κυβέρνηση που βάλλεται, αυτή τη στιγμή, και από το βαθύ κράτος και από τα τουρκικά πολιτικά κόμματα, επί τω ότι δεν αξιώθηκε ούτε την ευρωπαϊκή προοπτική να προωθήσει, ούτε το αίσθημα ασφαλείας να εμπεδώσει, ούτε την οικονομία να ανορθώσει. Επιπλέον, δεν είναι λίγοι οι αναλυτές εκείνοι που πιστεύουν ότι οι τρομοκρατικές επιθέσεις ενδέχεται να απελευθερώσουν δυνάμεις που πιέζουν για αλλαγή των σημερινών συσχετισμών στην τουρκική εσωτερική πολιτική σκηνή.

Η ΖΩΗ, ωστόσο, προχωρεί. Και ο Κύπριος Πρόεδρος ήλθε στην Αθήνα για να συζητήσει θέματα πολύ συγκεκριμένα, όπως είναι η πλήρης ένταξη

ης Κύπρου (τον ερχόμενο Ιάιο) στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι προοπτικές επίλυσης του Κυπριακού, βάσει του σχεδίου Κόφι Ανάν, οι επικείμενες (στις 4 Δεκεμβρίου) εκλογές στα Κατεχόμενα, κ.ά. Ο κ. Παπαδόπουλος δεν το αϊζει αισιόδοξος. Ξέρει τι μια λύση «ως την 1η Ιαίου 2004 είναι αναγκαία» (και ότι υπάρχει κίνδυνος η σημερινή «πράσινη ραμμή» να μετατραπεί σε ξωτερικό σύνορο της Ευρώπης), αλλά και ξέρει ότι η διαλλαξία Ντενκτάς δεν είναι σχήμα λόγου. Άλλο τόσο ξέρει ότι δυσχερέστερα τώρα, η κυβέρνηση ροντογάν θα μπορούσε, έσα στο σημερινό κλίμα, να πάρει κάποια «γενναία» απόφαση για επίλυση του

Κυπριακού, εκτός και αν υποτεθεί ότι η κυβερνα παίρνει την «πολυπόθητη ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων, τον Δεκέμβριο του 2004».

ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω, δεν αναιρούν πως ορισμένες κριτικές φωνές που κούγονται και που σχετίζονται με τη στάση που τηρεί (ή τήρησε) η κυπριακή κυβέρνηση απέναντι στην τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση, αλλά και για παραλήψεις της κυπριακής ηγεσίας, που δυσχεραίνουν ή θα μπορούσαν να δυσχεράνουν την τελική διαπραγμάτευση του σχεδίου Κόφι Ανάν.

[Το «Πολιτικό Δεκαπενθήμερο» δεν δίνει την υπέρμετρη σημασία που δίνουν ορισμένοι διεθνολόγοι στο ποσοστό με το οποίο η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση θα κερδίσει τις εκλογές της 14ης Δεκεμβρίου. Γιατί, πριν από το ποσοστό, το ερώτημα είναι αν η τουρκοκυπριακή αντιπολίτευση θα κερδίσει τις εκλογές αυτές, οι οποίες πρωτοβουλία και επινεύσει Ντενκτάς- θα είναι εκλογές νοθείας, αν όχι βίας και νοθείας.]

ΠΑΝΤΩΣ, σύμφωνα με τον Κύπριο κυβερνητικό εκπρόσωπο κ. Χρυσόστομίδη, αμέσως μετά τις εκλογές στα Κατεχόμενα και «ανεξαρτήτως αποτελε-

σμάτων», ο Πρόεδρος της Κύπρου Τ. Παπαδόπουλος προτίθεται να ζητήσει «επανεναρξη των συνομιλιών, στη βάση του σχεδίου Ανάν». Και αυτό, για να παρακάμψει «σχέδιο Ντενκτάς», το οποίο –κατά τα ειωθότα Ντενκτάς...– προβλέπει «σχήμα δύο κρατών», την γέννηση των οποίων θα «κυρώσουν» χωριστά δημοψηφίσματα.

ΠΟΙΑ «Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ»;

ΚΑΙ ΕΝΩ η προεκλογική περίοδος προχωρεί –και προχωρεί!– ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος κατηγορήσε τον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη ότι, «παρά τη διαφαινόμενη ήττα του ΠΑΣΟΚ, δεν αναγνωρίζει την κύρια ευθύνη του» – το ότι άνοιξε, δηλαδή, τον δρόμο στη Νέα Δημοκρατία «αποκλείοντας συστηματικά κάθε προοδευτική διέξοδο». Η πολιτική του Κ. Σημίτη –πρόσθεσε– «δεν είναι η Αριστερά της ευθύνης, αλλά η Δεξιά του κατεστημένου».

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, την ερχόμενη Τρίτη, αναμένεται να γίνει η παρουσίαση της πολιτικής διακήρυξης των δυνάμεων του Χώρου Διαλόγου και Κοινής Δράσης της Αριστεράς, την οποία υπογράφουν η Ανανεωτική Κομμουνιστική

Αριστερά (ΑΚΟΑ), η Κίνηση Ενεργών Πολιτών (με επικεφαλής τον Μανώλη Γλέζο), η Διεθνιστική Εργατική Αριστερά (ΔΕΑ), η Κίνηση για την Ενότητα Δράσης της Αριστεράς (ΚΕΔΑ), η Κομμουνιστική Οργάνωση Ελλάδας (ΚΟΕ), ο Συνασπισμός και ανένταχτες δυνάμεις της Αριστεράς.

Ο ΣΥΝ αποδέχθηκε το κείμενο κατά πλειοψηφία και χωρίς ψηφοφορία: Πέντε μέλη (οι Μιχάλης Παπαγιαννάκης, Θ. Μαργαρίτης, Κώστας Πουλάκης, Σπύρος Λυκούδης και Γιάννης Μπαλάφας) εξέφρασαν τη διαφωνία τους με το κείμενο, ενώ η «ανανεωτική συσπείρωση» θα πραγματοποιήσει πανελλαδική σύσκεψη προκειμένου να καθορίσει την τακτική της. Προβληματισμό διατυ-

πώνει, εξάλλου, και η *Πράσινη Αριστερά* (το οικολογικό ρεύμα ιδεών του ΣΥΝ), για τις βασικές θέσεις από τις οποίες ξεκινά η πολιτική διακήρυξη.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ο πρόεδρος της Ν.Δ. Κ. Καραμανλής δεσμεύθηκε την περασμένη Δευτέρα, από το βήμα της Βουλής, ότι «η κυβέρνηση της Ν.Δ. θα καταργήσει τους νόμους της διαπλοκής», εννοώντας τα «ειδικά καθεστώτα» που έχουν διαμορφωθεί στους τομείς των δημοσίων έργων, των κρατικών προμηθειών και των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Και η αναπάντεχη συνέχεια: Με την πρόταση νόμου της Ν.Δ. τάχθηκε και ο (μέχρι εκείνη τη στιγμή) βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Κ. Σπυριούνης. Ακολούθησε ο αποκεφαλισμός του Σπυριούνη (λέγεται και διαγραφή από την Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ), κατ' εντολή του απουσιάζοντος, από τη σχετική συζήτηση, πρωθυπουργού Κ. Σημίτη: Κάποιοι απόρρησαν για τη σπουδή με την οποία αντέδρασε ο πρωθυπουργός. «Ήταν θέμα ύφους;» – ρώτησαν. Και κάποιοι αγιογράφοι του ΠΑΣΟΚ απάντησαν γαλλιστί: *Le ton fait la musique...*

ANTHΩΡ

ΠΕΡΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Ο πρωθυπουργός μάς πληροφόρησε ότι το ΠΑΣΟΚ είναι η «Αριστερά της ευθύνης». Καιρό είχα ν' ακούσω να μιλά για Αριστερά κάποιος από το ΠΑΣΟΚ. Και θυμήθηκα τον ιδρυτή του Κινήματος: όταν τον ρωτούσαν έλεγε: «Ποια αριστερά; Αριστερά είμαστε εμείς»! Ναι, όντως έτσι είναι. Αριστερά και της ευθύνης και της καθαρότητας κ.λπ., κ.λπ.

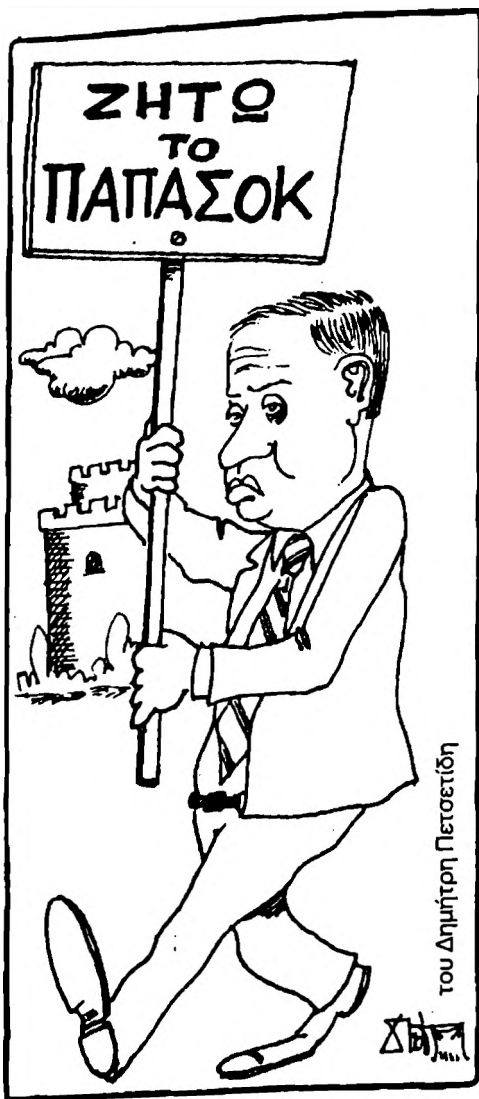
Η ΚΑΗΜΕΝΗ Η ΠΑΝΑΓΙΑ!

Με την Παναγία τα έβαλε ο και ιστορικός του ΕΑΜ υφυπουργός επί των Λαϊκών Αγορών κύριος Κίμων Κουλούρης. Να δείτε πως θα του βγούνε στο τέλος σε καλό όλα αυτά τα καραγκιοζιλίκια! Είπα καραγκιοζιλίκια και σκέφθηκα τον φίλο μου τον Φοίβο Ιωαννίδη, ο οποίος τα βρόντηξε κάτω λέγοντας ότι βαρέθηκε πια τους Καραγκιόζηδες. Να συμπεριελάμβανε άραγε και τον Κίμωνα στους Καραγκιόζηδες; Δεν το πιστεύω.

ΧΡΙΣΤΟ-ΤΟΣΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Η Κομισιόν επιμένει για έλλειμμα του 24% του Α.Ε.Π. Επίσης αποδεικνύει ότι τα διαρθρωτικά δημοσιονομικά ελλείμματα στην Ελλάδα αυξήθηκαν από 1,5% το 2000 σε περισσότερο από 2% το 2003 και συνεχίζεται η ανοδική πορεία τους. Επίσης μεγάλωσε θεαματικά η ψαλίδα του ισοζυγίου με τρύπα 475 εκ. ευρώ στο τέλος Σεπτεμβρίου. Καλημέρα και καλό βόλι, κύριε Χριστοδουλάκη μου.

M.B.

του Δημήτρη Πετσετίδη

ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΠΟΥ ΕΝΟΧΛΗΣΑΝ

Η συνέντευξη που παραχώρησε στο Αντί ο τέως εισαγγελέας του Αρείου Πάγου κ. Ευ. Κρουσταλλάκης είχε ευρύτατη απήχηση και σχεδόν όλος ο Τύπος - αλλά και τα ηλεκτρονικά μέσα - έκαναν αναφορές σ' αυτήν. Κάποιες εφημερίδες μάλιστα αναπαρήγαγαν τη συνέντευξη ως πρώτο θέμα (Απογευματινή).

Όμως φαίνεται ότι τα σταράτα λόγια ενοχλούν. Γιατί, τι είπε ο κ. Κρουσταλλάκης περισσότερο από όσα βιώνει ο κάθε Έλληνας πολίτης; Είπε ότι η Δικαιοσύνη μας δεν είναι τέλεια και ότι υπάρχουν ένιοι δικαστικοί λειτουργοί που δεν τιμούν το λειτούργημα.

Και ανέφερε παραδείγματα, μιλώντας για δικαστικούς - για τους λίγους ευτυχώς - που δεν

τολμούν να αντισταθούν, να σταθούν στο ύψος της θέσης τους, ή άλλους που επηρεάζονται από πολιτικούς και οικονομικούς παράγοντες... Γνωστά πράγματα, δηλαδή, τα οποία απλώς κανένας δεν θέλει - ή δεν τολμά - να παραδεχτεί και μάλιστα δημόσια.

Αυτοί που ενοχλήθηκαν ήταν ένιοι δικαστικοί και πάντως η Ένωση Δικαστών και ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, προφανώς επιρεασμένοι από ένα πνεύμα κορπορατισμού το οποίο δεν στερείται όπως φαίνεται ούτε το δικαστικό σώμα.

Το φθινοπωρινό αεράκι δεν βοήθησε το μούσκεμα από την αμαρτία - όπως προσφυώς το διατύπωσε ο κ. Κρουσταλλάκης στη συνέντευξή του - ώστε να εξατμισθεί.

X.T.

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΒΥΘΟΥ

Τι ζώδιο πρέπει να είναι η Ν.Δ.; Αν κρίνω από την αλαλία ως προς το μελλοντικό της προγραμμα και τη μούγκα μήπως και συσπειρωθεί το ΠΑΣΟΚ από τις δηλώσεις των στελεχών της, πρέπει να είναι Ιχθείς. Εκτός κι αν τον τόνο τον δίνει ο ευφυέστατος υιός Βαρβιτσιώτης, οπότε πρέπει να είναι Παρθένος (για να μην πω τίποτα χειρότερο). Πάντως τον Πρόεδρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης πρέπει να τον ζώνουν τα φίδια και τα σερπετά με τα φιντάνια που διαθέτει. Κι ενώ ο ίδιος ζωδιακώς οφείλει να είναι Δίδυμοι

λόγω διδύμων, οι ζοχαδιακοί της παρατάξης του τον υποχρεώνουν μάλλον να αισθάνεται «Σκορπιός». Επειδή δεν είναι κι απίθανο να ορμήξει ο Πολύδωρας ως «Ταύρος» εν υαλοπωλείω και να κάνει το μαγαζί λαμπόγυαλο γιατί έτσι του τη βάρεσε ο Αβραμόπουλος. Ο οποίος ούτε φωνή ούτε ακρόαση τον τελευταίο καιρό. Βλέπετε ποιεί την νήσσαν εν όψει αποκατάστασης. Τι ζώδιο λοιπόν είναι ο τέως προεδροδήμαρχος του πιο ψηλού Δέντρου (του); «Κότα»! Αν είχαμε τέτοιο ζώδιο.

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΛΑΒΑΡΑ

Γιατί μας το κάνετε αυτό κύριε Σημίτη; Καλά τον Πανταγιά-άντε γεια, καλά τον Νεονάκη, τον εκατομμυριάρχη. Αλλά και την Άντζελα Γκερέκου, τη σημαία του Κινήματος; Πώς θα πάμε τώρα σ' εκλογές χωρίς ιδεολογικό λάβαρο; Ο πολιτικός αγώνας προβλέπεται πολύ δύσκολος: οι άλλοι απέναντι έχουν βαριά πυρομαχικά, τα πάντσερ Γιώργο Πάντσα, Κώστα Καρρά, Μάρω Κοντού και τον κοντό τον Ξαρχάκο. Εμείς παρουσιάζομαστε ιδεολογικά απαράσκεινοι. Η Ελένη Ανουσάκη και η Σελήνη Κούρκουλα, όσο και να σεληνιάζονται, δεν φτουράνε. Η Άντζελα, συμπαριστάμενου και του Τόλη, ήταν λάβαρο με σάρκα και οστά. Και

του Δημήτρη Πετσετίδη

καλά τα οστά: τη σάρκα όμως μην την σαρκάζετε, κύριε Πρόεδρε. Γι' αυτό σας λέω. Κάντε κάτι. Γρήγορα.

Τζιμ Μπούκης

ΠΡΕΜΟΥΡΑ

Να σταματήσουν
ώρα οι προσλήψεις
το δημόσιο, ζήτησε
ριν από λίγες
μέρες ο Κώστας
Αραμανλής, με το
κεπτικό ότι
ρискόμαστε ήδη σε
ροεκλογική
ερίοδο. Πολύ
ωστά. Για να
ρολάβουμε κι εμείς
τις κενές θέσεις που
α'χουν απομείνει
α διορίσουμε τα
ικά μας παιδιά...
Ην φρακάρουμε
ιόλας.

ΣΩ.ΛΕ

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Με ποιο κόμμα θα πάει η
κυρία Παναγιωταρέα, ο
κόμματος της
δημοσιογραφίας, με
ΠΑΣΟΚ ή Ν.Δ.; Παλιά
αρθρογραφούσε
μανιωδώς από την
Απογευματινή εναντίον
του ΠΑΣΟΚ, αλλά σήμερα
είναι από τους στύλους
του εκσυγχρονισμού. Θα
μου πείτε τι ΠΑΣΟΚ, τι
Ν.Δ., ίδιο πράγμα, και θα
συμφωνήσω.
Όμως και ο
χαμαιλεοντισμός πρέπει
να έχει και τα όριά του σ'
αυτή τη χώρα της
φαιδράς πορτοκαλέας,
που λέει και το σύνθημα.

Σ. Π.

ΓΙΑ ΤΟ Β' ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ FORUM

Είχα την τύχη και την τιμή ν'
αποσταλώ απ' το Ελληνικό
Forum στις εργασίες του
Ιαρισιού και να συμμετάσχω σε
τρογγυλή τράπεζα για τον πο-
πισμό και τη διαφορετικότητα
ε μια εισήγηση. Οι γενικές μου
τυπώσεις μπορούν να συνοψι-
τούν εν ολίγοις στα εξής:

Το Forum σήμερα κατάφερε
α ανανεώσει το ενδιαφέρον
λατιών μαζών και κυρίως της
εολαίας για την Αριστερά.
υτό είναι ένα μοναδικό θετι-
ό προηγούμενο στην μεταπο-
εμική Ευρώπη. Οι νέοι δίνουν
αντεβού για την επόμενη συ-
ίντηση, ενώ οι μεγαλύτεροι
γωνιούν για τα ενοποιά στοι-
εία αυτής της ευρύτατης κίνη-
ης που συσπειρώνει από μαρ-
στές έως χριστιανοδημοκρά-
ς.

Ενα βασικό γνώρισμα: η βα-
ήατη δυσπιστία προς τα
ιάρχοντα ευρωπαϊκά κόμμα-
ι και η επιθυμία να λειτουρ-
ήσουν όλα από κάτω προς τα
ίνω. Απ' την άλλη και εθνικές
ιατερότητες είναι ορατές,
ως επίσης πρωταγωνιστικό

ρόλο διεκδικούν οι εθνοτικές ή
άλλες ευρωπαϊκές μειονότητες
(π.χ. οι Βάσκοι).

Εντύπωση μου έκανε η δια-
κριτική παρουσία των οικονο-
μικών μεταναστών παρά την
θεωρητική υπερκάλυψη του
θέματος στα επιμέρους συνέ-
δρια. Μείζον θέμα -και σω-
στά- ανεδείχθη το Ευρωπαϊκό
Σύνταγμα, με τις απόψεις του
καθηγητή Αντώνη Μανιτάκη,
μέλους του ΣΥΝ, να κλέβουν
την παράσταση.

Κατά τα άλλα, το Forum είναι
ένα ανοιχτό όσο και παρήγορο
πείραμα, που ξαναξεσταίνει
συλλογικότητες, που αναδει-
κνύει προβλήματα της βάσης,
της περιφέρειας ή του περιθω-
ρίου και που σιχαίνεται τη μι-
κροπολιτική στ' όνομα ακρι-
βώς της αληθινής πολιτικής,
της κοινωνικής επαγρύπνησης
και του οράματος για ρήξη και
αλλαγή.

Επόμενο Παγκόσμιο Ευρω-
παϊκό Forum από τις 14 έως 19
Ιανουαρίου στη Βομβάη. Θα
πάμε!

Μάνος Στεφανίδης

MADE IN USA

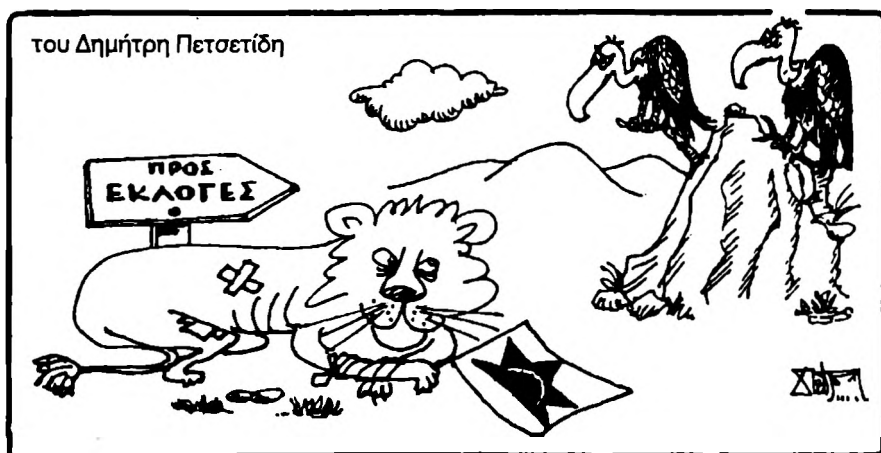
Στο πλαίσιο της πολιτισμικής
παγκοσμιοποίησης, οι ΗΠΑ
αναλαμβάνουν να επιτελέ-
σουν συνάμα και εκπαιδευτικό
ρόλο. Κοινώς, να μας δώσουν τα
φώτα τους... Έτσι λοιπόν η ελλη-
νική κυβέρνηση αποδέχτηκε να
διδάσκεται στα σχολεία μας εγ-
χειρίδιο για εκπαιδευτικούς της
κ. Μπόνι Μίλερ (συζύγου του
αμερικανού πρεσβευτή Τόμας
Μίλερ) που εκδίδει ο ΟΕΔΒ. Τί-
λος του βιβλίου είναι *Χτίζοντας
καλύτερη σχέση με τα παιδιά στην
τάξη* και συνοδεύεται από φυλλά-
διο-οδηγό και βίντεο. Και όπου
δεν πίπτει λόγος, πίπτει ράβδος (ή
αλλιώς βόμβες). Έτσι απλά για
να εμπεδώνεται η (νέα) Τάξη ανά
τον πλανήτη...

ΣΩ.ΛΕ

ΝΕΟΙ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΕΣ

Δεν πρόκειται γι' αστείο.
Στο ΠΑΣΟΚ συζητούν
σοβαρά να
αντικαταστήσουν τον όρο
«Κεντροαριστερά» με το
«Νέοι Σοσιαλιστές».
Ομολογία ότι απέτυχε το
έωλο εγχείρημα με την
Κεντροαριστερά, για την
οποία πολλοί μιλούσαν
χωρίς σοβαρή διάθεση
αλλά χάριν πολιτικής
παιδείας;
Ή ο Σημίτης βάζει τις
βάσεις για το νέο κόμμα
στην μετά-Πασοκ εποχή;

Σ. Λέτσιος

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΛΛ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Αυτούς θέλω να τους κερδίζουμε πάντα, όπου τους βρίσκουμε. Όπως κι αν είναι. Θέλω να τους πατήσουμε, ήταν τα λόγια του προέδρου του Ολυμπιακού, Σωκράτη Κόκκαλη (τον οποίο, ειρήσθω εν παρόδω, μόνο ο Φίλιππος Συρίγος, η Καθημερινή, το Αντί και ο Μητσι-χώστας αντιπολιτεύονται ανοιχτά), λίγο πριν από το πολυδιαφημισμένο ντέρμπι μεταξύ των «αιωνίων αντιπάλων» και λίγες μέρες μετά τις «περίφημες» δηλώσεις του γραμματέα του ΠΑΣΟΚ Μιχάλη Χρυσόχοϊδη ότι το ΠΑΣΟΚ έχει μόνον έναν εχθρό, τον κακό εαυτό του, που κορυφώθηκε στην κατηγορηματική δήλωση «η Δεξιά δεν πρόκειται ποτέ να μας κερδίσει». Αυτές οι πολεμικές, παραληρηματικές κραυγές από τα στρατόπεδα της κρατικής κυβέρνησης και του εθνικού πρωταθλητή καταδεικνύουν το έσχατο όριο μιας καθεστωτικής αντίληψης, που επιστρέφει στο μέλλον μιας «λαϊκοδημοκρατικής» εκδοχής της δημοκρατίας, στη γερμανική εκδοχή της, όταν γνώριζε ένα Κόμμα, την SED και έναν πρωταθλητή, την FC Dynamo Berlin, πρωτού σαρωθούν από τον «άνεμο της ιστο-

ρίας».

Το (σύνθηδες) στιγμιότυπο, όπου στους πανηγυρισμούς του γκολ των ερυθρολεύκων, συμμετέχουν ισότιμα και αυτοδίκαια, μαζί με τον πρόεδρο της Intracom, ο Μίμης Ανδρουλάκης και ο Νίκος Κακαουνάκης, ενίοτε με τον Θεόδωρο Πάγκαλο παρέα, πέραν του στοιχείου της σκηνοθεσίας, επιβεβαιώνει την όσμωση της οικονομίας, της πολιτικής και της δημοσιογραφίας σε μία «μελαγχολική δημοκρατία», που δεν ανέχεται «μύγα στο σπαθί της», ενώ μπορεί κάλλιστα να συγκριθεί (σε κωμικότητα) με τις αλήστου μνήμης εικόνες της Δέσποινας Παπαδοπούλου στα επίσημα της Λεωφόρου, στα πραγματικά «πέτρινα χρόνια» της μεταπολεμικής μας ιστορίας.

Με το ντέρμπι που μοιράστηκε τις εντυπώσεις, τις ευκαιρίες και τα γκολ, αποδείχτηκε ακόμα μια φορά ότι, παρά τις προσδοκίες των «οργάνων της ΚΕ» των ομάδων, αλλά και εκείνων των ιδιωτικών καναλιών που απογοητεύτηκαν από την πενιχρή συγκομιδή επεισοδίων στην πλέον απρόσωπη «επέτειο του Πολυτεχνείου», η «μητέρα όλων

των μαχών» βρίσκεται αλλού: Στην πραγματική εξυγίανση της πολιτικής και του ποδοσφαίρου, στην εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την αξιοπιστία των θεσμών και την ισότιμη συμμετοχή των παραγόντων, στη δημιουργία υποδομής σε αμφότερα τα πεδία και, κυρίως, στην αποδοχή κανόνων και κυρώσεων, που επιβεβαιώνουν την ισότητα απέναντι στους νόμους, της δημοκρατίας, της αγοράς, του αθλητισμού.

Οι δηλώσεις των προπονητών στην κοινή συνέντευξη τύπου και, κυρίως, η κοινή αποχώρηση των δύο πορτιέρος μετά τη λήξη, δείχνουν ότι τα μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης δεν αφορούν μόνο την εξωτερική πολιτική της χώρας, αλλά θα συμβάλουν τα μέγιστα σε μία προοπτική αλλαγής νοοτροπίας σε μία χώρα, η οποία ακόμα δεν έχει πείσει ότι δικαιωματικά (και όχι ελέω Κωνσταντίνου Καραμανλή) εντάσσεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ούτε πολιτικά ούτε ποδοσφαιρικά.

Κώστας Θ. Καλφόπουλος

ΓΙΑΝΝΗΣ ΛΕΛΟΥΔΑΣ

Στεγνώνει το μυαλό και το στόμα, όταν πρόκειται να μιλήσεις για παλιούς φίλους, συνεργάτες και συναγωνιστές που φεύγουν. Και τι να πρωτοπείς για τον Γιάννη Λελούδα που μας άφησε την περασμένη Παρασκευή; Τον σεμνό και ακέραιο, ευγενικό και ευαίσθητο, ήρεμο αλλά πάντα ανήσυχο και πρωτοπόρο Γιάννη· τον Γιάννη της Αντίστασης και του αντιδικτατορικού αγώνα...

Γεννημένος στην Αθήνα το 1939, αποφοίτησε από το Κολλέγιο Αθηνών για να συνεχίσει τις σπουδές του στο Παρίσι -σπούδασε ανθρωπολογία, αν και ασχολήθηκε και με την ιστορία της τέχνης- όπου η πολυσχιδής δραστηριότητά του, το ανήσυχο πνεύμα και η πνευματική του καλλιέργεια τον έφεραν κοντά στην Αριστερά και στο Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, του οποίου έγινε μέλος.

Μετά την επιστροφή του στην Ελλά-

δα, το 1966, ήθελε να φύγει για την Ινδία, προκειμένου να ολοκληρώσει τη διδακτορική του διατριβή για την ινδική φιλοσοφία. Τον πρόλαβε όμως το πραξικόπημα των συνταγματαρχών, οπότε έμεινε στην Αθήνα και πήρε μέρος στην αντιδικτατορική αντίσταση.

Από τα πρώτα μέλη του Πατριωτικού Αντιδικτατορικού Μετώπου (ΠΑΜ), ο Γιάννης Λελούδας διώχθηκε από τη χούντα, συνελήφθη, πέρασε από βασανιστήρια, καταδικάστηκε σε ισόβια, φυλακίστηκε, αποφυλακίστηκε, ξαναδικάστηκε, έφυγε όμως στο εξωτερικό, όπου συνέχισε τον αγώνα κατά της δικτατορίας, ενώ υπήρξε ιδρυτικό μέλος του ΚΚΕ εσωτερικού.

Μετά τη Μεταπολίτευση επέστρεψε στην Ελλάδα και εργάστηκε ως δημοσιογράφος, εδώ και 15 χρόνια όμως απείχε από κάθε ενεργό δράση.

Τάκης Διαμαντής

ΑΣΦΑΛΕΙΑ, «ΑΣΦΑΛΕΙΑ» ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΤΕΣ

ΕΓΚΛΗΜΑ ΚΑΙ ΑΠΟΡΙΑ

Στις 15 και 16 Νοεμβρίου ο αναρχικός, αντιεξουσιαστικός χώρος, σε δύο μαραθώνιες συνελεύσεις στο Πολυτεχνείο, αποφάσισε να κατέβει συγκροτημένα στη διαδήλωση με στόχο τη μαζική πολιτική παρουσία και την περιφρούρηση του δικού του μπλοκ. Η απόφαση αυτή και όχι η εκτεταμένη παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων απέτρεψε τα επεισόδια.

Τα περιβόητα επεισόδια άρχισαν στην πρεσβεία, ήταν ανεξέλεγκτα και αντίθετα με την απόφαση της συνέλευσης των αναρχικών. Έστω λοιπόν ότι έγιναν από άτομα του αναρχικού χώρου και ότι η αστυνομία βρισκόταν εκεί με 7000 ένστολους για να τα αποτρέψουν. Τι έγινε όμως αμέσως μετά στη λεωφόρο Αλεξάνδρας; Ήμουν μάρτυρας.

Οι τελευταίοι διαδηλωτές κατευθύνονται προς τη λεωφόρο Αλεξάνδρας, ακολουθούμενοι από «ταραξίες» και δακρυγόνα. Όσοι δεν μπήκαν στο μετρό των Αμπελοκήπων δεν μπορούν να οπισθοχωρήσουν και συνεχίζουν προς την Πατησίων. Πλήρης απουσία αστυνομικών από το Μέγαρο Θέμιδος και κάτω. Στη λωρίδα ανόδου νέοι με κουκούλες βάζουν φωτιά σε κάδους σκουπιδιών και προχωρούν. Πίσω και κοντά τους, ένας πενηντάρης με καράφλα και όψη φιλήσυχου πολίτη προκαλεί μόνος του, ανεμπόδια και χωρίς καμία έγνοια για προφύλαξη ή κάλυψη –σε αντίθεση με τους νεαρούς, που είχαν κουκούλες– ζημιές πολλών εκατομμυρίων. Σχεδόν όλες, αν όχι όλες, οι φθορές στην Αλεξάνδρας προκλήθηκαν από αυτόν και μόνο. Τον είδα να ρίχνει μια μεγάλη πέτρα στην ALFA BANK από απόσταση αναπνοής – οπωσδήποτε θα μαγνητοσκοπήθηκε από τις κάμερες. Έπειτα ήσυχα και ήρεμα επιστρέφει στη λωρίδα ανόδου και

να σπάει με ξύλα και πέτρες τρεις στάσεις, ένα κατάστημα της MERCEDES, τράπεζες, καταστήματα. Ένα ζευγάρι περνάει με μοτοσικλέτα δίπλα μου, στη λωρίδα καθόδου· η συνοδηγός τον δείχνει και ουριάζει «κωλοασφάλιτη». Κανείς δεν δίνει σημασία. Εκείνος συνεχίζει. Πιάνει κουβέντα με ένα περιπετρά, βγάζει από το μπουφάν του ένα μπουκαλάκι και πίνει, προχωράει ανέμελα και ενδιάμεσως μαζεύει πέτρες από το δρόμο και σπάει, σπάει...

Ποιος να ήταν; Άλλος υποθέτει παλαιμάχος αναρχικός, άλλος λέει ο τρελός της γειτονιάς, εγώ και η κοπέλα της μοτοσικλέτας λέμε *ασφάλιτης*. Μάλλον δεν θα μάθουμε ποτέ. Όμως γνωρίζουμε ότι καθόλου δεν φοβήθηκε μήπως τον δουν και ότι ούτε ένας από τους 7000 αστυνομικούς δεν βρέθηκε εκεί. Ώρες μετά, σε όλα τα στενά των Εξαρχείων εκατοντάδες αστυνομικοί εμποδίζουν τη διέλευση των πεζών προς την Πατησίων. Αυτόν όμως κανείς δεν τον σταμάτησε, ούτε τον συνέλαβε. Αντίθετα οδηγήθηκαν στην Ασφάλεια σατανάτριά άτομα, άλλοι ίσως επειδή προκάλεσαν επεισόδια, οι περισσότεροι διερχόμενοι διαδηλωτές. Άλλος έτρεχε για να γλυτώσει τα δακρυγόνα ή γιατί πανικοβλήθηκε, ένας για κατοχή αυγών, άλλος στο αυτόφορο για κατοχή σπρέι. Αυγά, χειρουργικές και αντιασφυξιογόνες μάσκες, σπρέι, παλαιστινιακά μαντίλια οδηγούν στο αυτόφορο και εξομοιώνονται με τα όπλα. Τα νόμιμα δικαιώματα καταστρατηγούνται, οι ολιγομελείς πορείες εξοβελίζονται στα πεζοδρόμια, οι ομάδες καταστολής δεν είναι υπόλογες, οι ασφαλίτες πολλαπλασιάζονται γυρίζοντας το ρολόι του χρόνου σε άλλες εποχές. Τα δικαιώματα φεύγουν, η Ολυμπιάδα και το Ολυμπιακό Πνεύμα εισβάλλουν...

Ε.Π.

Για κάθε εγκληματική ενέργεια που επισύρει τη σχετική αγανάκτηση της κοινής γνώμης αλλά και τα αντανάκλαστικά της αναλλοίωτης ηθικής της αστικής τάξης, κρύβεται πάντα μια αιτιολόγηση με ποικίλους αστάθμητους –και όχι πάντα φανερούς– παράγοντες. Η είδηση γνωστή: Μια οικογένεια ελλήνων μεταναστών στη Γερμανία σκέφτηκε ότι ο καλύτερος τρόπος για να εισπράξει τη γερή αποζημίωση από το γερμανικό κράτος θα ήταν να σκηνοθετήσει τον θάνατο της μητέρας. Όχι όμως της αληθινής. Φρόντισαν να βρουν μια «σωσία» από τα Σκόπια, την οποία έκαψαν μέσα στο αυτοκίνητό τους. Άλλη μια εκδοχή της απρόβλεπτης σκοτεινής φύσης του ανθρώπου. Το αξιοπερίεργο σίγουρα είναι ότι επέλεξαν έναν μετανάστη, έναν «κατώτερο» δηλαδή για τα κριτήριά τους άνθρωπο, παραβλέποντας ότι στην καμπούρα τους κουβαλούσαν την ταυτότητα του μετανάστη, αυτού που ψάχνει για «μια θέση στον ήλιο». Μοιραία, ακόμη και μπροστά στο θάνατο κάποιοι σπεύδουν να εξαργυρώσουν με την «ευφυΐα» τους μια πιο προνομιούχο θέση, θεωρώντας ότι και σ' αυτή την περίπτωση θα φανεί «τυφλή» η δικαιοσύνη.

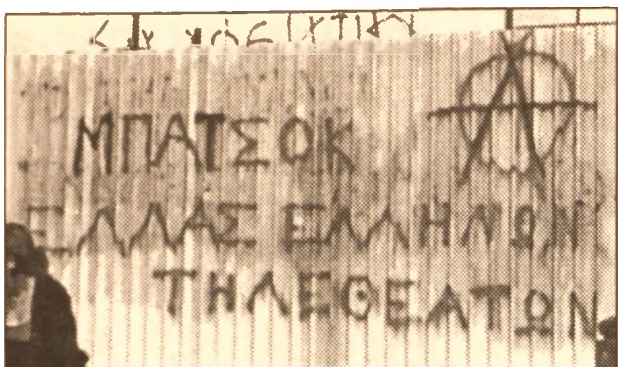
Σ. Λέτσιος

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΟΙ ΣΤΟΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ ΛΑΟ

Στις 29 Νοέμβρη είναι η «Διεθνής Ημέρα Αλληλεγγύης με τον Παλαιστινιακό Λαό». Η Ελληνική Επιτροπή Διεθνούς Δημοκρατικής Αλληλεγγύης διοργανώνει εκδήλωση συμπαράστασης και αλληλεγγύης προς τον Παλαιστινιακό λαό, τη Δευτέρα 1 Δεκεμβρίου, στις 6.30 στο θέατρο «Βεάκη» (Στουρνάρη 32).

Στην εκδήλωση θα μιλήσουν ο Dr Jihad Mashal, Γενικός Διευθυντής της Παλαιστινιακής Ένωσης Επιτροπών Ιατρικής Μέριμνας και η Tally Gur, εκπρόσωπος της ισραηλινής οργάνωσης στήριξης των ισραηλινών στρατιωτών που αρνούνται να υπηρετήσουν στα κατεχόμενα εδάφη, «Yesh Gvul».

Συνθήματα στο Πανεπιστήμιο:
ΕΛΛΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΛΕΘΕΑΤΩΝ.
Με το συμπλήρωμα: ΜΠΑΤΣΟΚ

ΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΠΟΥ ΤΡΩΕΙ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

Αθλητικοί «παράγοντες» στην πόλη των Χανίων, ομού με ενδιαφερόμενους εργολάβους –όπως λέγεται–, αλλά και με διάφορους μικροξυπασμένους που θεωρούν ότι η πόλη τους αναβαθμίζεται όταν γίνονται οποιαδήποτε «έργα» (προτιμώνται τα μεγάλα και υψηλά έργα), έχουν βαλθεί να μεγαλώσουν το Στάδιο που βρίσκεται στο κέντρο της πόλης.

Έχουν υποβάλει «μελέτες» και ζητούν να προστεθούν και άλλες κερκίδες που θα φτάνουν σε ύψη ισάξια και ανώτερα των πολυκατοικιών.

Το ΤΕΕ και ο Σύλλογος των Αρχιτεκτόνων της πόλης διαμαρτύρονται, αλλά φοβόμαστε ότι κρούουν στον κουφού την πόρτα. Διότι οι «μεγάλοι» της πόλης (δήμαρχοι, νομαρχίες, επιμελητήρια κ.λπ.) άλλα πιστεύουν. Καλά δεν έχουν ακόμα καταλάβει ότι η ασυλλόγιστη «ανάπτυξη» έχει καταστρέψει τις πολιτείες, τα χωριά, το τοπίο, τις ακτές, τα βουνά του τόπου μας; Χρειάζεται ένα μέτρο για όλα τα πράγματα. Και κυρίως για τα έργα εντός πόλεων...

Χ. Ν.

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

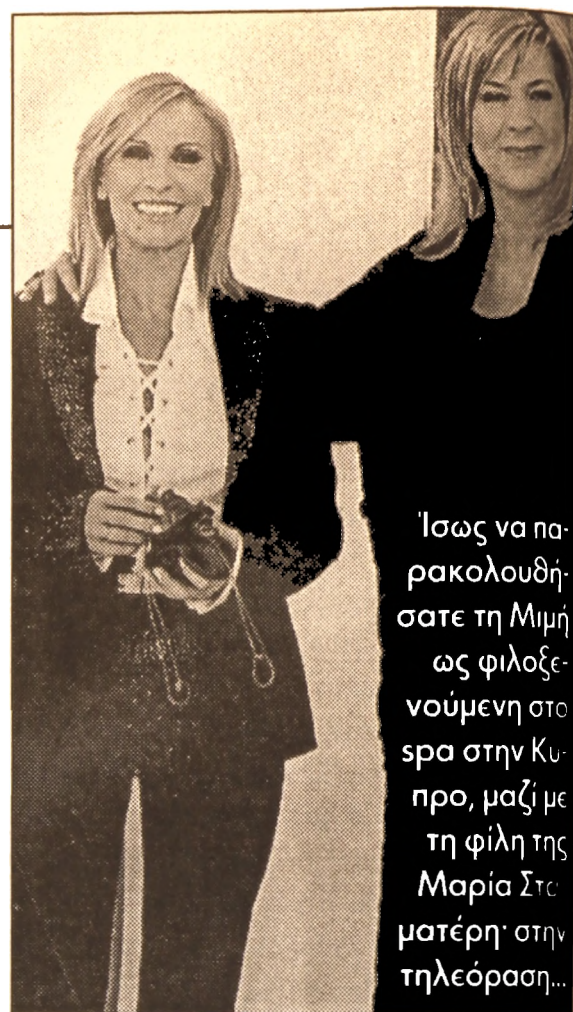
• Διάβασα στα **Ηπειρωτικά Νέα**: Η δημοσιογράφος Κατερίνα Κωλέτση, εγκατέλειψε τη δημοσιογραφία και θα ασχοληθεί με την πολιτική. Με το συνδυασμό του ΠΑΣΟΚ θα είναι υποψήφια στις εκλογές του 2004 στην Πρέβεζα. Αμ, δε! Άλλα συνέβησαν τελικώς και η Κατερίνα μάλλον επιστρέφει στη δημοσιογραφία. Δεν φταίει βεβαίως η εφημερίδα για τη λάθος είδηση, αλλά ο Χρυσοχοϊδης που σκέφτηκε διαφορετικά. Παρηγοριά! Διότι:

• Τρανταχτά ονόματα έπαθαν χειρότερα. Ο υπογράφων ως Γαβριάς στην εφημερίδα **Το Βήμα της Αιγιάλειας** έγραφε τα ακόλουθα στις 10 Οκτωβρίου για την κυρία Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου. Το μεταφέρω αυτούσιο:

Από καιρό τώρα ψιθυριζόταν ότι η κυρία Παπανδρέου, όχι η Μαργαρίτα, αλλά η άλλη, η τελευταία νόμιμη σύζυγος του Αντρέα, επιθυμούσε να πολιτευτεί!

Για πρώτη φορά δημόσια, η κυρία Δήμητρα, σ' εκείνη την καλοκαιρινή της συνέντευξη «ποταμός» στο Χατζηνικολάου είχε δηλώσει ότι φλεγόταν από την επιθυμία να ασχοληθεί με τα κοινά!

Προχτές με την επίσκεψή της στη Βουλή, στον αρμόδιο για την υποβολή υποψηφιοτήτων Υπουργό φάνηκε πλέον καθαρά ότι ήρθε η μεγάλη ώρα για την ίδια, αλλά και για το Λαό!!! Η Δήμητρα με τον απέραντο πνευματικό κόσμο που διαθέτει, όπως μας πληροφορούσε εκείνο το βράδυ, με την παρέμβασή του στο Χατζηνικολάου ο... άγιος Αρχιμανδρίτης Τιμόθεος, φανατικός φαν της Κυρίας, είχε αποφασίσει να εγκαταλείψει το σπίτι! Να βγει από τη βίλα της Εκάλης (από το... κωλόσπιτο κατά το μακαρίτη Γιαννόπουλο!) και να ριχτεί στον πολιτικό στίβο! Ήθελε τώρα πια, αφού είχε... «κλείσει σα γυναίκα», να... αφιερωθεί στην υπηρεσία του πολίτη! Άλλωστε πολλά χρόνια είχε τιμήσει τον Ανδρέα, κλεισμένη μέσα, βαρυπενθούσα στην Εκάλη!!! Όπως είναι γνωστό, παλιά, κατά το Ρωμαϊκό δίκαιο, μετά το θάνατο του άντρα, απαγορευόταν στη χήρα, επί ένα χρόνο, να δημιουργήσει άλλη σχέση! Για τη Δήμητρα αυτός ο λεγόμενος «πένθος ενι-αυτός» τηρήθηκε με το... παραπάνω! Όλα αυτά τα χρόνια, ολομόναχη, είχε πολύ κλάψει για τον Αντρέα. Είχε κάμει πολλές θυσίες και είχε χύσει πολλά δάκρυα για το μακαρίτη. Με άλλα λόγια, είχε πράξει γι' αυτόν στο ακέραιο το καθήκον της. Τώρα ήρθε η ώρα να κάμει το

Ίσως να παρακολουθήσατε τη Μιμή ως φιλοξενούμενη στο σπα στην Κύπρο, μαζί με τη φίλη της Μαρία Στεματέρη στην τηλεόραση...

ίδιο και για το ...Λαό!!

Βέβαια, για την κάθοδό της στην πολιτική, πρέπει να τηλεφωνήσει και ο κ. Σημίτης, ο οποίος όπως δείχνουν μέχρι τώρα οι δημοσκοπήσεις δεν έχει πολλά περιθώρια για να αρνηθεί τις υπηρεσίες της κυρίας Δήμητρας, η οποία όπως δηλώνει είναι σε θέση, μόνο εκείνη, να επαναπατρίσει το αποστασιοποιημένο Παπανδρεϊκό κομμάτι! Έτσι, όλα δείχνουν ότι η Δήμητρα με το επιτελείο της: τους αστρολόγους, τις ξεματιάστρες και τους άγιους πατέρες, είναι έτοιμη να ριχτεί στην εκλογική μάχη και να την κερδίσει, αφού πολλοί είναι εκείνοι που θαυμάζουν τα... πνευματικά της προσόντα και περιμένουν να δώσει λύση στα προβλήματά τους!... Η κυρία Δήμητρα ασφαλώς είναι σε θέση, μέσω της πολιτικής να λύσει τόσο τα προβλήματα του Λαού, όσο και τα δικά της!!! –Καλή επιτυχία κυρία Δήμητρα!...

Οι ευχές πήγαν κατά ανέμου. Κρίμα!

• Δεν έχει πέσει σε αντιφεμινιστή και αντιΠΑΣΟΚτζή η σπήλη· διόλου μάλιστα. Αλλά πώς να κρατηθώ; Διότι το 'να φέρνει τ' άλλο. Διάβασα λοιπόν σε άλλη εφημερίδα: Καλέ, τι ξύλινη γλώσσα που έχει αυτή η Μιλένα. Δεν την ακούτε στα τηλεοπτικά παράθυρα πώς μιλάει; Και μετά σου λένε ανανέωση!

Και όπως το 'να φέρνει τ' άλλο, μου ήρθε ο στίχος από το περίφημο δημοτικό μας τραγούδι για το γιοφύρι της Άρτας. Ταίριαζε στις τρεις κοπέλες του ΠΑΣΟΚ:

Τρεις αδελφούλες ήμασταν
κ' οι τρεις κακογραμμένες
η μια 'χτισε τον Τούρναβο
κι η άλλη την Αυλώνα
κι εγώ, είμαι η μικρότερη,
της Άρτας το γιοφύρι!

ΑΝΤΕ ΓΕΙΑ

Από τούδε και εφεξής εισερχόμαστε στο τούνελ των εκλογών. Όλα τ' άλλα πάνε περίπατο. Σαν τους 20 βουλευτές του ΠΑΣΟΚ που λάκισαν. Διότι προφανώς είδαν πως δεν συμφέρει καθόλου να επενδύεις σ' ένα χαρτί που πρόκειται να υποτιμηθεί σε δύο μήνες. Οι 20 αυτοί μάς έδωσαν και το αποτέλεσμα των εκλογών. Αυτοί ξέρουν.

ΑΤΑΝΤΙΑ

Ο Σημίτης, ως επικεφαλής του καθεστώτος, κάλεσε τους συνεργάτες του και τους έδειχνε τα βίντεο των ειδήσεων των ιδιωτικών καναλιών! Και απαίτησε παρέμβαση στα κανάλια, ώστε να συμορφωθούν με την προπαγάνδα του! Δηλαδή τι παραπάνω έκανε ο Γεωργιάδης επί χούντας και τον βρίζαμε τον άνθρωπο;

ΚΥΡΙΟΣ

Ενοχλεί αφάνταστα που επιτίθενται όλοι στον Κίμωνα Κουλούρη, επειδή απευθυνόμενος στην κα Παπακώστα της έβρισε δημοσίως την Παναγία.

Μα αυτό ακριβώς κάνει ένας κανονικός σοσιαλίστης, ανατρέπει τον καθωσπρεπισμό. Γιατί απορούμε; Κουλούρης λέγεται ο άνθρωπος και είναι ΠΑΣΟΚ. Δεν λέγεται Σόλων Κυδωνιάτης.

ΠΑΣΟΚ 2004

Κουλούρης, Πάγκαλος, Νεονάκης, Πανταγιάς, Σμπώκος, Αράπογλου, Βερελής, Μιλένα, Λιάνης, Τσουκάτος, Πρωτόπαπας... να συνεχίσω ή να σταματήσω; Σταματώ. Σε άλλες εποχές μπορεί να ήταν τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου κάποιου επαγγελματικού σωματείου. Με τη χοντρή ει-

ρωνεία τους, τον κυνισμό τους, τις βρισιές τους, μια χαρά θα έμοιαζαν ως γραφικότητα. Σήμερα όμως είναι η ελληνική κυβέρνηση. Με επικεφαλής μάλιστα τον Σημίτη, έναν άνθρωπο που δυσκολεύεται να συντάξει μια πρόταση της προκοπής.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο οποίος Σημίτης, εκμεταλλευόμενος την ιστορική συγκυρία, πρώην αποτυχημένος υπουργός, στηριζόμενος σε ένα πανίσχυρο σύστημα εξουσίας, μας κάθισε στο σβέρκο 8 χρόνια, οδηγώντας την Ελλάδα

σε ολοκληρωτικό αδιέξοδο, οικονομικό και κοινωνικό.

ΑΤΣΙΔΕΣ

Οι Σημιτικοί μοιράσανε όπως θέλανε τα δισ. της Ευρώπης, φτιάξαν τις φατρίες τους και διοίκησαν με ανελέητο κομματισμό. Η ευκαιρία των αναπτυξιακών επιδοτήσεων χάθηκε στη ρεμούλα των μεγάλων έργων και της χρηματιστηριακής αρπαχτής. Αυτό είναι εν ολίγοις το ρεζουμέ του σημιτικού καθεστώτος. Προσθέστε τέλος σ' αυτά και την γλοιώδη ξενοδοχεία, που όμοιά της είχαμε χρόνια να δούμε.

ΧΑΟΣ

Και τώρα μεν φεύγουν κακήν-κακώς, αλλά άντε να βρεις άκρη. Κάπου παίζεται το έργο «Δάφνες και Πικροδάφνες» για τις υποτιθέμενες πελατειακές σχέσεις στην Ελλάδα του '60. Τότε όμως αυτές οι σχέσεις αφορούσαν έναν βουλευτάκο που έκανε ρουσφέτια. Τώρα αυτές οι σχέσεις δεν αφορούν στους βουλευτές. Ποιος τους υπολογίζει πια; Τώρα ολόκληρη η κρατική μηχανή, από υπουργό μέχρι κλητήρα, δουλεύει πλήρως με βάση τις πελατειακές σχέσεις. Από το '60 δηλαδή έχουμε χειροτερέψει κατά πολύ.

ΟΡΚΙΖΟΜΑΙ

Σας τα λέω για να είμαι εντάξει. Δεν θα τα επαναλάβω. Αν δεν με πιστεύετε, ρωτήστε και την Αντζελα Γκερέκου.

Σ Η ΑΘΗΝΑ ΤΗ ΝΥΧΤΑ

Ο Λάλας τρώει με τον Χρυσοχοϊδή στην «Αθηναϊκή Λέσχη». Πιο κάτω είναι το Ιντεάλ, κοσμικό εστιατόριο όπου συχνάζουν άνθρωποι του χρήματος και κλείνουν δουλειές, λίγο πριν ξαπλώσουν με τη γραμματέα τους. Παραπάνω στη Σκουφά είναι τα «Τρία Γουρουνάκια», καφέ με διάφορους τζιτζιφιόγκους και ωραίες γυναίκες. Λίγο πιο πάνω το «Σκουφάκι», στο οποίο πηγαίνουν νεαροί με ύφος πσινοθανάτιον που λέει και η Δέσποινα Στυλιανοπούλου. Κάτι τους φταίει αλλά δεν ξέρουν τι ακριβώς. Αμέσως αριστερά βρίσκουμε το «Φίλιον» όπου κάθονται αμέριμνοι διάφοροι φιλόσοφοι του στιλ *μη μου μιλάς μη σούρθει καμιά ξανάστροφη*. Ανηφορίζοντας περνούμε από την πλατεία Κολωνακίου, την οποία έχουν καταλάβει όλοι οι φίλοι του Κωστόπουλου. Στο «Αμπρεβουάρ» βρίσκουμε και κανένα πρώην πρέσβη και πιο πάνω στη Χάρητος καταλήγουμε στα μπαρ με τα ούισκι που τα πίνουν στα πεζοδρόμια. Αυτή είναι η Αθήνα; Όχι, αλλά αυτή μοιάζει η πιο ζωντανή. Λέτε να βγει κάτι καλό απ' αυτήν; Να γίνεται κάτι υπόγειο που θα φανεί μετά από χρόνια; Μάλλον όχι, καθότι δεν αφήνουν όλες οι εποχές το στίγμα τους. Φοβάμαι πως τα παιδιά μας δεν θα μνημονεύσουν ποτέ το «Σκουφάκι», όπως εμείς μνημονεύουμε την «Κουίντα», διότι απλώς δεν πρόκειται ποτέ να μνημονεύσουν και τον κ. Θανάση Λάλα.

Εφημερολόγιο

Πέμπτη 13 Νοεμβρίου

- Το έκανε για δεύτερη φορά το θαύμα του ο γόνος Κατσίκη - του... γνωστού από την προηγούμενη δεκαετία βουλευτή. Αυτή τη φορά κατηγορείται για αντιποίηση αρχής, καθώς με μερικά φιλαράκια του σταματούσαν οδηγούς και διενεργούσαν «αστυνομικούς ελέγχους» για πλάκα. Την πλήρωσε τελικά ο μπαμπάς του και σήμερα αναγκάστηκε να αποχωρήσει από την κοινοβουλευτική ομάδα της Ν.Δ. Μάλλον λίγο αργά κατάλαβε πως ήταν παραπάνω «εθνό-» και λιγότερο «πατέρας», σε σχέση με τη διαπαιδαγώγηση του υιού...

Παρασκευή 14 Νοεμβρίου

- Με τη φράση «μουσκέψαμε στις αμαρτίες» ως τίτλο, έκανε μεγάλη εντύπωση σήμερα η συνέντευξη του πρώην Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, Ε. Κρουσταλλακη, στο επετειακό τεύχος του Αντί. Τα γνωστά σε όλους μας... καθημερινά φαινόμενα διαφθοράς έπρεπε να βρει κάποιος με κύρος το θάρρος να τα καταγγείλει, για ν' ανοίξει συζήτηση για τη «γύμνια» και τη σαπίλα του «συστήματος»...

Σάββατο 15 Νοεμβρίου

- Είκοσι χρόνια από την ανακήρυξη του ψευδοκράτους του Ντενκτάς σήμερα και στην κατεχόμενη Βόρεια Κύπρο παρελούν και... σύντονίζουν οι «Γκρίζοι Λύκοι», ένθερμοι υποστηρικτές του καθεστώτος Ντενκτάς.
- Ο κύκλος του αίματος στη Μέση Ανατολή διευρύνεται διαρκώς. Τραγωδία στην Κωνσταντινούπολη σήμερα το πρωί. 23 νεκροί (6 Εβραίοι) και 300 τραυματίες είναι ο απολογισμός των δύο φονικών βομβιστικών επιθέσεων

σε δύο μεγάλες εβραϊκές συναγωγές σε κεντρικά σημεία της Πόλης.

Κυριακή 16 Νοεμβρίου

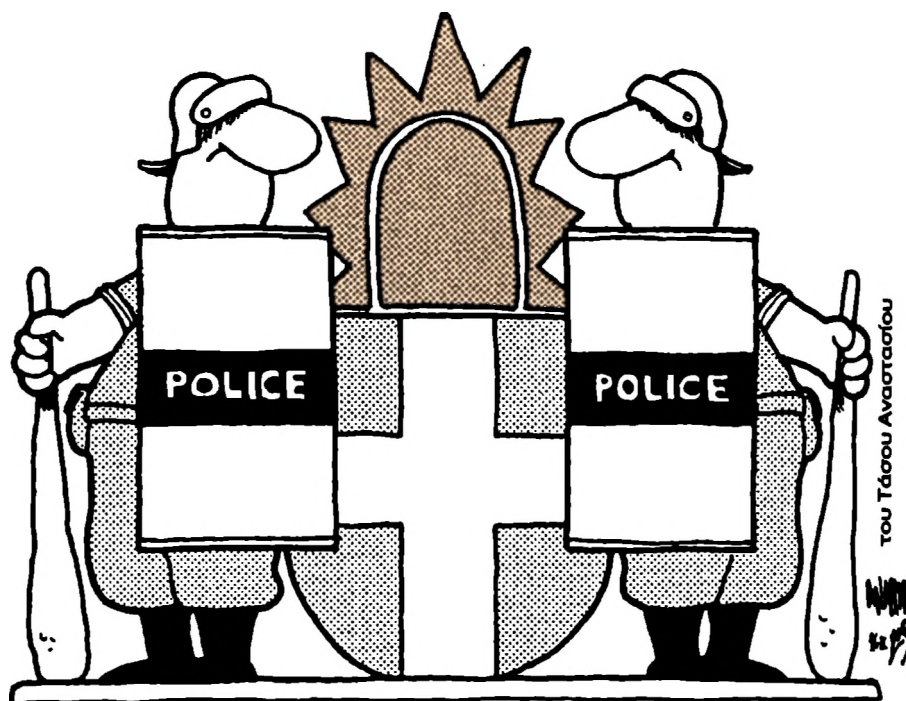
- «Οι πιστοί πραγματοποιούν ό,τι στον Αλλάχ υπόσχονται»: με αυτό το εδάφιο από το Κοράνι αιτιολόγησαν ηλεκτρονικά οι Ταξιαρχίες του Αμπί-Χαφς αλ-Μάσρι της αλ-Κάιντα τις χθεσινές βομβιστικές επιθέσεις στην Κωνσταντινούπολη. Στην προκήρυξη της η οργάνωση αναφέρεται στο «πρώτο πακέτο του δώρου». Μάλλον το έστειλαν (κυριολεκτικά) στον Τζορτζ Μπους (και όχι στην αλ-Κουντς), για να «καθαρίσει» μ' αυτόν τον τρόπο τους εντός των ΗΠΑ επικριτές της πολιτικής του σε σχέση με τον πόλεμο «κατά της τρομοκρατίας»...

- Αιφνιδίασε το ΠΑΣΟΚ ο πρώην υπουργός Παπαθεμελής σήμερα, ανακοινώνοντας ότι παίρνει τους 33.000 σταυρούς του και πλέον αναζητεί... άλλη παραλία για να παίζει...

- Η πολιτική ατάκα του προεκλογικού εξαμήνου: «Την μορφή καλλιστείων παίρνουν οι εκλογές για το ΠΑΣΟΚ και τη Ν.Δ., καθώς αναζητούνται διαφορές στα πρόσωπα και όχι στην πολιτική τους». Τάδε έφη η Γενική Γραμματέας Παπαρήγα. Προφανώς ζορίζεται να βρει μανεκέν-υποψηφίους στις τάξεις του ΚΚΕ...

Δευτέρα 17 Νοεμβρίου

- «Πόσο περισσότεροι θα είναι οι διαδηλωτές από τους αστυνομικούς στη σημερινή επετειακή πορεία από το Πολυτεχνείο ως την αμερικανική πρεσβεία;», αναρωτιέται ο Γιώργος Βότσης από τη στήλη του στην *Ελευθεροτυπία*. Η επέτειος «τριαντάρισε», αλλά προς το παρόν δεν

κινδυνεύει. Θα πρέπει ν' αρχίσουμε ν' ανησυχούμε μόνο όταν θα δούμε και τη γνωστή πρεσβεία να βγάζει σχετικές «δηλώσεις μνήμης»...

- Πριν από είκοσι χρόνια ακριβώς, έξι ακροαριστεροί (πέντε άντρες και μια γυναίκα) διαφεύγουν στα βουνά της φτωχότερης επαρχίας του Μεξικού, της Τσιάπας. Αυτή ήταν η στιγμή της γέννησης του στρατού των Ζαπατίστας. Εννιά μήνες μετά, προστέθηκε στην επαναστατική παρέα και ο υποδιοικητής Μάρκος. Ήταν αρκετοί για να δημιουργήσουν μια μεγάλη εξέγερση...

Τρίτη 18 Νοεμβρίου

- Ο Μίκι Μάους συμπληρώνει σήμερα 75 χρόνια ζωής. Ίσης ηλικίας περίπου είναι και η προσπάθεια της πολιτιστικής επέλασης των ΗΠΑ στον πλανήτη, αυτής που προετοίμασε την οικονομική, και στις μέρες μας και την στρατιωτική...

- Σε τέτοιο δε σημείο έχουμε φτάσει -ως Ευρώπη-, που σύμφωνα με τα αποτελέσματα του τελευταίου «ευρωβαρόμετρου», που φιλοξενούνται σήμερα στον Τύπο, οι πολίτες της Ε.Ε. βλέπουν με καλό μάτι την παγκοσμιοποίηση. Μόνη αντίθεση οι Έλλη-

νες, το 51% των οποίων τάσσεται κατά. Υπάρχουν και αισιόδοξα γκάλοπ...

Τετάρτη 19 Νοεμβρίου

- Η μέρα ξεκινάει άσχημα για τον υπουργό Φλωρίδη. Η πρωινή *Αυγή*, του λέει μια... σοσιαλιστική «καλημέρα» με ένα φωτογραφικό ντοκουμέντο, σύμφωνα με το οποίο υπήρξε αστυνομική σκευωρία εις βάρος του βρετανού διαδηλωτή Σάιμον Τσάπμαν, που συνελήφθη και κρατείται μαζί με άλλους για τα επεισόδια στη Θεσσαλονίκη κατά τη διάρκεια της Διακυβερνητικής, πριν από 6 περίπου μήνες.

- Η εβδομάδα μπορεί να χαρακτηριστεί και ως «εμπρός στο δρόμο που χάραξε ο Παπαθεμελής». Καμιά δεκαριά ακόμα βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, επικαλούμενοι διάφορους λόγους, γνωστοποιούν την αποφασή τους να μην είναι υποψήφιοι στις εκλογές. Στο Μέγαρο Μαξίμου και στο Εκτελεστικό Γραφείο όχι μόνο δεν ανησυχούν... απεναντίας, αν κρίνουμε από το κλίμα των δηλώσεων, μάλλον χαίρονται που μένουν τόσες κενές θέσεις για ακόμα πιο πολλά νέ «λαμπερά» ονόματα του Γραμματέα Χρυσόχοϊδη.

για... μανεκέν κατά την... «κα-
κεντρεχή» άποψη της Γραμ-
ματέας Αλέκας... Α! και από
εδώ και πέρα όπου
ΠΑΣΟΚ=Αριστερά της ευθύ-
νης - κατά τον πρωθυπουργό
Σημίτη στο Εκτελεστικό (της
«Αριστεράς»).

Πέμπτη 20 Νοεμβρίου

- Δεύτερο «σοκ και δέος»
σήμερα στην Κωνσταντινού-
πολη. Δύο νέες βομβιστικές
επιθέσεις, στο αγγλικό προ-
ξενείο και στην τράπεζα
HSBC, είχαν ως αποτέλεσμα
27 νεκρούς (ανάμεσά τους
και ο πρόξενος της Βρετα-
νίας) και 450 τραυματίες.
- Στο Λονδίνο βρίσκεται αυ-
τές τις μέρες ο Πρόεδρος
Μπους. Η Ευρώπη τον «υπο-
δέχθηκε» με διαδηλώσεις -σε
επίπεδο πολιτών- και με... τα-
ρατατζούμ - σε επίπεδο βασι-
λικής οικογένειας και βρετα-
νικής κυβέρνησης.

Παρασκευή 21 Νοεμβρίου

- Με κλασικό αγγλικό τσάι,
ολοκληρώθηκε η επίσκεψη
Μπους στη Μεγάλη Βρετανία
σήμερα. Του το παρέθεσε ο
Τόνι και η Σέρι σε ανταπόδο-
ση της φιλοξενίας στο Τέξας.
Το τσάι φρόντισαν να είναι πι-
κρό οι ευρωπαίοι πολίτες που
διαδήλωναν μεγαλειωδώς...
- Κρίση στον ΟΤΕ από τη
Βαρκελώνη όπου βρίσκεται,
προκάλεσε ο πρόεδρος και
διευθύνων σύμβουλός του,
Αντωνακόπουλος. Σε δηλώ-
σεις του είπε ότι σχεδιάζει να
μειώσει κατά 20% (3.500 άτο-
μα) το προσωπικό του Οργα-
νισμού τα επόμενα δύο χρό-
νια. Η κρίση δεν προκλήθηκε
τόσο από τις δηλώσεις, όσο
από το γεγονός ότι αυτές έγι-
ναν σε προεκλογική περίο-
δο...

Σάββατο 22 Νοεμβρίου

- Βοηθάει το γεγονός ότι εί-
ναι Σάββατο και ότι έχω νο-

σταλήσει ήδη το καλοκαίρι.
Έτσι το μάτι μου έπεσε σε θέ-
μα της σημερινής *Καθημερι-
νής*, σύμφωνα με το οποίο οι
υπουργοί Πολιτισμού, Βενιζέ-
λος, και Ναυτιλίας, Πασχαλί-
δης, πήραν μια μνημειώδη
κοινή απόφαση. Με την από-
φαση αυτή επιχειρείται να
απαγορευθεί η κατάδυση
στις περισσότερες περιοχές
της Ελλάδας. Αυτό που δεν
πληροφορούμαστε είναι το
-σίγουρα- μνημειώδες σκε-
πτικό αυτής της απόφασης,
όταν είναι γνωστά δύο πράγ-
ματα: Πρώτον ότι καταδυτικό
τουρισμό κάνουν άτομα με
υψηλό εισόδημα, και δεύτε-
ρον ότι το 4% του ετήσιου
προϋπολογισμού της Μάλ-
τας προέρχεται από δραστη-
ριότητες εκπαίδευσης δυ-
τών. Λαμπρά!.. Ή μάλλον...
λαμπερά (για να είμαστε και
in)!...

Κυριακή 23 Νοεμβρίου

- Η αγαπημένη δήλωση αυ-
τής της Κυριακής, από την
πρώτη σελίδα της *Καθημερι-
νής*, πάντα πρωί και πάντα πί-
νοντας καφέ, γεγονός που με
βοηθά να εκτιμώ περισσότε-
ρο τη σπουδαιότητα τέτοιων
δηλώσεων: «Πληθαίνουν πο-
λύ οι καραγκιόζηδες σε όλη
τη χώρα, στην πολιτική, στη
δημοσιογραφία, στους ακα-
δημαϊκούς κύκλους». Τάδε
έφη Φοίβος Ιωαννίδης. Τον
Καραγκιόζη τον ρώτησε;

Δευτέρα 24 Νοεμβρίου

- «Η κυβέρνηση της Ν.Δ. θα
καταργήσει τους νόμους της
διαπλοκής». Δεν ήταν τόσο η
δέσμευση Καραμανλή στη
Βουλή που «θορύβησε» τον
πρωθυπουργό Σημίτη απόψε,
όσο ότι υπέρ της πρότασης
νόμου της Ν.Δ. τάχθηκε ο
βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Σπυ-
ριούνης, τον οποίο και διέ-
γραψε.
- Πληροφορίες, που έχουν

διαρρεύσει από το υπουρ-
γείο Εθνικής Άμυνας σήμερα
στον Τύπο, αναφέρουν πως
«στρατός και NATO θα παί-
ξουν έναν από τους κυριότε-
ρους ρόλους στην ασφάλεια
των Ολυμπιακών Αγώνων»...
Για το θέμα ζήτησε και ενημε-
ρώθηκε και ο Πρόεδρος κ.
Στεφανόπουλος...

Τρίτη 25 Νοεμβρίου

- Ο υπουργός Εθνικής Άμυ-
νας Γιάννος διέψευσε σήμε-
ρα τις πληροφορίες περί ανά-
μειξης του NATO στην ασφάλεια
των Ολυμπιακών Αγώ-
νων. Επιβεβαίωσε όμως την
ανάμειξη ξένων πρακτόρων.
Έτσι μάλιστα... Να ηρεμή-
σουμε...
- Μιλώντας για πράκτορες
μου δημιουργήθηκε ένας από
τους συνηθισμένους παρά-
λογους συνειρμούς μου και
το μάτι μου πήγε σε πληρω-
μένη καταχώριση στον Τύπο
που περιείχε δήλωση του επι-
χειρηματία Κόκκαλη. Επιπιθέ-
μενος στην *Καθημερινή*, την
χαρακτηρίζει «υποτιθέμενη
σοβαρή εφημερίδα», και μιλά
για «δημοσιογραφική αγυρ-
τία», λόγω πρόσφατου δημο-
σιεύματος της εφημερίδας
σε σχέση με τα... πρακτορικά
της Στάζι...

Τετάρτη 26 Νοεμβρίου

- ...Και η *Καθημερινή* σήμερα
«επιστρέφει» τα περί «αγυρ-
τίας» και ζητά από τον επιχει-
ρηματία Κόκκαλη να «δηλώ-
σει δημοσίως ποιες ακριβώς
υπηρεσίες προσέφερε στη
Στάζι της Ανατολικής Γερμα-
νίας και για ποιές δραστηριό-
τητες σε αυτήν έπαιρνε
ανταλλάγματα»...

- Ελεύθεροι με περιοριστι-
κούς όρους αφέθηκαν οι επτά
συλληφθέντες διαδηλωτές
της Θεσσαλονίκης που βρί-
σκονταν σε απεργία πείνας.
Η Διεθνής Αμνηστεία, 28 ευ-
ρωβουλευτές της Αριστεράς
και των Πρασίνων, η κοινή
γνώμη και η στάση των
Μ.Μ.Ε. έπαιξαν καθοριστικό
ρόλο. Καθοριστικής σημα-
σίας ήταν όμως και το βίντεο
και οι φωτογραφίες, που κυ-
ριολεκτικά έπιασαν τις αστυ-
νομικές αρχές με το... χέρι
στο βάζο με το γλυκό: Αυτό
της κατασκευής ενοχοποιητι-
κών στοιχείων. Οι προβοκά-
τιες είναι μια πολύ παλιά
ιστορία... Μένει ανοιχτό το θέ-
μα της δικαστικής διερεύνη-
σης της συγκεκριμένης και
των πιθανών εντολοδόχων
της, καθώς και ο προβληματι-
σμός για πιθανές άλλες αντί-
στοιχες περιπτώσεις που δεν
έχουν καταγραφεί σε βίντεο ή
φωτογραφίες...

Εφημερίδα

Το κράτος της αναληψίας

Εξέλιπε η ευαισθησία σ' αυτόν τον τόπο, και έμεινε το κράτος του ωχαδελφισμού, της αναληψίας και της απανθρωπιάς, το κράτος των ασπόνδυλων, που επαναφέρει όσα ακριβώς ο τόπος προσπαθεί να ξεχάσει εδώ και τριάντα χρόνια, σκαλίζοντας τις μνήμες και τις παλιές πληγές του ελληνικού λαού, και διασύροντας –ξανά– τη χώρα διεθνώς, αυτή τη φορά στο όνομα επτά νέων ανθρώπων, Ελλήνων ή ξένων δεν έχει σημασία, που θέλησαν, μαζί με χιλιάδες άλλους, να διαδηλώσουν την αντίθεσή τους σε όσα δεινά απεργάζονται οι ηγέτες της Δύσης ερήμην των λαών τους.

Μόλις προχτές το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Θεσσαλονίκης αποφάσισε ότι πρέπει να απελευθερωθούν οι «επτά». Αυτό όμως δεν αλλάζει την κατάσταση. Διότι η απόφαση ήταν προϊόν πίεσης από ομάδες πολιτών, από ελληνικές και διεθνείς οργανώσεις, από τα κόμματα της Αριστεράς και ακόμα από την Ευρωβουλή. Αντίθετα από την πλευρά του ΠΑΣΟΚ μόνον ο Κώστας Λαλιώτης προσπάθησε την τελευταία στιγμή να σώσει τα προσχήματα, μιλώντας για απανθρωπιά και για μείζον πολιτικό και θεσμικό πρόβλημα. Οπότε το θέμα μένει.

Οι «επτά», μαζί με άλλους 22, συνελήφθησαν στα επεισόδια που ξέσπασαν κατά τις διαδηλώσεις του περασμένου Ιουνίου στη Θεσσαλονίκη, με αφορμή τη διάσκεψη της Διακυβερνητικής που έγινε στη Χαλκιδική. Και έκτοτε κρατούνταν σε πλήρη απομόνωση, αδυνατώντας να επικοινωνήσουν με τους συγγενείς τους, τους δικηγόρους και ακόμα τους γιατρούς που επιβαλλόταν να τους επισκεφθούν, περιμένοντας μια δίκη που κανείς δεν γνωρίζει πότε και πώς θα διεξαχθεί.

Ο καθένας μπορεί βεβαίως (όπως έσπευσε και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος να κάνει) να ισχυρισθεί ότι η μακρά κράτηση των «επτά» προβλέπεται και άρα δεν αντίκειται στο νόμο, όπως αυτός έχει διαμορφωθεί με τις νέες αντιτρομοκρατικές διατάξεις που έχουν επιβληθεί από το κλίμα της τρομολαγνίας που καλλιεργούν συστηματικά εδώ και πάνω από δύο χρόνια οι μηχανισμοί προπαγάνδας του πλανητάρχη.

Ωστόσο οι επτά διαδηλωτές υποστηρίζουν ότι είναι αθώοι. Για τον λόγο αυτό και πριν από δύο σχεδόν μήνες κήρυξαν απεργία πείνας, την οποία συνέχιζαν μέχρι προχτές, με αποτέλεσμα η κατάσταση της υγείας τους να έχει φτάσει σε κρίσιμο σημείο. Παρ' όλα αυτά οι υπεύθυνοι των φυλακών Κορυδαλλού, όπου είχαν πρόσφατα μεταφερθεί, εξευτελίζοντας κάθε έννοια ανθρωπιάς απαγόρευαν την επίσκεψη ιατρών, τους οποίους μάλιστα αντιμετώπισαν με σκαιό τρόπο.

Βεβαίως οι «επτά» δεν αρνούνται να δικαστούν, αν και τίθεται ένα σοβαρό ερώτημα που αφορά στο κατηγορητήριο που έχει σχηματισθεί σε βάρος τους.

Το «έγκλημά» τους είναι ότι, ασκώντας ένα κυριαρχικό και συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμά τους, συμμετείχαν σε μία διαδήλωση με καθαρά πολιτικό περιεχόμενο και μάλιστα διεθνούς ενδιαφέροντος: γι' αυτό και η συμμετοχή σ' αυτήν ήταν πολύ μεγάλη με πολίτες από την Ελλάδα και άλλες χώρες. Και φυσικά η διαδήλωση υπήρξε βίαιη – το κλίμα γι' αυτό μάλιστα είχε ήδη προετοιμάσει η ίδια η αστυνομία με τα δραστικά «μέτρα» που διαφήμιζε και τις εικόνες των σιδερόφρακτων καταστημάτων στο κέντρο της Θεσσαλονίκης.

Αν όμως η βία θεωρείται –και είναι– κατακριτέα, απ' όπου κι αν προέρχεται, δεν είναι δυνατό να χωρίζεται σε «καλή» και «κακή» βία, σε ανεκτή και μη ανεκτή, ανάλογα με εκείνους που την εκδηλώνουν (για παράδειγμα δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στη βία των διαδηλωτών και τη βία των ταραξιών «φιλάθλων» ή και ακόμα των ίδιων των αστυνομικών, η οποίοι συχνά συμμετέχουν –αν δεν πρωτοστατούν– στην πρόκληση επεισοδίων).

Τις ημέρες αυτές, τα συνδικαλιστικά όργανα των αστυνομικών προσέφυγαν στο ΣτΕ προκειμένου να υπερασπιστούν το δικαίωμά τους να διαδηλώνουν, με αφορμή τα διοικητικά μέτρα που αντιμετωπίζουν για τη συγκέντρωσή τους έξω από το υπουργείο Οικονομικών τον περασμένο μήνα. Μια συγκέντρωση-διαδήλωση η οποία υπήρξε το ίδιο βίαιη, με αστυνομικούς να επιτίθενται εναντίον αστυνομικών με γκλόμπς, δακρυγόνα και άλλα «αποτελεσματικά» μέσα.

Και βεβαίως έχουν απόλυτο δίκιο να δείχνουν ευαισθησία σε βασικά δικαιώματά τους οι αστυνομικοί. Οι ίδιοι όμως και τα συνδικαλιστικά τους όργανα θα έπρεπε να δείξουν ανάλογη ευαισθησία και στις καταγγελίες –με συγκεκριμένα αδιάσειστα στοιχεία– για τον τρόπο που συνάδελφοί τους κατασκεύασαν ενοχοποιητικά στοιχεία για έναν τουλάχιστον από τους «επτά», πράγμα που δημιουργεί πολλές υποψίες για την αδικαιολόγητα μακρά προφυλάκισή τους και θέτει σοβαρά ερωτηματικά για το κατηγορητήριο σε βάρος τους. Ευαισθησία άλλωστε την οποία θα έπρεπε να δείξουν πριν απ' όλα η ηγεσία της αστυνομίας και, κατά κύριο λόγο, ο αρμόδιος υπουργός Δημόσιας Τάξης.

Και το τελευταίο στοιχείο –από τον πατέρα ενός ισπανού διαδηλωτή από τους «επτά»– ότι δηλαδή οι αρχές έσπευσαν να απελευθερώσουν έναν διαδηλωτή που είχε συλληφθεί επίσης με τους 29, απλώς και μόνο επειδή ήταν Αμερικανός και ενδιαφέρθηκε γι' αυτόν ο αμερικανός πρεσβευτής Τόμας Μίλερ. Μια μαρτυρία που, αν είναι αληθινή, αποτελεί ντροπή και αίσχος!

«Πώς θα αντιμετωπίσω τα ερωτηματικά βλέμματα;...»

Ο διοικητής του Αγίου Όρους σε εκδοχή μαφιόζου

Μια απίστευτη σε ύφος και τόνο επιστολή του Σταύρου Ψυχάρη προς τον εκδότη της *Καθημερινής* δημοσιεύουμε στις στήλες αυτές.

Η επιστολή του Στ. Ψυχάρη προς τον Αρ. Αλαφούζο, που αποκαλύπτουμε σήμερα, είναι ενδεικτική για όσα συμβαίνουν στο χώρο του Τύπου. Φαίνεται ότι ο ΔΟΛ αποφάσισε δια Σταύρου Ψυχάρη να ξεκινήσει τον πόλεμο ειδικά εναντίον της *Καθημερινής*. Γιατί δεν μπορούμε να φανταστούμε ότι διανοήθηκε να συντάξει επιστολή με τόσο ιταμό ύφος και να την αποστείλει προς κάποιον με τον οποίο υποτίθεται ότι επιζητά συμβιβασμό.

Εκτός και αν...

Εκτός και αν, όπως στις οικελικές οικογένειες συνηθίζεται, επικαλείται ο αξιοσέβαστος νονός του Αγίου Όρους τον νόμο της ομερτά.

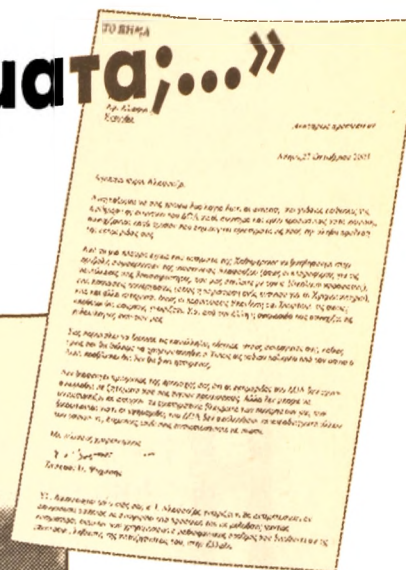
Πιθανόν ο συνεταιίρος του Σ. Κόκκαλη Στ. Ψυχάρης να έστειλε την επιστολή αυτή παρακινούμενος από τη στοργή που έχει προς τον πρώην πράκτορα της Στάζι. Πιθανόν...

Επιστούμε την προσοχή των αναγνωστών μας στο απίθανο ύφος του: «...δεν θα θέλαμε να χρησιμοποιηθεί ο Τύπος ως πεδίων πολέμου από το οποίο ο ΔΟΛ προβλέπω ότι δεν θα βγει ηττημένος» – ή, όπως θα το διατύπωνε διαφορετικά ο διορισμένος από τον κ. Πάγκαλο, μετά την «καθηγητοποίησή» του από τον κ. Δ. Ψυχογιό, διοικητής του Αγίου Όρους: *μην μας μπαίνετε, γιατί θα σας τσακίσουμε*.

Αλλά επειδή η ιστορία της επιστολής αυτής δεν κλείνει εδώ, θα επανέλθουμε υποχρεωτικώς, καθώς ένα φυσικό ερώτημα που προκύπτει είναι: τι γνωρίζει άραγε ο προϊστάμενος του κ. Ψυχάρη, κ. Λαμπράκης, για την επιστολή αυτή.

Ο Στ. Π. Ψυχάρης ανάμεσα στον κουμπάρο του, χουντικό υπουργό Σταματόπουλο, και τον γ.γ. Τύπου της Χούντας Παπαγγελή. Ο κ. Ψυχάρης επιμένει να ξεχνούμε το χουντικό παρελθόν του. Από εκεί άρχισαν όλα...

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΨΥΧΑΡΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΑΛΑΦΟΥΖΟ

Αθήνα, 27 Οκτωβρίου 2003

Αγαπητέ κύριε Αλαφούζο,

Αναγκάζομαι να σας γράψω δυο λόγια διότι οι αναίτιες και χυδαίες επιθέσεις της *Καθημερινής* εναντίον του ΔΟΛ κατά σύστημα και εμού προσωπικώς κατά καιρούς, συνεχίζονται κατά τρόπον που δημιουργεί ερωτήματα ως προς την αληθή πρόθεση της εφημερίδας σας.

Από τη μια πλευρά έχομε είτε αιτήματα της *Καθημερινής* να βοηθήσουμε στην προβολή συμφερόντων της οικογένειας Αλαφούζου (όπως οι πληροφορίες για τις ναυτιλιακές σας δραστηριότητες, που μας στείλατε με τον κ. Νικολάου προσφάτως), είτε προτάσεις συνεργασίας (όπως η περίπτωση ενός εντύπου για το Χρηματιστήριο), είτε και άλλα αιτήματα, όπως οι περιπτώσεις *Επενδυτή* και *Σπορτάιμ*, τις οποίες υποθέτω ότι επαρκώς γνωρίζετε. Και από την άλλη η εφημερίδα σας συνεχίζει τις χυδαιολογίες εναντίον μας.

Σας παρακαλώ να δώσετε τις κατάλληλες οδηγίες στους

συνεργάτες σας, καθώς εμείς δεν θα θέλαμε να χρησιμοποιηθεί ο Τύπος ως πεδίων πολέμου από τον οποίο ο ΔΟΛ προβλέπω ότι δεν θα βγει ηττημένος.

Δεν διαφεύγει προφανώς της προσοχής σας ότι οι εφημερίδες του ΔΟΛ δεν έχουν αναφερθεί σε ζητήματα που θα σας θίγουν προσωπικώς. Αλλά δεν μπορώ να αντιμετωπίζω επ' απειρον τα ερωτηματικά βλέμματα των συνεργατών μας που διερωτώνται γιατί οι εφημερίδες του ΔΟΛ δεν ακολουθούν τα παραδείγματα άλλων των οποίων τις δημόσιες επιθέσεις αντιμετωπίσατε με σιωπή.

Με φιλικούς χαιρετισμούς

Σταύρος Π. Ψυχάρης

ΥΓ. Διερωτώμαι αν ο υιός σας κ. Ι. Αλαφούζος γνωρίζει τι θα αντιμετωπίσει αν αποφασίσει κάποιος να αναφερθεί στο πρόσωπό του με μεθόδους πάντως κοσμιότερες εκείνων που χρησιμοποιεί ο ραδιοφωνικός σταθμός που διευθύνει αφ' ης επέστρεψε, ληξιάσης της καταζητήσεώς του, στην Ελλάδα.

Όταν ο Κ. Σημίτης και η Βάσω Παπανδρέου στήριζαν τον Σωκράτη Κόκκαλη στο ΚΥΣΥΜ

του Βασίλη Ζήση

Η υπόθεση Κόκκαλη και των αρχείων της Στάζι έχει πάψει προ πολλού ν' αποτελεί αυτό που κάποιοι «καλοπροαίρετοι» αναλυτές έσπευσαν να προσδιορίσουν απλώς σαν μια ακόμα εκδήλωση της διαπλοκής του πολιτικού συστήματος. Έχει πλέον μεταλλαχθεί σε κακόηθες απόστημα του δημόσιου βίου, το οποίο πρέπει να σπάσει πριν μολύνει και τους εναπομείναντες υγιείς ιστούς, πριν πάρει, όπως όλα δείχνουν, τις διαστάσεις ενός νέου «σκανδάλου Κοσκωτά».

Για το λόγο αυτό πρέπει πρωτίστως να αφεθεί η δικαιοσύνη να επιτελέσει απερίσπαστη το έργο της. Και να σταματήσουν οι κυβερνητικές παρεμβάσεις, οι οποίες μόνο οργή και αγανάκτηση μπορούν πλέον να προκαλούν. Οι επί τριετία συνεχιζόμενες αποκαλύψεις για τις πραγματικές διαστάσεις της περίπτωσης **Σωκράτη Κόκκαλη**, δεν αφήνουν άλλα περιθώρια για αμφιβολίες. Όλο το σκηνικό έχει πλέον αποκαλυφθεί. Ο κ. Κόκκαλης ήταν κορυφαίος πράκτορας μυστικών υπηρεσιών και χρησιμοποιήθηκε ως αιχμή του δόρατος για την άλωση ενός ήδη βαθιά διεφθαρμένου πολιτικού συστήματος, με όπλα την εξαγορά και τον εκμαυλισμό πολιτικών συνειδήσεων.

Η δημοσιογραφική και ιστορική έρευνα στα αρχεία της πρώην Ανατολικής Γερμανίας, έχει κρίνει το φαινόμενο Κόκκαλη και αργά ή γρήγορα θα αποφανθεί και η δικαιοσύνη. Αυτό που μένει όμως να κριθεί είναι ο ρόλος του ΠΑΣΟΚ στην ιστορία αυτή και ιδιαίτερα ο ρόλος συγκεκριμένων στελεχών του, όπως είναι η κα **Βάσω Παπανδρέου** και ο ίδιος ο κ. **Κ. Σημίτης**, επειδή, δυστυχώς για την αντικειμενικότητα, οι «τεθνεώτες δεδिकाίονται». Και δεν αναφερόμαστε μόνο στις πολλαπλά αποδεδειγμένες παρεμβάσεις τους, με τον ένα ή άλλο τρόπο υπέρ του «εθνικού προμηθευτή», αλλά στο ρόλο που υπαινίσσονται γι' αυτούς ορισμένοι φάκελοι της Στάζι.

Μεταξύ των άλλων στα αρχεία της Στάζι γίνεται λόγος για «έμπιστους δικηγόρους» της πρώην πρεσβείας της Ανατολικής Γερμανίας στην Αθήνα και για πρώην «έμπιστους συμβούλους» ανατολικογερμανικών εμπορικών οίκων –συνεταίρων του Σ. Κόκκαλη– που σήμερα είτε κατέχουν κορυφαίες κυβερνητικές θέσεις και ηγούνται του στρατοπέδου του εκσυγχρονισμού, είτε έχουν στενές σχέσεις με σχετικά πρόσωπα.

Δεν θα επεκταθούμε για την ώρα περισσότερο, επειδή είμαστε οι τελευταίοι που θα δυσχεράνουμε το έργο της δικαιοσύνης. Οφείλουμε όμως να υπενθυμίσουμε όσα διαδραματίστηκαν στο ΚΥΣΥΜ της 16ης Σεπτεμβρίου 1986, το οποίο ανάδειξε μέσα σε λίγα λεπτά της ώρας τον Κόκκαλη από αφανή πράκτορα της Στάζι σε «εθνικό προμηθευτή». Στο ΚΥΣΥΜ εκείνο θάφτηκε οριστικά η ΕΛΒΥΛ που ήταν η μόνη σοβαρή προσπάθεια στη χώρα μας για προηγμένη έρευνα στα ηλεκτρονικά. Η ΕΛΒΥΛ ήταν ιδέα του Κ. Καραμανλή και ίσως γι' αυτό καταποντίστηκε.

ΤΟ ΚΡΙΣΙΜΟ ΚΥΣΥΜ ΤΟΥ 1986

Στις 16 Σεπτεμβρίου 1986 το τότε Κυβερνητικό Συμβούλιο (ΚΥΣΥΜ) καλείται να αποφασίσει για το ποιες εταιρείες θα προμηθεύσουν στον απαρχαιωμένο ΟΤΕ τη νέα ψηφιακή τεχνολογία. Εισηγήτρια ήταν η τότε υφυπουργός Βιομηχανίας Βάσω Παπανδρέου, η οποία πρότεινε να ανατεθεί η προμήθεια των ψηφιακών παροχών στις εταιρείες SIEMENS και ERICSSON, με την προϋπόθεση να συνεργαστούν με ελληνικές εταιρείες. Αυτή η «προϋπόθεση» ήταν και το «παράθυρο» από το οποίο έβαλαν μέσα τον Κόκκαλη. Αντιγράφουμε από την σχετική απόφαση του ΚΥΣΥΜ:

«Οι εταιρείες αυτές θα πρέπει να συνεργαστούν με αντίστοιχες ελληνικές. Η SIEMENS έχει εργοστάσιο στην Ελλάδα, ενώ η ERICSSON είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα συνεργαστεί με την INTRAKOM που έχει το μεγαλύτερο εργοστάσιο και την πιο άρτια υποδομή».

Εκείνη την εποχή το «μεγαλύτερο εργοστάσιο» της INTRAKOM ήταν μια μικρή βιοτεχνία του Κόκκαλη στην Αργυρούπολη και η «άρτια υποδομή» της τα απαρχαιωμένα ψηφιακά που κατασκεύαζε η Ανατολική Γερμανία.

Στο σημείο αυτό έχει κάποια σημασία να καταγράψουμε ποια ήταν η στάση των άλλων μελών του ΚΥΣΥΜ:

Ο μακαρίτης **Μένιος Κουτσόγιωργας** είχε επιμένει να «μπουν ρήτρες κυριαρχικού χαρακτήρα» και να αυξηθεί η ελληνική προστιθέμενη αξία, επειδή διαφορετικά «οι δυο εταιρείες θα είχαν το μονοπώλιο». Αυτό όμως δεν συνέφερε τον Κόκκαλη και η απάντηση της κ. Β. Παπανδρέου ήταν ότι «αν δοθεί μεγάλη διάσταση στους ενδεχόμενους κινδύνους, τότε δεν θα προχωρήσει η επένδυση».

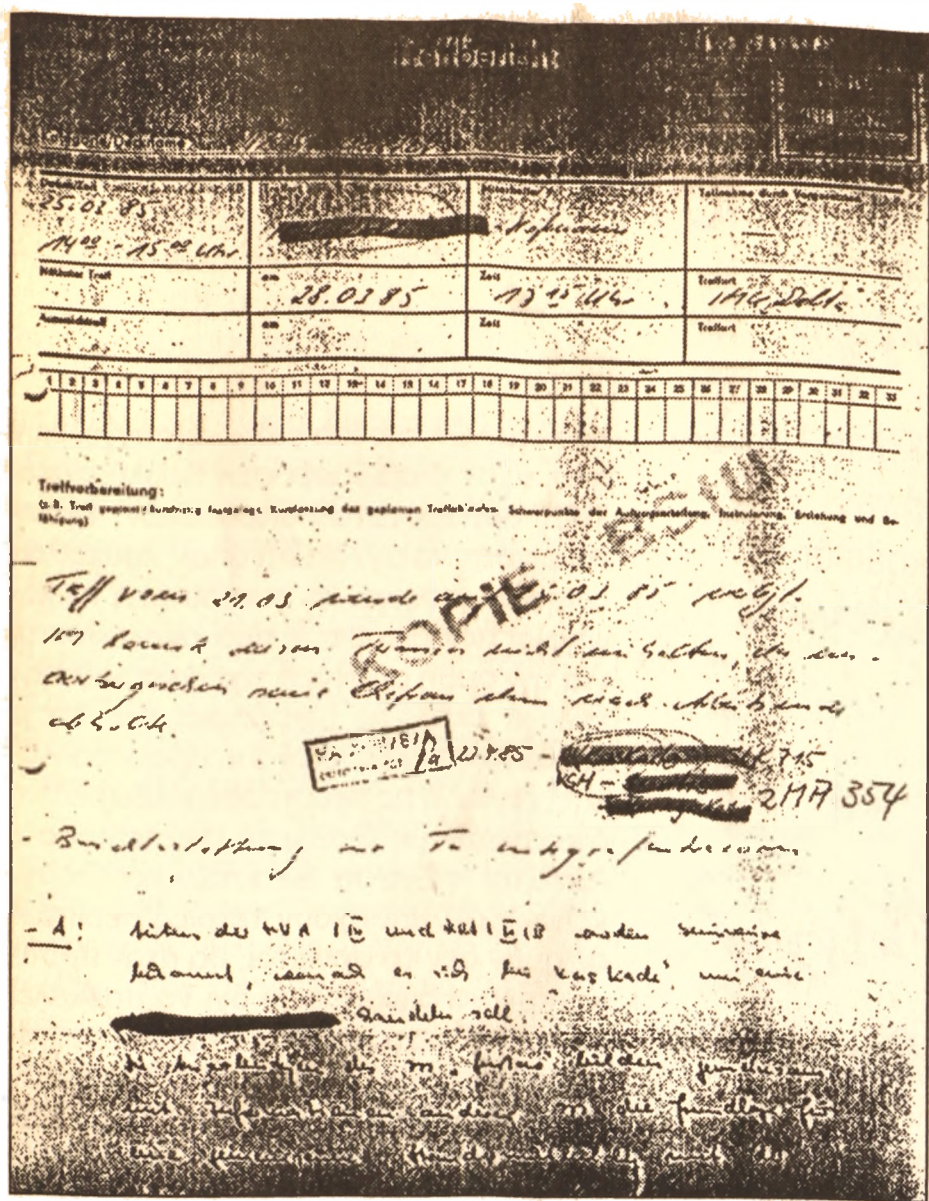
Ο **Ανδρέας Παπανδρέου** συμφώνησε με την Βάσω Παπανδρέου και για να καθησυχάσει τους άλλους, είπε ότι «η επιλογή των δυο τεχνολογιών δεν συνεπάγεται και την οριστική υπογραφή συμβολαίων, αλλά την έναρξη της διαδικασίας για την τελική συμφωνία». Κούνια που μας κούναγε...

Ο σημερινός πρωθυπουργός και τότε υπουργός Εθνικής Οικονομίας **Κώστας Σημίτης** τάχθηκε υπέρ της απόφασης, υπέρ δηλαδή της ανάδειξης του Κόκκαλη σε «εθνικό προμηθευτή».

Ο τότε υπουργός Οικονομικών **Δημήτρης Τσοβόλας** ζήτησε να γίνει διαγωνισμός.

Οι κ.κ. **Παπαντωνίου** και **Τζουμάκας** σιώπησαν.

Έχει κάποια σημασία να παρακολουθήσουμε εν συντομία τη μετέπειτα πορεία των πρωταγωνιστών εκείνης της συνεδρίασης: Να κάνουμε δηλαδή μια διαφορετική ανάλυση των πολιτικών αλλαγών από τότε στο ΠΑΣΟΚ, την οποία θα μπορούσε βέβαια να είχε γράψει ο John Le Carré, αλλά –σύμφωνα με όσα γνωρίζουμε πλέον– δεν πρέπει ν' απέχει και πολύ από την πραγματικότητα.

Στο έγγραφο αναφέρεται κάποιος «πρώην έμπιστος δικηγόρος της πρεσβείας»: της πρεσβείας της Ανατολικής Γερμανίας δηλαδή.

Ο κ. Σημίτης έγινε Πρωθυπουργός της Ελλάδας και αμέσως μετά την εκλογή του έσπευσε να δώσει στην INTRAKOM και άλλες 375.000 ψηφιακές παροχές, παρά τη δικαστική εκκρεμότητα του θέματος. Πρόσφατα και παρά το γεγονός ότι η δικαστική εκκρεμότητα εναντίον του Κόκκαλη συνεχίζει να υφίσταται, δεν δίστασε να συναντηθεί μαζί του και να του δώσει τις απαραίτητες νομιμοποιήσεις.

Αντιθέτως ο αντίπαλος του κ. Σημίτη, ο Άκης Τσοχατζόπουλος που υποστήριξε τότε ότι «σε όλο τον κόσμο μόνο η Northern Telecom έχει ολοκληρωμένα ψηφιακά κέντρα», έχασε οριστικά το τραίνο της πρωθυπουργίας.

Ο Μένιος Κουτσόγιωργας χάθηκε, όπως είναι γνωστό, μέσα στη λαίλαπα του σκανδάλου Κοσκωτά και, τέλος, ο Δημήτρης Τσοβόλας αναγκάστηκε να αποχωρήσει από το ΠΑΣΟΚ και να ιδρύσει δικό του κόμμα. Και ας μην βιαστούν κάποιοι να μας προσάψουν «μεγάλη φαντασία», γιατί τα ίδια έλεγαν και όταν γράφαμε για Λούβαρη και Κοσκωτά.

Στο σημείο αυτό οφείλουμε επίσης να υπενθυμίσουμε όσες δύσσομες αναφορές στα αρχεία της Στάζι συνδυάζονται με την απόφαση εκείνη του ΚΥΣΥΜ και έχει αποκαλύψει στο παρελθόν το Αντί:

Σε αναφορά του υποστράτηγου **Kleine**, επικεφαλής της Διεύθυνσης XVIII στην οποία ανήκε και ο έλεγχος της «επιχείρησης Κόκκαλης», που έχει τίτλο «Προοπτικές για τη δημιουργία επαφών μέσα στο μηχανισμό του έλληνα Πρωθυπουργού», καταγράφονται μεταξύ άλλων και τα εξής: «Κατά τη διάρκεια της τελευταίας προεκλογικής εκστρατείας [σ.σ. 1985] ο Κόκκαλης πλήρωσε 25 εκατομμύρια δραχμές στο ΠΑΣΟΚ και 10 εκατομμύρια δραχμές σε άλλα στελέχη». Δηλαδή οι δωροδοκίες προηγήθηκαν του κρίσιμου ΚΥΣΥΜ.

Σε άλλο έγγραφο, με ημερομηνία 10 Ιουνίου 1985 (πάλι πριν το κρίσιμο ΚΥΣΥΜ), το οποίο υπογράφεται από τον ταγματάρχη Κοχ (επικεφαλής της «επιχείρησης Κόκκαλης»), αναφέρονται τα εξής: «... [ο Κόκκαλης] μας ενημέρωσε ότι στο ΠΑΣΟΚ ως κόμμα [εννοεί μάλλον την κεντρική προεκλογική επιτροπή] έδωσε μόνο 25 εκατομμύρια δραχμές, αλλά επιπλέον έδωσε 10 εκατομμύρια δραχμές ξεχωριστά σε συγκεκριμένα μέλη του ΠΑΣΟΚ... Με μυστικές διεργασίες είχε ακόμα μοιράσει 10 εκατομμύρια δραχμές σε εκπροσώπους της ΝΔ, επειδή δεν ήταν σίγουρος ότι το ΠΑΣΟΚ θα νικούσε. Αποτέλεσμα αυτού είναι να διαθέτει αναμφισβήτητα πολύ καλές διασυνδέσεις με την πολιτική κορυφή και να βρίσκεται υπεράνω προσώπων... Αυτό μας δίνει έτσι τη δυνατότητα να έχουμε από αυτόν συγκεκριμένη εσωτερική πληροφόρηση για ηγετικές προσωπικότητες της πολιτικής σκηνής...». Κατά τα άλλα ο Ρόκκο ισχυρίζεται σε πληρωμένες καταχωρήσεις της INTRAKOM, ότι ουδέποτε υπήρξε πράκτορας.

Υπενθυμίζουμε, τέλος, την εισήγηση του αναπληρωτή υπουργού Εξωτερικού Εμπορίου και στενού φίλου του Ρόκκο, του Δρ. Μπάιλ, στην τότε κυβέρνηση της Ανατολικής Γερμανίας, να «πριμοδοτηθεί» το ΠΑΣΟΚ με το 2% της αξίας όλων των συμβάσεων που θα υπέγραφε η INTRAKOM με τον ΟΤΕ. Αυτά και άλλα περισσότερο λεπτομερή για το όργιο εξαγορών έχουν ήδη καταγραφεί και κατατεθεί και δεν έχει αυτή τη στιγμή και τόση σημασία να επεκταθούμε περισσότερο. Επειδή αυτό που αποκτά σήμερα πρωταρχική σημασία, ιδιαίτερα μετά τις αποκαλύψεις των αναφορών για τους «έμπιστους» νομικούς και άλλους συμβούλους είναι ότι, αν μη τι άλλο, η ηγεσία αυτής της κυβέρνησης πρέπει την ώρα αυτή να ενδιαφερθεί τουλάχιστον για την υστεροφημία της.

Το ξεκαθάρισμα της υπόθεσης Κόκκαλη θα είναι στο κάτω-κάτω προς όφελος όλων όσων έχουν με τον ένα ή άλλο τρόπο εμπλακεί.

ΚΕΝΤΡΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΚΑΝΙΓΓΟΣ 2, ΤΗΛ.: 210 3825821

Αλβανικά
Αραβικά
Αραμαϊκά
Εβραϊκά
Ιαπωνικά
Κουρδικά

Οθωμανικά
Ουγγρικά
Περσικά
Ρωσικά
Σανσκριτικά
Τουρκικά

ΤΜΗΜΑΤΑ ΓΛΩΣΣΑΣ, ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ,
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
(Φωνητικά, Νέι, Ούτι, Σάζι, Κρουστά)

Συνεντεύξεως Κρουσταλλάκη συνέχεια

Και οι οφειλόμενες απαντήσεις

του Ειδικού Συνεργάτη

Η συνέντευξη του τέως εισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Κρουσταλλάκη στο προηγούμενο τεύχος του Αντί σχετικά με την απονομή της δικαιοσύνης και την άσκηση πιέσεων σε πολλούς δικαστικούς από πολιτικούς και άλλους παράγοντες, φαίνεται ότι ενόχλησε πολλούς.

του Τάσου Αναστασίου

λής- μελών της και ειδικά εισαγγελέων που είχαν διαβιβάσει στη Βουλή φακέλους σοβαρότατων υποθέσεων. Φαίνεται επίσης να αγνοεί ότι όπως κάθε πλειοψηφία, έτσι και «η συντριπτική πλειοψηφία των δικαστών που αναλώνονται για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης» έχει κι αυτή τη μειοψηφία της, στην οποία και αναφέρεται ο κ. Κρουσταλλάκης, δηλαδή τις περιπτώσεις-εξαιρέσεις δικαστικών με διαβλητή συμπεριφορά. Αρνείται η Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων ότι υπάρχουν τέτοιες περιπτώσεις; Αν δεν το αρνείται, θα ήταν προτιμότερο να σιωπήσει κι όχι να προκαλεί τον κ. Κρουσταλλάκη να προβεί σε καταγγελίες περι χρηματισμού ή μη σωστής απονομής δικαιοσύνης λόγω πιέσεων, όταν η κοινή γνώμη βοά για τις ατέρμονες προκαταρκτικές εξετάσεις, των ουκ έστιν αριθμός.

Θα πρέπει όμως να σταθούμε σε μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις υποθέσεων, μερικές από τις οποίες έθιξε και ο κ. Κρουσταλλάκης, για να δούμε πόση είναι «η σωματική και ψυχική ανάλωση» ορισμένων δικαστικών λειτουργών στο έργο απονομής της δικαιοσύνης – ορισμένων λειτουργών που ανήκουν στις περιπτώσεις-εξαιρέσεις που λέγαμε προηγουμένως.

Ο κ. Κρουσταλλάκης αναφέρθηκε σε δυο περιπτώσεις, στις οποίες τον περασμένο Ιούνιο είχε ζητήσει τη σύγκληση της Ολομέλειας του Εφετείου για να ορισθεί εφέτης ανακριτής, και να ερευνηθεί περαιτέρω δυο υποθέσεις, εκείνη του επιχειρηματία Σ. Κόκκαλη, που κατηγορείται για πολλές κακουργηματικές πράξεις, και εκείνη της δικογραφίας που είχε σχηματισθεί σε βάρος της γνωστής κ. Μπουρμπούλια για τον διαβλητό τρόπο ανάκρισης στην υπόθεση του Χρηματιστήριου. Και για τις δυο αυτές σοβαρότατες υποθέσεις η Ολομέλεια του Εφετείου έκρινε ότι δεν συνέτρεχε λόγος ανάθεσής τους σε ειδικό εφέτη ανακριτή.

Για ποιους λόγους αποφάσισαν έτσι; Στην μεν υπόθεση Κόκκαλη επειδή οι

Η συνέντευξη προκάλεσε την αντίδραση της Ένωσης Δικαστών και Εισαγγελέων, με ανακοίνωση της οποίας υποστηρίζεται ότι οι αναφορές του κ. Κρουσταλλάκη «προσβάλλουν τους Έλληνες δικαστές και εισαγγελείς, οι οποίοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία αναλώνονται κυριολεκτικά, ψυχικά και σωματικά, για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης». Ανάλογη ήταν η θέση άλλων ανώτατων δικαστικών λειτουργών που χαρακτηρί-

σαν «ακραίες» τις θέσεις Κρουσταλλάκη. Με τις αντιδράσεις αυτές, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται δήλωση τέως ανωτάτου δικαστικού παράγοντος διαπορούντος «γιατί τώρα αυτές οι καταγγελίες», φαίνεται να επανέρχεται η ηρεμία στα πράγματα της Δικαιοσύνης.

Οφείλουμε ωστόσο να παρατηρήσουμε ότι η καλή Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων δεν έσπευσε να αντιδράσει σε άλλες περιπτώσεις διασυρμού και ονειδισμού –και μάλιστα εντός της Βου-

κ.κ. εφέτες έκριναν ότι η ανάκριση είχε περατωθεί, αφού ο ανακριτής της υπόθεσης κ. Πουρνάρας την είχε κλείσει με τυπική κλήση του κατηγορουμένου. Όμως και τότε και τώρα ο κ. Κρουσταλλάκης υποστήριξε ότι σύμφωνα με το άρθρο 308 ΚΠΔ, η ανάκριση δεν έχει περατωθεί. Γιατί το επισημαίνουμε αυτό; Γιατί ο κ.Κρουσταλλάκης έχει δίκιο και γιατί η διάταξη του άρθρου 308 προβλέπει πώς περατώνεται δικονομικά η ανάκριση σε περιπτώσεις, όπως εκείνη του κ. Κόκκαλη, που αφορούν δηλαδή και σε αδικήματα που τιμωρούνται και από τον Ν.1608/1950:

«Περάτωση της κύριας ανάκρισης

Άρθρο 308 - 1. Εκτός από την περίπτωση των παρ. 3 και 4 αυτού του άρθρου το τέλος της κύριας ανάκρισης το κηρύσσει το συμβούλιο των πλημμελειοδικών. Για το σκοπό αυτό τα έγγραφα διαβιβάζονται αμέσως μετά την τελευταία ανακριτική πράξη στον εισαγγελέα, ο οποίος αν κρίνει ότι δεν χρειάζεται να τα επιστρέψει στον ανακριτή για να συμπληρωθεί η ανάκριση, υποβάλλει το συντομότερο πρόταση στο συμβούλιο για να παύσει οριστικά ή προσωρινά η δίωξη ή για να παραπεμφθεί ο κατηγορούμενος στο ακροατήριο ή για να μην απαγγελθεί κατηγορία εναντίον του.

Στα εγκλήματα που προβλέπονται από το άρθρο 1 του ν.1698/1950, η περάτωση της κύριας ανάκρισης κηρύσσεται από το συμβούλιο των εφετών. Για το σκοπό αυτό η δικογραφία διαβιβάζεται αμέσως μετά την τελευταία ανακριτική πράξη στον εισαγγελέα εφετών, ο οποίος αν κρίνει ότι η ανάκριση δεν χρειάζεται συμπλήρωση, την εισάγει με πρότασή του στο συμβούλιο εφετών, που αποφαινεται αμετακλήτως, ακόμη και για τα συναφή πλημμελήματα».

Αν είναι έτσι –και είναι σύμφωνα με τη διάταξη που παραθέτουμε–, δυσκολεύεται κανείς να πιστέψει ότι δικαστές σε βαθμό εφέτη δεν ήξεραν την συγκεκριμένη διάταξη. Εφόσον όμως την ήξεραν, γιατί υποστήριξαν το λάθος; Μήπως το θέμα αυτό απασχόλησε τον κ. Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, που εξέδωσε ανακοίνωση κατακριτική των απόψεων Κρουσταλλάκη; Απασχόλησε την ηγεσία της Δικαιοσύνης η απαράδεκτη καθυστέρηση του ανακριτικού έργου στο Πρωτοδικείο Αθηνών; Γνωρίζει, ακομα, η ηγεσία της Δικαιοσύνης την περιλάλητη δικογραφία του Κτηματολογίου –αυτην που μας εξέθεσε στην Ευρωπαϊκή Ένωση– που εκκρεμεί στην ανάκριση από το

2001; Η δε υπόθεση του σκανδάλου των υπεξαιρέσεων στην Πάντειο Σχολή, εκκρεμεί επίσης από το 2001.

Απασχολήθηκε άραγε η Δικαιοσύνη με τον διαβλητό τρόπο ανάκρισης σε υποθέσεις όπως του σκανδάλου του Χρηματιστηρίου, όπου η κ.ανακρίτρια διέφυγε τις πειθαρχικές συνέπειες εξαιτίας της άμεσης αποδοχής της παραίτησής της από τον υπουργό Δικαιοσύνης; Ασχολήθηκε η Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων με το φαινόμενο αυτό; Ή μήπως ασχολήθηκε κανείς με το φαινόμενο του τρόπου της ανάκρισης στην υπόθεση Κόκκαλη, όπου ο κ. ανακριτής διορίστηκε και αποδέχτηκε θέση σε επιτροπή της ΕΠΟ, όταν είναι γνωστό ότι ο κατηγορούμενος στην υπόθεση είχε διατελέσει αντιπρόεδρος στην ΕΠΑΕ, σε χρόνο που ο ίδιος ανακριτής είχε χρεωθεί τη δικογραφία;

Πριν λοιπόν αξιώσουν «τα θεσμικά όργανα της εύρυθμης λειτουργίας της δικαιοσύνης συγκεκριμένα στοιχεία απαραίτητα για τον προσήκοντα κολασμό τυχόν υπαιτίων και ενόχων» –όπως αναφέρει ο κ. Πρόεδρος του Αρείου Πάγου στην ανακοίνωσή του–, ας δώσει μια εξήγηση η ηγεσία της δικαιοσύνης για την απαράδεκτη σημερινή εκκρεμότητα σε εισαγγελικά και ανακριτικά γραφεία τόσων σημαντικών υποθέσεων που αφορούν σε σκάνδαλα και συμβάσεις που αντιπροσωπεύουν ζημιές δισεκατομμυρίων σε βάρος του Δημοσίου. Ας δώσει μια εξήγηση για τις υποθέσεις που φιλοξενούνται επί έτη στα γραφεία ανακριτών και για την αδράνειά της να ζητήσει από αυτούς ευθύνες για την αδιαφορία τους. Μήπως η ηγεσία της δικαιοσύνης εξήτησε ευθύνες για την ανάκριση στο μεγάλο σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου και την έλλειψη ουσιαστικά ανάκρισης στην κατασπατάληση των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων της χώρας για να ενισχυθεί ο τζόγος του Χρηματιστηρίου στην τελευταία προεκλογική περίοδο; Ή μήπως απασχόλησαν τη δικαιοσύνη οι αλληπάλληλες καταγγελίες για διαχειριστικές ανωμαλίες στα κονδύλια προμηθειών των Ενόπλων Δυνάμεων;

Και για να μην μακρυγορούμε. Το μεγάλο πρόβλημα της Δικαιοσύνης σήμερα δεν είναι η συνέντευξη Κρουσταλλάκη που έθιξε απλώς τα προβλήματα, αλλά η απουσία κινήσεων ελέγχου και κυρώσεων σε βάρος εκείνων που αδρανούν από εκείνους που έχουν καθήκον να ελέγχουν.

ΜΙΣΕΛ ΦΟΥΚΩ

ΕΓΩ, Ο ΠΙΕΡ ΡΙΒΙΕΡ,

ΠΟΥ ΕΣΦΑΞΑ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ ΜΟΥ,
ΤΗΝ ΑΔΕΡΦΗ ΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΝ
ΑΔΕΡΦΟ ΜΟΥ...

Πρόκειται για τον λόγο ενός εγκληματία ή το παραλήρημα ενός τρελού;

Πρόκειται, εντέλει για τη διαμάχη του δικαστικού με τον πρωτοεμφανιζόμενο τότε ψυχιατρικό λόγο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΚΕΔΡΟΣ

Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ 106 78
ΤΗΛ. 210-38.09.712

www.kedros.gr / books@kedros.gr

Η Ολυμπιακή ήττα του... προϋπολογισμού

του Κ. Τσαλόγλου

Αν επρόκειτο ο προϋπολογισμός του προσεχούς έτους να διεκδικήσει μια σημαντική όσο και πρωτότυπη διάκριση, αυτή θα ήταν ο χαρακτηρισμός του ως του πρώτου κρατικού προϋπολογισμού που ηττάται πριν από την τέλεση... Ολυμπιακών Αγώνων! Του οφείλεται όμως ένα ακόμη «έπαθλο»: Αποτελεί την πειστικότερη έκφραση καταστροφικής δημοσιονομικής διαχείρισης, που επιβάλλει την καθολική αποδοκιμασία και εγκατάλειψή της, όποιοι κομματικοί σχηματισμοί κι αν διαδεχθούν τη σημερινή κυβέρνηση στην άσκηση της εξουσίας.

Ο α ήταν κουραστική ίσως η επανάληψη του καταλόγου των ζημιών που προκλήθηκαν στην εθνική οικονομία από τη δημοσιονομική διαχείριση των δύο τελευταίων δεκαετιών, και έως σήμερα. Αρκεί η υπενθύμιση του γεγονότος ότι σ' αυτή την περίοδο, αντί για αναβάθμιση του επιπέδου πλουτοπαραγωγικής δραστηριότητας του τόπου και τη βελτίωση των συνθηκών καθημερινής ζωής των πολιτών, η οικονομία μας το μόνο που επέτυχε ήταν να χαρακτηριστεί από διεθνείς οργανισμούς ως... καταδυσόμενη, και όχι ως ισχυρή και αναπτυσσόμενη όπως τη θέλει ο κ. Κ. Σημίτης. Το μαρτυρούν άλλωστε: η συνεχιζόμενη αποβιομηχάνιση, η πτώση των εξαγωγών, η καταβύθιση του Χρηματιστηρίου,

η ανεργία, ο επίμονος πληθωρισμός, το τεράστιο δημόσιο χρέος, η συρρίκνωση της καταναλωτικής δύναμης ενός διευρυνόμενου ποσοστού χαμηλοεισοδηματιών, το αυξανόμενο πλήθος των νέων με πανεπιστημιακά πτυχία που δεν βρίσκουν απασχόληση.

Η διεθνής οικονομική συγκυρία, είναι αλήθεια, δεν προσφέρεται για επιθυμητές εξελίξεις. Η αλήθεια αυτή εντούτοις δεν προσφέρεται ως άλλοθι στη δική μας περίπτωση. Ευεργετηθήκαμε από την Ευρωπαϊκή Ένωση με μεγάλα κεφάλαια, ακριβώς για να χρηματοδοτηθεί η αναγωγή και της ελληνικής οικονομίας ως τα κοινοτικά επίπεδα. Σπαταλήθηκαν σε τέτοιο βαθμό ώστε να χρειάζονται συνεχείς δανεισμοί για να καλύπτονται ανάγκες του Δημο-

σίου που δεν αφορούσαν ούτε την ανάπτυξη, ούτε την προσφορά κοινωνικών υπηρεσιών. Ένα δεύτερο καθοριστικό χαρακτηριστικό αυτής της διεθνούς συγκυρίας είναι η αποτυχία του προβαδίσματος που ανελήφθη από την χρηματο-πιστωτική κερδοσκοπία και την πλήρη απελευθέρωση των αγορών, για την απαλλαγή της πλουτοπαραγωγικής προόδου και της γεωγραφικής διασποράς της από τις στρεβλώσεις των κρατικών παρεμβάσεων και ελέγχων. Ό,τι συμβαίνει είναι η στασιμότητα της ανάπτυξης και της κοινωνικής ευημερίας, ακόμα και στις αναπτυγμένες βιομηχανικά χώρες.

Τεκμηριωμένη πρόταση για εναλλακτική οικονομική οργάνωση, με κανόνες διεθνούς ισχύος, δεν έχει ακόμη εμφανιστεί. Στο επίκεντρο των σχετικών αναζητήσεων ό,τι επικρατεί είναι ατέρμων φιλολογία περί του «αρίστου» ύψους των τραπεζικών επιτοκίων και περί των νομισματικών ισοτιμιών. Λειτουργίες οι οποίες αφορούν τις ισχυρότερες οικονομίες στο πεδίο του μεταξύ τους εμπορικού ανταγωνισμού, αλλά -που είναι και το χειρότερο- αδιαφορούν πλήρως για την ανισοκατανομή των αποδόσεων του παγκόσμιου παραγόμενου προϊόντος. Με ευεξήγητο αποτέλεσμα την όξυνση

της αντιπαράθεσης μεταξύ φτωχών και πλουσίων, η οποία ευθύνεται αποκλειστικά για την μεταλλαγή της σε πολυαίμακτες, εκατέρωθεν, καταστροφές και ανθρώπινες θυσίες.

Αλλά, αν η μεταβιομηχανική χρηματο-πιστωτική οικονομία αποδεικνύεται ακατάλληλη για τη διαμόρφωση ενός διεθνούς όσο και ανθεκτικού οικονομικού συστήματος πρόσφορου για τη συμφιλίωση παραγωγικής προόδου και διεύρυνσης της καταναλωτικής ικανότητας, αν η οικονομία της πλήρως απελευθερωμένης «αγοράς» δεν μπορεί να αποκρύψει την ανεπάρκειά της για εξυπηρέτηση και κοινωνικών αναγκών, τότε ο ρόλος του κράτους, της δημοσιονομικής διαχείρισης, επανακτά τη σκοπιμότητά του ως απαραίτητου συντελεστή για την πολύπλευρη ανάπτυξη. Βέβαια, η αλήθεια για την ωφελιμότητα της απαλλαγής του κράτους από παραγωγικές και εμπορικές επιχειρήσεις, είναι αναμφισβήτητη. Απαλλάσσεται η παραγωγή από καταστάσεις που παραβιάζουν τον ανταγωνισμό, δημιουργούν άνισους όρους εργασιακών σχέσεων μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, υποβαθμίζουν τον δείκτη παραγωγικότητας ολόκληρης της οικονομίας. Τα επιχειρήματα δηλαδή κατά της κρατικο-

ποιημένης οικονομίας δεν είναι εντελώς συμφεροντολογικά. Η υπερβολή τους εστιάζεται στο γεγονός ότι όσοι αναφέρονται στην πλήρη ιδιωτικοποίηση της οικονομίας, εννοούν ότι και οι κοινωνικές απαιτήσεις θα διαμορφώνονται βάσει των σκοπιμοτήτων της «αγοράς». Πράγμα εντελώς παράλογο, γιατί ο ρόλος του κράτους στο συνδυασμό ανάπτυξης και κοινωνικής ανέλιξης, ούτε υποκαθίσταται, αλλά ούτε και να εκχωρηθεί στη «λογική» του ατομικού ή επιχειρηματικού κέρδους επιτρέπεται. Η σημασία της επιτελικής παρουσίας του και της μέριμνας για τα συνολικά εθνικά συμφέροντα συνιστούν αυτή την ίδια την αναγκαιότητα της ύπαρξής του.

Στη δική μας περίπτωση η αποκρατικοποίηση ερμηνεύτηκε από την «εκσυγχρονιστική» πολιτική του κ. Κ. Σημίτη ως μια εξυπηρετική μέθοδος για την άντληση κεφαλαίων μέσω των μετοχοποιήσεων επιχειρήσεων και οργανισμών του κράτους, ώστε να καλύπτονται τα ογκώδη ελλείμματα της δημοσιονομικής του διαχείρισης και να ενισχύονται οι δυνατότητες ψηφοθηρικών παροχών. Παρ' όλα αυτά, εξαιτίας και της ανεπαρκούς απόδοσης των φορολογικών εσόδων από την ισχνή εθνικο-οικονομική δραστηριότητα, χρειάστηκε η προσφυγή στο δανεισμό, με συνέπεια την υπερδιόγκωση, αντί της μείωσής του, του δημόσιου χρέους, η ετήσια δαπάνη εξυπηρέτησης του οποίου, μαζί με τους μισθούς και τις συντάξεις, απορροφά τα δύο τρίτα των εσόδων του προϋπολογισμού – αφήνοντας στο ανε-

παρκές ένα τρίτο τα περιθώρια ικανοποίησης των χρηματοβόρων αναπτυξιακών, κοινωνικών, αμυντικών, πολιτισμικών υποχρεώσεων.

Για να γίνει καλύτερα αντιληπτή η αποκλειστικά αρνητική επίπτωση της συσσώρευσης μεγάλου χρέους στην κοινωνική ζωή, αρκεί να αναφερθεί ότι το χρέος αυτό επιβαρύνει την κάθε ελληνική οικογένεια με οφειλή δεκαεπτά περίπου εκατομμυρίων δραχμών. Οφειλή που «εξοφλείται» με την αφαίρεση, από χρόνο σε χρόνο, όλο και κάτι περισσότερο από την ποιότητα της καθημερινής ζωής των πολιτών. Διότι μάλιστα οι μετοχοποιήσεις πλησιάζουν στο τέλος τους, οι εισπράξεις από τα Κοινοτικά Ταμεία θα λιγοστεύουν, η οικονομία, χωρίς άλλες τακτικές πηγές εισπράξεων, θα υπολειπουργεί, και το πολιτισμικό επίπεδο της ζωής του ελλη-

νικού λαού θα κατολισθαίνει, παρά τις διαβεβαιώσεις του κ. Κ. Σημίτη ότι, αν παραμείνει στην εξουσία το ΠΑΣΟΚ, η πραγματική σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με τις οικονομίες των προηγμένων μελών της «Ένωσης» θα είναι βέβαιη ως το 2008.

Όπως καθαρά προκύπτει από όσα πιο πάνω αναπτύχθηκαν, η ιστορική συγκυρία, με την λεγόμενη «παγκοσμιοποίηση», που σημαίνει αδυσώπητο εμπορικό ανταγωνισμό, και με την ασυγκράτητη τεχνολογική εξέλιξη, υπονομεύει τις προσπάθειες ασθενεστέρων παραγωγικά οικονομιών να σχηματίσουν ισχυρή εσωτερική αποταμίευση ικανή να κεφαλαιοδοτήσει την ανάπτυξή τους. Η άσκηση, επομένως, οικονομικής πολιτικής προσεκτικά σχεδιασμένης ώστε να αξιοποιεί όλες τις προσφερόμενες δυνατό-

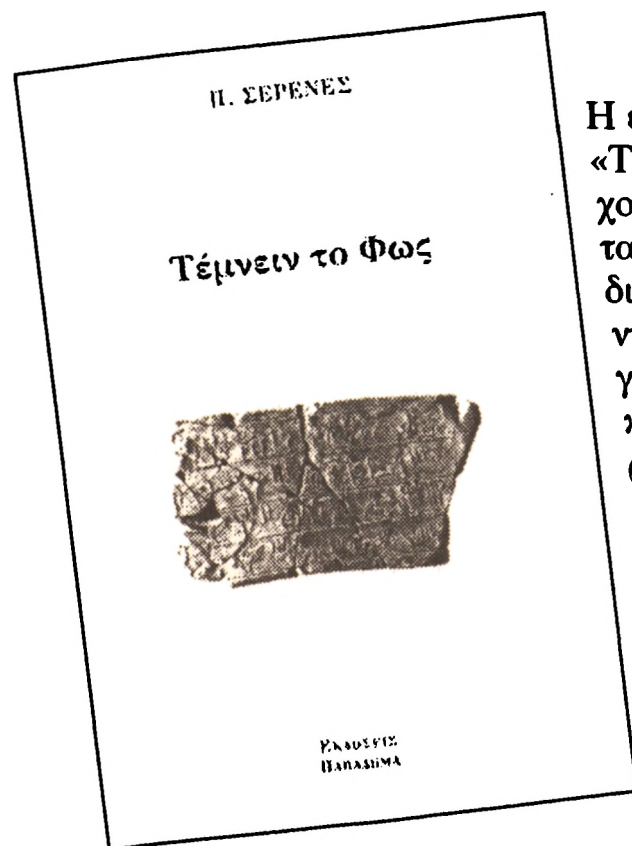
τητες για την εξουδετέρωση εξωτερικών και εσωτερικών, υποκειμενικών και αντικειμενικών αντιδράσεων, αποτελεί «προϋπόθεση» εκ των ων ουκ άνευ, ώστε να προληφθούν κάθε μορφής απειλές κατά της δικαιούμενης συμβολής μας στη λειτουργία του ευρωπαϊκού τουλάχιστον βίου. Αλλά και η εφαρμογή αυτής της προστατευτικής για την πρόοδο πολιτικής προϋποθέτει δημοσιονομική διαχείριση με την εντελώς αντίθετη λογική από αυτή που κυριάρχησε στην εικοσαετή διακυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ. Αυτή που οδήγησε στην κατάρτιση κρατικών προϋπολογισμών, όπως αυτού που κατέθεσε στη Βουλή ο κ. Χριστοδουλάκης, που αποτελεί παράδειγμα προς αποφυγήν, εξαιτίας της αλόγιστης σπατάλης εθνικού περιουσιακού κεκτημένου που τον διαμόρφωσε!

Π. ΣΕΡΕΝΕΣ

Τέμνειν το Φως

Ποιητική συλλογή - Αθήνα 2003

Η έκτη ποιητική συλλογή του Παρασκευά Σερενέ «Τέμνειν το Φως» που κυκλοφορεί είναι ο απόηχος της αναφοράς του στα καθημερινά προβλήματα που απασχολούν την κοινωνία δοσμένες με το δικό του ποιητικό λόγο. Οι στίχοι χαρακτηρίζονται από λυρισμό κι αφαίρεση, συνθέτουν λιθογραφίες της μνήμης, υποθήκες παλιών καιρών καθώς και την άλλη όψη στα τεκταινόμενα σήμερα, στην αποικοδόμηση όπου προκύπτει.

«Θα πατήσω τη στάχτη τους (Γκουέρνικα)»

Η ευτυχία/ επινόηση/ υποθάλπει το διέξοδο/ της επιθυμίας./ Φοβούμαι μόνο/ μην το ευάλωτο ενδώσει/ στους κάλπικους αγοραστές των ονείρων.

Ουδέποτε άλλη/ ΗΤΤΑ περιλαμπρος/ νίκην εσκίασεν. Θερμοπύλες.

Προσφορά στον Πολιτισμό και την Παιδεία

Ιπποκράτους 8 Αθήνα Τηλ.: 210 36.27.318

www.papadimasbooks.gr e-mail: papadimas@atp.gr

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ
ΠΑΠΑΔΙΜΑ

Γίνονται (πληρώνονται) από μας, θα μείνουν σ' αυτούς (εργολάβους κ.λπ. ιδιώτες)

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Την Παρασκευή 21 Νοεμβρίου το μεσημεράκι που η φύσις –εν όψει Σαββατοκύριακου– «ησυχάζει», κατατέθηκε στη Βουλή το έκτο και τελευταίο «Σχέδιο Νόμου» για το «2004».

Όπως αναφέραμε και στο προηγούμενο τεύχος του Αντί, το νομοσχέδιο αναμένονταν να είναι ένα είδος «σκούπας». Δηλαδή να καλύψει τυχόν νομοθετικά κενά, ώστε τίποτα να μην εμποδίζει πλέον την υλοποίηση των σχεδίων της κυβέρνησης κυρίως όσον αφορά τις μεταολυμπιακές χρήσεις των ολυμπιακών έργων.

Λοιπόν, τα ολυμπιακά έργα –τα οποία σύμφωνα με το προπαγανδιστικό σποτάκι που βλέπουμε στους δέκτες των τηλεοράσεων γίνονται «για μας» και θα «μείνουν σε μας»– πρόκειται να πουληθούν μετά τους αγώνες σε ιδιώτες. Το «όχημα» γι' αυτές τις αγοραπωλησίες θα είναι η «Ελληνικά Τουριστικά Ακί-

νητα Α.Ε.», η οποία ως γνωστόν έχει αναλάβει και «περιποιείται» ήδη αναλόγως την ακίνητη περιουσία του ΕΟΤ.

ΜΙΑ ΑΝΕΞΕΛΕΓΚΤΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕ «ΠΡΟΕΔΡΟΥΣ» ΔΥΟ ΥΠΟΥΡΓΟΥΣ

Το Σχέδιο Νόμου που κατατέθηκε πριν οκτώ μέρες στη Βουλή, ρυθμίζει ανάμεσα στ' άλλα και την απομάκρυν-

ση του «κινδύνου» άσκησης οποιουδήποτε ελέγχου στην «Ε.Τ.Α. Α.Ε.», συμπεριλαμβανομένου και του κοινοβουλευτικού.

Συγκεκριμένα:

Στο άρθρο 7, παράγραφος 7, εδάφιο (α) ορίζεται:

«Η εταιρεία δεν ανήκει στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα, όπως αυτός προσδιορίζεται στο ν. 2190/1994 (ΦΕΚ 28 Α), λειτουργεί κατά τις διατάξεις του ιδιωτικού δικαίου και διέπεται από τις διατάξεις του παρόντος νόμου και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού διοικητικών πράξεων και για όσα θέματα δεν ρυθμίζονται από τα παραπάνω, από τη νομοθεσία περί ανωνύμων εταιρειών, όπως κάθε φορά ισχύει. Διατάξεις νομών που αναφέρονται σε επιχειρήσεις, οργανισμούς ή φορείς γενικά του ευρύτερου δημοσίου τομέα δεν αφορούν την εταιρεία εκτός αν ορίζεται ρητά ότι εφαρμόζονται και σ' αυτήν. Η εταιρεία υπάγεται στην εποπτεία των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού».

Ήδη από τον Αύγουστο είχαν αρχίσει οι... διαρροές – και φυσικά οι ανάλογες υπουργικές «διαψεύσεις» που είθισται –σύμφωνα με την πολιτική πρακτική– να προηγούνται του νομοσχεδίου που εκ των υστέρων τις αναιρεί... Στη συγκεκριμένη περίπτωση στις 4, 5 και 6 Αυγούστου οι υπουργοί Χριστοδουλάκης, Φωτιάδης και Γεωργακόπουλος περίπου έσχιζαν τα ρούχα τους στη Βουλή ότι «δεν ξέρουν. Ρωτήστε τον κύριο Βενιζέλο», και ότι «δεν υφίσταται καμία συμφωνία για μεταβίβαση δημόσιας περιουσίας στην Ε.Τ.Α. Α.Ε.».

ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΟΠΩΣ ΕΙΝΑΙ ΕΠΙΠΛΩΜΕΝΟ

Για τις χρήσεις των έργων μετά τους αγώνες θα μπορούσαν να γίνουν πολλές συζητήσεις. Σε άλλες χώρες θα είχε ήδη προγραμματισθεί ακριβώς τι θα συνέβαινε μετά. Υπό μία έννοια αυτό ισχύει και για τα δεδομένα της χώρας μας, μόνο που αυτό το «μετά» είναι το «ανομολόγητο μυστικό» των κυβερνητικών παραγόντων...

Σ' αυτές τις περιπτώσεις υπάρχουν δύο βασικές κατευθύνσεις πολιτικού χαρακτήρα. Ή τα έργα θα παραχωρηθούν σε ιδιώτες ή θα παραμείνουν στο δημόσιο για διαχείριση.

Η μέχρι πρότινος «προσφιλής» μέθοδος της αυτοχρηματοδότησης ενός δημοσίου έργου (που μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα στα χέρια του ιδιώτη κατασκευαστή, η διαχείριση, κάποτε έστω, περνούσε στο δημόσιο) «ωχριά» μπροστά σ' αυτό που πάει να γίνει. Τα έργα δεν θα δοθούν για χρήση και διαχείριση σε ιδιώτες. Συμφωνα με το Σχέδιο Νόμου, μπορούν να πωληθούν απευθείας στους ιδιώτες και να τους μεταβιβασθούν οι τίτλοι ιδιοκτησίας!

Συγκεκριμένα στο άρθρο 7, παράγραφος 7, εδάφιο (γ) αναφέρεται:

«Εάν για την εξυπηρέτηση των σκοπών της εταιρείας απαιτηθεί η απόκτηση κατά κυριότητα από αυτήν ενός ή περισσότερων περιουσιακών στοιχείων από αυτά που της έχουν ανατεθεί, η κυριότητα αποκτάται με Πράξη

του Υπουργικού Συμβουλίου, η οποία δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, ύστερα από αιτιολογημένη εισήγηση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού. Στην περίπτωση που τα παραπάνω περιουσιακά στοιχεία είναι ακίνητα η Πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου αποτελεί τίτλο προς μεταγραφή, η οποία μεταγράφεται στα αρμόδια Υποθηκοφυλακεία χωρίς την καταβολή φόρου μεταβίβασης ακινήτου...» ...Και χωρίς την καταβολή φόρου!... Ερήμην της Βουλής και κατ' επέκταση του πάλαι ποτέ «κυρίαρχου» λαού...

Φυσικά με αντίστοιχο τρόπο μπορούν να ορισθούν και οι τιμές πώλησης... Πάλι ερήμην της Βουλής και των πολιτών, απευθείας από το Υπουργικό Συμβούλιο;

ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑΚΑ ΕΡΓΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΑΡΚΕΤΑ

Και το κερασάκι της σοβαρής τούρτας που σέβεται τον εαυτό της:

άρθρο 7, παράγραφος 7, εδάφιο (β):

«Η Εταιρεία μπορεί επίσης να εκπονήει οικονομοτεχνικές, λειτουργικές, διαχειριστικές και οποιεσδήποτε άλλες μελέτες που αφορούν και άλλα Ολυμπιακά ή μη έργα ή περιουσιακά στοιχεία». Κύριος οίδε...

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ «ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ» ΕΡΓΑ

Τι δουλειά έχει ένας τσιμεντένιος τοίχος 9 μέτρων ύψους στο έργο για το κανό καγιάκ; Και γιατί αυτό το έργο «μεταφέρθηκε» στο Ελληνικό, στο χώρο που προηγούμενα ήταν οι εγκαταστάσεις του αεροδρομίου;

Είναι δύο από τις πολλές αθώες ερωτήσεις που γεννά η κοινή λογική παρακολουθώντας την εξέλιξη των έργων. Όσον αφορά στην πρώτη, οι «κακές γλώσσες» λένε ότι ένας μαντρότοιχος ύψους 9 μέτρων θα βόλευε πολλά πράγματα, θα βόλευε όμως και μια νεροτσουλήθρα. Η δεύτερη είναι πιο πολύπλοκη.

Στις εγκαταστάσεις του παλιού αεροδρομίου, υπάρχει η κυβερνητική δέσμευση να γίνει μητροπολιτικό πάρκο. Εν τω μεταξύ, εκτός από τα ολυμπιακά έργα που μεταφέρθηκαν εκεί, έχουν ήδη εγκατασταθεί από το 2001 στο χώρο αστυνομικές υπηρεσίες της Διεύθυνσης Αστυνομίας Νοτιοανατολικής Αττικής και κρατητήρια. Παράλληλα ανακοινώθηκε ότι

θα πωληθούν 1000 από τα 5000 στρέμματα του χώρου σε ιδιώτες, προκειμένου «να καλυφθεί μέρος τους κόστους των έργων»... Μετά την Ολυμπιάδα λοιπόν, στο Ελληνικό το πολύ πολύ να γίνει παρκάκι με μπόλικο γκαζόν βεβαίως και θαμνάκια όμορφα-όμορφα κουρεμένα. Μητροπολιτικό πάρκο πάντως φαίνεται μάλλον δύσκολο να γίνει...

Τα έργα στο Φάληρο, τα συνεδριακά κέντρα στο ΟΑΚΑ, το χωριό Τύπου στο Μαρούσι (ως εμπορικό κέντρο;) είναι στο στόχαστρο και αποτελούν το «φιλέτο» των μεταολυμπιακών χρήσεων.

Η Ελληνικά Τουριστικά Ακίνητα Α.Ε. είναι το «όχημα» για την πώληση των ολυμπιακών έργων που οι έλληνες πολίτες θα πληρώνουν για δεκαετίες. Ο «δρόμος» για να κινηθεί αυτό το «όχημα» είναι αυτό το τελευταίο νομοσχέδιο, που κατατέθηκε την προηγούμενη Παρασκευή. Με αυτό θα «μετρηθούν» και τα αντανakλαστικά του Κοινοβουλίου. Ανάμεσα στ' άλλα...

Έκπαγλος Πάγκαλος

Η εξουσία δεν είναι επικίνδυνη τόσο επειδή είναι αυθαίρετη ή παράλογη, όσο επειδή είναι Kitsch. Ό,τι και να πεις είναι λίγο. Ο Πάγκαλος αποτελεί τη χαρά του πολιτικού συντάκτη. Έως κορεσμού. Αυτό είναι και το αδύνατο –λέμε τώρα– σημείο του. Είναι τόσο πληθωρικά αντιφατικός και αντιφατικά πληθωρικός που δημιουργεί στο κοινό του απογεχια nervosa έως εμέτου. Την παρούσα πάντως στιγμή, επωφελούμενος του πρωθυπουργικού πανικού και της προφανούς υστέρησης του πολυδιαφημισμένου κ. Χρυσόχοϊδη, ο Πάγκαλος, αποδιοπομπαίος τράγος μέχρι χτες, επανέκαμψε θριαμβευτικά στο μαντρί.

Εξάλλου οι εκσυγχρονιστές δεν φημίζονται ούτε για τη συνέπειά τους, ούτε για τους συναισθηματικούς τους δεσμούς, ούτε για το σαφές τους πρόγραμμα. Ούτε βέβαια διακρίνονται για τη μπέσα ή τη συντροφικότητά τους. Κι αν αυτολιβανίζονται φαρισαϊκά «σύντροφε» και «σύντροφε», κατά βάθος τρώγονται σαν τα σκυλιά.

Εν όψει εκλογών λοιπόν, ο Πάγκαλος δηλώνει εκκωφαντικά «παρών» ως επικεφαλής της μάχης των μαχών, ένα είδος δηλαδή αντι-Λαλιώτη που σκέφτεται πρωτίστως την επόμενη μέρα. Τουτέστιν τη μετα-Σημίτη εποχή. Όμως και τον κύριο Σημίτη συμφέρει η νεκρανάσταση του πρώην εταίρου του. Να γιατί:

- Πρώτον εκθέτοντάς τον στην πρώτη γραμμή των εκσυγχρονιστών τον γελοιοποιεί (ξανά).

- Δεύτερον, τον χρησιμοποιεί ως ασπίδα και αλεξικέραυνο, ενώ ο ίδιος παραμένει απόμακρος και άτρωτος από τη λάσπη που θα εκτοξεύεται σε τόνους ως την ημέρα της κρίσης.

- Τρίτον, δίνει μια, έστω τεχνητή, εικόνα συσπείρωσης, τη στιγμή μάλιστα που του φυλλορροούν περιφρονητικά τόσα ιστορικά στελέχη προδικάζοντας την ήττα.

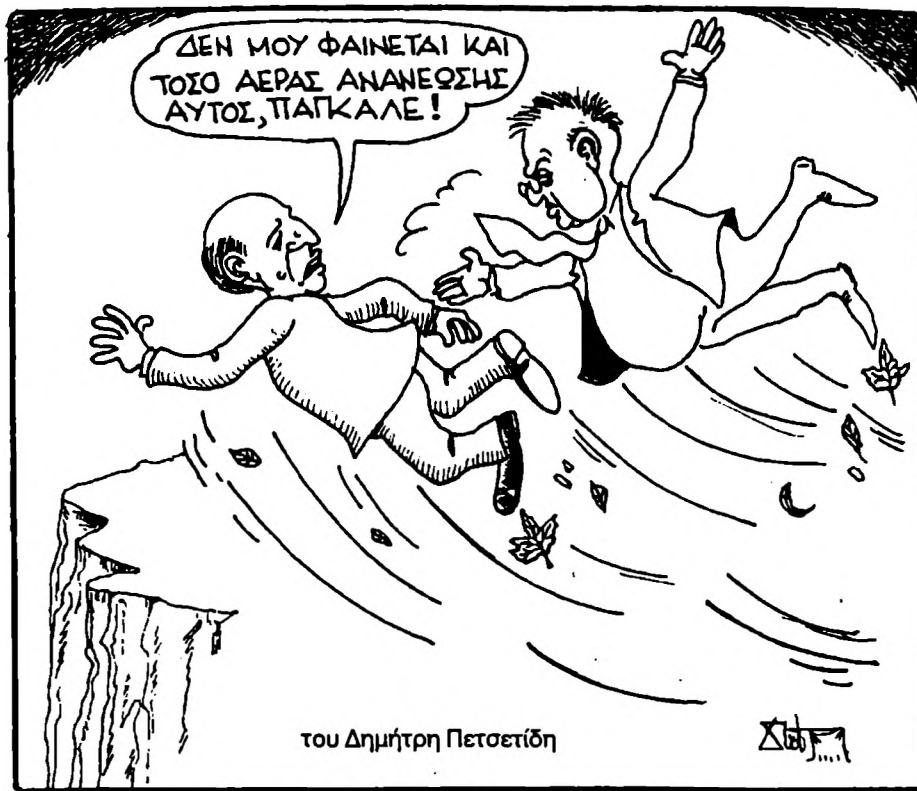
- Τέταρτον, ελπίζει στη δυναμική του Πάγκαλου, έτσι ώστε να ξυπνήσουν και οι δικοί κεκοιμημένοι σημιτοφύλακες, οι οποίοι έχουν αποκτήσει ψυχολογία... Παναθηναϊκού.

- Πέμπτον, προσδοκά βασίμως ν' αντιδράσει θυμικά η Ν.Δ. εμπρός στις αδολέσχες του μυστηρίου Ελευσινίου, έτσι ώστε να ξαναπαιχτεί το παιχνίδι «κακιά δεξιά - καλό, αναπόφευκτο, ΠΑΣΟΚ».

Τέλος, ο Πρωθυπουργός κάνει για μια ακόμη φορά επίδειξη δύναμης, υποκρινόμενος ότι έχει ακόμη άσους στο μανίκι του και ότι όλοι υπακούουν στα νεύματα και τις επιθυμίες του.

Με τον Πάγκαλο να γανγίζει, ο κύριος Σημίτης πρωτίστως υπενθυμίζει στο Γιώργο Παπανδρέου πως πρέπει να κάτσει σαν γατούλα (κατά προτίμηση Αγκύρας). Ο ίδιος τώρα ο Πάγκαλος τι άραγε να περιμένει απ' αυτή τη βίαιη είσοδό του στον αγώνα, και μάλιστα στις καθυστερήσεις; Κυρίως επιθυμεί ν' αποκαταστήσει, πάλι τις σχέσεις του με το κόμμα, που αποτελεί την κολυμβήθρα του Σιλβάμ για κάθε Πασόκο.

Επίσης, ελέγχοντας τους προεκλογικούς μηχανισμούς πανελληνίως, θέτει σοβαρή υποψηφιότητα για το συνέδριο του

κόμματος μετά τις εκλογές, όπου –και εκτός δραματικότατου απρόοπτου– θα εκλεγεί ο νέος αρχηγός. Ο κύριος Πάγκαλος ξέρει πως όχι μόνο πρέπει να είναι υποψήφιος, αλλά ότι θα παίξει εκεί και το τελευταίο χαρτί του. Αυτή είναι για κείνον η αληθινή μάχη των μαχών. Εκεί οφείλει να εξοντώσει τον ουσιαστικό του αντίπαλο, που δεν είναι ο αναλωθείς πλέον Πρωθυπουργός αλλά ο λαοπρόβλητος Γιωργάκης, η «κατασκευή» όλου του μηντιακού συστήματος υποστήριξης που έχει στήσει όλα αυτά τα χρόνια το ΠΑΣΟΚ.

Ο κύριος Πάγκαλος πιστεύει ότι έχει στη φαρέτρα του βέλη για τον γιο του ιδρυτή του κινήματος, με πρώτο και κύριο τον φιλοαμερικανισμό του δελφίνου και τον –συζητήσιμο πάντως– «ενδοτισμό» του, κατά την ελληνοτουρκική προσέγγιση. Ο «λαϊκός», ο «αγωνιστής», ο «εκρηκτικός» κατά το δοκούν, ο «αθυρόστομος» όχι χωρίς υπολογισμό, ο «δημεγέρτης» Πάγκαλος ενώπιον των παραληρούντων κομματικών εκπροσώπων αισθάνεται ικανός να συντρίψει τον «αριστοκράτη» και «λεπτεπίλεπτο» Γ.Α. Παπανδρέου. Έναν πολιτικό που συνεχίζει την παράδοση του νεποτισμού στο ελληνικό κοινοβούλιο και που φοβάται, όσο τίποτε άλλο, να μην εκτεθεί με υπερβολικές κινήσεις. Ο Πάγκαλος, ο οينوποιός της Τζιας, δεν φοβάται βέβαια κάτι τέτοιο. Η αδυναμία του στο να εκτίθεται, συνιστά και την επικοινωνιακή του δύναμη. Ούτε βέβαια υπολογίζει τον άλλο υποψήφιο, τον Ευ. Βενιζέλο, ο οποίος, παρά τις φιλοδοξίες και το σοβαρό επιτελείο που έχει συγκροτήσει, δεν αποτελεί σοβαρό κίνδυνο. Καθώς τα πράγματα αγριεύουν επικίνδυνα –βλέπετε, διακυβεύονται ύψιστα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα–, πρόκειται να δούμε, εμείς το αδηφάγο τηλε-δημοκρατικό κοινό, σκηνές εκπάγλου ωραιότητας και Παγκάλου καλλονής.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΕΓΓΕΛΟΣ

Η ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Μετάφραση, επίμετρο
ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΕΤΣΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

ΕΙΔΩΛΑ
ΤΟΥ ΜΑΚΙΑΒΕΛΛΙ

Η πολεμική γύρω από τον «μακιαβελλισμό»
στην Γαλλία μεταξύ 1572 και 1643

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΜΙΧΑΕΛ ΤΟΥΝΙΣΣΕΝ

Η ΕΝΝΟΙΑ
ΤΗΣ ΑΠΟΓΝΩΣΗΣ

Διορθώσεις στον Κίονγκχοφ

Μετάφραση
ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ΤΖ.Λ. ΩΣΤΙΝ

ΠΩΣ ΝΑ ΚΑΝΟΥΜΕ
ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΜΕ ΤΙΣ ΛΕΞΕΙΣ

Πρόλογος-Μετάφραση
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΠΙΣΤΗΣ

Επιμέλεια-Απόδοση όρων-Επίμετρο
ΧΑΡΙΣ ΧΡΟΝΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Α. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

Οι δυσδιάκριτες πτυχές της παγκοσμιοποίησης

Συσχετισμοί δύναμης και διπλή ηθική στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου

του Πάνου Καζάκου

Η πρόσφατη διάσκεψη στο Κανκούν για ένα νέο γύρο ελευθέρωσης του εμπορίου και οι εργασίες του 2ου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Φόρουμ στο Παρίσι μάς υπενθύμισαν επιτακτικά ότι το διεθνές οικονομικό σύστημα βρίσκεται σε αναταραχή. Οι παρατηρήσεις που ακολουθούν επικεντρώνονται στις τρέχουσες διεργασίες για την ελευθέρωση του εμπορίου, όπου οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) φαίνεται ότι έπαιξαν κάποιο ρόλο.

Η επικρατούσα άποψη είναι ότι οι διεθνείς αγορές παρέχουν μια σκληρή μεν, αλλά ζωτικής σημασίας θεραπεία στις οικονομίες. Από αυτή ωφελούνται και πολλές αναπτυσσόμενες χώρες –όχι όλες– με τη συνήθη οικονομική έννοια, δηλαδή σε όρους ρυθμών μεγέθυνσης, απασχόλησης, επενδύσεων και εξαγωγών. Με δεδομένες όμως τις αναπτυξιακές διαφορές στον κόσμο, ανακύπτει το ερώτημα όχι αν θα γίνουν τα επόμενα βήματα, αλλά πώς θα διασφαλισθεί μια δίκαιη κατανομή των ωφελειών. Η υπουργική σύνοδος του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ) στο Κανκούν του Μεξικού δεν κατάφερε να γεφυρώσει τις διαφορές μεταξύ πλουσίων και αναπτυσσόμενων χωρών στο ζήτημα αυτό. Τι συνέβη;

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΕΣ ΣΥΓΧΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΑΙΤΙΕΣ

Στη δημόσια συζήτηση του τόπου οι λίγες παρεμβάσεις ανθρώπων που έζησαν τα γεγονότα δεν ικανοποιούν, ενώ οι εξηγήσεις τους είναι επιφανειακές. Ο κ. Λιοναράκης π.χ. επικρίνει έντονα, σχε-

δόν καταγγέλλει ότι «τα αιτήματα των αναπτυσσόμενων χωρών ήταν ακατανόητα», ότι «όλοι αυτοί (ΜΚΟ και αναπτυσσόμενες χώρες) περιόρισαν τα αιτήματα και τη θεματολογία της διάσκεψης στο εξής ένα: κατάργηση της στήριξης στην παραγωγή και στις εξαγωγές στη γεωργία... Όλοι στη συνέχεια συγκέντρωσαν την προσοχή τους σε ένα μόνο προϊόν. Στο μπαμπάκι» (Ν. Λιοναράκης, «Ανατράπηκαν τα αυτονόητα», *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*, 2.11.2003).

Το άρθρο αυτό είναι δείγμα ιδεολογικής σύγχυσης και επίπλαστου εθνικισμού και μάλιστα σε χώρους που υποτίθεται ότι συνεργάζονται με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ). Ο κ. Λιοναράκης είναι πρόεδρος μιας «επιτροπής για τις ΜΚΟ» στο Υπουργείο Εξωτερικών. Αλλά ακόμη και ο φιλελεύθερος *Economist* (20.9.03) μοίρασε τις ευθύνες σε όλους – ΜΚΟ, αναπτυσσόμενες χώρες που έπαιζαν με τη φωτιά, ελαττωματικές διαδικασίες και αναπτυσσόμενες χώρες, ιδίως της Αφρικής. Και θεώρησε ότι οι ΜΚΟ είχαν δίκιο όταν υποστήριζαν ότι οι αναπτυγμένες χώρες απλά προωθούσαν τα θέματα που τις ενδιέφεραν («θέματα Σιγκαπούρης»), ενώ έδιναν ελάχιστα στον τομέα της Γεωργίας.

Άλλες παρεμβάσεις, εδώ και αλλού

(υπερ)τονίζουν το αγροτικό ζήτημα (Ν. Μαραβέγιας, «Τα παράδοξα της παγκοσμιοποίησης», *Οικονομικός Ταχυδρόμος*, 16.10.2003) και κάπου χάνουν την ευρύτερη εικόνα.

Πρέπει να διερωτηθούμε αν και σε ποιο βαθμό η ελληνική στάση γενικά είναι «αμυντική» ή και εχθρική απέναντι στο μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον. Το ιδεολογικό κλίμα που καλλιεργήθηκε για δεκαετίες δεν ευνοεί το άνοιγμα των αγορών, ούτε τις διαρθρωτικές προσαρμογές. Στον γεωργικό τομέα ειδικότερα, οι φόβοι για τρανταγμούς και απώλειες εισοδημάτων λόγω της διεύρυνσης της ΕΕ και της αναθεώρησης της ΚΑΠ είναι μεγάλοι. Σε όλα αυτά προστίθεται η απειλή περαιτέρω μείωσης των ενισχύσεων. Όπως βεβαιώνουν οι ειδικοί, αναδιάρθρωση και προσαρμογές ή δεν έγιναν ή καθυστερούν ή είναι υποτυπώδεις (Ανεξάρτητη Επιστημονική Επιτροπή, *Βιώσιμη γεωργία σε μια αναπτυσσόμενη ύπαιθρο: Στρατηγική δεκαετίας για την αγροτική ανάπτυξη της Ελλάδας*, Αθήνα, Υπουργείο Γεωργίας 2002. Συντονιστής της επιτροπής ήταν ο καθ. Ν. Μαραβέγιας). Υπάρχουν αρκετοί δείκτες γι' αυτό. Π.χ. το ποσοστό των βιολογικών προϊόντων στο σύνολο της παραγωγής, που είναι το χαμηλότερο στην Ευρώπη. Επίσης, το επίπεδο επαγγελματικής παιδείας των αγροτών μας είναι χαμηλό και ο αγροτικός πληθυσμός γηράσκει δραματικά, πράγμα που περιορίζει τις ικανότητες ή τη θέληση για μακρόπνοες αλλαγές. Τέλος, η κακοδιαχείριση συντηρεί την ακαμψία (βλ. *Αυγή*, 11.11.2003). Έτσι φυσικά αγωνιούμε κάθε φορά που απειλείται αλλαγή του καθεστώτος στα παραδοσιακά προϊόντα, όπως το βαμβάκι. Με άλλα λόγια, *μέρος του προβλήματός μας δεν οφείλεται στις διεθνείς σχέσεις, αλλά στις εσωτερικές δομές.*

Ο Πάνος Καζάκος είναι καθηγητής Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων και Ευρωπαϊκής Πολιτικής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΙ ΔΥΝΑΜΗΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ

Τα προηγούμενα δείχνουν ότι τα διεθνή οικονομικά προβλήματα είναι πολύπλοκα και έχουν μια βαρύνουσα εσωτερική διάσταση – πράγμα που συχνά παραβλέπει ο πολιτικός λόγος των κοινωνικών κινημάτων και των κυβερνητικών-κομματικών αξιωματούχων. Ως ένα βαθμό αυτή η εσωτερική διάσταση (όχι μόνο της ελληνικής παρουσίας) εξηγεί εν μέρει την αδυναμία στο Κανκούν να ληφθούν αποφάσεις.

Αλλά στον παράγοντα αυτό πρέπει να προσθέσουμε μερικούς άλλους: Ένας είναι οι *μονομερείς δράσεις της προεδρίας Μπους* που επιβάρυναν το διαπραγματευτικό κλίμα. Ένας άλλος η ιστορικά διαμορφωμένη δυσπιστία των αναπτυσσόμενων έναντι των ισχυρών, που επηρεάζουν αποφασιστικά την ημερήσια διάταξη, τις διαδικασίες και τα τελικά, συνήθως πολύπλοκα κείμενα αποφάσεων, και συχνά εγκαλούνται για διγλωσσία.

Σε πολλούς διεθνείς οργανισμούς και στον ΠΟΕ οι αποφάσεις λαμβάνονται με βάση την αρχή της ισότητας κυρίαρχων κρατών και ειδικότερα με συναίνεση! Κάθε χώρα έχει δικαίωμα βέτο! Σύμφωνα με διάφορες μελέτες, από το 1959 τουλάχιστον όλες οι αποφάσεις στη GATT και στον ΠΟΕ έχουν ληφθεί με συναίνεση. Τυπικά ο ΠΟΕ είναι ένας «δημοκρατικός θεσμός». Αλλά οι πραγματικοί συσχετισμοί δύναμης διαφέρουν. Οι ισχυρότερες χώρες και κυρίως η ΕΕ και οι ΗΠΑ κυριαρχούν στις διαπραγματεύσεις και επηρεάζουν αποφασιστικά τα αποτελέσματα σύμφωνα με τα συμφέροντά τους. Οι λεπτομέρειες των συμφωνιών με τις οποίες ξεκίνησε ο ΠΟΕ, έχουν ουσιαστικά υπαγορευθεί από τους ειδικούς νομικούς του εμπορίου στην Ουάσινγκτον, στις Βρυξέλλες και στο Τόκυο.

Οι αναπτυγμένες χώρες μπορούν να επηρεάζουν αποφασιστικά διαδικασίες και αποτελέσματα, γιατί έχουν μερικά μεγάλα όπλα. Για να το διατυπώσουμε απλά, πολλές αναπτυσσόμενες χώρες εξαρτώνται από τα δάνεια, τη βοήθεια και τις εμπορικές παραχωρήσεις των πλουσιών χωρών. Και οι τελευταίες αξιοποιούν στο έπακρο την εξάρτηση

Οι ηγέτες των χωρών της Λατινικής Αμερικής, με μπροστάρη τον βραζιλιάνο πρόεδρο Λούλα ντα Σίλβα, σπεύδουν τώρα, μετά την αποτυχία της συνόδου του Κανκούν, να οργανωθούν σε μια οικονομική ένωση του νότιου ημισφαιρίου, κόντρα στη ζώνη ελεύθερου εμπορίου που επιδιώκει ο Τζορτζ Μπους για ολόκληρη την ήπειρο.

αυτή στις ίδιες διαπραγματεύσεις. Έτσι, π.χ. μετά από μία διένεξη για κάποια ρύθμιση στον ΠΟΕ, ο εκπρόσωπος αναπτυσσόμενης χώρας ερωτάται από τον ευρωπαίο ή αμερικανό ομόλογό του αν έχει σκεφθεί ότι η χώρα του έχει ζητήσει τη χρηματοδότηση κάποιου έργου ή δάνειο από την Παγκόσμια Τράπεζα, υπονοώντας βέβαια ότι η άκαμπτη στάση θέτει τα αιτήματα σε κίνδυνο (βλ. *Der Spiegel*, Nr.37/8.9.2033).

Στην άλλη άκρη οι ελάχιστοι αναπτυγμένες χώρες –μια ιδιαίτερη ομάδα με ακραία προβλήματα– δεν διαθέτουν παρά περιορισμένο διαπραγματευτικό κεφάλαιο. Η κατάστασή τους χειροτερεύει μάλιστα, αν λάβουμε υπόψιν ότι δεν έχουν ούτε περιθώρια για εκείνες τις εσωτερικές προσαρμογές που είναι αναγκαίες για να εφαρμόσουν τις εκάστοτε διεθνείς εμπορικές ρυθμίσεις και ότι όλο το σύστημα τους είναι πολιτισμικά ξένο!

Με άλλα λόγια, όλοι είμαστε ίσοι, διακηρύσσουμε ότι είμαστε ίσοι, πιστεύουμε στην ισότητα, αλλά μερικοί είναι πιο ίσοι από τους άλλους. Έτσι ανοίγεται ένα χάσμα ανάμεσα στις διακηρυγμένες νόρμες και την αρχή της ισοτιμίας και στην πραγματικότητα των διεθνών διαπραγματεύσεων. Αυτό εννοώ με τον όρο *οργανωμένη υποκρισία*.

ΔΙΑΝΕΜΗΤΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ

Υποστηρίζεται συχνά, όπως σημειώσαμε, ότι ειδικά από τις αποφάσεις για το διεθνές εμπόριο ωφελήθηκε η παγκόσμια οικονομία και πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Σύμφωνα όμως με τις πε-

ρισσότερες αξιόπιστες εμπορικές μελέτες, οι αναπτυγμένες χώρες ωφελούνται περισσότερο. Π.χ. εμπειρικές έρευνες δείχνουν ότι το καθαρό όφελος του γύρου της Ουρουγουάης, που προηγήθηκε του τωρινού, με τη μορφή παραχωρήσεων (σταθμισμένων με τα εμπορικά μερίδια), διαφέρει από χώρα σε χώρα. Οι ΗΠΑ έλαβαν περισσότερες παραχωρήσεις απ' όσες έδωσαν, ενώ άλλες χώρες, όπως η Ινδία, η Ν. Κορέα και η Ταϊλάνδη, έδωσαν περισσότερες παραχωρήσεις απ' όσες έλαβαν. Με τη βοήθεια μοντέλων εκτιμήθηκε επίσης ότι ο γύρος της Ουρουγουάης ωφέλησε περισσότερο το ΑΕΠ των αναπτυγμένων χωρών παρά των αναπτυσσόμενων και ότι μερικές από τις τελευταίες υπέστησαν απώλειες (Steinberg, R.H. «In the Shadow of Law or Power? Consensus based bargaining and the Outcomes in the GATT/WTO», *International Organization*, 56, 2, Spring 2002, σ. 339-374).

Η εξέλιξη αυτή, προϊόν της «ασυμμετρικής κατανομής διαπραγματευτικής δύναμης» που κρύβεται πίσω από την ισότητα των μελών του ΠΟΕ, τροφοδοτεί τη δυσπιστία των αναπτυσσόμενων χωρών, εξηγεί δηλαδή εν μέρει τις αντιδράσεις τους στο Κανκούν. Δεν «συνωμότησαν» εναντίον των άλλων μαζί με τις ΜΚΟ.

ΟΙ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΙ ΑΛΛΑΖΟΥΝ;

Η εξέλιξη στο Κανκούν (2003) δείχνει όμως ότι κάτι αλλάζει στο υπέδαφος. Η δύναμη στον ΠΟΕ φαίνεται ότι διαχέεται. Πράγματι, η «αθέατη στάθμιση»,

δηλαδή η πραγματική διαπραγματευτική υπεροχή και δύναμη των αναπτυγμένων κρατών και ομάδων (ΕΕ και ΗΠΑ κυρίως), είναι στο στόχαστρο πλέον πολλών αναπτυσσόμενων χωρών. Πολλές απ' αυτές προσπαθούν να συνεργασθούν μεταξύ τους (π.χ. «ομάδα 21 συν», μέλη της οποίας είναι η Κίνα η Ινδία, η Βραζιλία και άλλες λατινοαμερικανικές, αφρικανικές και ασιατικές χώρες μεσαίου εισοδήματος με έντονη παρουσία στις διεθνείς αγορές). Το αποκορύφωμα των προσπαθειών αυτών ήταν η παρουσία τους στο Κανκούν και όχι μόνον. Φαίνεται ότι μερικά από τα σημαντικότερα μέλη της ομάδας βλέπουν ευκαιρίες στην ανάπτυξη του μεταξύ τους εμπορίου. Π.χ. η Ινδία θα εκσυγχρονίσει τις αερομεταφορές της με σκάφη της

βραζιλιάνικης Embraer αντί της Boeing και του Airbus (*The New York Times*, εβδομαδιαίο αγγλικό παράρτημα της *Καθημερινής*, 8.11.2003). Δεν γνωρίζω πόσο βιώσιμη είναι η εξέλιξη αυτή. Αν πάντως συνεχισθεί η συνεργασία τους, θα αλλάξουν οι συσχετισμοί στον ΠΟΕ).

Αν στο μέλλον η ΕΕ και οι ΗΠΑ δεν θα μπορούν να κινούν τις διαδικασίες, τότε τίθεται το ερώτημα αν θα υπάρξει θέμα επιβίωσης του ίδιου του οργανισμού, όπως θα πρόβλεπε η θεωρία της ηγεμονικής σταθερότητας από δεκαετίες ή η θεωρία του λεγόμενου δομικού ρεαλισμού (βλ. ανάμεσα σε άλλα Krasner, St. (ed.), *International Regimes*, Ithaca, N.Y. Cornell University Press, σ. 1-22). Όμως πολλοί εξακολουθούν να ενδιαφέρο-

νται για το «πολυμερές» ή παγκόσμιο πλαίσιο διαπραγματεύσεων, και άλλοι αισιοδοξούν ότι πρόκειται απλά για μια προσωρινή διαταραχή του συστήματος και επεξεργάζονται στρατηγικές εξόδου από την κρίση. Γενικά, οι αναπτυγμένες χώρες δύσκολα θα εγκαταλείψουν το παγκόσμιο σύστημα διαπραγματεύσεων, από το οποίο αντλούν πολλά οφέλη: Πληροφορίες, νομιμοποίηση εμπορικών ρυθμίσεων, αγορές! Άλλωστε, οι εναλλακτικές λύσεις έχουν όρια στην προάσπιση των συμφερόντων τους.

Όσον αφορά την Ελλάδα, το καλύτερο που έχουμε να κάνουμε είναι να προετοιμαζόμαστε για τις επερχόμενες εξελίξεις αντί να καταγγέλλουμε σχεδόν όλους τους άλλους.

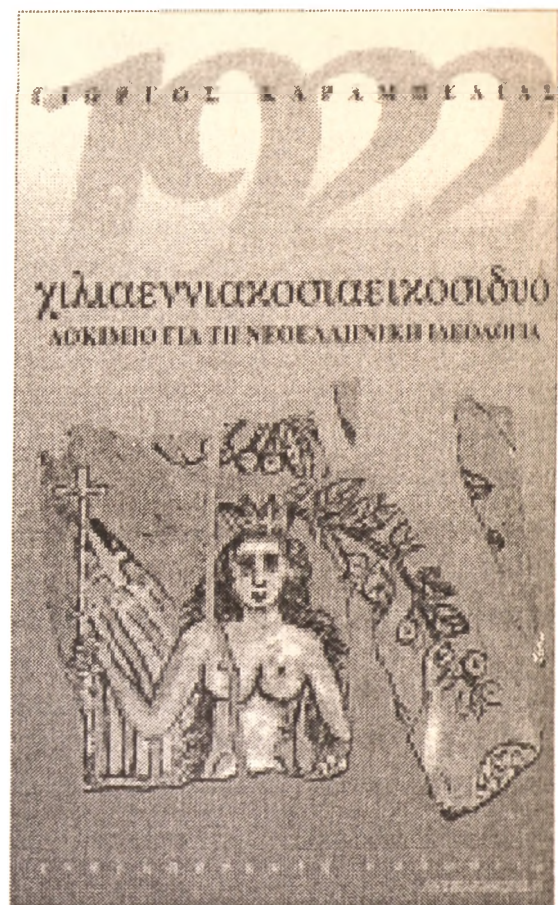
εναλλακτικές εκδόσεις

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ
ΜΑΖΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΒΡΑΙΟΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ
ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΜΟΥ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
ΧΙΛΙΑΕΝΝΙΑΚΟΣΙΑΕΙΚΟΣΙΔΥΟ
ΔΟΚΙΜΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Πού στόχευαν οι τρομοκράτες

του Στρατή Μοσχονήσιου

Τα τέσσερα τρομοκρατικά χτυπήματα, με συνολικό απολογισμό 50 τουλάχιστον νεκρούς και πάνω από 500 τραυματίες, που συντάραξαν την περασμένη εβδομάδα την Κωνσταντινούπολη και μαζί όλο τον κόσμο, έχουν σαφώς πολλές αναγνώσεις με διαφορετικά μηνύματα προς πολλούς παραλήπτες, ανάμεσα στους οποίους κατά κύριο λόγο περιλαμβάνονται οι ΗΠΑ, μαζί με τους «συμμάχους» τους στην εισβολή στο Ιράκ, το Ισραήλ, αλλά βεβαίως και η ίδια η τουρκική κυβέρνηση του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν.

Αμέσως μετά τη δεύτερη επίθεση, εναντίον του βρετανικού προξενείου και της βρετανικής τράπεζας, διατυπώθηκαν ορισμένες εκτιμήσεις που μιλούσαν για προβοκάτσια – μια άποψη που δεν είναι τυχαία, αλλά στηρίζεται σε μερικά σοβαρά επιχειρήματα, δεδομένων των πιέσεων που δέχεται από πολλές πλευρές στο εσωτερικό ο πρωθυπουργός Ερντογάν, αλλά και της χαώδους κατάστασης που επικρατεί στη χώρα.

Πρώτο από τα επιχειρήματα, είναι το γεγονός ότι από τις τρομοκρατικές αυτές επιθέσεις περισσότερο κερδισμένη βγαίνει η κάστα των στρατηγών, οι οποίοι εκτιμάται ότι θα επανέλθουν στη θέση των ρυθμιστών της κατάστασης στην Τουρκία. Μια θέση από την οποία, με πρόσχημα τη διατήρηση του κοσμικού κράτους έναντι μιας πιθανής Ισλαμικής Δημοκρατίας, θα μπορέσουν να ανακόψουν την πορεία των μεταρρυθμίσεων που έχει αρχίσει η κυβέρνηση Ερντογάν –κάτω και από τις πιέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης– και να επαναφέρουν έτσι το καθεστώς του απόλυτου ελέγχου από τον στρατό.

Ένα άλλο γεγονός που οδήγησε στο συμπέρασμα της προβοκάτσιας είναι και ότι την ευθύνη των επιθέσεων, μαζί με την αλ-Κάιντα, ανέλαβε και μια τουρκική οργάνωση, η IBDA-C (Ισλαμικό Μέτωπο Μαχητών της Μεγάλης Ανατολίας), η οποία είναι γνωστό ότι είχε δημιουργηθεί το 1984 από τις μυστικές υπηρεσίες της χώρας με πρωταρχικό στόχο να πλήξει τους Κούρδους και κυρίως το κόμμα PKK του Αμπντουλλάχ Οτσαλάν.

Η οργάνωση αυτή όμως, και αρκετές άλλες που δημιουργήθηκαν με το ίδιο σκεπτικό, στην πορεία συνδέθηκαν με αντίστοιχες οργανώσεις άλλων μουσουλμανικών κρατών –και με κυκλώματα λαθρεμπορίου ναρκωτικών– οπότε άρχισαν να στρέφονται εναντίον του ίδιου του τουρκικού κράτους, ακόμη και εναντίον της ισλαμιστικής κυβέρνησης του Ερντογάν, εξυπηρετώντας ποικίλα πολιτικά, θρησκευτικά, κοινωνικά και ακόμα οικονομικά συμφέροντα.

Ίσως δεν είναι τυχαίο ότι ο ίδιος ο τούρκος πρωθυπουργός, μιλώντας στο BBC, δήλωσε ότι οι επιθέσεις της περασμένης εβδομάδας δεν φαίνεται να είναι έργο της αλ-Κάιντα, όπως δεν είναι τυχαίο επίσης και ότι, σύμφωνα με πληροφορίες, ο ένας από τους δύο δράστες της πρώτης επίθεσης, κατά των δύο συναγωγών, είχε χρηματίσει παλιότερα σύνδεσμος της MIT στη Βοσνία και στην Τσετσενία. [Στο πλαίσιο αυτό ενδεικτικό είναι το γεγονός ότι στη συνεδρίαση του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας την περασμένη Παρασκευή, εξετάσθηκε μεταξύ των άλλων και το θέμα των Τούρκων που έχουν αποσταλεί κατά καιρούς στη Βοσνία, την Τσετσενία ή το Αφγανιστάν.]

Είναι βέβαιο πάντως ότι, μετά και από τις τρομοκρατικές αυτές

επιθέσεις, ο Ερντογάν βρίσκεται στην ουσία «με την πλάτη στον τοίχο», πληρώνοντας για τη μετριοπάθεια του, για τη διατήρηση του εναγκαλισμού της Τουρκίας με τη Δύση και κυρίως με τις ΗΠΑ, για την αγωνιώδη προσπάθειά του να ενταχθεί η χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και για την πολιτική απειρία που έχει επιδείξει μέχρι τώρα, εξαιτίας της οποίας εκτιμάται ότι θα είναι τελικά ο χαμένος από την κατάσταση που διαμορφώνεται.

Από την άλλη πλευρά, παρά την αρνητική δήλωση εκ μέρους του Ερντογάν, θεωρείται βέβαιο ότι πίσω από τις επιθέσεις της IBDA-C βρίσκεται και η σκιά της αλ-Κάιντα, πράγμα που αποδεικνύουν τόσο η οργάνωση και ο τρόπος εκτέλεσής τους, όσο και η επιλογή των στόχων, κυρίως όμως, όπως υποστηρίζουν πολλοί, το γεγονός ότι η ίδια η τρομοκρατική οργάνωση διάλεξε τις ημέρες αυτές για να κάνει τη δυναμική επανεμφάνισή της, μέσα από την ιστοσελίδα της στο Ιντερνέτ, σε διεθνές επίπεδο και να προειδοποιήσει τόσο τις ΗΠΑ όσο και τους συμμάχους της –Βρετανία, Ιταλία, Ιαπωνία κ.ά.– για νέα χτυπήματα, αποκαλύπτοντας παράλληλα τη συνεχώς αυξανόμενη δύναμη κρούσης που διαθέτει σε παγκόσμια κλίμακα.

Δεν είναι τυχαίο μάλιστα ότι οι επιθέσεις στην Κωνσταντινούπολη έγιναν τη στιγμή που ο αμερικανός πρόεδρος Τζορτζ Μπους πραγματοποιούσε επίσημη επίσκεψη στη Βρετανία, δίνοντάς του έτσι μια καλή ευκαιρία για νέα κηρύγματα αδιαλλαξίας και επιθετικότητας. Κηρύγματα, αποδέκτες των οποίων ήταν βεβαίως και οι χώρες της Ευρώπης, γι' αυτό και είναι χαρακτηριστική η δήλωση του προέδρου της Κομισιόν, Ρομάνο Πρόντι, ότι «δεν μπορεί πλέον ολόκληρος ο κόσμος να παραμένει όμηρος της τρομοκρατίας», όπως και η επισήμανση του έλληνα πρωθυπουργού Κώστα Σημίτη ότι «η τυφλή βία (της τρομοκρατίας) είναι προϊόν της τυφλής πολιτικής».

Το θέμα είναι ωστόσο ότι οι νέες αυτές επιθέσεις απλώνουν το χάος στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής, στην οποία συγκλίνουν τα δυτικά συμφέροντα, ο σιωνισμός και ο αυξανόμενος ισλαμικός φονταμενταλισμός, εντείνοντας έτσι περισσότερο το κλίμα σύγκρουσης, μεταξύ του Ισλάμ και του δυτικού κόσμου, που καλλιέργησαν τα σιωνιστικά «γεράκια» της Ουάσιγκτον –με επικεφαλής τους πρώην «σοσιαλιστές» Πολ Γούλφοβιτς, Ρίτσαρντ Περλ και (κυρίως) Μάικλ Λέβιντ– σαν ένα αποφασιστικό βήμα για την καθιέρωση ενός νέου imperium που θα καλύπτει ολόκληρη την υφήλιο.

ΓΕΩΡΓΙΑ

ΔΕΝ ΑΝΤΕΞΕ Ο ΣΕΒΑΡΝΤΝΑΤΖΕ

Έντεκα χρόνια αφ' ότου ανέλαβε τα ηνία της χώρας του, μετά τη διάλυση της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, έχοντας γλυτώσει στο διάστημα αυτό από δύο τουλάχιστον απόπειρες κατά της ζωής του, ο γεωργιανός πρόεδρος Έντβαρντ Σεβαρντνάτζε υποχρεώθηκε το περασμένο Σάββατο να εγκαταλείψει την εξουσία και μαζί την πατρίδα του, κάτω από την πίεση της αντιπολίτευσης, δυνάμεις της οποίας κατέλαβαν το κοινοβούλιο.

Η χρόνια κρίση, που υπήρχε ήδη στη Γεωργία, εντάθηκε μετά τις πρόσφατες εκλογές, οι οποίες έδωσαν μια συντριπτική νίκη στον Σεβαρντνάτζε, προκαλώντας την έντονη αντίδραση της αντιπολίτευσης που κατηγορήσε την παράταξη του προέδρου για νόθευση του εκλογικού αποτελέσματος.

Προς στιγμήν μάλιστα απειλήθηκε σύγκρουση, το αποτέλεσμα της οποίας θα ήταν άδηλο, οπωσδήποτε όμως τραγικό. Την κατάσταση ωστόσο έσωσε ο ρώσος υπουργός Εξωτερικών Ιγκόρ Ιβανόφ, ο οποίος έσπευσε στην Τιφλίδα, όπου μεσολάβησε μεταξύ του Σεβαρντνάτζε και του ηγέτη της αντιπολίτευσης Μιχαήλ Σακασβίλη και έπεισε τελικά τον 75χρονο πρόεδρο να αναχωρήσει από τη χώρα. Έτσι, προεδρεύουσα έμεινε η 39χρονη πρόεδρος του κοινοβουλίου Νίνο Μπουρτζανάτζε, μέχρι τη διενέργεια νέων εκλογών γύρω στα τέλη Δεκεμβρίου.

Να σημειωθεί ότι, πριν από την τελική του απόφαση, ο Σεβαρντνάτζε είχε και μια τηλεφωνική συνομιλία με τον αμερικανό υπουργό Εξωτερικών Κόλιν Πάουελ, που σημαίνει ότι τόσο η Ρωσία όσο και οι ΗΠΑ δείχνουν αμοιβαίο ενδιαφέρον για τις εξελίξεις στην Γεωργία.

Η αποχώρηση πάντως του Σεβαρντνάτζε, παλαιότερου σήμερα κομμουνιστή ηγέτη (από το 1972, όταν εξελέγη γ.γ. του Κομμουνιστικού Κόμματος της τότε σοβιετικής Γεωργίας) και τελευταίου υπουργού Εξωτερικών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης επί Μιχαήλ

Ο Έντβαρντ Σεβαρντνάτζε (αριστερά) δεν άντεξε την πίεση της αντιπολίτευσης και υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει την εξουσία και τη χώρα στα χέρια του Μιχαήλ Σακασβίλη (πάνω).

Γκορμπατσόφ, αφήνει τη Γεωργία φτωχότερη από ποτέ, στα χέρια ενός φιλοδυτικού εθνικιστή, σε μια στιγμή μάλιστα ιδιαίτερα δύσκολη για την ευρύτερη περιοχή και για τις σχέσεις της με εσωτερικές δυνάμεις που βρίσκουν την ευκαιρία να διεκδικήσουν αυτονομία, αλλά και τις σχέσεις της με τις γειτονικές της χώρες.

Επίσης την αφήνει έκθετη στις «κό-

ντρες» Ρώσων, Αμερικανών και αρκετών άλλων, που θέλουν να πετύχουν τον έλεγχο του σημαντικού αυτού κόμβου των αγωγών πετρελαίου από την Κασπία προς τη Μεσόγειο.

Η κατάσταση αυτή μάλιστα της ανασφάλειας για το μέλλον οδηγεί πολλούς Δυτικούς στην εκτίμηση ότι η Γεωργία είναι πιθανό να εισέλθει σε μια περίοδο επικίνδυνης αστάθειας

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΧΟΣΝΙ ΜΟΥΜΠΑΡΑΚ, ΠΟΙΟΣ;

Συζητήσεις για τη διαδοχή του προέδρου Χόσνι Μουμπάρακ άρχισαν –και δημόσια πλέον– με αφορμή μια πρόσφατη αδιαθεσία που παρουσίασε ο πρόεδρος στη διάρκεια ενός τηλεοπτικού διαγγέλματος και την οποία επίσημα απέδωσαν σε κρυολόγημα.

Στο πλαίσιο αυτό όμως, το ερώτημα είναι αν ο 75χρονος πρόεδρος θα είναι ο τελευταίος στρατιωτικός στην θέση αυτή, μετά τον Γκαμάλ Νάσερ και τον Ανουάρ Σαντάτ, καθώς ως επίδοξος διάδοχός του εμφανίζεται ο 40χρονος γιος του Γκαμάλ Μουμπάρακ, ο οποίος έχει σπουδάσει διοίκηση επιχειρήσεων κι έχει δουλέψει ως τραπεζίτης και σύμβουλος επενδύσεων στο Λονδίνο.

Ήδη ο γιος Μουμπάρακ έχει αναλάβει από το 2000 σημαντικά καθήκοντα στο Εθνικό Δημοκρατικό Κόμμα του πατέρα του, στο οποίο έχει υποβάλει πολλές προτάσεις για πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις, που τον έχουν κάνει ιδιαίτερα δημοφιλή. Παρ' όλα αυτά αντιμετωπίζει έναν σοβαρό αντίπαλο στο πρόσωπο του στρατηγού Ομάρ Σουλεϊμάν, επικεφαλής των μυστικών υπηρεσιών, ο οποίος πρόσφατα αναβαθμίσθηκε συμμετέχοντας στη διαμόρφωση της πολιτικής της χώρας στα θέματα του Ισραήλ και του Ιράκ, καθώς και στις σχέσεις με τις ΗΠΑ.

ΙΡΑΚ

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΜΕΧΡΙ... ΤΕΛΙΚΗΣ ΠΤΩΣΗΣ

Όλο και περισσότερο οι Αμερικανοί –και οι σύμμαχοί τους Βρετανοί και άλλοι– φαίνεται ότι χάνουν τον μπούσουλα στο Ιράκ, όπου πάντως, σύμφωνα και με τις τελευταίες δηλώσεις του Τζορτζ Μπους στο Λονδίνο, εκείνο που επιδιώκουν είναι να ολοκληρώσουν με κάθε μέσο την επιχείρηση «απελευθέρωσης» των Ιρακινών και εκδημοκρατισμού της χώρας τους.

Στο πλαίσιο αυτό, ο αμερικανός πρόεδρος επανέλαβε για άλλη μια φορά ότι οι δυνάμεις κατοχής θα παραμείνουν στο Ιράκ «όσο χρειασθεί», πράγμα που, σύμφωνα με άλλους αξιωματούχους, μεταφράζεται σε πολύχρονη παρουσία των Αμερικανών και των άλλων στη χώρα.

Βεβαίως, κάτω από την πίεση των εξελίξεων στο ίδιο το Ιράκ αλλά και της ανάγκης να τα βρει με την υπόλοιπη διεθνή κοινότητα και ιδιαίτερα με την Ευρωπαϊκή Ένωση –με την οποία εξακολουθεί να παίζει «κρυφτούλι»–, η κυβέρνηση Μπους υποχρεώθηκε να... προτείνει μια συμφωνία για τη μεταβίβαση της εξουσίας στους Ιρακινούς, την οποία και αποδέχτηκε φυσικά το κυβερνητικό συμβούλιο που η ίδια έχει δημιουργήσει.

Θεωρητικά όλα αυτά μέχρι στιγμής. Γιατί το πραγματικό πρόβλημα για τον αμερικανό πρόεδρο είναι ότι στην ουσία η «απελευθέρωση» έχει αποτύχει, καθώς ημέρα με την ημέρα διευρύνεται συνεχώς το κίνημα της αντίστασης των Ιρακινών –αλλά και των μη Ιρακινών που συρρέουν από άλλες μουσουλμανικές χώρες για να πολεμήσουν εναντίον των Αμερικανών–, με αποτέλεσμα να αυξάνει δραματικά ο αριθμός των σορών στρατιωτών που σκοτώθηκαν από επιθέσεις μπουζαχεντίν ή που αυτοκτόνησαν, των τραυματιών και άλλων με ψυχολογικά προβλήματα, που επιστρέφουν στις ΗΠΑ, θυμίζοντας τη μαύρη για τους Αμερικανούς περίοδο του Βιετνάμ.

Το πρόβλημα αυτό δημιουργεί πραγματικό δίλημμα στον Μπους: να ολοκληρώσει δηλαδή με όποιο τίμημα το εγχεί-

ρημα στο Ιράκ κι από εκεί να προχωρήσει στο υπόλοιπο των σχεδίων του για την ευρύτερη περιοχή, ή να ενδώσει στην πραγματική ανάγκη για μια εύσχημη αποδέσμευσή του από τη χώρα αυτή, με ό,τι αυτό μπορεί να συνεπάγεται. Το πιθανότερο όμως είναι ότι τελικά οι

Αμερικανοί θα παραμείνουν στο Ιράκ, τουλάχιστον για τον επόμενο χρόνο, γιατί για τον Μπους θα μετρήσει περισσότερο το γόητρο των ΗΠΑ, πόσο μάλλον καθώς το 2004 είναι χρόνος εκλογών, τις οποίες ο Μπους ευελπιστεί να ξανακερδίσει.

ΙΣΡΑΗΛ

ΝΕΡΟ ΣΤΟ ΚΡΑΣΙ ΤΟΥ ΒΑΖΕΙ Ο ΣΑΡΟΝ (;)

Αφού «το έπαιξε» σκληρός κι αδιάλλακτος με τις πρόσφατες δηλώσεις του αμερικανού προέδρου Τζορτζ Μπους για το κατασκευαζόμενο «τείχος της ντροπής», αλλά και με την απόφαση του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ που ζητούσε να προχωρήσει η διαδικασία του «Οδικού Χάρτη» για τη λύση του παλαιστινιακού ζητήματος, ο πρωθυπουργός Αριέλ Σαρόν αποφάσισε ότι είναι καιρός ν' αλλάξει λίγο το προφίλ του και να «μαλακώσει» τη στάση του.

Έτσι, την τελευταία εβδομάδα, ανακοίνωσε ότι θα λάβει μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών για τους Παλαιστίνιους, ότι θα άρει τα εμπόδια στην ελεύθερη μετακίνησή τους στο εσωτερικό και το εξωτερικό, ότι θα περιορίσει την παρουσία του ισραηλινού στρατού στα παλαιστινιακά εδάφη, καθώς και ότι θα επανεξετάσει το θέμα του «τείχους», σχετικά με το οποίο αξιωματούχοι αφήνουν να εννοηθεί ότι δεν αποκλείεται να εκκενωθούν ορισμένοι εβραϊκοί οικισμοί σε περιοχές των Παλαιστινίων.

Τα παραπάνω ανακοινώθηκαν μετά από τη συμφωνία για μια συνάντηση του Σαρόν με το νέο πρωθυπουργό των Παλαιστινίων Αχμέτ Κορέι. Ο τελευταίος μάλιστα έσπευσε από την πλευρά του να εκφράσει την έντονη αισιοδοξία του ότι στη συνάντηση αυτή θα τεθούν οι βάσεις μιας πραγματικής λύσης που «θα μπορούσε να επιτευχθεί μέσα στους επόμενους έξι μήνες».

Τα παραπάνω σχετίζονται φυσικά με την επικείμενη άφιξη στο Τελ Αβίβ του εκπροσώπου των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ Νίκολας Μπερνς, με σκοπό να προωθήσει την εφαρμογή του «Οδικού Χάρτη», αλλά και με τη διαφαινόμενη τάση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να παίζει ουσιαστικότερο ρόλο στο Παλαιστινιακό, προωθώντας τη Συμφωνία της Γενεύης, η οποία δείχνει να βρίσκει σύμφωνη μια μεγάλη μερίδα παλαιστινίων αλλά και ισραηλινών πολιτών.

Όλα όμως θα κριθούν τελικά από την επιτυχία που θα έχει ο Αχμέτ Κορέι στην προσπάθειά του να πείσει τις μαχητικές παλαιστινιακές οργανώσεις για μια συμφωνία εκεχειρίας, την οποία μέχρι στιγμής μια μερίδα τουλάχιστον της Φατάχ δεν αποδέχεται.

Οι Προξενικές Εκθέσεις για την Επανάσταση 1866-69

Το ηρωικό Αρκάδι μέρα με τη μέρα, και η ταυτότητα του πυρπολητή

του Μανόλη Καρέλλη

Τις ημέρες αυτές συμπληρώνονται 90 χρόνια από την ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα. Στις σελίδες που ακολουθούν ο Μανόλης Καρέλλης αναφέρεται σε έκδοση της Ακαδημίας Αθηνών που ενώ παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αποκαλύπτει άγνωστες πτυχές της επανάστασης του 1866-69 δεν έχει τύχει μέχρι στιγμής μιας αρμόζουσας παρουσίασης.

Οι βιβλιοπαρουσιάσεις τοποθετούνται χρονικά κοντά στην έκδοση του βιβλίου στο οποίο αναφέρονται. Το ίδιο συμβαίνει πάνω-κάτω και με τις βιβλιοκριτικές – αν και για τις δεύτερες χορηγείται μεγαλύτερη ανοχή χρόνου. Αυτός είναι ο κανόνας, που έχει βέβαια κι αυτός τις εξαιρέσεις του, όπως κάθε κανόνας άλλωστε: υπάρχουν δηλαδή περιπτώσεις που μια βιβλιοπαρουσίαση ή μια βιβλιοκρισία βλέπει το φως της δημοσιότητας πολλούς μήνες, πολλά χρόνια ή και δεκάδες χρόνια μετά τη δημοσίευση του αντικειμένου της, για λόγους που θα πρέπει όμως να αναφερθούν. Μια τέτοια βιβλιοπαρουσίαση (και μαζί απόπειρα βιβλιοκρισίας) θα επιχειρήσω, εξηγώντας όμως την ίδια ώρα γιατί αυτή η κάτω από κανονικές συνθήκες ασυνήθιστα μεγάλη καθυστέρηση.

Το βιβλίο που παρουσιάζεται και του οποίου η κριτική αποτίμηση επιχειρείται εκδόθηκε από την Ακαδημία Αθηνών – η οποία, ας ειπωθεί με την ευκαιρία, έχει εκδόσει αρκετά, κατά το πλείστον σημαντικά, βιβλία.

Τίτλος του βιβλίου: *Μνημεία ελληνικής ιστορίας, τόμος έκτος, τεύχος Α και Β* και έτος 1967 και 1970 αντίστοιχα για τα

2 τεύχη. Σελίδες για το πρώτο τεύχος 420 (πλέον α' έως οα' για προλογικές σημειώσεις) και για το δεύτερο τεύχος 458 (πλέον α' έως η' για προλογικές σημειώσεις). Τα περιεχόμενα των δυο τευχών αναφέρονται συνοπτικά στις προμετωπίδες των:

Η κρητική επανάσταση 1866-1869, εκθέσεις των εν Κρήτη προξένων της Ελλάδος, Απρίλιος 1866-Ιούλιος 1867, εκδίδεται επί τη εκατοστή επετείω της επαναστάσεως υπό του κέντρου ερεύνης της ιστορίας του νεωτέρου ελληνισμού της Ακαδημίας Αθηνών. Επιμέλεια: Ελευθερίου Πρεβελάκη και Βασιλικής Πλαγιανάκου-Μπεκιάρη. Τα ίδια επαναλαμβάνονται και στο δεύτερο τεύχος, με μια διαφοροποίηση που αναφέρεται στη χρονική περίοδο που καλύπτει (Αύγουστος 1867-Δεκέμβριος 1868).

Η έκδοση του τόμου για την κρητική επανάσταση 1866-1869 έγινε στο πλαίσιο του τριετούς εορτασμού της εκατονταετηρίδας της, που «έδωσε την αφορμή εις την οργάνωσιν αξιολόγων πανηγυρικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων αι οποίαι σκοπόν είχαν να επαναφέρουν εις την μνήμην και να τιμήσουν μιαν δικαίαν και ηρωϊκήν προσπάθειαν του έθνους».

Στο πρώτο τεύχος του βιβλίου περιέχονται ειδικότερα: ένας αναλυτικός πρόλογος των δύο επιμελητών της έκδοσης, μια πολυσέλιδη εισαγωγή με το πιο πυκνό και πλήρες ιστορικό της μεγάλης κρητικής επανάστασης του 1866-1869 που έτυχε ως τώρα να πέσει στην αντίληψή μου, σημειώσεις για τον οργανικό νόμο του 1868 και, τέλος, 178 εκθέσεις (ή επιστολές) «των εν Κρήτη προξενικών της Ελλάδος».

Οι πρόξενοι αυτοί ήσαν ο Νικόλαος Σακόπουλος που υπηρετούσε στα Χανιά ως πρόξενος της Ελλάδας, ο Ιωάν-

νης Μπαρουξάκης που υπηρετούσε στο Ηράκλειο ως υποπρόξενος και ο Γεώργιος Καλοκαιρινός που υπηρετούσε στο Ρέθυμνο ως προξενικός πράκτορας (τον διαδέχθηκε από το Σεπτέμβριο του 1867 ο γαμβρός του Χαράλαμπος Πετυχάκης). Το «μερίδιο» του καθενός από τους παραπάνω προξενικούς στην «παραγωγή» των εκθέσεων ήταν 97 για τον πρόξενο Σακόπουλο, (πλέον 2 του Δημητρίου Δεσποταίου, γραμματέα του προξενείου των Χανίων), 43 για τον υποπρόξενο στο Ηράκλειο Μπαρουξάκη και 36 για τον προξενικό πράκτορα στο Ρέθυμνο Καλοκαιρινό. Στο δεύτερο τεύχος περιέχονται ένας ολιγοσέλιδος πρόλογος και 233 εκθέσεις (ή επιστολές) που αντιστοιχούν σε 127 για τον πρόξενο Σακόπουλο, 69 για τον υποπρόξενο Μπαρουξάκη και 37 για τον Πετυχάκη, προξενικό πράκτορα στο Ρέθυμνο που διαδέχθηκε τον Καλοκαιρινό. Περιέχονται ακόμα στο 2ο τεύχος το κείμενο του οργανικού νόμου του 1868, «επικήδειος λόγος του Γεωργίου Φιλήμονος εις Νικόλαον Σακόπουλον» και αλφαβητικό ευρετήριο «ενιαίον δι' αμφοτέρα τα τεύχη».

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΟΙΚΙΛΕΣ

Οι περιεχόμενες στις εκθέσεις ειδήσεις είναι ποικίλες, αναφέρονται δε αυτές «εις την προετοιμασίαν της επαναστάσεως, εις τα επαναστατικά γεγονότα, πολιτικά και στρατιωτικά, εις τα μέσα και την οργάνωσιν των επαναστατών και των τουρκοαιγυπτιακών δυνάμεων, εις την μορφήν των συγκρούσεων, εις την στάσιν των τουρκοκρητών, εις τον χαρακτήρα και την δράσιν των πρωτοστατησάντων εις τα γεγονότα προσώπων, εις την στάσιν του κλήρου και την δράσιν των εθελοντών, εις τα δεινά τα οποία

υπέστησαν αι εις τα όρη καταφυγούσαι
χριστιανικαί οικογένειαι, εις τας υπό των
τούρκων διαπραχθείσας ωμότητας
κ.λπ.».

Κάνουν λόγο όμως οι εκθέσεις και για
τις «αδυναμίες της επανάστασης» αλλά
και για τις «συνεργασίες ορισμένων ατό-
μων με τον εχθρόν» (εδώ υπάρχουν αρ-
κετές «εκπλήξεις») καθώς και για τις
«λιποψυχίες εθελοντών τινών».

Γενικώς οι εκθέσεις συγκροτούν ένα
είδος «χρονικού της κρητικής επαναστά-
σεως του 1866-1869» που είναι όχι
απλώς χρήσιμο αλλά και απαραίτητο
στον ειδικό μελετητή αλλά και στον ανα-
γνώστη που έχει ιδιαίτερα ενδιαφέρο-
ντα – και αρκετά αναγνώσιμο ή «διαβα-
στερό», συχνά συναρπαστικό.

Η ΑΞΙΑ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Η αξία των εκθέσεων ως πηγών ιστο-
ρίας (και όχι ως ιστορίας) είναι αναμφι-
σβήτητα σημαντική, όπως άλλωστε συμ-
βαίνει με όλες τις καλούμενες διπλωμα-
τικές πηγές, ιδιαίτερα όταν αυτές ανα-
φέρονται σε πληροφορίες που οι συντά-
κτες των είχαν από άμεση αντίληψη ή,
κατά δεύτερο λόγο, από πηγές την ακρί-
βεια των οποίων είχαν φροντίσει να
ελέγξουν.

ΕΞΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ

Γιατί όμως επιχειρώ σήμερα την πα-
ρουσίαση του τόμου της Ακαδημίας
Αθηνών με τις προξενικές εκθέσεις για
την κρητική επανάσταση του 1866-1869
και γιατί αποπειρώμαι να τον «κριτικά-
ρω» 36 ολόκληρα χρόνια μετά τη δημο-
σίευσή του; Η απάντηση που υποσχέθη-
κα στις πρώτες γραμμές του κειμένου
υπάρχει:

Η Ακαδημία Αθηνών δεν «διαλαλεί»
τις εκδόσεις της όπως κάνουν οι ιδιώτες
λ.χ. εκδότες (με πιο σύγχρονη ορολογία:
στερείται επικοινωνιακής πολιτικής).
Περιορίζεται να τις διαθέτει μέσω του
βιβλιοπωλείου της «Εστίας» στην Αθή-
να, που κι αυτό με τη σειρά του δεν μοιά-
ζει να πολυενδιαφέρεται, με αποτέλε-
σμα να μην επαρκούν οι χώροι για την
αποθήκευση των μη πωλουμένων βι-
βλίων – παρ' όλο βέβαια που η τιμή διά-
θεσης των «ακαδημαϊκών» βιβλίων εί-
ναι σχετικά χαμηλή. Ακόμα η δικτατο-
ρία του 1967 που συνέπεσε με την έκδο-

Φανταστική απεικόνιση της ανατίναξης της πυριτιδαποθήκης της Μονής Αρκαδίου.

ση και των δυο τευχών του τόμου της
κρητικής επανάστασης 1866-1869 θα
πρέπει να δυσκόλεψε τα πράγματα ως
προς την ευρύτερη δημοσιοποίησή των.

Το αποτέλεσμα: το βιβλίο δεν έφτασε
σχεδόν στον προορισμό του, στους ερευ-
νητές δηλαδή και στους αναγνώστες
(σημείωση: η μοναδική φορά που αντι-
λήφθηκα να γίνεται μνεία του περιεχο-
μένου του είναι στα *Κρητολογικά Γράμ-
ματα* του Ρεθύμνου το έτος 1996), έμεινε
στα αζήτητα της «Εστίας» και της Ακα-
δημίας, παρά την αξία και τη σημασία
του, κάτι που εξηγεί (ή και δικαιολογεί
ακόμα) την επιχειρούμενη παρουσίαση
και κριτική.

Εννοείται ότι οι «φιλόστορες», οι εν-
διαφερόμενοι για την απόκτησή του
(που δεν θα διστάσω να τον χαρακτηρί-
σω πολύτιμο), μπορούν να τον παραγ-
γείλουν στο βιβλιοπωλή των, που με τη
σειρά του θα το προμηθευθεί από την
«Εστία» ή την Ακαδημία των Αθηνών –
η τιμή και για τα δύο πολυσέλιδα τεύχη
είναι προσιτή, 40 ή 45 ευρώ, αν θυμάμαι
καλά.

ΜΙΑ ΓΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

Για να αποκτήσει όμως ο αναγνώστης
του ανά χείρας σημειώματος μια γεύση
του περιεχομένου του τόμου και της ποι-
ότητας των εκθέσεων, θα επιχειρήσω να
δώσω δειγματοληπτικά τον τρόπο της
παρουσίασης του διασημότερου επεισο-

δίου της κρητικής επανάστασης 1866-
1869, που δεν είναι βέβαια άλλο από
εκείνο της ανατίναξης της ιεράς Μονής
του Αρκαδίου. Θα αντιληφθεί ο μελετη-
τής του τόμου τη δραματική έκθεση του
θέματος και την εναλλαγή μέρα με τη μέ-
ρα, και όχι σπάνια ώρα με την ώρα, εντυ-
πώσεων και συναισθημάτων, ανάλογα
με τη ροή των ειδήσεων. Στο ηρωικό
Αρκάδι και στην εθελοθυσία των εγκλεί-
στων παραπέμπουν συνολικά επτά εκθέ-
σεις των προξενικών υπαλλήλων.

• Η πρώτη έχει ημερομηνία 12 Νοεμ-
βρίου 1866 (η ανατίναξη της Μονής έλα-
βε χώρα ως γνωστόν στις 9 Νοεμβρίου·
εξηγείται όμως η διαφορά των 3 ημερών
λόγω των συνθηκών της εποχής). Υπο-
γράφεται από τον Νικόλαο Σακόπουλο,
τον πρόξενο της Ελλάδας που υπηρε-
τούσε στα Χανιά, απευθύνεται δε προς
τον **Επαμεινώνδα Δεληγιώργη**, υπουρ-
γόν επί των Εξωτερικών της Ελλάδας.
Διαβάζομε σ' αυτήν, μεταξύ άλλων:

«Από χθες ήρξατο να κυκλοφορεί εν τη
πόλει [τα Χανιά] φήμη ότι την 8 ή 9 του
μηνός [Νοεμβρίου] περί την Μονήν
Αρκαδίου της Επαρχίας Ρεθύμνης έλαβε
χώρα μάχη αιματηρά εις ην ο Μουσταφά
πασάς ηττηθείς ηναγκάσθη να υποχωρή-
σει... Άλλας πηγάς μέχρι τούδε εις τας
μάχας δεν έχομεν ειμή τας τουρκικάς».

• Η δεύτερη έκθεση, του Νικολάου Σα-
κοπούλου επίσης, με τον ίδιο παραλήπτη,
έχει ημερομηνία 14 Νοεμβρίου 1866. Δια-

βάζομε σ' αυτήν μεταξύ πολλών άλλων:

«Αν και εισέτι, μη αφιχθέντος του εκ Ρεθύμνου ατμοπλοίου, στερούμεθα λεπτομερειών, εξ όλων των δεδομένων εξαγομεν ότι η μάχη αυτή υπήρξεν αιματηρά και καταστρεπτική δια τους Τούρκους.

Αι ενταύθα οθωμανικαί αρχαί, αίτινες κατά το σύστημά των θεωρούν ότι ενίκησαν, εκθέτουσι τα της μάχης ταύτης ως εξής: ότι οι επαναστάται υπάρχοντες εις την ειρηνένην Μονήν εδήλωσαν εις τον Μουσταφά Πασάν την πρόθεσίν τους να παραδοθούν, αλλ' ότι, διευθυνθέντων εκεί των Οθωμανών προς παραλαβήν των όπλων, επυροβόλησαν κατ' αυτών, ότι τότε ο οθωμανικός στρατός ήρχισε να κανονοβολή την Μονήν και αφού διέρριξε τον τοίχον, εφώρμησε και κατέλαβεν αυτήν, αλλ' ιερεύς τις έθεσε πυρ εις την εκεί υπάρχουσαν υπόνομον, ήτις εκραγείσα ανέτρεψε μέρος αυτής και εφόνευσε περί τους 600 επαναστάτας, εν οίς και πολλά γυναικόπαιδα εν τη Μονή ευρισκόμενα, ότι εν τη εφόδω ταύτη εφονεύθησαν περί τους 60 στρατιώται και επληγώθησαν περί τους 120. Οι Τούρκοι διατεινόμενοι ταύτα λέγουσιν, αν και όχι μετ' εμφάσεως, ότι ενίκησαν, δεν τολμώσιν όμως να πανηγυρίσωσι την υποτιθεμένην νίκην δια κανονοβολισμών ή άλλων επιδείξεων, ως εις άλλας περιστάσεις έπραξαν.

Οι χριστιανοί όμως διηγούνται τα πράγματα κατά πάντα διάφορον τρόπον λέγοντες ότι οι επαναστάται εδήλωσαν εις τον Μουσταφά Πασάν ότι είναι έτοιμοι να καταθέσωσι τα όπλα, πλην, πλησιάσαντος του στρατού, επυροβόλησαν κατ' αυτού, μετά δε πολύωρον μάχην ελκύσαντες τους Τούρκους πλησίον της Μονής έβαλαν πυρ εις τας έξωθι αυτής παρασκευασθείσας υπονόμους, εξ ων δύο μόνον εκραγείσαι έφεραν μεγάλην βλάβην εις τον εχθρόν καταστρέψασαι τέσσαρα τάγματα εξ ολοκλήρου. Οι Τούρκοι τότε ετράπησαν εις φυγήν διωκόμενοι υπό των επαναστατών, αλλ' ουχί μακράν της Μονής ευρόντες εντός σπηλαίου περί τα 60 γυναικόπαιδα εν τη ορμή θηριώδους αγανακτήσεως κατέσφαξαν αυτά. Βεβαιούν δ' ότι, αν και η τρίτη υπόνομος επετύγχανεν, ήθελε και ο ίδιος Μουσταφά Πασάς καταστραφή.

Είτε ούτως είτε άλλως συνέβησαν τα πράγματα, άτινα δεν είμαι ακόμη εις θέ-

σιν ακριβώς και λεπτομερώς να πληροφορηθώ».

• Ο Ιωάννης Μπαρουξάκης, ο έλληνας υποπρόξενος που υπηρετούσε στο Ηράκλειο, είναι ο συντάκτης της επόμενης έκθεσης. Έχει αυτή ημερομηνία 14 Νοεμβρίου 1866 και παραλήπτης της είναι ο έλληνας υπουργός των Εξωτερικών. Μεταφέρομε από την έκθεση το σχετικό με το διάσημο επεισόδιο του Αρκαδίου τμήμα:

«Την ενδεκάτην του μηνός [Νοεμβρίου] οθωμανικόν ατμοκίνητον αφιχθέν ενταύθα διέδωκεν ότι την παρελθούσαν Τετάρτην, ενάτην του μηνός, ο Μουσταφά Πασάς προσέβαλε τους εις Αρκαδίον ευρισκομένους επαναστάτας υπό την αρχηγίαν του Κορωναίου [πρόκειται για τον Πάνο Κορωναίο, αξιωματικό του ελληνικού στρατού που είχε ορισθεί γενικός αρχηγός της επανάστασης] και ότι οι εν λόγω επαναστάται δι' υπονόμων, αντί να προσβάλωσι τους Οθωμανούς, κατέστρεψαν τον εαυτόν των απωλέσαντες πλέον των χιλίων. Η είδησις αύτη δεν πρέπει να είναι αληθής, διότι ο Ρεσίτ Εφέντης [πρόκειται για τον τούρκο στρατιωτικό διοικητή που υπηρετούσε στο διαμέρισμα του Ηρακλείου] μετά την διάδοσιν εκήρυξε προφορικώς την προγραφήν του Κορωναίου και Μιχαήλ Κόρακα, διά δε των οργάνων του διεσάλπισεν ότι όστις συλλάβη και παραδώσῃ εις την εξουσίαν τον Κορωναίον θα λάβῃ αμοιβήν πεντακοσίας χιλιάδας γρόσια, διά δε τον Κόρακα πεντακοσίας λίρας. Εκ της προγραφής και της υποσχομένης αμοιβής αποδεικνύεται ότι η υπόνομος θα επέφερε μεγάλην καταστροφήν εις τον στρατόν του Μουσταφά και ουχί εις τους επαναστάτας...»

• Την ίδια ημερομηνία (14 Νοεμβρίου 1866) φέρει και η επόμενη έκθεση του έλληνα υποπρόξενου Ιωάννη Μπαρουξάκη και ο Επαμεινώνδας Δεληγιώργης είναι ο παραλήπτης της. Υπάρχει όμως η προσθήκη της ώρας: 2 μ.μ. Την μεταφέρω ολόκληρη λόγω της υψηλής δραματικότητάς της:

«Την υπό σημερινήν ημερομηνίαν έκθεσίν μου είχαν αποστείλει εις το ταχυδρομείον περί την ώραν 11 π.μ., κατά την πρώτην μ.μ. αφίχθη έκτακτον οθωμανικόν ατμόπλοιον εκ Ρεθύμνης, όπερ έφε-
ρεν επίσημον προς την Διοίκησιν αγγε-

λίαν ότι ο Μουσταφά Πασάς κατέστρεψε το Αρκαδίον φονεύσας τετρακοσίους Χριστιανούς και ότι τα ευρεθέντα εις την Μονήν γυναικόπαιδα τα εισήγαγεν εις Ρεθύμνην. Την είδησιν ταύτην την επανηγύρισαν δια πυροβολισμών απείρων, ο δε Διοικητής έλαβε την καλωσύνην να ειδοποιήσῃ εγγράφως άπαντα τα ενταύθα Υ/προξενεία περί της νίκης του Μουσταφά. Το προς εμέ έγγραφόν του λαμβάνω την τιμήν να το αποστείλω εν πρωτοτύπῳ.

Κύριε Υπουργέ, δεν δύναμαι να σας εκφράσω την λύπην ην ησθάνθην δια την απροσδόκητον και απαισίαν ταύτην είδησιν, ουδ' ηδυνήθην να κρατήσω τα δάκρυά μου, όταν είδον ότι ο Λυσίμαχος Καλοκαιρινός, υπήκοος Έλλην, επίτιμος Υ/πρόξενος της Αγγλίας, ύψωσε την σημαίαν της φιλελευθέρου και χριστιανικής Αγγλίας, δια να συμπανηγυρίσῃ μετ' α των Οθωμανών την αναγγελθείσαν σφαγήν τοσούτων Χριστιανών, πεσόντων εις το πεδίο της μάχης υπέρ του Χριστιανισμού και της ελευθερίας. Το βδέλυγμα τούτο της ανθρωπότητος δια της τοιαύτης πράξεως ηθέλησε να κολαεύσῃ τους Οθωμανούς δια να τω παρέχῃσι την ευκολίαν ν' αγοράξῃ τα αιματοκύλικτα προϊόντα της εφετεϊνής εσοδείας εις ευτελείς τιμάς.

Ουδείς των άλλων Υ/προξένων εμιμήθη την ασυνείδητον πράξιν του Καλοκαιρινού.»

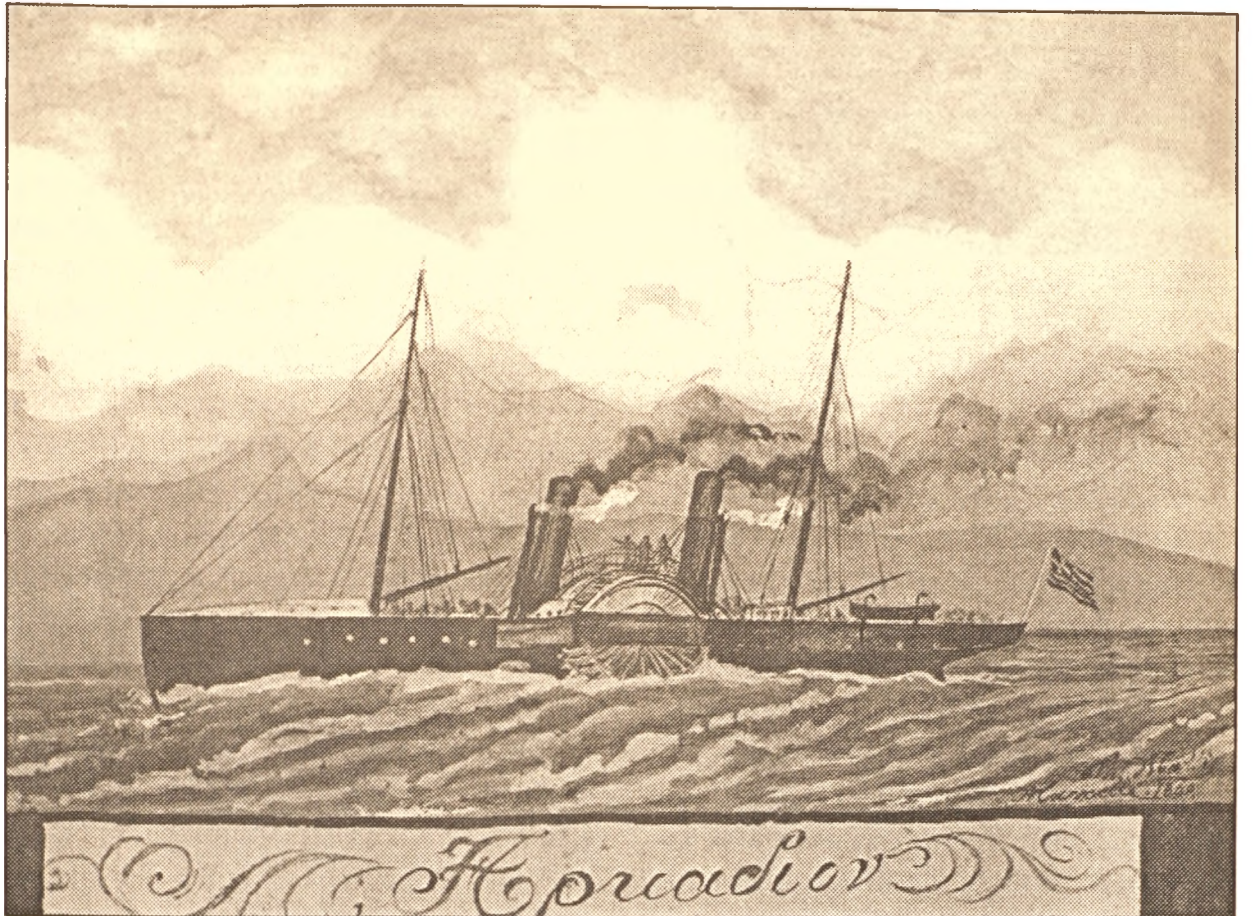
Συμπληρώνοντας με κάποιον τρόπο τον Ιωάννη Μπαρουξάκη αναφέρω ότι ο Λυσίμαχος Καλοκαιρινός γεννήθηκε στο Ηράκλειο το 1838, το 1855 εστάλη στα Κύθηρα για να πολιτογραφηθεί Ιόνιος πολίτης και να πάρει το ανάλογο διαβατήριο, ενώ το 1864, όταν τα Ιόνια νησιά αποδόθηκαν στην Ελλάδα, απόκτησε «αυτομάτως» την ελληνική ιθαγένεια. Λίγα χρόνια πριν από τη μεγάλη κρητική επανάσταση του 1866-1869, το 1859 συγκεκριμένα, αγόρασε διά του πατρός του Ανδρέα και αντί 300 χρυσών λιρών το αγγλικό υποπρόξενείο που είχε κενωθεί μετά τον θάνατο του Ιωάννη Ιτάρ, με πωλητή τον άγγλο πρόξενο Βάρβερ που υπηρετούσε στα Χανιά.

Πρόκειται βέβαια για τον γόνο της οικογένειας των Καλοκαιρινών που σφαγιασθηκε στον μεγάλο (και τελευταίο) αρπεντέ της 25ης Αυγούστου 1898, μαζί με δυο δεκάδες περίπου άγγλους στρα-

τιωτικούς και τρεις εκατοντάδες κρητικούς, γράφοντας το τελευταίο αιματηρό κεφάλαιο της τουρκικής κατοχής στην Κρήτη που οδήγησε, σε πρώτη φάση, στην απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων και στην απόκτηση της αυτονομίας της και στα 1913 στην Ένωσή της με την Ελλάδα.

• Από το Ρέθυμνο όπου υπηρετούσε ως προξενικός πράκτορας και με χρονολογία 14 Νοεμβρίου 1866 ο Γεώργιος Καλοκαιρινός στέλνει την έκθεσή του με παραλήπτη τον έλληνα πρόξενο στα Χανιά Νικόλαο Σακόπουλο. Οι πληροφορίες που μεταφέρει ο Καλοκαιρινός για την εξέλιξη των επιχειρήσεων και για την «κατάληξη» του Αρκαδίου είναι συγκεκριμένες (αν και συντηρητικές ως προς τον αριθμό των θυμάτων μεταξύ των Οθωμανών και απολύτως ελέγξιμες όσον αφορά τον αυτοχειρισμό του ηγούμενου Γαβριήλ). Ας δώσουμε όμως τον λόγο στον Καλοκαιρινό.

«Η μάχη ήρξατο και οι εν Αρκαδίω ολίγοι πολεμισταί αντέστησαν πολέμησαντες γενναίως και καρτερικώς δι' όλης της ογδόης ημέρας. Προς το εσπέρας της αυτής ο Μουσταφά Πασάς εξήτησεν επικουρίαν και 2 πυροβόλα μεγάλα εκ Ρεθύμνου. Τα πυροβόλα μετεφέρθησαν διά πλοίων αμέσως και ουδείς άξιος του πολεμείν έμεινεν από τους Κρήτας Οθωμανούς να μην τρέξει εις βοήθειαν. Την 9 το πρωί, φθασάντων και των μεγάλων πυροβόλων, επανελήφθη η μάχη σφοδρότερα, ώστε μετά 1000 περίπου βομβαρδισμούς, ως λέγουν, διερράγη η νοτιοδυτική πλευρά και η θύρα της Μονής και ώρμησαν οι Οθωμανοί εντός αυτής, ότε οι Χριστιανοί, αφού πρώτον εφόνευσαν όσους ηδυνήθησαν εκ των κύκλω κελίων, επυροβόλησαν και την εναποθηκευμένην εις τα υπόγεια της μονής πυρίτιδα, δι' ης αναποδογυρίσθη πολύ μέρος της Μονής και εφονεύθησαν οι ορμήσαντες Οθωμανοί, οι ευρεθέντες Χριστιανοί μετά των γυναικοπαίδων και 30 περίπου εκ της συνοδίας (συνοδιά: το κοινόν των μοναχών της Μονής) ο δε Ηγούμενος Γαβριήλ βεβαιούν ότι αυτοχειριάσθη εν τη απελπισία του διά πιστολίου και μόνον 43 άνδρες και 65 γυναικόπαιδα, εις άλλο μέρος της μονής ευρεθέντες, επέζησαν καταρώμενοι εν τη θλίψει και δυστυχία αυτών ότι δεν έλαβον και ούτοι την αυ-

Το ατμοκίνητο «Αρκαδί» εκτέλεσε 23 επικίνδυνα ταξίδια προς τα αποκλεισμένα κρητικά παράλια από το Φεβρουάριο ως τον Αύγουστο του 1867. Βυθίστηκε λίγο αργότερα στα ΝΔ παράλια της Κρήτης, αλλά με ελάχιστες απώλειες χάρις στους ελιγμούς του πλοιάρχου Κουρεντή.

τήν των λοιπών τύχην.»

• Με δυο ακόμα εκθέσεις του ο πρόξενος Νικόλαος Σακόπουλος πληροφορεί τον προϊστάμενό του υπουργό για όσα έλαβαν χώρα στο Αρκαδί. Στην έκθεσή του της 20 Νοεμβρίου 1866 είναι αρκετά διεξοδικός:

«Εν τη Μονή Αρκαδίου, κειμένη παρά τας δυτικές υπωρείας του όρους της Ίδης εν τη επαρχία Αρκαδία του τμήματος Ρεθύμνης, ήτις Μονή είναι μία των πλουσιωτέρων, αρχαιοτέρων και οχυρών Μονών της νήσου, είχαν καταφύγει, ως εις άσυλον, διάφοροι οικογένειαι των πέριξ μερών, αίτινες μετά των εκεί μοναχών ηριθμούνται εις 540 ψυχάς, εξ ων 343 ήσαν γυναίκες και παίδες, οι δε λοιποί 197 άνδρες, οικογενειάρχαι και μοναχοί, ικανοί να φέρωσιν όπλα.

Ο Μουσταφά Πασάς, φθας τη 6 του ισταμένου μηνός [Νοεμβρίου] εις Ρέθυμνον και πληροφορηθείς ότι εν τη ειρημένη Μονή ευρίσκοντο επαναστάται ωχυρωμένοι (διότι εκεί και ο κ. Κορωνάιος πολλάκις επί πολλές ημέρας είχε διαμείνει), απεφάσισε να εκστρατεύση κατ' αυτής. Την επιούσαν λοιπόν εκίνησε τον στρατόν του, συγκείμενον εκ Τούρ-

κων και Αιγυπτίων, τακτικών και ατάκτων, Αλβανών και εξ εντοπίων Οθωμανών εθελοντών, αναβαίνοντα δ' εις 14-16 χιλιάδας ανδρών, όστις την νύκτα της 7 προς την 8 Νοεμβρίου αφίχθη προ της Μονής. Την δε πρωΐαν ο Μουσταφά Πασάς επρότεινεν εις τους εν αυτή να παραδοθώσιν, αλλά αποκρουσθείσης της προτάσεως, ήρξατο αμέσως η μάχη, των μεν Χριστιανών πολεμούντων εκ των θυρίδων της Μονής των δε Τούρκων έξωθεν. Περί δε την μεσημβρίαν οι Τούρκοι ιδόντες ότι δια των μικρών όπλων δεν ηδύναντο να βλάψωσι τους εν τη Μονή εξήτησαν τηλεβόλα και νέαν επικουρίαν εκ Ρεθύμνου ένθα κήρυξ εκάλει πάντα πιστόν εις τα όπλα. Εστάλησαν όθεν τηλεβόλα και πάντες οι δυνάμενοι να οπλοφορώσιν (εκτός των προς φρουράν της πόλεως απαιτουμένων) έτρεξαν εις βοήθειαν.

Την νύκτα της 8 Νοεμβρίου εξήτησαν νέα τηλεβόλα και την επιούσαν έτερα, ως και δύο βόμβας [Βομβάρδες, είδος βαρέος πυροβόλου που χρησίμευε κυρίως στις πολιορκίες] ώστε όλα τα απέναντι της Μονής στηθέντα και πυροβολούντα τηλεβόλα ανέβησαν εις είκοσι δύο, εξ ων

τα δύο ήσαν βόμβαι. Επί δύο ημερονύκτια εξηκολούθει ο κατά της Μονής πυροβολισμός και μάχη πεισματώδης και αιματηρά, καθ' ην οι πολιορκούμενοι Χριστιανοί ανέπτυξαν ανδρεία απάραμιλλον. Χίλια διακόσιαι, λένουν, βολαί τηλεβόλων ερρίφθησαν κατά της Μονής και ικαναί βόμβαι, τρία δε πυροβόλα διερράγησαν. Επί τέλους, διαρραγείσης της μεγάλης θύρας, ώρμησαν οι Τούρκοι εις έφοδον και αθρόοι εισήλασαν εις την αυλήν, αλλ' εκεί νέα μάχη ήρξατο φονικωτάτη, πυροβολούντων των Χριστιανών εκ των γύρωθεν της αυλής κελλίων. Επί εξ ώρας διήρκεσεν η μάχη αύτη, καθ' ην το έδαφος της ευρείας αυλής της μονής εκάλυφθη από πτώματα Τούρκων. Υπέρτας δύο χιλιάδας εξ αυτών λένουν ότι έπεσαν και κατ' άλλους πλειότεροι.

Αλλ' οι Χριστιανοί ιδόντες ότι πάσα περαιτέρω αντίστασις αποβαίνει αδύνατος επροτίμησαν, παρά να παραδοθώσιν αυτοί και τα τέκνα των εις την εκδίκησιν των Τούρκων, τον άμεσον δια των ιδίων χειρών θάνατον. Και δη οι ευρισκόμενοι εν τη αιθούση του ηγουμενικού, ένθα ην το πλείστον μέρος των γυναικοπαίδων, πυροβολήσαντες επί της κάτωθι της αιθούσης υπαρχούσης πυριταποθήκης ανετράπησαν μετά του κτηρίου και ετάφησαν υπό τα ερείπια συμπαρασύραντες και πολλούς Τούρκους.

Εξ όλων των εν τη Μονή ευρισκομένων δεν επέζησαν μετά την καταστροφήν ταύτην ειμή οι εις το αντίθετον μέρος ευρισκόμενοι, ήτοι 39 άνδρες και 61 γυναίκες και παίδες, αλλά και ούτοι πληγωμένοι. Ιδόντες δε οι Τούρκοι εξ εξ αυτών ενδεδυμένους στενά ενδύματα και εκλαβόντες αυτούς ως ξένους εθελοντάς, ενώ μόνον δύο ήσαν πραγματικώς τοιούτοι, τους έσφαξαν. Ερευνήσαντες δε μεταξύ των πτωμάτων και διά λαμπάδος τιθεμένης εις τους ρώθωνας αυτών ανακαλύψαντες και τινάς απλώς πληγωμένους ή προσποιουμένους τον νεκρόν τους κατέσφαξαν άπαντας. Ο Καθηγούμενος της Μονής Γαβριήλ, αφού μετά καρτερίας επολέμησε, (απεφάσισε) ν' αυτοχειριασθή, ίνα μη παραδοθή ζών.»

• Στην τελευταία έκθεση, με ημερομηνία 28 Νοεμβρίου 1866, του τόμου της Ακαδημίας που αναφέρεται στο διάσημο επεισόδιο του Αρκαδίου, ο πρόξενος Σακόπουλος ανακοινώνει στον υπουργό

των Εξωτερικών «φρικτάς λεπτομερείας» που καθιστούν το δράμα «εκπληκτικότερον». Γράφει στην έκθεσή του ο Σακόπουλος μεταξύ (πολλών) άλλων:

«Δεν ήσαν 450 τα εν τη Μονή θύματα, ως έλαβον την τιμήν εν τη τελευταία εκθέσει μου ν' αναφέρω υμίν, αλλά 966, εξων 325 άνδρες, τα δε λοιπά γυναίκες, παίδες και βρέφη, εκ δε των 325 ανδρών 250 μόνον ήσαν ικανοί να φέρωσιν όπλα, οι δε λοιποί ήσαν γέροντες ή ασθενείς. Εκ του μεγάλου τούτου αριθμού δεν εσώθησαν ειμή 33 άνδρες και 61 γυναίκες και παίδες, οίτινες ρακένδυτοι και καταπληγωμένοι το πλείστον μετήχθησαν εις Ρέθυμνον. Η θέα των όντων τούτων είναι, λένουν, οικτρά. Εσώθησαν μετά την καταστροφήν και άλλα τινά άτομα εκ των εν τη Μονή, πλην ταύτα αδυνατούντα να εξακολουθώσι την εις Ρέθυμνον τετράωρον οδοιπορίαν είτε ένεκα πληγών είτε ένεκα άλλων σωματικών λόγων εφονεύοντο ανηλεώς καθ' οδόν.

Οι 250 εκείνοι ανδρείοι, επολέμησαν ηρωϊκώτατα επενεγκόντες μεγάλην βλάβην εις τον εχθρόν κατά την διήμερον πολιορκίαν. Και αυτοί οι Τούρκοι θαυμάζουν την ανδρείαν των. Τρεις εφόδους εχθρού πολυαρίθμου απώθησαν. Μετά δε την έκρηξιν της πυριταποθήκης 28 άνδρες, ευρισκόμενοι εν τω εις την απέναντι πλευράν κειμένω εστιατορίω της μονής, καρτερικώτατα εξηκολούθουν επί πολλάς ώρας να μάχωνται κατά των εν τη αυλή εισορμησάντων Τούρκων και μέγαν αριθμόν εφόνευσαν. Εξαντληθέντων όμως των πολεμοφοδίων των, προσεφέρθησαν να παραδοθώσιν υπό τον όρον του να μη κακοποιηθώσιν. Οι Τούρκοι τοις έδωκαν υπόσχεσιν τοιαύτην ορκισθέντες εις τον Μωάμεθ και εις την κεφαλήν του Σουλτάνου, αλλ' αφού παρέλαβον τα όπλα των λησμονήσαντες και όρκους και υποσχέσεις τους έσφαξαν όλους.

Εκ των πολεμιστών δεκαέξ περίπου ήσαν εθελονταί έξωθεν ελθόντες. Εξ αυτών εσώθησαν έξ, αλλ' ο Μουσταφάς, αφού τους εξήτασε, διέταξε, λένουν, και τους απεκεφάλισαν ενώπιόν του. Τούτο δε δεν μοι φαίνεται απίθανον, καθότι πληροφορούμαι ότι διετάχθη υπό της Υψηλής Πύλης να φονεύση πάντα εθελοντήν αιχμαλωτιζόμενον. Τα πτώματα των Χριστιανών μένουν εν τη Μονή άτα-

φα, τα δε των Τούρκων ετάφησαν εντός δεξαμενών και μεγάλων λάκκων ους ηνέωξαν, αντί δε σανίδων προς σκέπασμα των τάφων τούτων μετεχειρίσθησαν τας ιεράς εικόνας. Αδύνατον είναι να προσεγγίση τις σήμερα τα πέριξ της Μονής ένεκα της πνιγηράς αποφοράς, ήτις εκτείνεται εις μεγάλην απόστασιν. Ο αριθμός των φονευθέντων και πληγωθέντων Τούρκων, ως και εν τη τελευταία αναφορά μου εξέθηκα, δεν είναι κατώτερος των τριών χιλιάδων.»

Στον Μητροπολίτη Κρήτης που υπηρετούσε με έδρα το Ηράκλειο, τον Διονύσιο Χαριτωνίδη, τον γεννημένο στην Αδριανούπολη κληρικό, με θητεία στην Κρήτη (1850-1868), Διδυμότειχο, Αδριανούπολη, Νίκαια, και στο Οικουμενικό Πατριαρχείο από το 1887 όπου τον βρήκε το 1899 ο θάνατος, είναι αφιερωμένη μια περικοπή της έκθεσης του Σακόπουλου. Ο Διονύσιος αναγορεύεται από τον έλληνα διπλωμάτη ως «εις των πιστοτέρων υπαλλήλων της Πύλης». Ας δούμε όμως την περικοπή της έκθεσης:

«Δι' ιδίου ατμοπλοίου προσεκάλεσεν ο Μουσταφά Πασάς τον Μητροπολίτην Ηρακλείου, μεθ' ου εν Ρεθύμνη έλαβε συνέντευξιν. Σκοπός ταύτης κατά μεν τινάς ήτο να συνεννοηθώσι και εκ συμφώνου κολά[κευ]σωσι το εν Αρκαδίω δράμα, ίνα μη εγείρη το ενδιαφέρον του πεπολιτισμένου κόσμου, πράγμα όπερ φαίνεται ότι πολύ φοβείται ο Μουσταφά Πασάς, κατ' άλλους δε να συσκεφθώσι περί των ληπτέων μέτρων προς ταχύτεραν περιστολήν της επαναστάσεως. Οπωσδήποτε η συνέντευξις αύτη δεν είναι άσχετος προς τα εν τη νήσω διατρέχοντα, καθ' όσον ο ειρημένος Μητροπολίτης θεωρείται εις των πιστοτέρων υπαλλήλων της Πύλης.»

Η ΕΚΘΕΣΗ ΠΟΥ ΕΞΑΦΑΝΙΣΘΗΚΕ

• Εκτός όμως από τις επτά εκθέσεις των ελλήνων προξενικών υπαλλήλων που αναφέρονται στο φρικτό δράμα του Αρκαδίου, και τις οποίες επιχείρησα να δειγματίσω, υπάρχει και μια ακόμα που την έγγραψε στις 21 Νοεμβρίου 1866 ο υποπρόξενος της Ελλάδας που υπηρετούσε στο Ηράκλειο.

Την έκθεση αυτή παρέλειψαν να συμπεριλάβουν στον τόμο για την κρητική

επανάσταση 1866-1869 οι επιμελητές του παρά το ότι περιέχει σημαντικές πληροφορίες για το δράμα του Αρκαδίου, από τις οποίες άλλες δίδονται για πρώτη φορά, ενώ άλλες είναι ενισχυτικές πληροφοριών που προέρχονται από άλλες πηγές. Το ερώτημα που προκύπτει αβίαστα απ' αυτήν την καίρια παράλειψη είναι αν προέρχεται από κάποια ανθρώπινη αβλεψία ή αν οφείλεται σε κάποια ασυγχώρητη σκοπιμότητα.

Την έκθεση αυτή που επεσήμανε πρώτη η ερευνήτρια κα Μαρία Σωρού μεταφέρουμε στα καίρια σημεία της. Συντάκτης της «χαμένης» έκθεσης είναι ο έλληνας υποπρόξενος Ιωάννης Μπαρουξάκης, φέρει ημερομηνία 21 Νοεμβρίου 1866 και απευθύνεται στον έλληνα υπουργό Επαμεινώνδα Δεληγιώργη.

Με το οθωμανικό ατμόπλοιο που έφτασε στο Ηράκλειο στις 14 Νοεμβρίου 1866 και που μετέφερε την είδηση για την καταστροφή του Αρκαδίου, ανεχώρησε αυθημερόν ο Μητροπολίτης της Κρήτης «δια να διαδηλώσει την προς τους οθωμανούς λατρείαν του και δια να προσκυνήσει και συγχαρή τον Μουσταφά πασά δια τας διαδοθείσας νίκας του». Με το ίδιο ατμόπλοιο γύρισαν στο Ηράκλειο στις 19 Νοεμβρίου «πέντε-έξι οικογένειες αίτινες είχαν προσφύγει εις χωρία του Μυλοποτάμου κατά τας πρώτας ημέρας της επανάστασεως».

Από τα μέλη αυτών των πέντε-έξι οικογενειών προέρχονται οι νέες πληροφορίες που μεταφέρει ο Μπαρουξάκης στον υπουργό του.

Ας τις ανακεφαλαιώσουμε:

«Την ογδόην του τρέχοντος μηνός [Νοεμβρίου] ο Μουσταφά πασάς εξεστράτευσεν μετά δέκα και τεσσάρων χιλιάδων ανδρών κατά των εν τη ειρηνέη Μονή ευρισκομένων επαναστατών και ήρξατο της μάχης, ήτις εξηκολούθησε καθ' όλην την ημέρα εκείνην. Ιδών ότι τα πυροβόλα αίτινα είχαν δεν έφερον το ποθούμενον αποτέλεσμα, την εννάτην του μηνός έφερεν εκ Ρεθύμνης τρία μεγάλα και κανονιοβολών δι' αυτών και των άλλων ηδυνήθη να φέρει ρήγματα εις την θύραν και στα κάτω παράθυρα της Μονής. Τότε διέταξε τον στρατόν του να εφορμήση αλλ' αποκρούσθη με μεγάλην ζημίαν, ολόκληρα τάγματα έπεσαν κατά την πρώτην και δευτέραν έφοδον, προς

το δειλινόν μετ' επανειλημμένην έφοδον επέτυχεν διότι οι επαναστάται είχαν απηυδήσει και δεν ηδύναντο πλέον να μάχονται μετά της ιδίας δυνάμεως μεθ' ης ήρξαντο και ότι αφ' ης εισήλασαν εν τη Μονή πολλοί οθωμανοί, εις νέος εικοσιπενταετής Σκουλάς, αδελφός του οπλαρχηγού [Μιχαήλ Σκουλά] μετά προηγούμενην συνεννόησιν και απόφασιν των συμπολεμιστών του έδωκεν πυρ εις την πυριταποθήκην και ανέτρεψε την Μονήν μεθ' όλων των συναδέλφων του και των εισβαλόντων οθωμανών».

Στη Μονή, συνεχίζει ο Μπαρουξάκης, αντλώντας τις πληροφορίες του και από

Ο Πάνος Κορωναίος

τα μέλη των πέντε-έξι οικογενειών, ήσαν, σύμφωνα με μια καταμέτρηση που είχε προηγηθεί «εν όλω εννεακόσiai ογδοήκοντα τέσσερις ψυχαί, εξ ων διακόσιοι πενήκοντα οι πολεμισταί, το υπόλοιπον ήσαν γυναίκες και παιδιά».

Κατά την εκτυρσοκρότηση σώθηκαν «εις μοναχός και τριάκοντα περίπου γυναικόπαιδα», ενώ από τους Οθωμανούς «κατά την μάχην και την έκρηξιν εφονεύθησαν πλέον των τριών χιλιάδων».

Σύμφωνα με τις διηγήσεις πάντα των μελών των πέντε-έξι οικογενειών, συνεχίζει ο Μπαρουξάκης, «εις απόστασιν μιας ώρας ευρίσκονται σώματα κατακερματισμένα εκ της εκρήξεως, έξωθεν δε των τειχών της Μονής σωροί οθωμανικών πτωμάτων».

Σύμφωνα με τις διηγήσεις πάντα «η ρα-

γδαία βροχή» ήταν η αιτία της απουσίας του Κορωναίου από τη μάχη του Αρκαδίου. Ο Μπαρουξάκης όμως παραπέμπει στον ίδιο τον «κον Κορωναίου να δώση αναμφισβητήτους πληροφορίες περί της δυστυχούς εκείνης περιστάσεως», της απουσίας του βέβαια από την τιτάνια σύγκρουση.

Και ο υποπρόξενος συνεχίζει:

«Την ηρωϊκήν ταύτην πράξιν των αιμνήστων χριστιανικών ψυχών ήτοι βεβαίως θα κάμει την μεγαλυτέραν εντύπωσιν εις όλον τον εξευγενισμένον κόσμον, την εθεώρησεν νίκην ο Μουσταφάς και έδωκεν την εντολή εις τους οθωμανούς να την πανηγυρίσωσι δια πυροβολισμών, ο δε υποπρόξενος της Αγγλίας Λυσίμαχος Καλοκαιρινός, την ημέραν της δεκάτης τετάρτης του μηνός [Νοεμβρίου] ύψωσεν την σημαίαν, το εσπέρας ετίμησεν την νίκην των Οθωμανών δια μεγάλης φωταψίας», ενώ, την ίδια ώρα όπως σημειώνει ο Μπαρουξάκης, «απέφυγον να τον μιμηθώσιν οι οθωμανοί κάτοικοι του Ηρακλείου».

• Η εμφανισθείσα απροσδοκίτως «χαμένη έκθεση» του έλληνα υποπροξένου στο Ηράκλειο που αναφέρεται, μεταξύ άλλων, στα γεγονότα του φρικτού δράματος του Αρκαδίου, μας δίδει, για πρώτη φορά, το όνομα του αγωνιστή εκείνου που «μετά προηγούμενην συνεννόησιν και απόφασιν των συμπολεμιστών του, έδωκεν πυρ εις την πυριταποθήκην και ανέτρεψεν την Μονήν».

Πρόκειται για τον εικοσιπενταετή Εμμανουήλ Σκουλά, δάσκαλο στο επάγγελμα, Γαριβαλδινό ως προς τις κοινωνικές ευαισθησίες.

Η αναφορά αυτή και λόγω της χρονικής εγγύτητας με τα δραματικά γεγονότα του Αρκαδίου αλλά και λόγω της κατά τεκμήριον ευσυνειδησίας και υπευθυνότητας του έλληνα υποπροξένου Μπαρουξάκη, δίδει στον Εμμανουήλ Σκουλά ένα πολύ ισχυρό προβάδισμα έναντι του Κωνσταντίνου Γιαμπουδάκη, το όνομα του οποίου ταυτίζεται πολύ αργότερα και κάτω από μάλλον αδιευκρίνιστες συνθήκες, με τον ανυπέρβλητο τίτλο του πυρπολητή. Με μια άλλη διατύπωση, που προσεγγίζει αρκετά την πραγματικότητα, στον Εμμανουήλ Σκουλά δίδεται όχι απλώς το προβάδισμα αλλά ο κότινος της νίκης.

Μια πολύχρωμη πορεία στην γκρίζα Αθήνα

Του Νίκου Πρωινού

Πάει κι αυτό, τέλειωσε. Αναφερόμαστε στο ντέρμπι μεταξύ Ολυμπιακού και Παναθηναϊκού, στη Ριζούπολη, που ως γνωστόν έληξε ισόπαλο 1-1. Εν αναμονή του δευτέρου γύρου.

Όμως για την ιστορία αξίζει να σημειώσουμε κάποιες λεπτομέρειες. Ο αγώνας δεν είχε την παραμικρή σχέση με πέρυσι. Η βέβαιη καταβύθιση της γαλέρας του εκσυγχρονισμού έκοψε τον τσαμπουκά του κ. Κρόκου, ο οποίος αυτή τη φορά ούτε για... κότες και πελάτες τόλμησε να μιλήσει, ούτε επέτρεψε στον ιδιωτικό στρατό του να κάνει τα όργια που θυμόμαστε, εντός και εκτός του γηπέδου, με την πλήρη ανοχή και συνενοχή αστυνομίας-διαιτησίας και αθλητικών παραγόντων.

Οι πολιτικοί συσχετισμοί αλλάζουν, οπότε η συνταγή, όπως έχει διδαχτεί τόσο καλά στα φημισμένα φροντιστήρια που παρακολούθησε τη δεκαετία του εξήντα, είναι μία και μοναδική: Αναδίπλωση μέχρι να ξεκαθαρίσει ο χάρτης.

Αυτό βέβαια πολύ απέχει από την επιστροφή των διαρκών εισιτηρίων που ζήτησαν κάποιοι θερμόαιμοι Ολυμπιακοί από τον υιό του κ. Προέδρου, με το επιχείρημα ότι το ματς ήταν στημένο... Αλλά έγινε ένας μέτριος αγώνας από δυο ομάδες που εισπράττουν, εκτός από χαστούκια, πολλά ειρωνικά σχόλια από το διεθνή τύπο, με τις εμφανίσεις τους στην Ευρώπη. Είναι πραγματικοί πελάτες. Πέραν αυτού ουδέν.

Αν για κάτι λυπάμαι, είναι γιατί οι Χατζηευαγγελάτοι έχασαν την ευκαιρία να δείξουν επεισόδια και να βγάλουν το μεροκάματό τους.

Τα ίδια έπαθαν και με το Πολυτεχνείο. Σε λίγο τους βλέπω στο Ταμείο Ανεργίας!

Πώς το έλεγαν αυτό το παλιό οι Κινέζοι; Μια εικόνα ισοδυναμεί με χίλιες λέξεις; Λάθος μέγα. Με τόμους ολόκληρους ισοδυναμεί, και με το παρντόν.

Εξηγούμαι: Ο αγώνας μεταδόθηκε «ζωντανά» από το κανάλι του κ. Κρόκου, το οποίο διευθύνει ο ξεχασμένος αστερας του Παισοκισμού και συγγραφέας του πονήματος «και άλλες δημοκρατικές δυνάμεις» Θ. Καλούδης. Τη στιγμή της ισοφάρισης του αγώνα (είχε προηγηθεί ο Παναθηναϊκός) η κάμερα στρέφεται στους επίσημους και ζουμάρει.

Οποία αποκάλυψη! Ο κυρ-Σωκράτης όρθιος πανηγυρίζει μαζί με δυο υπαλλήλους του (από τον Flash). Εξ αριστερών ο ειδικός αναλυτής της τρομοκρατίας (και του εκσυγχρονισμού) κ. Κακαουνάκης και εκ δεξιών ο ευρισκόμενος στα αζήτητα (πολιτικά) και συγγραφέας κ. Ανδρουλάκης.

Άσχετο. Ο Κουναλάκης τι ομάδα είναι;

Όμως το περασμένο Σαββάτο την παράσταση δεν έκλεψε το ντέρμπι, αλλά μια πορεία στο κέντρο της Αθήνας.

Πάνω από χίλιοι γυμναστές διαδήλωσαν απαιτώντας να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας τους στο πρόγραμμα της «Ολυμπιακής Παιδείας», που είναι στον αέρα μετά από τέσ-

σερα χρόνια δουλειάς.

Χωρίς το καπέλο (και την υποστήριξη) καμιάς παράταξης, με ευρηματικά πανό και συνθήματα, συγκεντρωμένοι απ' όλη τη χώρα βροντοφώναξαν: «έρχονται οι εκλογές-μαύρο οι γυμναστές». Ένα σύνθημα που χειροκροτήθηκε από πολλούς περαστικούς.

Μπροστά στη βουλή δυο ξυλοπόδαροι έπαιξαν ρακέτες, γυμναστές με φανέλες του Παναθηναϊκού και του Ολυμπιακού έπαιξαν ποδόσφαιρο κι όλοι μαζί έψαλαν τα κάλαντα του... εκσυγχρονισμού. Πίκρα και χιούμορ. Αγωνιστική διάθεση μαζί με την αβεβαιότητα για το Αύριο. Και υποσχέσεις για τη συνέχιση του αγώνα τους.

Οι χρεοκοπημένες στη συνείδηση των περισσότερων εκπαιδευτικών ΟΛΜΕ και ΔΟΕ για άλλη μια φορά παντελώς απούσες. Τα στελέχη τους ίσως παζάρευαν θέσεις στα ψηφοδέλτια των κομμάτων τους και δεν ευκαιρούσαν...

Συζητήσαμε με ορισμένους γυμναστές και μας κατήγγειλαν ότι στους περισσότερους νομούς παραμένουν απλήρωτοι, ενώ δουλεύουν από το Σεπτέμβριο.

Άλλοι εργάζονται ως ωρομίσθιοι με σπαστό ωράριο και αποδοχές πείνας.

Η ισχυρή Ελλάς του κ. Σημίτη. Μια κυβέρνηση που στο διάβα της αποδόμησε και τα τελευταία ίχνη του κοινωνικού κράτους που υπήρχε στον τόπο.

Ένα πρόγραμμα από τα ελάχιστα που απέδωσε καρπούς και κρίθηκε θετικά από άλλες χώρες, πάει στο βρόντο την ίδια στιγμή που για τους Ολυμπιακούς του 2004 όχι απλά γίνεται σπατάλη, αλλά η διασπάθιση του δημόσιου χρήματος έχει φτάσει σε αστρονομικά νούμερα κι ενεχυριάζει τη ζωή μας για πολλές δεκαετίες.

Τα παιδιά όμως που ήρθαν από το Κιλκίς, τη Μυτιλήνη, την Πάτρα, την Καστοριά κι από τόσες άλλες περιοχές, εκτός από περηφάνια κι αξιοπρέπεια (λέξεις άγνωστες στους καθεστωτικούς κυβερνώντες), διαθέτουν αγωνιστικότητα. Και θα τα βρουν μπροστά τους. Και στην Ολυμπιάδα... κυρία Γιάννα μου.

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Υστερογραφο για το Outlook

Σκόνη, ύστατη σάρκα του άσρκου
Κική Δημουλά

Δεν με αφορούν τα οικονομικά του Outlook. Ας δοθούν τόσα κι άλλα τόσα ποσά για τις εκδηλώσεις του πολιτισμού κι ας ελέγξουν ως οφείλουν οι υπηρεσίες του ΥΠΠΟ το αν αυτά έχουν επενδυθεί σωστά. Δεν είναι εκεί το θέμα. Σας διαβεβαιώ. Εξάλλου έχουμε πλέον εμπειρία οι πάντες, χρόνια τώρα, πόσο ανώφελα σπάταλο είναι το πτωχόν πλην τίμιον κράτος μας, ειδικά όταν πρόκειται να διαφημίσει την κουλτούρα ή το γούστο του. Θέλετε και κάτι ακόμη; Το κράτος δεν πρέπει να παράγει πολιτισμό αλλά να δημιουργεί τις προϋποθέσεις και το πλαίσιο όπου θα συμβούν τα πολιτιστικά γεγονότα. Και κάτι ακόμη: το Outlook ασφαλώς αποτελεί τη σοβαρότερη προσπάθεια της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας να δημιουργήσει κάτι που θα ξεφύγει απ' τη μετριότητα ή το γραφικό. Διάβολε, τρία χρόνια ερευνών από ανθρώπους που είναι κατά τεκμήριο γνώστες μηχανισμών και προσώπων σε διεθνές επίπεδο, άφθονοι πόροι και χώροι ώστε να υλοποιηθούν τα οράματά τους και επιτέλους ένα project που θα εξίσωνε το εγχώριο καλλιτεχνικό δυναμικό με το παγκόσμιο σε μια καινούρια, ιστορικά τεκμηριωμένη, εκκίνηση. Ακόμη κι ο σάλος ή η υπερένταση που δημιουργήθηκαν στην εικαστική κοινότητα θα μπορούσαν να λειτουργήσουν απολύτως θετικά, εφόσον ο πήχυς έμπαινε a priori ψηλά και τα standards λειτουργούσαν ως standards. Η σύγχρονη ελληνική δημιουργία χρειάζεται μια ώθηση, όπως επίσης το κράτος έχει ανάγκη από μια καθοδήγηση ώστε ν' αποκτήσει επιτέλους συγκεκριμένη και συνεπή πολιτιστική πολιτική και να μην διασκορπίζεται σε πυροτεχνηματικές εκδηλώσεις για το θεαθήναι, που υπογραμμίζουν ακόμη περισσότερο τον πτωχοπροδορισμό και την αρχοντοχωριατιά μας. Και φευ το Outlook, παρά τις πόζες του εμπνευστή του, δεν ξέφυγε απ' αυτή τη μιζέρια.

Οι λόγοι κατά τη γνώμη μου είναι οι εξής: α) Ο κ. Ιωακειμίδης σ' όλες του τις μεγάλες εκθέσεις είχε έναν θεωρητικό υποστηρικτή, τον Norman Rosenthal, ο οποίος και του εξασφάλιζε τον απαραίτητο ιστορικοκοινωνικό ιστό ώστε εκεί ο ίδιος να παίξει με τις φιλικές του γκαλερί ή τους κατά περίπτωση ευνοούμενους του καλλιτέχνης. Εδώ η θεωρητική γύμνια είναι προφανής, αφού ούτε ο επιμελητής της έκθεσης δεν στηρίζει το πόνημά του, αλλά αφιερώνει μόλις μιάμιση σελίδα εισαγωγής (sic). Τα λοιπά κείμενα του καταλόγου είναι παραγεμίσματα με γενικές διαπιστώσεις εκτός Outlook.

β) Ο κ. Ιωακειμίδης μοιάζει να έχει αποκοπεί από το σημερινό εικαστικό γίγνεσθαι διεθνώς, γι' αυτό και «παίζει» με τους προβλέψιμους stars και τα ληξιπρόθεσμα φρούτα τελευταίας εσοδείας, αδυνατώντας να ξεχωρίσει τις ιστορικές περιπτώσεις από τη μόδα. Εξάλλου ο ίδιος με κομπασμό μιλάει συνεχώς για τους «καλύτερους», αγνοώντας επιδεικτικά και την ιστορική διάσταση των καλλιτεχνικών φαινομένων και την κρίση που διέρχεται η έκφραση διεθνώς ενόψει των ριζικά νέων κοινωνικών και επικοινωνιακών συνθηκών. Το ερώτημα σήμερα δεν είναι «outlook» αλλά «γιατί τέχνη;». Κι αυτό δεν απασχολεί διόλου τον κ. Ιωακειμίδα.

γ) Αν αγνοεί τη διεθνή πραγματικότητα, είναι φυσικό να μην απαιτούμε διεξοδική γνώση της ελληνικής. Έτσι στηρίχτηκε πάλι σε μια-δυο γκαλερί και επέλεξε σε δυο φάσεις και με ποσόστωση(!) τους «Έλληνες», που κατά βάθος σιχαίνεται και τους οποίους ποτέ του δεν στήριξε ουσιαστικά σ' όλη τη σταδιοδρομία του. Τώρα βέβαια, στις δυσμάρ της, είναι υποχρεωμένος να εγκύψει και στην καθ' ημάς Ανατολή. Και να στήσει όμως έτσι π.χ. τον Νίκο Αλεξίου... Θα μου πείτε, εδώ «κατέστρεψε» τον Beuys, το κατά σύμπτωση τελευταίο εναπομείναν απούλητο έργο του.

δ) Αυτή λοιπόν είναι η εικονική πραγματικότητα της σύγχρονης τέχνης κατά Ιωακειμίδα, γραμμικά, άνευρα, αμήχανα και ανιστόρητα παρουσιασμένη. Πολύ φυσικό λοιπόν ν' ακούγονται από τα χείλη του και τ' απαράδεκτα μυθεύματα ότι τάχα ο Μόραλης είδε τα σχέδια του Κουνέλλη και του είπε ότι δεν κάνει για ζωγράφος κ.ο.κ. Εδώ όμως για μένα αρχίζει το ουσιαστικότερο πρόβλημα. Το Outlook θα περάσει και οι γκρίνιες που προκάλεσε ήταν αναμενόμενες σ' έναν τόπο που δεν έχει ευκαιρίες μεγάλων γεγονότων. Ακόμη και το ότι αγνόησε τον Ακριβάκη, τον Κανιάρη ή τον Τάκη οφείλεται στη σκανδαλοποιητική πολιτική του ανδρός: μια επίδειξη δύναμης τετονικού χαρακτήρα. Αυτό που δεν θα περάσει εύκολα είναι η στάση όλων των υπόλοιπων: των καλλιτεχνών που υποβαθμίζονταν και παρέμεναν, του τύπου που δοξολογούσε χωρίς να κατανοεί αλλά και χωρίς να ενημερώνει, των πολιτικών που άγονται και φέρονται χωρίς συμβούλους, των κριτικών που απέδειξαν για μια ακόμη φορά ότι δεν έχουν άποψη, κι όλων των παρατρεχάμενων απ' τα media που καταδέχτηκαν την πιο γλοιώδη σπέκουλα, που παρουσίασαν το Outlook σαν μια κολυμβήθρα που θα καταστήσει εν μια νυκτί τους πρωτόγονους μοντέρνους και τους άσχετους σχετικούς. Είναι αυτή η νοοτροπία που καθιστά το Outlook απεχθές κι όχι η έκθεση καθαυτή – τόσο εκτεθειμένη εξάλλου στην αδυναμία της. Όσο για τα γιγαντικά μεγέθη κάποιων έργων, αυτά είναι αποκαλυπτικά σκοπών και στόχων: όπου περισσεύει η θεολογία του μεγέθους και η φαντασμαγορία, εκεί υποχωρούν η αλήθεια των πραγμάτων και η ουσία.

Μάνος Στεφανίδης

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• «Αιγαίου Περίπλους, με οδηγούς τους παλιούς χαρτογράφους» είναι ο τίτλος της δεύτερης έκθεσης που διοργανώνει το Αρχείο Χαρτογραφίας του ΜΙΕΤ στο Μέγαρο Εϋνάρδου (Αγ. Κωνσταντίνου, Ομόνοια): Περιλαμβάνει 83 παλιούς χάρτες του Αιγαίου, από τον 16ο έως τον 18ο αι.

• **Ποίηση και θέτρο:** Από 1-9 Δεκεμβρίου η γνωστή ρουμάνα ηθοποιός **Μάγια Μόργκενστερν** θα παρουσιάσει στο «Άλεκτον» (Σφακτηρίας 23, Κεραμεικός) τρεις παραγωγές βασισμένες σε ποιητικά κείμενα του Ομάρ Καγιάμ (1-3/12), του ρουμάνου ποιητή Μίρτσα Ντινέσκου (4-6/12) και του Κώστα Καρτελιά (7-9/12). Θα παραδώσει επίσης σεμινάριο αυτοσχεδιασμού και υποκριτικής για νέους ηθοποιούς (7-9/12). Πληροφορίες στο τηλ.: 210-3464638.

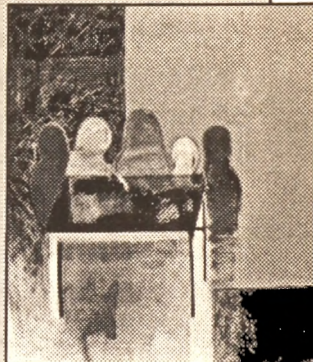
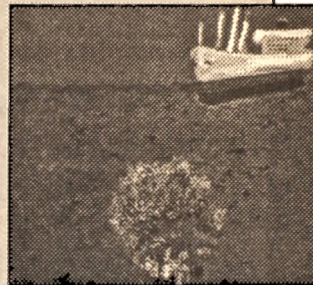
• **Δείτε** την έκθεση ζωγραφικής με τη νέα δουλειά του **Τάσου Μαντζαβίνου**, που γίνεται (μέχρι 13 Δεκεμβρίου) στη γκαλερί «Νέες Μορφές» (Βαλαωρίτου 8, κέντρο Αθήνας): αυτοβιογραφικές ελαιογραφίες, με αναφορές στην παιδική ηλικία και τα συναισθηματικά βιώματα του καλλιτέχνη.

• **Δείτε** επίσης την ωραία έκθεση ζωγραφικής της **Σοφίας Κυριακού** με τίτλο «Αποσπάσματα από ένα εικαστικό ημερολόγιο», που γίνεται στον Τεχνόχωρο «Το Μήλο» (Αμύντα 11, Παγκράτι) και διαρκεί μέχρι 13/12.

• **Στη Θεσσαλονίκη**, στη γκαλερί TinT (Χρυσοστόμου Σμύρνης 13), προλαβαίνετε μέχρι τις 29/11 να επισκεφθείτε την έκθεση με κατασκευές και εγκαταστάσεις του **Παύλου Νικολακόπουλου**. Κεντρικό θέμα της ο κίνδυνος και οι απειλές που οξύνουν τους μηχανισμούς με τους οποίους προσλαμβάνουμε την πραγματικότητα.

• **Τη Δευτέρα 1 Δεκεμβρίου** εγκαινιάζεται η έκθεση του **Χέρμαν Μπλάουτ** στην αίθουσα «Δ. Βικέλας» (Ακαδημίας 54) της Τράπεζας Αττικής. Θα εκτεθούν 24 έργα του ζωγράφου από τις ανά την Ελλάδα περιηγήσεις του. Η έκθεση θα παραμείνει ανοικτή μέχρι 10/1/04.

• **Χαρακτικά των Γ. Βακιρτζή, Γ. Βαργάμου και Δ. Παπαγεωργίου** (1950-70) εκτίθενται στη γκαλερί «Χρυσόθεμις» (25ης Μαρτίου 20, Χαλάνδρι).

«Σπουδές και Παραλλαγές»

Την Κυριακή 30 Νοεμβρίου (10 π.μ.-11 μ.μ.) εγκαινιάζεται η έκθεση του Ιδρύματος Γιάννη Τσαρούχη (Πλουτάρχου 28, στο Μαρούσι) με θέμα «Σπουδές και Παραλλαγές».

Από την πλούσια θεματογραφία του **Γιάννη Τσαρούχη** έχουν επιλεγεί 12 θέματα, π.χ.: η εικονογράφηση για το ποίημα του Γιώργου Σεφέρη «Θεατρίνοι Μ. Α.» από το *Ημερολόγιο Καταστρώματος Β'* η «Θυσία της Ιφιγένειας»· ο «Σκεπτόμενος»· η «Μεγάλη

Πλαζ» κ.ά. Παρουσιάζονται οι δοκιμές που γίνονται, με πλήρη ελευθερία, από το πρώτο σκίτσο, σχέδια, ακουαρέλες, έως τον τελικό πίνακα και τις παραλλαγές στο ίδιο θέμα. Εκτίθενται επίσης αντικείμενα που ζωγράφησε ο Τσαρούχης σε διάφορα έργα του.

Ώρες λειτουργίας: Τετάρτη-Κυριακή, 9 π.μ.-2 μ.μ. Πληροφορίες στο τηλ. 210-8062636/7.

Χριστουγεννιάτικες Συναυλίες του Ωδείου KODALY

Δύο Χριστουγεννιάτικες συναυλίες διοργανώνει τις επόμενες ημέρες το δραστήριο «Ωδείο Kodaly» (Κύπρου 61, Χαλάνδρι) με την παιδική του χορωδία: Η πρώτη, «Συναυλία με το MELOS BRASS» γίνεται στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (οργάνωση ΟΜΜΑ, εισιτήρια στα ταμεία του Μεγάρου), τη Δευτέρα 15 Δεκεμβρίου, 8.30 μ.μ., στην Αίθουσα Φίλων της Μουσικής. Η δεύτερη, «Συναυλία του Ωδείου Kodaly» (οργάνωση Αετοπούλειου Πνευματικού Κέντρου Δήμου Χαλανδρίου, είσοδος ελεύθερη) γίνεται στον Ι.Ν. Αγίου Γεωργίου Χαλανδρίου, την Πέμπτη 18 Δεκεμβρίου στις 7.00 μ.μ. Διευθύνει ο **Μιχάλης Πατσέας**.

Θίασος «Συνεργείο Θεάτρου»: Οδός Μάμποτ

Ο θίασος «Συνεργείο Θεάτρου» από την προηγούμενη Παρασκευή 21 Νοεμβρίου έως τις 16 Ιανουαρίου παρουσιάζει στο θέατρο «Ροές» (Ιάκχου 16, Θησείο) το έργο «Οδός Μάμποτ», που είναι διασκευή τμήματος του μυθιστορήματος του Τζέιμς Τζόνς *Οδυσσέας* (XV κεφαλαίο «Κίρκη»):

«Η Οδός Μάμποτ είναι ό,τι το δάσος του Άρντεν ή το νησί της Τρικυμίας στον Σαίξπηρ: ένας τόπος όπου όλα είναι δυνατά, αποδεκτά, όπου όλες οι επιθυμίες πραγματώνονται. Μόνο που αυτός εδώ ο παράδεισος του Τζόνς, αυτό το νησί της Κίρκης, βρίσκεται στο κέντρο της πόλης. Είναι ο δρόμος με τους οίκους ανοχής - ανοχής στο παιχνίδι των πιο ανομολόγητων επιθυμιών (γιατί εδώ ακριβώς όλα παραμένουν παιχνίδι): της αλλαγής προσωπικότητας, προσώπου, φύλου, επαγγέλματος, κοινωνικής θέσης, ερωτικής συμπεριφοράς...»

Τη σκηνοθεσία-δραματοουργία έχει κάνει ο **Νίκος Κορνήλιος** και τη μετάφραση ο **Σωκράτης Καψάσκης**. Παίζουν οι ηθοποιοί: **Λάμπρος Αποστόλου**, **Γαβριέλλα Βασδέκη**, **Μαρία Πασχαλίδου** και **Μαρία Σιδέρη**. Το έργο παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα.

Στο πλαίσιο αυτό, τη Δευτέρα 1/12, ώρα 7.00 μ.μ., ο προσκεκλημένος του «Συνεργείου Θεάτρου» **Dr. David Butler** από το James Joyce Center θα δώσει διάλεξη για το έργο του μεγάλου ιρλανδού συγγραφέα. Πληροφορίες στο τηλ. 210-7018466 και 6972-350911 (κα Μαριλένα Κούγια).

Εώα και Εσπέρια

Κυκλοφορεί ο τόμος Νο 5 του επιστημονικού περιοδικού *Εώα και Εσπέρια*, το οποίο εκδίδει η «Εταιρεία Έρευνας των Σχέσεων Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού με τη Δύση». Από τα πολύ ενδιαφέροντα άρθρα του ξεχωρίζουμε: για τον λατινικό πληθυσμό της Κέρκυρας του Σπύρου Γαούτση, για την μαθηματική παιδεία στο Βυζάντιο της Μαρίας Χαλκού, για τα ανέκδοτα φιλοσοφικά έργα του Γεωργίου Παχυμέρη του Δημητρίου Μπαλτά και για τη θεώρηση του πολιτικού συστήματος των ιταλικών κρατιδίων από τον Λαόνικο Χαλκοκονδύλη του Δημητρίου Γιαννακόπουλου. Τον τόμο κλείνουν πολύ ενδιαφέρουσες βιβλιοκρισίες επιστημονικών έργων, τα οποία αναφέρονται κυρίως σε ζητήματα μεσαιωνικής φιλοσοφίας, βυζαντινής και λατινικής.

Επειδή συνήθως η περίοδος αυτή δεν ανευρίσκεται στα έντυπα του συρμού, απαιτείται η προβολή και η ανάδειξη των επιστημονικών αναζητήσεων στην Ελλάδα, για ένα ζήτημα εξάλλου το οποίο στην Ευρώπη προκαλεί σταθερά τεράστιο ενδιαφέρον: το ζήτημα των σχέσεων Λατινικής Δύσης και ορθόδοξης Ανατολής κατά την πολύ κρίσιμη μεσαιωνική περίοδο, η οποία καθόρισε και την πορεία του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Σας το συστήνουμε.

Απόστολος Διαμαντής

Στην Ίμβρο υπάρχει μόνο θάνατος...

Στο πλαίσιο των «Ημερών Φωτογραφίας Κωνσταντινούπολη - IFSAK 19», στον εκθεσιακό χώρο του Fotografevi (İstiklal Cad. Tutuncu Çikmazi No 4, Beyoğlu, İstanbul. Τηλ. +90 212 249 02 02), παρουσιάζεται η συμμετοχή στις φετινές εκδηλώσεις ενός νέου τούρκου φωτογράφου, του Μουράτ Γιαϋκίν (Murat Yaygın), με θέμα «Ίμβρος: Εδώ υπάρχει μόνο θάνατος».

Σύμφωνα με το σύντομο βιογραφικό που περιέχεται στην έκθεση, ο Μουράτ Γιαϋκίν γεννήθηκε στα Άδανα το 1961, αποφοίτησε από την Οδοντιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου του Μαμαρά, κι έλαβε τη βασική του φωτογραφική παιδεία στο εργαστήριο του IFSAK. Το 2001 συμμετείχε στις δραστηριότητες του εργαστηρίου που διοργάνωσε ο Peter Petersen.

Μέσα από τριάντα μαυρόασπρες φωτογραφίες νιώθουμε να βαραίνει πάνω μας, χάρη στην ευαίσθητη, διεισδυτική ματιά του Μουράτ Γιαϋκίν, το δράμα των ελάχιστων γηραιών Ιμβριωτών που απέμειναν, και των νεότερων ξενητεμένων που έρχονται να ξαναζωντανέψουν μαζί τους τον Δεκαπενταύγουστο της Παναγίας.

Τα ωραία κείμενα που συνοδεύουν τις φωτογραφίες ανήκουν στον Εμιρχάν Ογούζ (Emirhan Oğuz), και έχουν με πολύ επιτυχία μεταφραστεί στα ελληνικά από τον Μιχάλη Βα-

σιλειάδη.

Η έκθεση αυτή, που θα ήταν ευχής έργο να τη βλέπαμε και στην Ελλάδα, διαρκεί ως τις 14 Νοεμβρίου. Αν τα βήματά σας σας φέρουν ως τότε στην Πόλη...

«Κοίταξα τα πρόσωπά τους. Ήτανε σαν να κοιτάζα ένα εύφορο κομμάτι της γης, αυλακωμένα βαθειά από τα ρεύματα. Εκείνο που ζει σε τούτα τα βαθιά αυλάκια είναι μονάχα η θύμηση του πόνου...»

Ιδανικοί Αυτόχειρες

Πριν από λίγα χρόνια ένας νέος αυτοκτόνησε από υπερβολική ευαισθησία διότι οδηγώντας το αυτοκίνητό του προκάλεσε δυστύχημα με θύμα φίλο του συνεπιβάτη, ενώ ο ίδιος έμεινε ανέπαφος κι ή συνειδήσή του δεν μπόρεσε να τὸ ἀντέξει. Τότε ἡ ἐφημερίδα *Ἐλευθεροτυπία* σὲ πρωτοσέλιδο τίτλο της τὸν ἐχαράκτηρισε *ιδανικό αυτόχειρα*.

Πρόσφατα ὁ καθηγητὴς ψυχιατρικῆς Π. Χαρτοκόλλης ἐξέδωσε βιβλίο με τίτλο *Ίδανικοί αυτόχειρες*, ἐξετάζοντας τὶς περιπτώσεις αὐτοχειρίας τῶν Π. Γιαννόπουλου, Κ. Καρυωτάκη, Π. Δέλτα, Ν. Λαπαθιώτη, Ἰ. Συκουτρῆ, οἱ ὁποῖοι ὄντως αὐτοκτόνησαν, γι' αὐτὸ καὶ δὲν τοὺς ταιριάζει καθόλου –ὅπως καὶ στὸν ἄτυχον νέο– ὁ τίτλος τοῦ «Ίδανικοῦ αὐτόχειρα». Διότι ἰδανικός αὐτόχειρ εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲν αὐτοκτονεῖ πραγματικά, ἀλλὰ μόνο *κατ' ἰδέαν*, ἰδεατά, «πλατωνικά», χωρὶς νὰ προχωρεῖ, ὅπως λένε οἱ ψυχχαναλυτές, στὴν πράξη, διότι στὸ βάθος δὲν τὸ ἔχει ἀποφασίσει πραγματικά – τὸ πολὺ προβαίνει σὲ ἀπόπειρα ἀνεπιτυχή φροντίζοντας ἐπιμελῶς νὰ ἀποτύχει.

Ἡ παρεξήγηση ὀφείλεται προφανῶς στὸν τίτλο τοῦ ποιήματος τοῦ Καρυωτάκη «Ίδανικοί αὐτόχειρες», ἀλλὰ βέ-

βαια δὲν δικαιολογεῖται, διότι ὁ ποιητὴς εἶναι σαφέστατος: σαρκάζει ἀκριβῶς τὴν ἀτελέσφορη τελικὰ ψυχικὴ σκηνοθεσία μᾶς αὐτοκτονίας ποὺ δὲν πρόκειται νὰ πραγματοποιηθεῖ, κι ὁ τελευταῖος στίχος τῆς τελευταίας στροφῆς δίνει σ' ὁλόκληρο τὸ ποίημα τὸ πραγματικό του νόημα, ἀνατρέποντας ὅλη τὴν προετοιμασία πρὸς αὐτοκτονία τῶν προηγούμενων στροφῶν καὶ ἀναδεικνύοντας τὴν ἀσυνέπεια τῶν ὑποψήφιων αὐτοχειρῶν: *Βλέπουν τὸν καθρέφτη, βλέπουν τὴν ὥρα, / ρωτοῦν ἂν εἶναι τρέλλα τάχα ἢ λάθος, / «ὅλα τελείωσαν» ψιθυρίζουν «τώρα», / πὼς θ' ἀναβάλουν βέβαιον κατὰ βάθος.*

Ίδανικός αὐτόχειρας λοιπὸν δὲν σημαίνει ὁ τέλειος αὐτόχειρας, ἀλλ' ἀντίθετα ὁ «ἀτελής», ὁ προσποιούμενος ἀπέναντι στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτὸ, καὶ τὸ *ιδανικός* ἐδῶ ἔχει τὴ σημασία τοῦ ἀνεκτέλεστου κι ἀνεκπλήρωτου.

Μὲ τὴν ἴδια σημασία τὸ χρησιμοποιεῖ κι ὁ Ν. Καββαδίας στὸ ποίημα «Mal du départ»: *Θὰ μείνω πάντα ἰδανικός κι ἀνάξιος ἐραστής / τῶν μακροσμένων ταξιδιωτῶν καὶ τῶν γαλάζιων πόντων / καὶ θὰ πεθάνω μιὰ βραδιὰ σὰν ὅλες τὶς βραδιές / χωρὶς νὰ σχίσω τὴ θολὴ γραμμή τῶν ὀριζόντων*, ὅπου τὸ *ιδανικός* σημαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀνεκπλήρωτο, γι'

αὐτὸ καὶ συμπληρώνεται ἀπὸ τὸ *ἀνάξιος*. Παρεμφερῆ χρήση κάνει καὶ ὁ Καβάφης στὶς «Φωνές», ὅπου οἱ «ἰδανικὲς φωνές κι ἀγαπημένες / ἐκείνων πρὸς πεθάναν ἢ ἐκείνων ποὺ εἶναι / γιὰ μᾶς χαμένοι σὰν τοὺς πεθαμένους» δὲν ὑπάρχουν πλέον στὴν πραγματικότητα, ὡς ἦχος φυσικός, ἀλλὰ «*κάποτε μὲς στὰ ὄνειρά μας ὁμιλοῦνε· κάποτε μὲς στὴ σκέψη τὲς ἀκούει τὸ μυαλό*».

Ὁ Π. Χαρτοκόλλης, ποὺ γνωρίζει βέβαια τὴ διαφορὰ, ἐπιχειρεῖ νὰ ἀναγομώσει μὲ καινούργια σημασία τοὺς *ιδανικούς αὐτόχειρες*, ὑπὸ τὴν ἔννοια ὅτι καθὼς ἀπὸ τοὺς συγκεκριμένους πραγματικούς αὐτόχειρες εἶναι ἰδανικός ὡς ἐκφραστὴς κάτι εὐρύτερα ἀντιπροσωπευτικοῦ ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴ του, πράγμα ποὺ προσδιορίζει σὲ μερικὲς γραμμὲς γιὰ τὸν Καρυωτάκη (σ. 11).

Ὡστόσο, τὸ ποίημα τοῦ τελευταίου ἔχει τόση «νομοθετικὴ» δύναμη ὥστε δὲν ἐπιτρέπει νὰ μετατοπιστεῖ, καὶ μάλιστα ὁμότιτλα, στὸ ἀντίθετο ἄκρο ἢ σημασία τοῦ τίτλου του καὶ ἡ ὅποια μετατόπιση θὰ ἀπαιτοῦσε ἐγγχείρημα ἐξ ἴσου δυνατό, εἰ δὲ μὴ μόνο σύγχυση μπορεῖ νὰ ἐπιφέρει. Κι αὐτὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ἀναμφισβήτητο ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει τὸ βιβλίο τοῦ κ. Χαρτοκόλλη.

Γ.Μ. Καλιόρης

Σπύρος Μελετζής

Από τους σημαντικότερους φωτογράφους και πάντως αυτός που κατέγραψε με το φακό του μοναδικές στιγμές από τη σύγχρονη ιστορία μας είναι ο Σπύρος Μελετζής.

Γεννήθηκε το 1906 στην Ίμβρο και έφυγε αργά τη νύχτα της 13ης Νοεμβρίου. Η δουλειά του μπορεί να θυμίζει στους πολλούς τα Δεκεμβριανά και την Αντίσταση –μοναδικά τα πορτρέτα με τις αντάρτισσες και τους καπεταναίους του Αγώνα. Ο Σπύρος Μελετζής φρόντισε να διαφυλάξει τα αρνητικά εκείνης της περιόδου κρύβοντάς τα στο σπίτι φίλου του. Τα εμφάνισε μετά τη μεταπολίτευση.

Στο μεταξύ, ορειβάτης δεινός ο ίδιος, ανέβαινε κάθε χρόνο στον Όλυμπο και κατέγραφε το τοπίο· ταξίδευε σ' όλη την Ελλάδα και στο νησί του την Ίμβρο. Έχει αφήσει εικόνες του τόπου του από χρόνια δύσκολα, αλλά και πριν οι επεμβάσεις στο τοπίο αλλοιώσουν οριστικά τη μορφή της ελληνικής γης.

Τεχνίτης έμπειρος γνώριζε να

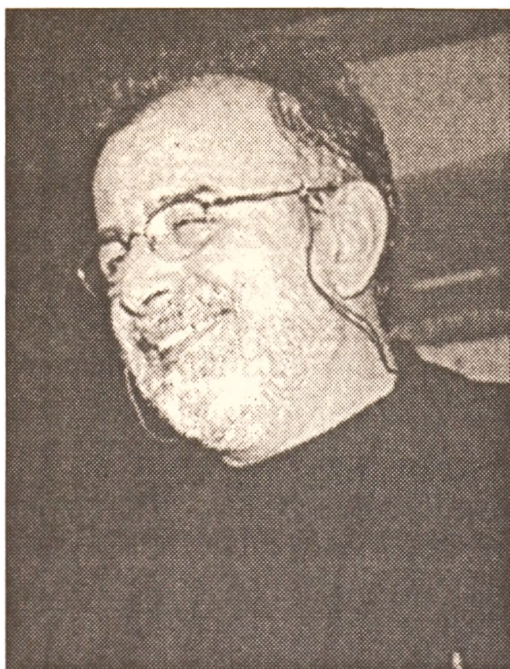

πλασιώνει σωστά τα θέματά του, να αποτυπώνει το φως και να ρυθμίζει τους χρόνους. Αλλά ο Σπύρος Μελετζής θα μείνει για τα μοναδικά τεκμήρια της εποχής του. Και για το γλυκό του τρόπο προς τους ανθρώπους που είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν και να συνεργαστούν μαζί του.

Χ.Ν.

Ηρακλής Παπαλέξης

Μία ιδιαίτερη μορφή και προσωπικότητα ο Ηρακλής Παπαλέξης χάραξε το δρόμο του *Διαβάζω* με σεμνότητα και συνέπεια. Πάνε χρόνια τώρα από τότε που ξεκίνησε η ομάδα του περιοδικού να διαμορφώνει ένα νέο για τα ελληνικά δεδομένα περιοδικό, που να καταπιάνεται αποκλειστικά με το βιβλίο. Ένα περιοδικό που συνάντησε δυσκολίες και βγήκε κερδισμένο και διαρκώς ανανεούμενο. Με πίστη και σταθερή στάση ο Ηρακλής Παπαλέξης, η ψυχή του περιοδικού, κατόρθωσε να διαμορφώσει ένα αξιόπιστο έντυπο, σημείο αναφοράς για την βιβλιακή ζωή στον τόπο μας. Συγκέντρωσε τους καλούς και καταξιωμένους κριτικούς, έδωσε βήμα σε νεότερους δόκιμους της κριτικής και ανέδειξε πάντα με καλόπιστη διάθεση ό,τι αξιόλογο είχε να παρουσιάσει η εκδοτική παραγωγή στον τόπο μας. Διαμόρφωσε επίσης το θεσμό των «λογοτεχνικών βραβείων», ένα θεσμό που κατόρθωσε πολύ γρήγορα να καταξιωθεί στη συνείδηση όλων, καθώς λειτούρ-

γησε με αμιγώς λογοτεχνικά κριτήρια, χωρίς εξωλογοτεχνικές παρεμβάσεις.

Το πρόωρο πέραςμα του Ηρακλή Παπαλέξη στον κόσμο των σκιών είναι ένα γεγονός που πλήττει συναισθηματικά τους οικείους και τους φίλους του· πλήττει εξίσου ισχυρά την πολιτιστική πορεία του τόπου, καθώς η απουσία του αφήνει ένα δυσαναπλήρωτο κενό.

Α.Φ.

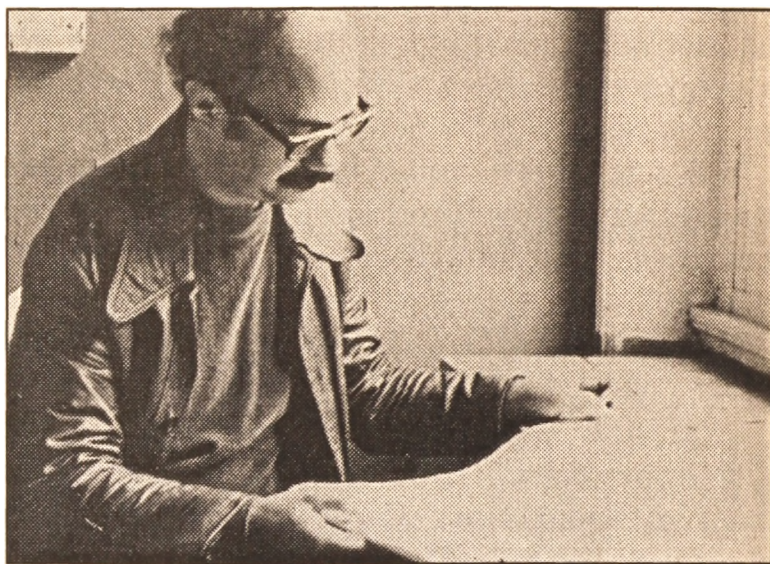
ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΜΙΠΟΛΙΤΗΣ (1943-2003)

Γεννήθηκε στη Μυτιλήνη το 1943, όπου έζησε ως τα 17. Από κει ξεκινούν και τα πρώτα διαβάσματα – τα βιβλία του πατέρα του, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, το βιβλιοπωλείο του Χαλκίδη. Εκεί και οι πρώτες αναζητήσεις, στους τρεις –τότε– κινηματογράφους, τις συζητήσεις στην Προκυμαία και στου Φωτίου.

Η οικογένεια μετακόμισε στη Θεσσαλονίκη το 1960. Αποφοίτηση, Πανεπιστήμιο: πρώτα στο Χημικό –οι καλοί μαθητές ακολουθούσαν τις θετικές επιστήμες– και μετά στη Φιλοσοφική - Τμήμα Αγγλικής Φιλολογίας και Γλώσσας.

Και η αναζήτηση και τα διαβάσματα, οι συζητήσεις και ο κινηματογράφος συνεχίζονται. Τέχνη, Ροτόντα, Νεολαία Λαμπράκη, Δικτατορία, σύλληψη την πρώτη μέρα. Εξορία στη Γυάρο, και μετά στη Λέρο, στο Λακκί ως το 1970.

Επιστροφή, Πανεπιστήμιο, αποφοίτηση με άριστα.

Μεταπολίτευση: Συζητήσεις: τα πώς και τα γιατί – 70, 400, μεταδικτατορική ΕΔΑ.

Το 1974 μαζί με τη Μάγδα Κοτζιά και τον Θέμη Μπανούση ιδρύουν τον εκδοτικό οίκο «Εξάντας». Είχε προηγηθεί η έκδοση του περιοδικού *Εξάντας* στη Θεσσαλονίκη από την καλή, παλιά και πάντα ενεργό παρέα.

Στον Εξάντα έδωσε τις γνώσεις του και την ψυχή του. Επιμελήθηκε τις δύο σειρές Επιστημονικής Φαντασίας - Χρονολογική και Θεματική.

Εκδότης και μεταφραστής: από την *Αρκούδα* του Φώκνερ, ως τα διηγήματα Επιστημονικής Φαντασίας και τη *Φιλοσοφία του Μπουντουάρ* του ντε Σαντ.

Πάντα παρών, πάντα αναζητώντας λύσεις στη διακίνηση του βιβλίου. Από τους ιδρυτές του Συλλόγου Εκδοτών.

Μετά την αποχώρηση από τον Εξάντα ασχολήθηκε επαγγελματικά με τη μετάφραση. Bell, Εξάντας, Αίολος, Καστανιώτης.

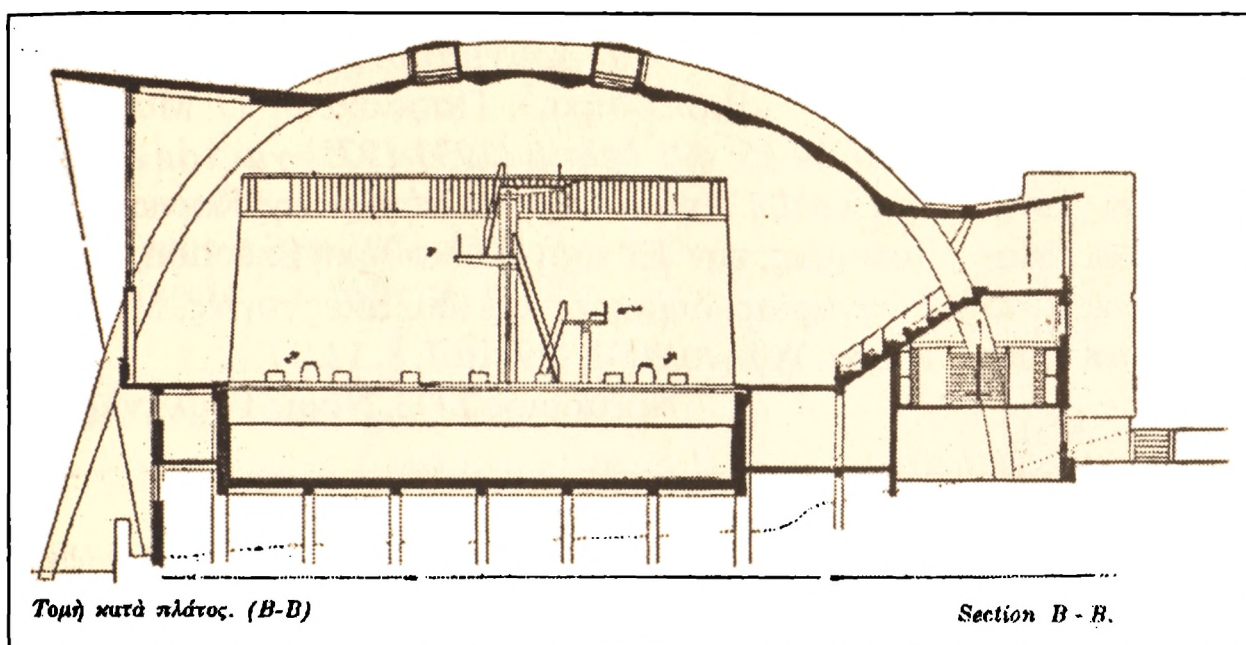
Τελευταίο του εκδοτικό δημιούργημα, το θεωρητικό περιοδικό για τη μουσική, τα *Μουσικά*.

Οι θεωρητικές αναζητήσεις, οι υπαρξιακές, η προσωπική συγκρότηση, η κατανόηση των γεγονότων καθόριζαν τη στάση την προσωπική, τη συμμετοχή στα κοινά.

Τα βιβλία, ο κινηματογράφος, η μουσική, η συμβολή, η πρωτότυπη δημιουργία ήταν πάντα καθοριστικά. Γι αυτό και ήταν παρών είτε «συμμετέχοντας» είτε απέχοντας.

Πρωί Κυριακής, 1η Νοεμβρίου, ένα μικρό πουλμανάκι ξεφορτώνει καμιά εικοσαριά συνέδρους στο ύψος του Παναθηναϊκού στη λεωφόρο Αλεξάνδρας. Το διήμερο καλοστημένο, σεμνό και χωρίς τυμπανοκρουσίες σεμινάριό τους («Ο αθλητισμός, το σώμα και η μοντέρνα αρχιτεκτονική») ήταν ήδη παρελθόν. Είναι η πρώτη τους στάση. Οι σύνεδροι, ξένοι και έλληνες ανάκατοι, θα περάσουν απέναντι για να περιπλανηθούν ανάμεσα στις καταδικασμένες προσφυγικές πολυκατοικίες. Όλοι κοιτούν τα σημάδια και τα γκράφιτι στους τοίχους, σχολιάζουν, φωτογραφίζουν. Θα δουν πολλά τα μάτια τους ως το μεσημέρι, όταν θα καταλήξουν στην Πειραιϊκή.

Το ελληνικό do.co.mo.mo. σε δράση

Συζητάμε τις πολιτικές προεκτάσεις μιας τέτοιας κατεδάφισης. Μέσα στην κουβέντα πέφτει μοιραία η ερώτηση γιατί η ελληνική ομάδα του διεθνούς αυτού οργανισμού δεν αντέδρασε ενεργά στην κρατική αυθαιρεσία. Διστακτικά ομολογείται η εσωτερική διάσταση στην ομάδα, άλλοι να θέλουν να μουν στον αγώνα κι άλλοι να έχουν αμφιβολίες για το πρακτικό αποτέλεσμα. Ήδη όμως έχουμε φύγει, ταξιδεύοντας προς τις εγκαταστάσεις του νοσοκομείου «Σωτηρία», να επισκεφτούμε τα μοναδικά εκεί κτήρια του '30, με ειδική άδεια (σε μερικά δεν έχει αγγίξει χέρι ανθρώπου από τότε). Έστω κι έτσι, εύκολα φαίνεται πως εδώ υπάρχει κρυμμένος ένας θησαυρός, που οφείλεται κυρίως στην πρωτοβουλία ενός γενναίου οραματιστή της εποχής, του γιατρού

Μάνθου Μεταλληνού. Χαριτωμένο ιντερμέδιο, οι μαραθωνοδρόμοι που κατηφόριζαν την αποκλεισμένη λεωφόρο Μεσογείων – άλλη μια πρόβα για την τρέλα του 2004.

Επόμενη στάση, το εργοτάξιο του Καλατράβα στο ΟΑΚΑ, με τα εντυπωσιακά σε μέγεθος μεταλλικά τόξα κρεμασμένα από ικριώματα, και λίγο πιο κάτω ο σταθμός Ειρήνης με τη στέγη του σαν ψαροκόκκαλο ήδη στη θέση της. Πάλι μικτά συναισθήματα. Περηφάνια: να τι πολεμάμε να κάνουμε, θαυμάστε μας. Αμφιβολία: τι σημαίνουν όλα αυτά, με τι πάμε να συγκριθούμε, θα τα προλάβουμε; Τα επιφωνήματα δεν λείπουν και οι φωτογραφικές μηχανές δουλεύουν ασταμάτητα. Είναι το παρόν μας, αβέβαιο και συνάμα μεγαλεπήβολο, ο χειρότερος δυνατός συνδυασμός.

Πίσω στο δρόμο, για να κατέβουμε μέ-

σω της οδού Πειραιώς στην Πειραιϊκή, όπου και το τέρμα της διαδρομής. Ευτυχώς γλυτώνοντας την Ομόνοια-φάντασμα (πώς να τα εξηγήσεις όλα αυτά σε ξένους;), προσπερνάμε το Γκάζι (Outlook!), το λαμπερό νέο Μουσείο Μπενάκη (Outlook!), και το «Εργοστάσιο» της Σχολής Καλών Τεχνών (πάλι Outlook!). Ο υπόλοιπος δρόμος έρημος, κυριακάτικος, χωρίς νταλίκες. Τα μέτωπά του σκονισμένα και θαμπά, αν εξαιρέσεις το Praktiker που τέτοιες ώρες πήζει στον κόσμο. Βγαίνουμε στο λιμάνι και επιτέλους φτάνουμε στον κορυφαίο προορισμό μας: το κολυμβητήριο της Σχολής Δοκίμων, πρώιμο δημιούργημα του Δημήτρη Φατούρου, όταν είχε μόλις τελειώσει τη θητεία του. Στο ταβερνάκι απέναντι στην είσοδό του, αναλλοίωτο εδώ και μισό αιώνα, μας περιμένει ο ίδιος, καθισμένος ακίνητος, αντικριστά στο έργο του. Μας το είχε ήδη περιγράψει και αναλύσει στο σεμινάριο. Τώρα θα το επισκεφτούμε μαζί του. Χωρίς να το δείχνει, είναι συγκινημένος: ομολογεί πως έχει ξεχάσει πώς ήταν ακριβώς αρχικά, τι είδους φινιρίσματα είχε εσωτερικά, και παραδέχεται πρόθυμα τις συνθετικές αδυναμίες του. Διψάμε για σχόλια, για λεπτομέρειες – πόσες φορές έχεις την ευκαιρία να επισκεφτείς ένα σημαντικό έργο παρέα με το δημιουργό του; – αλλά η κουβέντα αφήνεται να σβήσει αόριστα.

Ακολουθεί τσιμπούσι στο κατάμεστο «λαϊκό» ταβερνάκι, με τις κατάλληλες σπονδές. Οι ξένοι μας πρέπει να χάρηκαν αυτή την απροσχημάτιστη αυθεντικότητα, αλλά τους περίμενε κάτι ακόμα. Ένας καφές στον Λουμπαρδιάρη του Φιλοπάππου, με τη δύση του ήλιου. Ο φθινοπωρινός καιρός ήταν ό,τι έπρεπε, ο Πικιώνης όπως πάντα αινιγματικός αλλά συνάμα οικείος, να σβήνει σιγά-σιγά μέσα στις σκιές. Ανέβηκα ως το τέρμα του μονοπατιού, νοσταλγώντας τη θέα του δυτικού αετώματος του Παρθενώνα. Άπειρα μυρμήγκια οι επισκέπτες κυκλοφορούσαν εκεί απέναντι, πλάι μου ο ψίθυρος του Πικιώνη. Ήταν το δεύτερο αντίκρισμα της μέρας.

Το χθες και αύριο της αρχιτεκτονικής της Αθήνας σε ένα οκτάωρο, μία και μοναδική παράσταση σε σκηνοθεσία Π. Τουρνικιώτη, με τη χρήση μικρού πούλμαν και συμμετοχή κοινού.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Ανέκδοτα ποιήματα του Δ. Χατζή

«Τοῦτο ἐστί τὸ αἷμα μου» εἶναι ἡ ἐγγραφή μέ τήν ὁποία κλείνουν καί τά δύο ἀντίγραφα τοῦ χειροποίητου αὐτόγραφου τετραδίου μέ τά ποιήματα τοῦ Δημήτρη Χατζή. Τό «αἷμα» αὐτό διατρέχει –θά τολμήσω νά ὑποστηρίξω– τήν λογοτεχνική δημιουργία τοῦ συγγραφέα καί μετά τά χρόνια τῆς Κατοχῆς, ὅταν ἄφησε ὀριστικά πίσω του τήν φόρμα τῆς ποίησης γιά νά δουλέψει τήν πεζογραφία. Καί θά τολμήσω νά ὑποστηρίξω πώς αὐτή ἡ πρώτη περίοδος τῆς ποίησης εἶναι σημαντική γιά τούς μελετητές πού θά ἀναζητήσουν καί στό ἔργο τοῦ Χατζή «πέρα ἀπ’ τό θέμα, τήν τεχνική, τήν κατασκευή», τήν ποίηση πού φωλιάζει καί σέ αὐτό.

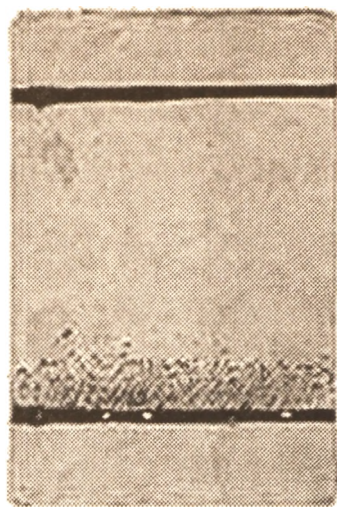
Τό 2013 –εἶναι αὔριο– ἡ ἐλληνική κοινωνία ἴσως θυμηθεῖ πώς θά εἶναι ἑκατό χρόνια ἀπό τήν γέννηση ἑνός δημιουργοῦ πού τίμια τήν ὑπηρετήσε. Μακάρι ἕως τότε οἱ σημερινοί νά ἔχουμε κάνει αὐτό πού μπορούμε ὥστε οἱ αὐριονοί νά διαθέτουν μιὰ πλουσιότερη πρόσβαση στό ἔργο του.

Τά ποιήματα πού δημοσιεύονται ἐδῶ ἀποτελοῦν τό δεύτερο ἀντίγραφο τοῦ τετραδίου, τό ὁποῖο ἐντοπίστηκε δέκα χρόνια μετά τό πρῶτο [Δημήτρη Γ. Χατζή, *Ὑμνος*, Ἀθήνα 1942] καί εἶναι λιγότερο πλήρες ἀπό αὐτό, τόσο στό περιεχόμενο ὅσο καί στήν ἐπεξεργασία.

Ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ὑπενθυμίσω πώς πληρέστερες πληροφορίες καί κάποια ποιήματα βρίσκονται, ἀνάμεσα σέ ἄλλα, στά δημοσιεύματα: *Τρία ανέκδοτα ποιήματα τοῦ Δημήτρη Χατζή*, *Αντί*, τχ. 472, Παρασκευή 9 Αυγούστου 1991, [Μνήμη Δημήτρη Χατζή], 35-37· *Ἐγραψε στίχους κι’ ὕμνησε τή δόξα τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων καί πραγμάτων*, *Ελευθεροτυπία*, «Βιβλιοθήκη», Παρασκευή 17 Μαρτίου

2000, 14-15· 491 *δελτία (1930-1975) γιά τόν Δημήτρη Χατζή* Ἀπό τά Ἀρχεῖα Σύγχρονης Κοινωνικῆς Ἱστορίας, τήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη Széchényi τῆς Οὐγγαρίας, δημόσιες καί ἰδιωτικές πηγές, Μάυρη Λίστα, Ἀθήνα 2001, δελτία 7, 8, 12, 17.

Νοέμβριος 2003, Νίκος Γουλανδρής

Το πρωτόφυλλο
του τετραδίου

Πρόλογος

Σᾶ μιὰ διάφανη στάλα στό νοῦ μου περνοῦσε
τῆς ζωῆς μας τό νόημα, καθάρη ἀνοιγμένο.
Ἦταν πάνου τό δάθος τοῦρανοῦ φωτισμένο,
ὅμως ἦταν κι’ ὁ ἀγέρας πού στά φύλλα μιλοῦσε
σιγαλά-σιγαλά καί βαθειά μοῦ ξηγοῦσε
τί μεγάλη εἶν’ ἡ γῆς μας!...

Στρογγυλό, φωτισμένο
ἓνα νόημα καινούργιο, μέσ’ ἀπ’ ὅλα βγαλμένο,
Λόγος τώρα, Ρυθμός μέσ’ τό νοῦ σπαρταροῦσε.

Ἄ ἡ γαλήνη τῶν ἄστρον ἀπάνου!... Μά δῶ κάτου
τί πικρά λόγια ἀνήσυχα ὁ ἀγέρας μιλοῦσε,
τῆς ἀγάπης, κλαμένη ἡ μορφή μοῦ γελοῦσε,
–ποιός ρυθμός νά ταιριάζει; –Τῆς ζωῆς; –Τοῦ θανάτου;...

Πιο καλά νά σωπαίνεις.

–Πάντα θᾶρχονται ἀντάμα
κι’ ἡ γαλήνη τῶν ἄστρον καί τᾶγέρα τό κλάμα.

ἀντιστροφή

I

Τήν ἀρμονία μιᾶς στροφῆς ἐρωτικῆς πού σβύνει
στάσπρα χαλίκια παίζοντας τό κῦμα τραγουδάει.
Φῶς ὅλα· ἀχνά καί γαλανά· κι’ ἄγια, βαθειά γαλήνη
καί μοναξιά πού ὁ ἀποσταμένος νοῦς ἀποζητάει.

Ἐδῶ δέν εἶναι ἡ θάλασσα, ἡ μακρυνή, ἡ βαρβάτη,
δέν εἶναι ὁ πόντος ὁ βαθύς. Εἶναι ἀπό φῶς μιὰ στάλα,
ἓνα τραγοῦδι ἀπό χαρά, πές ἓνα τίποτα, ἓνα κᾶτι
ἀσπρογαλάζιο, ἀνέρο, πού σβυεῖς κι’ ἐσύ μέσ’ στάλλα...

Γαλήνιο κῦμα!... Στό ρηχό τόν ὄρμο φτάνεις σιγανό,
χαρά, τραγοῦδι, ἔρωτας-φῶς. Μά ἀπ’ τόν μεγάλο ὠκεανό
κι’ ἐσύ σᾶν ὅλα ξεκινᾶς τῆς Τρικυμῆς καί τῆς Ὀδύνης
καί στό τραγοῦδι τῆς χαρᾶς κᾶτι ἀπό θρῆνο κλείνεις...

II

Θάλασσα, λίκνο τῶν βαθειῶν ὀνείρων κι' ὀραμάτων
τῶν σκοτεινῶ μας τῶν ψυχῶν, ἔτσι πού λάμπεις ὅλη
καί γαληνεύεις μεσ' τό φῶς, πόθος χαμοῦ, ταξίδια,
ἄσπρο μαντήλι μᾶς καλεῖ καί παιχνιδίζει ὁ ἀφρός σου...

Μά ἐσύ δέ φεύγεις –ἐρχεσαι!... Κι' ἐρωτικός σπασμός
στῆς γῆς τήν πέτρινη ἀγκαλιά φτάνει τὰργό σου κῦμα,
πάθους ἀκόρεστου σπασμός πού σβυεῖ σάν ἕνας θρῆνος,
θρῆνος αἰώνιος –τῆς ζωῆς καί τῆς χαρᾶς πατέρας!...

Τό ταξίδι

I

Τραγοῦδι τοῦ ἀναχωρητῆ

Τά φῶτα λειώνουν, ἀσημένια φίδια
στά νερά· στοῦ βραδυοῦ τήν ἡσυχία
τῶν ψίθυρων [ἀνάλαφρη] ἀόριστη ἀρμονία
μέ τήν καρδιά μου λέει μαζί τά ἴδια

Χορεύει μεσ' τά φύλλα μέ παιχνίδια
τοῦ φεγγαριοῦ ἡ ὀλόφωτη λαγνεία
καί τήν καρδιά ξεσκίζει ἡ τυραννία
γιά μακρυνά καί γι' ἄγνωστα ταξίδια.

Πατρίδα, οὐδέ μιά ἀγάπη ἔχω δῶ πέρα,
οὐδέ κι' ἄλλοῦ. Πέρα, μακρυνά ἄς χαθῶ
κι' ὦ δέντρα, βράχοι, ὦ θάλασσα κι' ἀγέρα,

ἔτσι μεγάλα νά σᾶς κλειεῖ ἡ καρδιά μου.
Κι' ὦ γῆς, ὦ γῆς μας πού βαθειά ἀγαπῶ
τόν ὕμνο σου νάκούω στά δῆματά μου...

II

Χαιρετισμός

Τά μακρυνά πού λαχταρίζει ὁ νοῦς σου τά ταξίδια,
καῦμός πού κλώθεται, φωτιά, μέσ' τῆς καρδιάς τά φύλλα,
φωτιά καί πίκρα καί καῦμός θά σοῦ ἀπομείνουν πάντα
κι' ὅλη ἡ ζωή σου, ἐδῶ μ' αὐτά τὰσήμαντα δεμένη.

Μά μήν ἀρνιέσαι. Τό ξερό ψωμί ρίξε στό σάκκο
χέρι μέ χέρι τόν τραχύ δρόμο νά πᾶμε ἀντάμα
κι' ἂν δέ μπορούμε στά μεγάλα, στά μικρά τοῦλάχιστον
τῆς ὑπαρξῆς μας τό σκοπό νά σπείρουμε δῶ πέρα.

Ἔλα καί τότε τῆς ζωῆς τᾶπειρο θάμα ἐξαίσιο
μέσ' τόν ἀνάξιο δρόμο μας θά ξανοιχτεῖ μπροστά μας,
καθώς μπροστά καί στό μικρό πουλί πού φτερουγίζει

πρώτη φορά μεσ' τά κλαδιά τοῦ δέντρου π' ἐγεννήθη
κι' ἀκούει βαθειά νά τοῦ μιλοῦν φωνές χαιρετιστήριες:
–ὦρα καλή. Στό μακρυνό ταξίδι, ὦρα καλή σου!...

Δικαίωση

Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους πού γιά πάντα σωπαίνουν
μακρυνά ἀπό τό θόρυβο, σταθερά τραβηγμένοι.
Κι' ἔχουν μάθει καί ζοῦνε κι' ἀγαποῦν καί πεθαίνουν
σιωπηλοί καί γαλήνιοι· καί τό μέσα τους πλοῦτος
ἀσπατάλητο μένει.

Δικαίωση

Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους, πού γιά πάντα σωπαίνουν
μακρυνά ἀπό τό θόρυβο, σταθερά τραβηγμένοι.
Κι' ἔχουν μάθει καί ζοῦνε κι' ἀγαποῦν καί πεθαίνουν
σιωπηλοί καί γαλήνιοι· καί τό μέσα τους πλοῦτος
ἀσπατάλητο μένει.

Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους, πού ὅλα τᾶχουν σκορπίσει
καί ξυπνήσαν μιά μέρα, φτωχοί, ξεθεμέλιωτοι.
Μά καί πάλι μπορεῖ στήν καρδιά τους κι' ἀνοίγει
τῆς ἀγάπης ὁ ἀνθός –ἀκριβώτατος ὕμνος
στή ζωή τήν ἀτέλειωτη.

Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους, πού ὅλα τᾶειδαν κλεισμένα
καί στερνή παρηγόρια τῇ στείρα καρδιά τους
μέρα-νύχτα δυzaίνανε μέ τά μάτια κλαμένα.
Μά κι' αὐτούς πού μέ τίποτα τῇ χαμένη δέ θᾶλλαζαν
τῇ ζωῇ τῇ δικιά τους.

Ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους πού εἶχαν μοῖρα νά μείνουν
νικημένοι κι' ἀσάλευτοι, στοὺς ἴδιους τοὺς τόπους.
Καί στά γυάλινα μάτια τὰπύθμενα κλείνουν
τὴν πικρὴ νοσταλγία τῆς ἀπέραντης θάλασσας,

–ἀγαπῶ τοὺς ἀνθρώπους!...

Τραγοῦδι γι' ἕναν ἀδύνατο φίλο

Τά ἐκφραστικά του, τά βαθειά τά μάτια τά κομένα,
τά ὕγρά του μάτια κύτταζαν σιγά χαμογελῶντας.
Σᾶ μακρυνή ἦταν ἡ ἀργή φωνή του καί σιωπῶντας
–χάρμα ὀφθαλμῶν– τό ὠραῖο κεφάλι του ἔγερνε θλιμένα.

Τά ντροπαλά του τά ὄνειρα, τά φύλαγε κρυμένα
καί ζοῦσε σ' ὅλα του σεμνός, γι' αὐτό καλὸ διψῶντας.
Μά πάντα κάποιο προσεχές ταξίδι καρτερῶντας
καί καρτερῶντας τὰ φτερά του φύλαγε κλεισμένα...

Καλέ μας φίλε, εὐγενικέ!... Ἡ μορφή σου ἡ διαλεγμένη
πού τὴν ἀγλαΐζε ὁ καῦμός τοῦ ταξιδιοῦ ὁ θαθὺς
στό νοῦ μας πάντα φωτεινὴ κι' ὠραία θάπομένει.

Κι' ἀγαπητή. Γιατί φτωχέ ποτές σου δέ μπορούσες,
σάν ἀπό μοῖρα τραγικὴ δεμένος, νά ὑψωθεῖς
ἴσα μέ κεῖνα πού βαθειά κι' εἰλικρινά ἀγαποῦσες...

Τό άνθρωπάκι μέ τό λουλουδι

Θυμάμαι κάποιον άνθρωπο πού γνώρισα,
ένα άνθρωπάκι σιωπηλό, σκυφτό καί φοβισμένο.
(Πολύ συχνά τόν συλλογιέμαι τώρα τελευταία
μέ τό μακρύ του τό παλτό, φριχτά ξεθωριασμένο).

Μήδε καλός, μήτε κακός· μήδε καί τίποτα άλλο
ἄξιο δέν ὑπαρχε σ' αὐτόν ἔτσι κρυφά πού ζοῦσε
σέ μιά τρυπίτσα σκοτεινήν ἀδιαφορῶντας σ' ὅλα.

Μά ἦταν πολύ περίεργο, πού ἀπ' τό πρωῒ κυττοῦσε
στή μπουτονιέρα ένα μικρό λουλουδι πάντα νάχει
χειμῶνα-καλοκαίρι. Κι' ἦταν ἡ χαρά του
τό λουλουδάκι κι' ἡ φροντίδα του ἡ μονάχη.

Πολύ περίεργο γι' αὐτόν!... Μά ἔτσι καθώς ἐζοῦσε
μέσα στήν κώχη πού ἡ ζωή τόν εἶχε πιά ξεχάσει,
χλωμός καί φοβισμένος κύτταζε κι' ἐκεῖνος
μ' ένα λουλουδι τή ζωή νά ξεγελάσει...

Ἡ ἀπλή γυναῖκα

Ξέρω πού θάθελες μακρυνά νά πᾶς μέ τίς λευκές
φτεροῦγες τῆς ἀγάπης... Μά ἡ ταπεινή καρδιά μου
ὅσο κι' ἂν θέλω, δέ μπορεῖ κι' αὐτή μαζύ σου νάρτει.
Λόγια δέ ξέρω νά σοῦ πῶ σάν τάνθια εὐδιαστά
καί μήδε νοιώθω τῆς σιωπῆς τό μίλημα νά χαίρομαι.
Ἐγώ, μονάχα θέλω νά σέ σφίγγω μέ τά χέρια μου
καθώς ὁ ἀδύναμος κισσός τά στήθεια ἐνοῦ πλατάνου.

Συχώρεσέ με, ἀγαπημένε, τή φτωχούλα ἐμένα
πού δέ μπορῶ γιά τά μεγάλα πράματα νά σκέφτομαι
καί τή μικρή μου τήν καρδιά τή φτάνει ἡ ἀγάπη μόνο.

Μά ἂν δέ μοῦ τᾶπνιγε ἡ ντροπή τά λόγια μου, θά σοῦ λεγα
πώς κάποιες ὥρες κι' ἡ μικρή καρδούλα μου πλαταίνει
—πόσο πλαταίνει, ὡς τά θαθεῖα μυστήρια τοῦ παντός!—
τή νύχτα, ὅταν ξαγρύπνητη παρακαλῶ γιά σένα
σά μιά δροσιά ἡ ἀγάπη μου νάρθεῖ στό μέτωπό σου
κι' ἡ συλλογές ἡ ἀνήσυχες, ἴσκιος γλυκός στά μάτια...

Τραγοῦδι γιά τόν Κάσπαρ Χάουζερ τό μικρόν ἀλήτη

Τό πιό χειρότερο εἶναι ἀπ' ὅλα πού καμμιά
δέ ξέρω νά μιλήσω γλῶσσα ἀνθρώπινη.
Κι' ἀκόμα ἂν πεῖς καλά-καλά μήδε μπορῶ
νά καταλάβω, τί μιλάνε γύρα μου.

Μέσ' τό σκοτάδι ἡ σκέψη ἡ ὀρφανεμένη μου
παντοῦ σκοντάφτει καί γλυστράει σάν κινηθεῖ.
Γιά τοῦτο θέλω κι' ἄλαλος κι' ἀσάλευτος
ἀσφαλισμένος, νάμαι μεσ' τό βρόχι μου.

Μόνο καμμιά φορά σά μέ παιδεύουν
πλειότερο ἀπ' ἄλλες μέρες καί μέ δέρουνε,
σά μιά σταλίτσα καφτερό μολύβι
γιά μιά στιγμή σταλάζει μεσ' τό νοῦ μου,

—κάτι σά φῶς, σά σκίρτημα, σά ρώτημα,
κάτι πού ἀκούει καί μιλεῖ καί νοιώθει,
καί μέ πονεῖ καί μέ πονεῖ κι' ὅλο μέ καίει
τόσο πού τέλος κλαίω ἀπό χαρά!...

Τραγοῦδι γιά κάποιον πού ζητοῦσε τή γαλήνη

Χρόνια περάσαν, μά καί τώρα ἀκόμα στίς ταβέρνες
τοῦ λιμανιοῦ καμμιά φορά μπορεῖ νάκούσεις κάποιον
πού νά μιλεῖ γι' αὐτόν. Πού ἦταν ψηλός κι' ἦταν βαρὺς,
μέ κάτι μάτια σκοτεινά κι' ἀχτένιστα μαλλιά
καί μέ μιά μπλούζα ναυτική τριγύριζε μονάχος
ἀπ' τό λιμάνι, ὡς τίς γυμνές ἀχτές νύχτα καί μέρα.

Μέσ' τά καράβια μιά ζωή, ταξίδεψε παντοῦ
καί πόρες, θάλασσες, στερηές καί λαθρεμπόρια κι' ὅλα,
τά χόρτασε ὅλα κι' ἄξαφνα ξαναγυρνῶντας πάλι
εἶπε πώς ἦρθε γιά νά βρεῖ τή μοναξιά καί τή γαλήνη.

Μά στήν καρδιά τῶν ταξιδιῶν τόν ἔκαιγε ἡ λαχτάρα
καί μέρα-νύχτα στής ἀχτῆς τά βράχια ἀνεβασμένος
ὀρθός, μιλοῦσε μοναχός του κι' ἄπλωνε τά χέρια
σά νά ζητοῦσε ἀπ' τήν αἰώνια ἀνήσυχη τή θάλασσα
νά τόν λυτρώσει ἀπ' τήν πικρή, θαθεῖα της γοητεία.

Κι' ἐκεῖ μιά νύχτα μεθυσμένος παραπάτησε
κι' ἔπεσε μέσα στό νερό κι' ἤσύχασε γιά πάντα.
Ὅμως καί πάλι, ὥσπου τόν ἤρσαν καί τόν πήρανε,
τό κῦμα πάνου στίς ἀχτές πηγαινοφέροντας
τό πεθαμένο του κορμί χορευτικά χτυποῦσε
σάν τραγική δικαίωση νά τόν λικνίζει ἀκόμα
ἡ τρικυμιά κι' ἡ θάλασσα, ἡ σκοτεινή του ἀγάπη.

Στό κοιμητήρι τοῦ χωριοῦ του πού τόν θάψαν
τήν περιπόθητη γαλήνη, τήν ἀνώφελη
τή χόρτασε ἡ ψυχὴ του ἡ ταραγμένη.

Τραγοῦδι γιά τόν Κάσπαρ Χάουζερ
τό μικρόν ἀλήτη

Τό πιό χειρότερο εἶναι ἀπ' ὅλα πού καμμιά
δέ ξέρω νά μιλήσω γλῶσσα ἀνθρώπινη.
Κι' ἀκόμα ἂν πεῖς καλά-καλά μήδε μπορῶ
νά καταλάβω, τί μιλάνε γύρα μου.

* * *

(Πάνου στον “Ηλίθιο” του Ντοστογιέφσκυ).

Τί νά σᾶς πρωτογράψω, Ἀγλαΐα Ἐπάντῃν καί Νατάσα
πού τό μυαλό μου ἀσάλευτο καί θαμπωμένο μένει
μπροστά στό θάμα τῆς ζωῆς τᾶσύλληπτο –καί πᾶσα
καινούργια μέρα πιό πολύ, μέ σβυεῖ καί μ’ ἀρρωσταίνει;

Ἀδερφή Νατάσα, πού καθάρηα μέσα στήν πορνεία,
λάμπει ἡ ψυχὴ σου ἀγνή σάν ἄστρο ἀπάνου ἀπό τήν πλάση
κι’ ὦ ἐσύ φτωχούλα, μεσ’ τήν τόση σου ὠμορφιά, Ἀγλαΐα,
ὁ λίγος νοῦς μου, τήν ἀγάπη ἀνάμεσα στίς δυό, πῶς νά μοιράσει;

Τή ματωμένη σου πληγὴ στά γέλια κι’ ἄν πασκίζεις
Νατάσα νά μοῦ κρύψεις, πάντα ἀνοίγεται μπροστά μου
κι’ εἶναι φορές πού πλειότερο τό νοῦ μου τόν σκοτίζεις
ζητώντας νά σωθεῖς, ἐσύ ἡ ἀσύγκριτη... κοντά μου!...

Κι’ ἐσεῖς περήφανη Ἀγλαΐα πού τρομάζετε
καί κλαῖτε κάποτε κρυφά γιά τὰ φριχτά μου λάθηα,
πόσο φτωχή καί τραγική στά μάτια μου φαντάζετε
μέ τήν τρελλή σας νά μέ σώσετε, προσπάθεια.

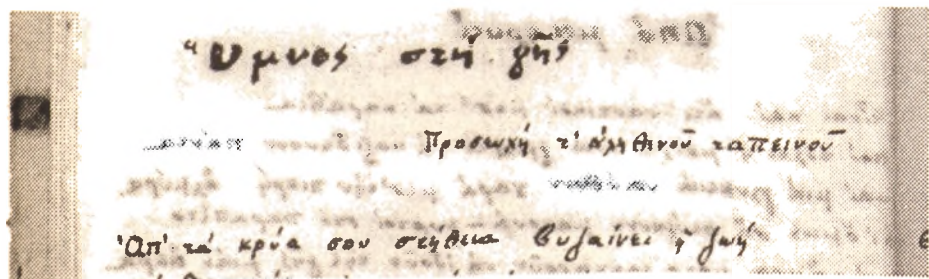
Εἶναι δῶ μέσα κάτι πού δέ σώζεται... Καί μόνο,
τή λύπη τήν ἀπέραντη γλυκαίνει ἡ ὠχρή μορφή σας,
χωρίς νά διώχνει τίποτα τόν Οἶχτο καί τόν Πόνο
πῶχει γιά σᾶς μεσ’ τήν καρδιά του ὁ ἡλίθιος –συγγενής σας!...

Ἀπό μακρυά

Εἶναι καί κάτι ναυτικοί μεσ’ τὰ καράβια
πού τῶχει ἡ μοῖρα τους γραφτό νά ταξιδεύουν πάντα
καί μιά γλυκειά νοιώθουν χαρά μεσ’ τήν πικρή ἀλμύρα.
Κι’ ὅμως, σ’ ἀφεύγουνε μακρυά –γυρτοί στό παραπέτο
μιάν ἄκρα μόνο λαχταροῦν νά ἰδοῦν τῆς γῆς, μιάν ἄκρα
καί ζωγραφίζουν μεσ’ τό νοῦ λιμάνια, ἄχτές, γυναικες...

Μά κι’ ὅταν βγαίνουν ὕστερα καμμιὰ φορά στά πόρτα
πῶχουνε τόσο ὄνειρευτεῖ, σέ λίγες ὥρες μέσα
βαρυοῦνται πάλι καί γυρνοῦν πλάϊ στά μουράγια ἀδέξιοι
καί σκυθρωποί κι’ ἀνήσυχτοι κι’ ὅλο κυττοῦν στό βάθος
ἐκεῖ πού σμίγουν ὁ οὐρανός, ὁ πόντος κι’ οἱ καῦμοί τους...

“Ὅλα χαμένα!... Αὐτοί στά πλοῖα ποθοῦν νά ξαναμποῦνε
νά πᾶνε μέσ’ τὰ πέλαγα νά τοὺς ρημάζει ἡ ἀλμύρα
καί τή στερητά νά νοσταλγοῦν, ἀπό μακρυά, μέ πάθος!...

“Υμνος στη γῆς

Προσευχὴ τ’ ἀληθινοῦ ταπεινοῦ

Ἀπ’ τὰ κρῦα σου στήθεια βυzaίνει ἡ ζωὴ
τοὺς θερμοὺς της χυμούς, ἀκατάλυτη
Γῆς, μητέρα τῶν πάντων κι’ ἀτέλειωτος
τῆς χαρᾶς, τῆς δουλειᾶς καί τ’ ἀγώνα, κοινός
τῶν πλασμάτων ὁ ὕμνος γιὰ σένα ἀνεβαίνει
ὥς ἀπάνου στάμιλητο κρούσταλλο
τοῦρανοῦ
καί γιομίζει τό χάος.

Μπρός στον ἅγιο βωμό σου χαρούμενα
ἀφανίζει ἡ ζωὴ τόν καρπό της καί πλάθεις
ἀπ’ τό θάνατο ἐσύ τὰ καινούργια σου τέκνα.

Δέ μοῦ ἀπόμεινε τίποτα ἐμέ. Ταπεινός
συλλογές καί λαχτάρεις. Μόνο χρήσιμο δῶρο
στό βωμό σου προσφέρω τό θρήνο μου,
– μάννα Γῆς, –
τῆς καρδιάς μου τό γαῖμα.

Ὡδὴ σ’ ἓνα εὐτελές ἀγαλματάκι ἀπό πορσελάνη

Θαρθεῖ μιά μέρα πού τὰ χέρια αὐτά δέ θά τὰ νοιώθεις
χαϊδευτικά νά σέ κρατοῦν μέ τᾶσπρα δάχτυλά τους
τά μαραμένα, πού εἶναι σάν τὰ πόδια τῆς ἀράχνης.

Τὰ δάχτυλά μου εἶναι καθὼς τὰ πόδια τῆς ἀράχνης
κι’ εἶν’ ἡ ὠμορφιά σου ἀνάλαφρη κι’ αὐτὴ καθὼς ὁ ἱστός της.
Κι’ ὅμως, ἡ ἀσήμαντη ὑπαρξή μου, τὴ φτηνὴ χαρὰ της
πάνου σέ σένα τὴ στηρίζει αὐτὴ τὴ μάταιαν ὥρα.

Μέσ’ τῷ γαλάζιῳ σου ματιῶν τίς δυό γυαλένιες χάντρες
μιὰ στάλα ἀκίνητη, νεκρὴ σιωπὴ κατασταλάζει,
πιό δυνατὴ κι’ ἀπὸ τό φῶς κι’ ἀπ’ τὴ χαρὰ κι’ ἀπ’ ὅλα
καί πέρα ὡς πέρα τὴ γεμίζει ὁ Σαρκασμός κι’ ὁ Θάνατος.

Μά ἐσύ χαρὰ μου –ἀχτίδα φῶς πού ξεγλυστράει στό σκότος
κι’ ἀφρός πού παίζει στήν κορφὴ τῷ δολερῷ κυμάτων,
δροσιὰ πού λάμπει τήν αὐγὴ μεσ’ τῷ δεντρῷ τὰ φύλλα,
μικρὴ φωτιά –χαρὰ μου ἐσύ σαλεύεις μὰ δέ σβύνεις.

Σάν ἓνα κύτταρο ζωῆς πού σπαρταράει στό τέλμα,
πρῶτο, τυφλό, μὰ μιά φωνὴ μυστηριακὴ βαθεῖα του
γιὰ τὴν εἰρήνη τοῦ μιλεῖ καί τό τραβάει στό φῶς
–μικρὴ χαρὰ μου ἔτσι κι’ ἐσύ μεσ’ τό σκοτάδι ἀντέχεις.

Ξέρω τί μάταια εἶναι ὅλα αὐτά... Μακρυὰ δέν εἶναι ἡ μέρα
πού τὰ κερένια δάχτυλα θά μαραθοῦν γιὰ πάντα
καί τοῦ λαιμοῦ σου ὁ ἀλάβαστρος θά ναι συντρίμμια πιά
καί δέ θά μείνει τίποτα ἀπὸ μᾶς πέρα ἀπ’ τό θάνατο.

Τούτη μονάχα τοῦ χαμοῦ ἡ ἐπίγνωση θαθείά μου,
θά δικαιώσει τήν ἀσήμαντη ὑπαρξή μου ἐμένα
κι' αὐτῆς τῆς ὥρας τή φτηνή χαρά πού μᾶς ἐνώνει
μπροστά στό θάμα τῆς ζωῆς ἡ ταπεινή ὠμορφιά σου.

Κυνέγειροι

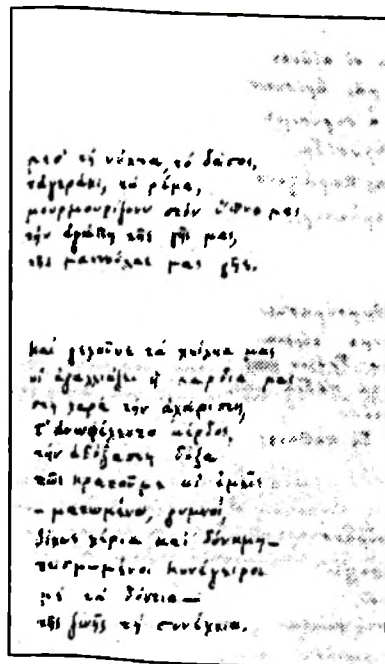
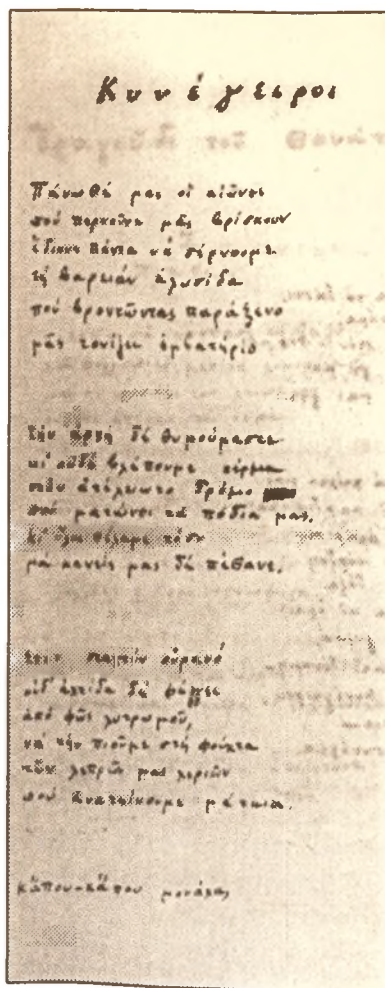
Πάνωθ' ἐμας οἱ αἰῶνες
πού περνοῦνε μᾶς βρῖσκουν
ἴδιους πάντα νά σέρνουμε
τῇ βαρειάν ἀλυσίδα
πού βροντῶντας παράξενο
μᾶς τονίζει ἐμβατήριο.

Τήν ἀρχή δέ θυμούμαστε
κι' οὐδέ βλέπουμε τέρμα
στόν ἀτέλειωτο δρόμο
πού ματώνει τά πόδια μας.
Κι' ὅλοι θέλαμε τόσο
μά κανεῖς μας δέν πέθανε.

Στόν σταχτύν οὐρανό
οὐδ' ἀχτίδα δέ φέγγει
ἀπό φῶς λυτρωμοῦ,
νά τήν πιοῦμε στή φούχτα
τῶν λεπρῶν μας χειρῶν
πού ἀνατείνουμε μάταια

Κᾶπου-κᾶπου μονάχα,
μέσ' τή νύχτα, τό δάσος,
τάγεράκι, τό ρέμα,
μουρμουρίζουν στόν ὕπνο μας
τὴν ἀγάπη τῆς γῆς μας,
τῆς μαννούλας μας γῆς.

Καί γελοῦνε τά χεῖλη μας
κι' ἀγαλλιάζει ἡ καρδιά μας
στή χαρά τήν ἀχάριστη,
τ' ἀνωφέλευτο κέρδος,
τὴν ἀδόξαστη δόξα
πὼς κρατοῦμε κι' ἐμεῖς,
– ματωμένοι, γυμνοί,
δίχως χέρια καί δύναμη–
πεισμοῦνοι Κυνέγειροι
μέ τά δόντια–
τῆς ζωῆς τή συνέχεια.

Τραγοῦδι τοῦ Θανάτου

I ΠΙΚΡΙΑ

Κύττα –σᾶ νᾶσπασε τό δάζο
τοῦ φεγγαριοῦ μεσ' τή λιμνούλα
καί τό χρυσάφι του λειωμένο
χύθηκε ἀπάνου στά νερά.

Σᾶν παραμύθι ἔγιναν ὅλα,
– νάνοι γυρνοῦν παντοῦ, νεράϊδες
καί μιά φωτιά μακρὰ στόν κάμπο
–χορεύει ἡ Κοκκινোসκουφίτσα.

᾽Α τί χαρά νᾶν' ὅλα ὠραῖα
κι' ἄστρα καί δέντρα κι' ἡ λιμνούλα,

– μά ἐμέ τά μάτια ἀποζητᾶνε
τάποσταμένα πιά τόν ὕπνο.

II ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ

Θᾶναι λοιπόν τήν ὥρα αὐτή π' ὁ ἥλιος γυρνάει στή δύση
ὅταν ἀπάνου στήν ψηλή κορφή θᾶχουμε ἀνέβει.
Λαχτάρα ἀσκόλαστης ζωῆς τό στερνό φῶς θά ρεῦει,
θρίαμβος, ἔκσταση, χαρά καί πάθος καί μεθύσι.

Θά μᾶς καλεῖ στούς μητρικούς μας κόρφους τῆς ἡ φύση
πόσο γλυκά!... Κι' ὅμως καθὼς τό φῶς θά βασιλεύει
μακρὰ ἡ ψυχὴ περίλυπη τόν ἴσκιο θ' ἀγναντεύει
τῆς πολιτείας πᾶχουμε τόσο θαθεία ἀγαπήσει...

Κάτου, κι' ὁ κάμπος πῶργωσαν οἱ ἀνθρώποι, ὁ πρᾶος κάμπος,
κι' ἔργα μας κι' ὄνειρα, χαρές, ὅλα θά σβυοῦν στό θάμπος.
Κι' ὅπως ἡ νύχτα θᾶρχεται, θά ἰδοῦμε ἀπέναντί μας

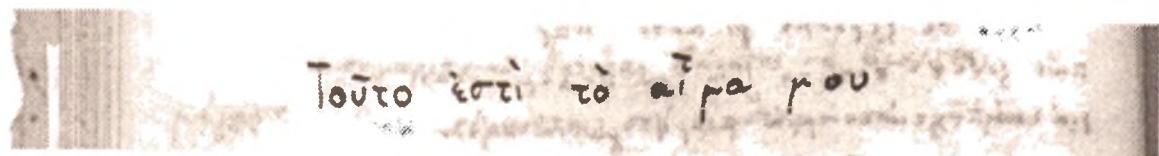
σέ φῶς ἀσύγκριτο ὁ Πατέρας θάνατος νά βγαίνει,
μέγας, γαλήνιος, σέρνοντας στή βλαστομάννα γῆ μας
τό γόνιμο ἄροτρο πού ᾽Αρχὴ καί Χαλασμός διαβαίνει.

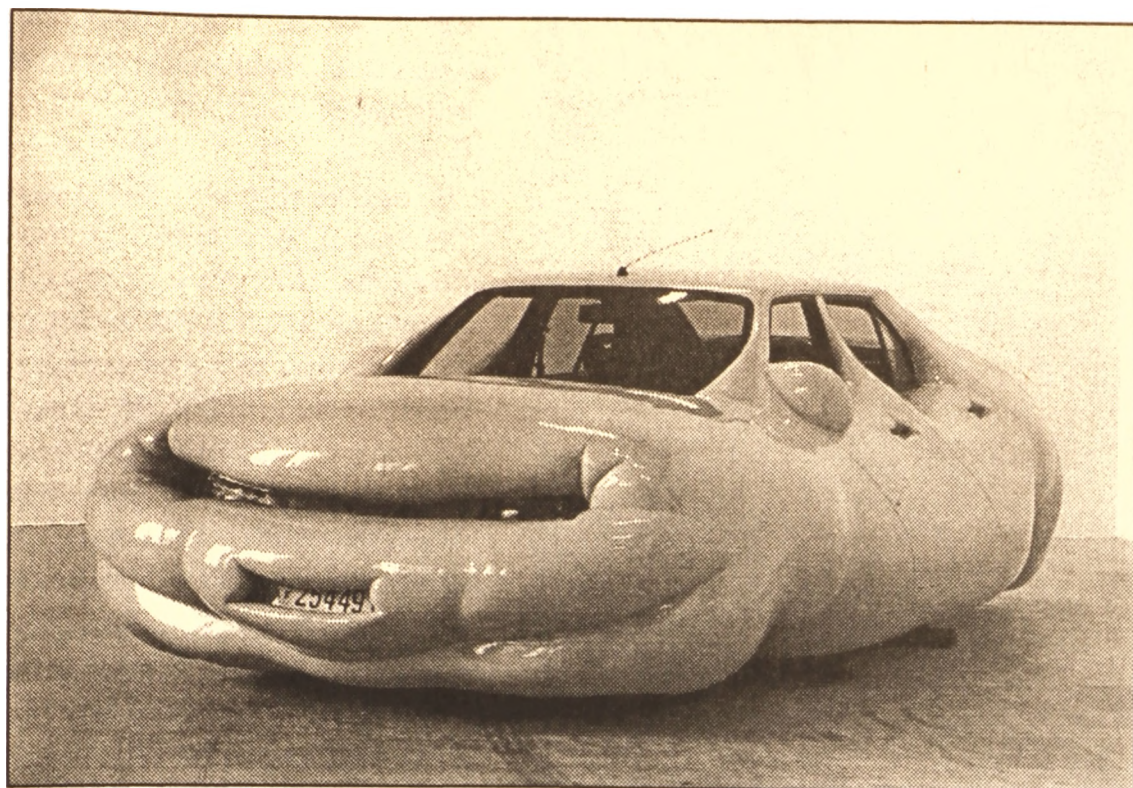
III ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ ΣΕ ΜΙΚΡΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ

Ἐνθάδε κεῖται ὁ Δημήτρης Πελερέν.
Ποιητής.

Ἐγραψε στίχους κι' ὕμνησε τή δόξα
τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων καί πραγμάτων.

Ἐπῆρξε πρᾶος καί καλὸς στό δάθος τῆς ψυχῆς του
κι' ἄλλο δέ ξέρουμε γι' αὐτόν παρὰ μονάχα
πὼς ξόδεψε ὅλη τή ζωὴ του πολεμῶντας
γιὰ νάποχτήσῃ μιά μικρὴ γωνιά κάτου ἀπ' τόν ἥλιο.

Το Outlook και το αμερικάνικο (διόρθωση: γερμανικό) όνειρο της ελληνικής τέχνης

Η Μανουέλα Παυλίδου, διευθύνουσα σύμβουλος της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας, γράφει στον κατάλογο της έκθεσης Outlook: «...Τοποθετώντας έργα τέχνης απ' όλες τις γωνιές του πλανήτη σ' ένα εννοιολογικό σύνολο, διαμορφώνει ένα σταθερό πεδίο αναφοράς και έναν οδηγό προσανατολισμού». Όμως η ομπρέλα «Για έναν Πολιτισμό των Πολιτισμών» που έθεσε η Πολιτιστική μας Ολυμπιάδα εμφανίζει τρύπες στη μεγαλύτερη εικαστική της εκπροσώπηση. Αφ' ενός η ευρύτητα των πολιτισμών και των λαών της ανθρωπότητας ελάχιστα εκφράζεται στο Outlook – όταν μάλιστα στις διάφορες Μπιενάλε των τελευταίων χρόνων και τη Documenta του Κάσελ, αυτό ακριβώς είναι το κυρίαρχο συστατικό· αφετέρου δίνει τη μερίδα του λέοντος στις ΗΠΑ και (δυσαναλόγως) στη Γερμανία. Κάτι που ασφαλώς δικαιολογείται από την προϊστορία του επιμελητή, δύσκολα όμως γίνεται αποδεκτό από ανήσυχους πολίτες της παγκο-

σμιοποιημένης ανθρωπότητας. Το δεύτερο αγκάθι που αντιμετωπίζει η έκθεση έρχεται από τα πανταχόθεν αιτήματα για μεγαλύτερη εκπροσώπηση της ελληνικής τέχνης. Όμως μήπως έτσι – με τριάντα έλληνες συμμετέχοντες για παράδειγμα – δεν θα επιτείναμε το πρόβλημα που προέκυψε με τους γερμανούς καλλιτέχνες και θα καταλήγαμε σε μια έκθεση «τοπικού ενδιαφέροντος»; Όχι, κάτι τέτοιο δεν θα ήταν καταλληλότερη λύση. Κατά τη γνώμη μας, ένα από τα προβλήματα αυτής της έκθεσης έγκειται ακριβώς στην παρουσία του σώματος των έντεκα ελλήνων καλλιτεχνών. Οι έλληνες καλλιτέχνες της έκθεσης μοιάζουν να προσπαθούν απεγνωσμένα να αφομοιωθούν από το διεθνές περιβάλλον γύρω τους – η σύγκριση δυστυχώς είναι συντριπτική. Ο Θ. Τότσικας δεν διαφοροποιείται μορφολογικά, βάζει όμως μια παράμετρο που δεν μοιράζεται με κανέναν άλλο στην έκθεση, ο Ν. Αλεξίου, ίσως ο πιο «βαλκανικής» αισθητικής από τους έλληνες συμμετέχοντες, δεν λει-

τουργεί επαναστατικά παρά μόνο δεν αφομοιώνεται.

Οπότε; Κατ' αρχήν δεν αισθανόμαστε ότι μπορούμε να προτείνουμε άλλους έλληνες καλλιτέχνες στη θέση αυτών που είναι μέσα. Γιατί, όπως συμβαίνει με τη συνολική σύλληψη της έκθεσης, οι 85 συμμετέχοντες θα μπορούσαν κάλλιστα να αντικατασταθούν από άλλους 85 και το αποτέλεσμα θα ήταν ακριβώς το ίδιο (δηλαδή, τι;). Αυτή η διαπίστωση ίσως ισχύει στο πολλαπλάσιο για τους έλληνες συμμετέχοντες. Η πλειονότητά τους δύσκολα αποδεικνύει στην κοινωνία (με το βιογραφικό τους) ότι έχει κατοχυρώσει τη θέση της στην ελληνική τέχνη. Αν σκεφτούμε τους σημαντικότερους κατά τη γνώμη μας (έντονα υποκειμενική γνώμη ούτως ή άλλως) σύγχρονους έλληνες καλλιτέχνες, τα έργα τους δεν θα «έδεναν» καλά με τα έργα των διεθνών καλλιτεχνών του Outlook, θα ήταν ξένο σώμα. Κι αυτό γιατί η δουλειά δεν έχει ίσως υιοθετήσει 100% τη μητροπολιτική γλώσσα ή, πιο σωστά, τους συρμούς των τελευταίων ετών. Με τον ίδιο τρόπο που τα έργα πολλών σημαντικών ελλήνων συνθετών δεν θα «κολλούσαν» στην Eurovision ή το MTV. Οι τελευταίες αναφορές δεν αποτελούν (απαραίτητα) μομφές για το επίπεδο της έκθεσης στην οδό Πειραιώς, όμως η ουσία της επισήμανσης είναι ότι εδώ επιλέχτηκαν μερικοί από τους πιο εναρμονισμένους με τις τρέχουσες διεθνείς μόδες έλληνες καλλιτέχνες. Γι' αυτό το λόγο, καλώς ή κακώς, οι περισσότεροι δεν παίζουν ουσιαστικό ρόλο στην εγχώρια σκηνή με την εξαίρεση κάποιων άνωθεν θεσμών (η εκθεσιακή παρουσία των περισσότερων στην Ελλάδα ήταν φτωχή τα τελευταία χρόνια, όμως –θα πει κανείς– μια ομαδική έκθεση στη Γερμανία αξίζει όσο δέκα αναδρομικές στην Ελλάδα). Ίσως τελικά αυτό που πρέπει να γίνει είναι να αναπροσδιοριστεί το «αμερικάνικο όνειρο» των ελληνικών εικαστικών. Υπάρχουν ουσιαστικοί λόγοι να συγκροτηθεί και να δυναμώσει μια κοινότητα κοινού, καλλιτεχνών, (επιτέλους) κριτικής. Τα διεθνή βραβεία μπορούν να περιμένουν. Η τέχνη δεν είναι αθλητισμός. Ευτυχώς.

ΘΑΝΑΣΗΣ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

OutLook

Κυκλοφορεί ένα ανέκδοτο για το OutLook: «το χειρότερο έργο είναι του Κουνέλλη, όλα τα άλλα είναι αριστουργήματα».

Έργα «τέχνης» είδαμε, Τέχνη δεν είδαμε, και αν αυτός ήταν ο σκοπός των διοργανωτών, να δείξουν τη φτώχεια και την κενότητα της τρέχουσας αισθητικής, τότε πρέπει να τους δοθούν συγχαρητήρια. Δεν αρκεί το «νάμαι και εγώ, μπορώ να το κάνω».

Μπορεί να υπερβάλλω, αλλά δεν αισθάνθηκα μήτε ένα έργο τραγικό, πνευματικό. Τα περισσότερα εγκλωβισμένα και εξαντλημένα μέσα στην επινόησή τους και στα κόλπα τους· σε κανένα δεν αισθάνθηκα τον άνθρωπο. Τα περισσότερα «καμωμένα» εν ονόματι της αισθητικής του συρμού ή αν θέλετε εν ονόματι μιας επιδημικής τεχνικής, σαν επιδημία αρρώστιας. Δεν είδα ούτε ένα στέρεο έργο· τα περισσότερα περιστρέφονται γύρω από την τέχνη, έργα αμήχανα, ομολογούν εν τη αφελεία τους τα δάνειά τους που, κάτω από την επίφαση της αρτιότητας, προσπαθούν να τα κρύψουν.

Αυτό δεν σημαίνει τέχνη, σημαίνει κουκούλωμα πολιτισμού, σημαίνει έργα «καμωμένα» με ιδιοτελή αυτοσκοπό και όχι από βαθιά ανάγκη. Σε ελάχιστα έργα αισθάνθηκα το «μπορεί να είναι και έτσι» και να τ' αποδεχτώ. Τα περισσότερα είναι τόσο σημερινά, που μοιάζουν ήδη χθεσινά. Και για μια στιγμή, καθώς περιφερόμουν στις αίθουσες, σαν από θαύμα ορθώθηκε εμπρός μου το γλυπτό του Giacometti, «Το πνεύμα της Νύχτας», και όλα τ' άλλα έσβησαν μέσα στη φιλαντία, οφθαλμοπορνεία και ομφαλοσκοπία.

Δεν επιθυμώ να πω γνωστά πράγματα, αλλά επιβάλλεται: Αντί να στρεφόμαστε προς τα έξω, οφείλουμε κάθε φορά να στρεφόμαστε προς τα μέσα, δηλαδή προς τους προσωπικούς

μας μύθους, προς το λυρισμό μας (δεν εννοώ διόλου να μένουμε στο κουκούλι μας), και τότε γινόμαστε πολίτες του κόσμου, άρα μη χειραγωγημένοι και περιπλανημένοι μιας παγκοσμιοποιημένης γειτονιάς. Όσο είμαστε υπεύθυνοι στους εαυτούς μας, τόσο και «κοινοί» είμαστε, δηλαδή κατανοητοί και καίριοι για τους άλλους· τότε μπορούν να μας διαβάσουν, αποστηθίσουν, να έρθουν σε σιωπηρό διάλογο μαζί μας. Αυτή η υπευθυνότητα ορίζει και αυτό-ορίζεται εντός της ποιητικής μας.

Φυσικά υπάρχουν έργα υψηλής αισθητικής, αλλά ήρθε η εποχή που οφείλουμε να ξεχωρίσουμε την αισθητική από το αληθινό έργο τέχνης, όπως τον εικαστικό από τον καλλιτέχνη, τον δημιουργό από τον διάκονο τέχνης που ανάβει τα κεριά των βωμών της. Η καλλιέπεια βλάπτει το έργο, το κουκουλώνει με περιτύλιγμα πολυτελείας, όπως οι γραμματιζόμενοι περιτυλίζουν την ποίηση με αισθηματολογική ποιητικότητα και παρωχημένη σκέψη. Υπάρχουν έργα που δημιουργούν αφ' εαυτού τη δική τους αισθητική, παραμερίζοντας κάθε κανόνα και επιταγή της προηγούμενης, και άλλα που την υπηρετούν και τη θωπεύουν. Εκείνα που αμφισβητούν φανερώνουν το λυρισμό και τη σκέψη, εξοστρακίζοντας τα όποια τεχνολογικά «μέσα» έκφρασης, τον όποιον -ισμό και οπωσδήποτε κάθε κοινωνική

επιταγή – κοινωνιολογική όμως ναί.

Ένας Giacometti περιμένει στη στροφή.

* * *

Όταν ο Marshall McLuhan το 1967 έγραφε πως «το μήνυμα είναι το μέσον», αν καλά θυμάμαι, το καταγράφει αρνητικά, σηματοδοτώντας την χειραγωγή και την εκτροπή του ανθρώπου σε μέλος/μέρος της τεχνολογίας.

Οι περισσότεροι ξεχνούν τους επιμέρους τίτλους κεφαλαίων, όπως: Εσύ, Η οικογένειά σου, Η γειτονιά σου, Η εκπαίδευσή σου, Η εργασία σου, Η κυβέρνηση σου, Οι άλλοι. Σε αυτή την αδυσώπητη ευθεία προσθέτω: Η σύνταξή σου, Ο θάνατός σου.

Το OutLook μοιάζει να υπηρετεί, προπαγανδίζοντας, την κούφια αισθητική καταναλωτικών κοινωνιών. Και σε τέτοιες κοινωνίες είναι αυτονόητο να καλλιεργείται η ψυχολογία του συνταξιούχου, ο οποίος κατατράχεται από την αγωνία αν θα έχει αύριο να καταναλώσει, και παρ' όλο το φόβο του καταναλώνει αδηφάγα και ταυτόχρονα γίνεται τσιγκούνης και αρπαχτικός. Έτσι και η τέχνη της εποχής του νομοτελειακά τον δικαιώνει, και εκείνος την αποδέχεται τρίβοντας την κοιλιά του, ακονίζοντας τα νυστέρια του, μετρώντας κάθε ώρα και στιγμή το άνομο κέρδος των δυσβάσταχτων επιτοκίων μιας τοκογλυφικής τραπεζικής (διάβαζε: ανάληπτης) πολιτικής, υπό τα όμματα «σοσιαλιστών».

Οι περισσότεροι φοβούνται το μέλλον, μέλλον που δημιουργήσε το ένοχο και τυχάρπαστο παρελθόν τους. Έτσι και η τέχνη τους δεν μπορεί να μην είναι καταναλώσιμη, εύπεπτη και υποσχόμενη μελλοντική επένδυση, κάτι δηλαδή σαν μεταξένια φόδρα σε σαπισμένο σακάκι.

Με το τι επιλέγεις να δείξεις και να συλλέξεις, δηλώνεις την καταγωγή σου. Και βέβαια δεν βλέπουν όλοι το ουράνιο τόξο, αν δεν στέκουν στη σωστή γωνία του ορίζοντα.

Τείνω να πιστέψω πως τα περισσότερα έργα του OutLook είναι διαφημιστικές προσούρες για την τέχνη. Η τέχνη του ανθρώπου είναι τέχνη σύμπαντος. Κανένας καλλιτέχνης δεν μπορεί να γίνει έργο τέχνης, όπως ένας φυσικός δεν μπορεί να γίνει αστέρι ή σύννεφο. Και αν το πιστεύει, μένει μόνο

ως μανιφέστο.

Αν έκαναν τον κόπο όλοι τους να καθίσουν να δούνε τις γαλλικές πειραματικές ταινίες μικρού μήκους και τις γερμανικές του Μεσοπόλεμου και εκείνες του Underground, ιδιαίτερα των Brakhage, Anger, Thompson, Eames, VanDerBeek (αναφέρομαι σε αυτούς, καθώς έδρασαν στα μέσα της δεκαετίας του '60), δεν θα τολμούσαν μήτε να παρουσιάσουν μήτε να εκθειάζουν τις απέλπιδες προσπάθειες εγκλωβισμένες εντός του Video-Art. Και μόνο ο όρος, η «Τέχνη του Βίντεο», με κάνει και ανατριχιάζω.

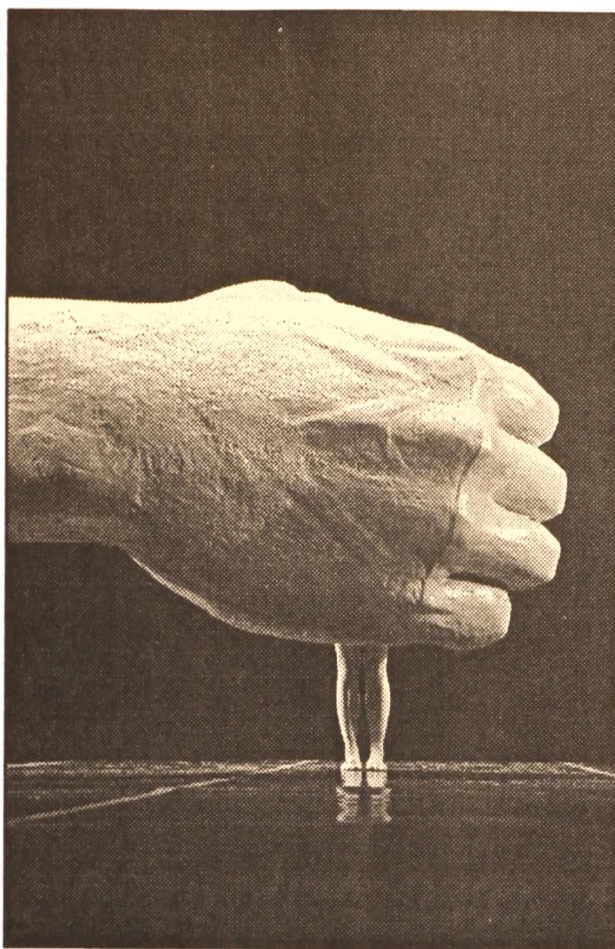
Επίσης αν έκαναν τον κόπο όλοι τους να ξεφυλλίσουν τα τεύχη του φωτογραφικού περιοδικού ZOOM των δεκαετιών '70 και '80, θα έβλεπαν στις σελίδες του ίδιες ή παρόμοιες εικόνες με αυτές που εκτίθενται. Άρα δεν είναι και τόσο σύγχρονες οι εκτιθέμενες.

Πάλι τα ίδια θα μας πεις, Μπάρμπα Αλέξη... Αλλά πέστε μου: πού διδάσκεται το αίσθημα και πού η σκέψη;

Οι μόνοι που είχαν το δικαίωμα να αμφισβητήσουν, ακόμα και την ίδια τους την ύπαρξη, ήταν οι καλλιτέχνες του Μεσοπόλεμου και εκείνοι οι μετά το τέλος του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτοί είδαν, ένιωσαν και βίωσαν όλες τις ηθικές αρχές και αξίες να εκμηδενίζονται, καθώς τέχνη χωρίς ήθος δεν ζυγιάζεται διόλου από τα πεπραγμένα της ζωής. Δεν νοείται τέχνη αν απουσιάζει το ειδικό βάρος του ανθρώπου, αλλιώς ήθος – γι' αυτό και παγκόσμια.

Ο Duchamp ήταν τόσο είρων που έφτασε στον ποιο ακραίο αυτοσαρκασμό. Ο Joseph Beuys δεν στάθηκε παρά ένα προτεσταντικό μανιφέστο. Ο Warhol, ο κενός, στάθηκε ο πρώτος διαφημιστής της τέχνης· όλα του τα έργα δεν είναι παρά διαφημιστικά spot για την τέχνη στη χώρα των γυμνών πιθήκων, την Αμερική.

Το έργο του Atelier Van Lieshout, τοποθετημένο στην αυλή του Γκαζιού, για μένα είναι πέρα ως πέρα κιτς. Και γιατί; Γιατί όταν αναπαράγεται το κιτς ρεαλιστικά, πού θα βρούμε την ειδοποιό διαφορά; Και φυσικά δεν είναι το ίδιο πράγμα με εκείνο που «ποιεί» ο Άγγελος Παπαδημητρίου, που –κακώς για μένα– όπως και πολλοί άλλοι, αξιότεροι εκείνων που λαμβάνουν μέρος

Το έργο της Sarah Lucas στο Εργοστάσιο της Α.Σ.Κ.Τ.

στο Outlook, αποκλείστηκε.

Το υβριστικό έργο του Damien Hirst, με τον χριστιανικό τίτλο «Φιλανθρωπία», στημένο στην αυλή του νέου Μουσείου Μπενάκη (υβριστικό γιατί; γιατί ποτέ μου δεν συγχωρώ εκείνους που αισθητικοποιούν την αναπηρία του ανήμπορου) είναι πέρα ως πέρα ανήθικο – και για να συγκινήσει ποιους; τους χοντρόπετσους αστούς συλλέκτες ή τους εξαγορασμένους θεωρητικούς και κριτικούς τέχνης;

Το έργο της Sarah Lucas στο Εργοστάσιο της Α.Σ.Κ.Τ., με τη χαρακτηριστική κίνηση του αντανιστή, ρωτώ αν συμπτωματικά ή σκόπιμα τοποθετήθηκε εκεί από τους οργανωτές, για χλευασμό στη Σχολή. Αν δεν συμβαίνει αυτό, το τόσο προσβλητικό, τότε ήταν ατυχής η εκεί τοποθέτησή του· θα έπρεπε να τοποθετούνταν στην είσοδο του Υπουργείου Πολιτισμού.

* * *

Ένας πολιτισμένος λαός δεν χρειάζεται υπουργό Πολιτισμού. Άντε να χρειάζεται έναν διευθυντή πολιτιστικών θεμάτων που θα μπορούσε να ήταν ο εκάστοτε Πρύτανης της Α.Σ.Κ.Τ., με άλλα λόγια καλλιτέχνης και όχι πολιτικός. Έτσι κι αλλιώς οι πολιτικοί έχουν αποδείξει πως δεν κα-

ταλαβαίνουν και πολλά πράγματα από τέχνη. Όπως ο χασάπης δεν καταλαβαίνει από νομικά, παρά μονάχα από έντερα, και ο πολιτικός δεν καταλαβαίνει παρά από ειδεχθή προπαγάνδα.

Βέβαια έχουμε και την πολιτιστική διαπαιδαγώγηση του λαού. Πιστεύω πως ανάμεσα στα χιλιάδες έργα «τέχνης» του πρώην σοσιαλιστικού ρεαλισμού υπάρχουν αριστουργήματα, και πως η σημερινή δυτική τέχνη δεν διαφέρει διόλου από αυτή, απλώς είναι άλλου τύπου, διαφημιστική και παγκοσμιοποιημένη, και μου έρχεται να κραυγάζω: «Ζήτω ο δυτικός μετά-σοσιαλιστικός ρεαλισμός».

Εκείνο που κάνει κατάπληξη είναι ο κομπασμός, ένας κομπασμός που βάζει διάφορα ερωτήματα και ένα από αυτά, το εξής: Αν αποδεχτούμε ότι ο ελληνικός λαός, στην πλειοψηφία του, είναι αμόρφωτος και ψευτοηθικός, αναγκαστικά θα επιλέξει έναν ημιμορφωμένο να τον μορφώσει, ναι; Πράγματι, μια μάζα αμόρφωτων δεν θα επιλέξει μια ομάδα μορφωμένων, αλλά ημι-μορφωμένων. Από την άλλη μεριά ο ημι-μορφωμένος δεν μπορεί να ζητήσει από τον μορφωμένο την όποια αρωγή, ναι; Και αλήθεια, μπορεί να μορφωθεί ένας αμόρφωτος μέσα σε τρεις μήνες από ημι-μορφωμένο;

Και τώρα θυμήθηκα τον Beckett στο βιβλίο του «Ο κόσμος και το παντελόνι», όπου στην 7η σελίδα διαβάζουμε:

Πελάτης: «ο Θεός δημιούργησε τον κόσμο σε έξι ημέρες και εσείς χρειάζεστε έξι μήνες για να μου ράψετε ένα βρομοπαντέλονο»;

Και ο ράφτης: «ναι, κύριέ μου, αλλά κοιτάξτε τον κόσμο, κοιτάξτε και το παντελόνι».

Αλήθεια πόσο κάνει μια δραχμή; – λάθος, ένα γιούρο ήθελα να πω, όπως γιουρούσι.

Με εκνευρίζουν αυτοί οι χωριάτες του εξωτερικού, που πηγαίνουν στον αγρότη να του μάθουν πώς φυτεύεται η ντομάτα· αλλά μπορεί να γίνει αλλιώς; ήδη ζούμε την εποχή των τροποποιημένων προϊόντων έως μεταλλαγμένων ανθρώπων.

Σε μια κοινωνία «χύμα», σαν τη δική μας, που δεν μπορεί να αυτό-οριστεί, γεμάτη σκάνδαλα, διαφθορά, κλεψιές, παντοδυναμία δημοσίων υπαλλήλων, εξαγορασμένων πολιτικών, επίορκων

Πολιτιστικές σημασίες

γιατρών, με μια αναποτελεσματική έως ύποπτη δικαιοσύνη που σκοπός της και έμβλημά της είναι η λήθη· σε μια κοινωνία, σαν τη δική μας, όπου διεφθαρμένοι πολιτικοί εγγυώνται την ασφάλεια και τη σύνταξη του μικροαστού· με άλλα λόγια, ανάμεσα στην κοινοβουλευτική δικτατορία και την υποκριτική χριστιανοσύνη, ακμάζει η τρέχουσα αισθητική και η κάλπικη τέχνη. Σε παρόμοιες και σε καπιταλιστικές καταναλωτικές κοινωνίες, οι στρόγγυλοι πολιτισμοί (διάβαζε: επιμελητές εκθέσεων) βρίσκουν ελεύθερο πεδίο δράσης για να δικαιώνουν την απάθεια και την αναλγησία αυτών των κοινωνιών.

Ζούμε ένα αληθινό ψεύδος και όσα συμβαίνουν, συμβαίνουν για να στηρίξουν την αλήθεια του ψεύδους. Θεωρητικά κείμενα γεμάτα ταυτολογίες, αντιφάσεις και στερεότυπες τεχνοκρατικές προτάσεις. Μια πρωτοφανής τρομοκρατία τεχνοκρατών ιστορικών και κριτικών τέχνης. Ούτε ένα κείμενο δίχως προσφυγές σε όρους και -ισμούς. Αντίθετα, είναι φανερό η αγωνιώδης προσπάθεια επινόησης νέων όρων, «μοντέρνων» ακατάληπτων εκφράσεων, σαν να πρόκειται για τάματα ιδιοτελών πιστών στο αμερικανοεβραϊκό λόμπι σε αμερικανοεβραϊκή διάλεκτο της διεθνούς ύποπτης εμπορίας τέχνης. Μήτε ένα πνευματικό κείμενο. Αλλά πώς να υπάρχει ένα τέτοιο, αφού δεν ποιούνται πνευματικά έργα;

Βαρέθηκα τα φληναφήματα, τις αγενείς, κατά τα άλλα, ευγενικές χειραψίες και φιλοφρονήσεις, όπως και την εκδικητικότητα του όποιου συνταξιούχου.

Και δυο επισημάνσεις. Πρώτη: ποτέ δεν είπε ο κος Μόραλης στον Κουνέλλη να κάνει κάτι άλλο από το να προσπαθήσει να γίνει καλλιτέχνης. Δεύτερη: με ενόχλησε αφάνταστα η αναντιστοιχία ανάμεσα στα έργα του καταλόγου και σε εκείνα που εκτίθενται.

Κοντολογίς, το μόνο έργο τέχνης είναι το νέο Μουσείο Μπενάκη στην Πειραιώς. Μπράβο στους αρχιτέκτονες, Μαρία Κοκκίνου και Ανδρέα Κούρκουλα, και σε εκείνους που τους επέλεξαν.

Σ.Β. ΣΚΟΠΕΛΙΤΗΣ

Το αποτέλεσμα τόσων αιώνων σκέψης συμπυκνώνεται, στο τέλος του 20ού αιώνα, στο να είναι η *πλανητάρχης αγορά καταλύτης τόσο της ελευθερίας όσο και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και επιθυμιών; Ο οικονομικός ανταγωνισμός να είναι ο θεματοφύλακας της ανθρώπινης δημιουργίας; Οι αξίες κι ο πολιτισμός να είναι μετρήσιμα οικονομικά μεγέθη ή απλά να βοηθούν να ξεπεραστεί η κρίση εμπιστοσύνης προς το σύστημα;* έγραφα σε ένα κείμενο αφιερωμένο στο τέλος του 20ού αιώνα. Έτσι νιώθω την ανάγκη να προσδιορίσω τον τόπο που ζω, στα πλαίσια ενός ευρύτερου φαινομένου πολιτικού ξεπεσμού, ανθρώπινου εξευτελισμού και φυσικά πολιτιστικού εκχυδαϊσμού. Ενός ευρύτερου φαινομένου που αγγίζει τις λεγόμενες αναπτυσσόμενες χώρες. Ο σύγχρονος καπιταλισμός, στα πλαίσια της ηλεκτρονικής/ψηφιακής διευθέτησης της παραγωγής, παίζει πάνω στην παλιά κρίση του συστήματος, γεννώντας πρόσκαιρες ελπίδες για να αναζωογονήσει το ανθρώπινο δυναμικό που τον στηρίζει, γνωρίζοντας πως κάθε σημαντικό γεγονός που πραγματοποιήθηκε κοινωνικά ήταν συνέπεια μιας μεγάλης ελπίδας.

Ο πολιτισμός στον τόπο μας δεν είναι κάτι που μας λείπει και η προσδοκία πολιτισμού είναι πάντα κάτι επαναπροσδιορισίμο. Ψάχνουμε άρα λοιπόν αυτά που μας λείπουν και βρίσκουμε τις προτεραιότητες για να τα πραγματοποιήσουμε, ή χωρίς προγραμματισμό πραγματοποιούμε το ένα ή το άλλο για εντυπωσιασμό; Αν καταγράψουμε αυτά που πραγματικά μας λείπουν, θα αναγκαστούμε να παραδεχτούμε τις αδυναμίες μιας κοινωνίας με την ιδιαίτερή της ιστορική, γεωγραφική και οικονομική καταβολή. Μόνον έτσι θα μπορέσουμε ν' ανακαλύψουμε και τα πολλά θετικά που έχουμε και που έχουν γίνει.

Πολιτισμός είναι δημιουργία που χρειάζεται άποψη και πνευματική εγρήγορση. Πολιτισμός είναι σεβασμός στον πολίτη. Ο Πολιτισμός των

Πολιτισμών όμως, η Πολιτιστική Ολυμπιάδα, η Πολιτιστική Επικράτεια είναι λέξεις που γεμίζουν το στόμα αλλά όχι το πνεύμα. Εξάλλου αυτό που δείχνει η ανάγκη χρησιμοποίησης αυτών των τρόπων περιγραφής των πολιτιστικών δράσεων καταδεικνύει το λίγο κι επιφανειακό των προτάσεων. Διαφημιστικοί όροι παιχνιδιού για την άσκηση μιας τζογαδόρικης διαχειριστικής πολιτικής που μπερδεύει το διαφημιστικό υπερθέαμα με την ουσία του πολιτισμού.

Κι όμως φαίνεται πως για τον πολιτισμό χρήματα υπάρχουν. Έτσι, ψάχνοντας για ένα μεγάλο γεγονός μέσα στην παγκόσμια μουσική σκηνή, αντί το ΥΠΠΟ να βρει και ν' αναδείξει έναν σύγχρονο κλασικό σαν τον Ι. Ξενάκη και να παρουσιάσει ένα πολυδιάστατο έργο που θα έδειχνε την ποιότητά μας, δηλαδή έναν δημιουργό πολιτισμού, ανακάλυψε έναν βολικό συνομιλητή που παράγει συνθέσεις της σειράς για διαφημιστικά σόου, τον Β. Παπαθανασίου, που έκανε τη συναυλία του ειδικά σχεδιασμένη —όπως μας διαβεβαίωσε— για να τη στείλει πακέτο στους Αρειανούς μέσω του μη επανδρωμένου διαστημοπλοίου της NASA. Μίλησε στην καρδιά της εξουσίας που τόσο καταλαβαίνει από μουσική. Ένα δισ. λοιπόν και θα σας δω στον Άρη! Και σε τι επηρέασε η ύπαρξη αυτής της συναυλίας τα μουσικά δεδομένα του τόπου; Σε τίποτε απολύτως· όλοι ήξεραν τι είδους μουσική κάνει.

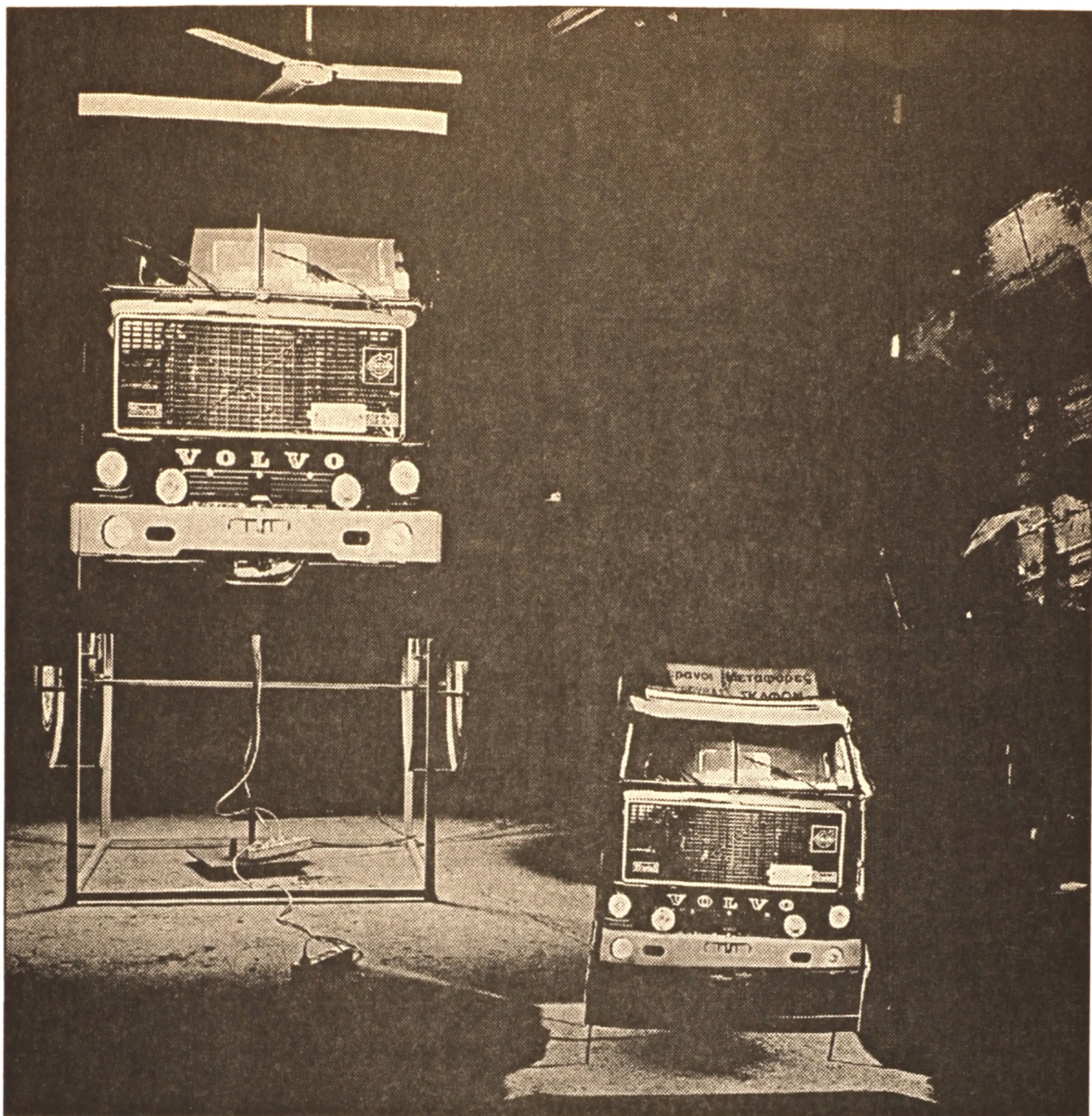
Οι πολιτικοί μας δεν έχουν ιδιαίτερη σχέση με τον πολιτισμό αλλά με τα μεγαλόσχημα υπερθέαματα. Ψάχνοντας για κάποιο τέτοιο οργανωτικό σχήμα στα εικαστικά, βρήκαν κάποιον που ξέρει να μιλάει κατ' αρχήν τη γλώσσα τους. Εδώ η υπόσχεση δεν είναι ο Άρης, αλλά αφού «η Ελλάδα δεν έχει σχέση με την σύγχρονη τέχνη» (συνέντευξη στην Μπίλιω Τσουκαλά), «με αυτή την έκθεση θα εγγραφεί στον διεθνή εικαστικό χάρτη». Μια απ' τα ίδια. Μια έκθεση χωρίς ουσία, αφού ο διοργανωτής της δεν έχει καταθέσει άποψη γύρω από την τέχνη (η άποψη δεν είναι

το είδος της τέχνης αλλά η ουσία του έργου και η αυθεντικότητά του) πέρα από την αρχή πως μια έκθεση είναι πετυχημένη αν επιφέρει μεγάλα κέρδη. Ένα και... δισ. δραχμές λοιπόν επιχορήγηση γι' αυτή την έκθεση.

Το θέμα δεν είναι βέβαια μόνον η ελλιπής γνώση της ελληνικής τέχνης από τον διοργανωτή, ή του πολιτισμού της χώρας αυτής, δεν είναι μόνον που στο παρά πέντε άλλαζε η σύνθεση των ελλήνων καλλιτεχνών, δεν είναι που οι Έλληνες αναπτύχθηκαν δίπλα στους ξένους με βάση την έννοια της ποσότητας κι όχι της αξίας τους, δεν είναι το απαράδεκτα υψηλό τίμημα της διοργάνωσης (ολόκληρο το καλλιτεχνικό πρόγραμμα του «Θεσσαλονίκη Πολιτιστική Πρωτεύουσα» είχε πιο μικρό προϋπολογισμό), δεν είναι οι συνοδοιπόροι της πολιτιστικής μιζέριας που τα βρήκαν όλα θαύμα. Είναι κυρίως πως σε τίποτα δεν θα επηρεάσει την πολιτιστική σκηνή της Ελλάδας, ούτε βεβαίως και του εξωτερικού.

Κατασπατάληση δηλαδή δημόσιων πόρων για την ενίσχυση του θεάματος της τέχνης και των εμποράκων του. Δεν θέλουν τη γνωριμία με την τέχνη με τρόπους παιδευτικούς ή και μαγικούς, δεν θέλουν την αγορά έργων που θα ενισχύσουν τις μόνιμες συλλογές των δημόσιων Μουσείων, ούτε το να γνωρίσουν τους καλλιτέχνες που δρουν στον τόπο αυτό οι έλληνες πολίτες. Ιδού το ουσιαστικό στίγμα της έκθεσης όπως το δίνει ένας από τους συμμετέχοντες σε συνέντευξή του: *αυτό το έργο είναι απούλητο, είναι το 3/3, ενώ το προηγούμενο, το 2/3, πουλήθηκε στον κ. Κιμ Τσανγκ Ιλ που το πλήρωσε προς 1,5 εκ. στερλίνες (Το άλλο βήμα, Κυριακή 26 Οκτωβρίου 2003).*

Εάν υπάρχει ενδιαφέρον για πολιτιστική πολιτική στα εικαστικά, όπως διατείνονται με την έκθεση του κ. Ιωακείμδη, θα πρέπει να αποδεικνύεται. Να μην χάνονται ευκαιρίες, όπως έγινε στη Μπιενάλε Βενετίας αλλά και σε άλλες διεθνείς διοργανώσεις, ή και στην έκθεση που οργανώθηκε τον Ιούνιο του 2003 στο Πάρκο Α. Τρίτης, στους Αγίους Αναργύρους, με τη συμμετοχή όλων των μεσογειακών χωρών – τη Μπιενάλε Νέων Δημιουργών (την επόμενη φορά θα οργανωθεί σε άλλη χώρα). Εκεί συμμετείχαν 700 νέοι καλλιτέχνες με

ανάλογη ποσότητα έργων που στριμώχθηκαν απαράδεκτα το ένα πάνω στο άλλο μέσα σε αντίσκηνα που μπορούν να φιλοξενήσουν το πολύ κάποια έκθεση βιβλίου. *Γίναμε ρεζίλι*, διαμαρτυρήθηκαν οι ξένοι επιμελητές και φυσικά οι καλλιτέχνες.

Κι όμως φαίνεται πως υπάρχουν χρήματα για τον Πολιτισμό. Όταν τελειώσει η έκθεση, τότε θα καταλάβουμε τι έγινε: Ποιοι χώροι τέχνης, ποια θέατρα και ποιες ομάδες χορού δεν θα ξαναλειτουργήσουν, συνειδητοποιώντας πως δεν έχει νόημα να δημιουργούν πολιτισμό στην περιφέρεια – στο Ρέθυμνο, τη Σκόπελο, τη Θεσσαλονίκη – και στην Αθήνα ακόμη, εάν δεν είναι πολιτισμός του ενός δισ. και πάνω. Ωραία αποκέντρωση. *Light, nice and cool look.*

Κάθε χειρονομία και κάθε *look* σημαίνει κάτι. Τι σημαίνει μπορεί να το γνωρίσει όποιος αναρωτιέται και ψάχνει. Αυτό δε που παράγεται μέσα από την κυρίαρχη ιδεολογία της σημερινής εποχής ορίζεται κάπως. Και είναι αυτός ο ορισμός των πραγμάτων που επιτρέπει στους πολέμους αλλά και σε καινούργιες γενοκτονίες να γίνονται, σε μια ολόκληρη ήπειρο να λείπει το νερό, η τρύπα του όζοντος να μεγαλώνει... Κι εμείς δεν ξέρουμε τίποτα για το φόνο!

Όταν το δικαίωμα στον πολιτισμό δίνεται σε επαγγελματίες που δεν υπηρετούν την τέχνη και τους καλλιτέχνες, αλλά διαπραγματεύονται αυτούς και το έργο τους σαν ένα νεκρό, ψυχρό προϊόν – που το ονομάζουν και *πολιτιστικό* – αυτό που προκύπτει είναι το τέλος του καλλιτέχνη-δημιουργού εννοιών που εγγράφονται στην κοινωνία σαν ζωντανές αξίες, και ένας πολιτισμός διαπραγματευτών και μεσαζόντων σε χρηματιστηριακή υστερία.

Ελπίζουμε πως οι ψευδεπίγραφες συμβολικές αφηγήσεις του παρελθόντος, που έδιναν υποτίθεται λύσεις στα πάντα, θα σβήσουν όπως και οι σύγχρονές τους εκδοχές του θεαματικού κομπούζιου κι ότι ο καθημερινός άνθρωπος θα ξαναβρεί το ενδιαφέρον του για τη ζωή και τον πολιτισμό. Έτσι που να κυριαρχήσει το αυθεντικό απέναντι στο πλαστό, να διαρραγεί ο εγκλωβισμός στη γενικευμένη αδιαφορία και την εξατομικευμένη μιζέρια, να αναλάβουμε τις ευθύνες μας, να συγκροτήσουμε την αναγκαία πολιτιστική και κατ' επέκταση κοινωνική μνήμη, για να μπορέσουμε να έχουμε έναν πολιτισμό που να επαναπροσδιορίζει πάντα την ουσία του.

ΚΩΣΤΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Μην ανησυχείτε, είναι απλώς Τέχνη...

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σίγουρα πρόκειται για την πιο φιλόδοξη έκθεση-πρόταση στον τομέα των εικαστικών τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας, και όχι άδικα εντάχθηκε στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Ολυμπιάδας. Οι διοργανωτές της θέλησαν ν' αποτελέσει την αφορμή να μπει η Ελλάδα «για πρώτη φορά στον παγκόσμιο χάρτη της τέχνης», να μετατοπιστεί «από την περιφέρεια στο κέντρο». Αλήθεια είναι πως κατάφεραν να «στήσουν» μια έκθεση διεθνούς εμβέλειας, γιγαντιαία για τα αθηναϊκά δεδομένα: 3 χρόνια προετοιμασίας, 3 χώροι από τους μεγαλύτερους που διαθέτει η πόλη, 2,3 εκατομμύρια ευρώ δαπάνες, 85 καλλιτέχνες, είναι σε αριθμούς μια σύνομη περιγραφή του εγχειρήματος. Ως προς τα δεδομένα τα μη αποτιμώμενα σε αριθμούς: συμπεριλαμβάνονται έργα διαφορετικών τάσεων της σύγχρονης τέχνης, με συνδυαστικό κρίκο ότι όλα μιλούν για όσα ο σύγχρονος άνθρωπος προκαλεί γύρω του, αλλάζοντας φρενιτιωδώς τον χώρο και την κοινωνία, και υποφέροντας από τα αποτελέσματα που ο ίδιος προκάλεσε.

Τελικά το Outlook μπήκε ήδη στις λίστες με τις σπουδαιότερες εκθέσεις διεθνώς για τη φετινή σεζόν, πράγμα που αναμφίβολα αποτελεί μια μεγάλη επιτυχία για τους διοργανωτές της. Δεν ξέρω όμως αν αρκεί για να μετατοπιστεί η Ελλάδα από την περιφέρεια στο κέντρο των εξελίξεων. Επίσης, στις επιτυχίες των συντελεστών θα πρέπει να προσμετρήσουμε και αυτή στον «επικοινωνιακό τομέα», για την προβολή της έκθεσης από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ήταν θέμα υψίστης προτεραιότητας για τους διοργανωτές, αφού σαν δεύτερο, και ακόμα πιο φιλόδοξο στόχο έθεσαν το «να το μάθει όλη η Ελλάδα» και «να έρθουν χιλιάδες κόσμου».

Είναι άραγε ο στόχος αυτός εφικτός; Το εύχομαι ολόψυχα. Αυτό όμως που ξέρω μετά βεβαιότητας είναι ότι: απ'

όσους ρώτησα (ο αριθμός τους είναι τουλάχιστον διψήφιος), ο αριθμός αυτών που ενδιαφέρονται να δουν την έκθεση είναι μονοψήφιος. Δεν υπονοώ ότι η διαφήμιση ήταν ανεπαρκής. Κάτι άλλο φταίει.

Ποιοι είναι οι λόγοι που ο «απλός» άνθρωπος αρνείται, πεισματικά σχεδόν, ν' ασχοληθεί με τα εικαστικά; Γιατί η λέξη «φιλότεχνος» έχει φτάσει να χαρακτηρίζει ειρωνικά τους ψευτοκουλτουριάρηδες; Γιατί τόσοι άνθρωποι έχουν, στην καλύτερη των περιπτώσεων, ακουστά μονάχα έναν Πικάσο κι έναν Βαν Γκογκ και συνήθως αυτό που γνωρίζουν γι' αυτούς είναι ότι στοιχίζουν πολλά εκατομμύρια; Γιατί δεν επιθυμούν να γνωρίσουν περισσότερα για την τέχνη κι αυτοπεριορίζονται σε απαξιωτικές δηλώσεις του τύπου «Δεν ξέρω, εγώ δεν καταλαβαίνω από (μοντέρνα, συνήθως) τέχνη...»;

Ακόμα κι αυτοί που δείχνουν ένα ενδιαφέρον για τα εικαστικά, απορρίπτουν – με στόμφο συνήθως – στο σύνολό της τη σύγχρονη τέχνη, αποφεύγοντας να καταβάλουν έστω και την παραμικρή προσπάθεια ν' ασχοληθούν μαζί της και περιοριζόμενοι στο σύνθημα συμπεράσμα-ρητορική ερώτηση: «Τι, τέχνη είναι τώρα αυτό εδώ;». Συμπέρασμα που αναφέρεται βεβαίως στη σύγχρονη ζωγραφική ή γλυπτική, χαρακτηρίζει ωστόσο πολύ συχνότερα νεότερες μορφές εικαστικών όπως η performance ή το video art. Αυτές «σαφέστατα και δεν είναι τέχνη!», αφού έργα τέχνης αποτελούν μόνο όσα αντικείμενα μπορούν να κρεμαστούν στον τοίχο ή να τοποθετηθούν σε βάθος...

Οι «άνθρωποι της τέχνης» στην Ελλάδα είναι ένας πολύ μικρός, κλειστός κύκλος, που περιλαμβάνει τους καλλιτέχνες, τους γκαλερίστες, τους συλλέκτες, τους curators, τους δημοσιογράφους και τους θεωρητικούς. Συχνά δε, πολλοί απ' αυτούς ανήκουν σε περισσότερες από μία κατηγορίες, είτε γιατί το επιδιώκουν οι ίδιοι, είτε επειδή τις περισσότερες φορές απλώς προκύπτει από τις συνθήκες. Άλλωστε, εξαιτίας

του (οικονομικού) μεγέθους της χώρας είναι συχνά δύσκολο να υπάρξει κανείς αυτοτελώς μόνο με μία απ' αυτές τις ιδιότητες. Η ύπαρξη αυτού του μικρού, κλειστού κύκλου δυσπρόσιτων ειδημόνων, προκαλεί αμηχανία στο πλατύ κοινό, το οποίο (είναι φυσικό και αναμενόμενο) νιώθει αποκλεισμένο απ' όλα αυτά. Δικαίως λοιπόν καταλογίζουν ελιτισμό στη σύγχρονη τέχνη. Η τέχνη όμως δε δικαιούται να ανήκει σε μια ελίτ, αφού κανείς δε γεννιέται με την ικανότητα να καταλαβαίνει την τέχνη, και δη τα εικαστικά. Διότι η τέχνη, είναι κάτι σαν μια ξένη γλώσσα: μια γλώσσα που τη διδάσκεται κανείς σιγά-σιγά – όχι βέβαια στο φροντιστήριο, αλλά σίγουρα κάπως πρέπει κανείς να τη διδαχτεί.

Πώς όμως είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο; Στην Ελλάδα δεν υπάρχει καμία σχολή, ούτε δημόσια, ούτε ιδιωτική, που να διδάσκει ιστορία ή θεωρία της τέχνης στους ενδιαφερόμενους που θέλουν ν' ακούσουν, ούτε επαρκής βιβλιογραφία για όσους θέλουν να διαβάσουν. Η ελληνική βιβλιογραφία ελάχιστη. Όσο για τους ξένους τίτλους; Τα κεντρικά βιβλιοπωλεία εισάγουν αποκλειστικά δημοφιλείς καλλιτέχνες του παρελθόντος – μεγάλα και πανάκριβα βιβλία με πολλές φωτογραφίες και λίγο κείμενο προορισμένα κυρίως γι' αυτούς που βαριούνται την ανάγνωση.

Πότε όμως αρχίζει κανείς να μαθαίνει για την τέχνη; Η απάντηση είναι: οποτεδήποτε, αλλά όσο πιο νωρίς, τόσο το καλύτερο. Κι εδώ συναντάμε την πλήρη ανυπαρξία αισθητικής αγωγής στα σχολεία, έστω και σαν μάθημα επιλογής, έστω και στις τελευταίες τάξεις. Κάποιες ελάχιστες σελίδες (π.χ. στα βιβλία ιστορίας και φιλοσοφίας) που αναφέρονται στην τέχνη μένουν πάντα εκτός διδακτέας ύλης. Στα μεγάλα μουσεία της πόλης (όσα δεν είναι κλειστά), έχει καταργηθεί η απογευματινή λειτουργία, καθώς και η ημέρα δωρεάν εισόδου. Όσο για το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (που δεν αριθμεί

και πολλά χρόνια ύπαρξης), προς το παρόν υπολειπόμενους. Δεν υπάρχει καν ένα περιοδικό που ν' ασχολείται αποκλειστικά με τα εικαστικά. Κριτική ασκείται σχεδόν μόνο μέσα από τις μεγάλες εφημερίδες, αλλά οι τακτικές στήλες είναι ελάχιστες. Η ενημέρωση του κοινού συντελείται ως επί το πλείστον με μάλλον ανορθόδοξο τρόπο, μέσα από τα δεκάδες περιοδικά lifestyle, και με τρόπο που προβάλλει τις εκθέσεις μάλλον σαν κοσμικά παρά σαν πολιτιστικά γεγονότα, περισσότερο δηλαδή σαν μια ατζέντα με events παρά με κριτική διάθεση.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, λίγοι τολμούν(!) να επισκεφθούν μια γκαλερί. Κι από αυτούς ακόμα πιο λίγοι τολμούν να αγοράσουν και κάποιο έργο. Οι τιμές φαντάζουν στα μάτια τους παράλογα υψηλές και οι άνθρωποι δυσκολεύονται να κατανοήσουν ότι ο κάθε πίνακας, το κάθε γλυπτό, το κάθε έργο τέχνης τέλος πάντων, δεν είναι διακοσμητικό αντικείμενο, δεν είναι ένα γκατζετ ή ένα πόστερ μαζικής παραγωγής, είναι ένα μοναδικό και ανεπανάληπτο κομμάτι. Αγνοούν επίσης ότι ο κάθε καλλιτέχνης κάνει μια ατομική έκθεση κάθε δύο χρόνια το πολύ, και ότι η τιμή του έργου συμπεριλαμβάνει την αμοιβή του γκαλερίστα. Κάποιοι έχουν στο μυαλό τους τον καλλιτέχνη ζωγραφισμένο σαν έναν μποέμ ή ρομαντικό τύπο που θα 'πρεπε να ζωγραφίζει υπηρετώντας αποκλειστικά την έμπνευσή του (κάτι σαν το «η τέχνη για την τέχνη») και κακώς ζητάει να πληρωθεί γι' αυτό. Για να μη μιλήσουμε και για την αντίληψη που θέλει τους γκαλερίστες χωρίς λόγο ύπαρξης, κάτι σαν μαστροπούς των καλλιτεχνών που ο μόνος τους ρόλος είναι να διαθέτουν το χώρο τους και να εισπράττουν υπέρογκα ποσά, αγνοώντας ότι ο ρόλος του γκαλερίστα είναι, όχι μόνο ουσιαστικός αλλά και απαραίτητος.

Τις λίγες φορές που κάποιοι αποφασίζουν να προχωρήσουν στην αγορά ενός έργου (ζητώντας συχνά μάλιστα και διαστάσεις 50x70) με στόχο τη διακόσμηση του χώρου τους (στόχος κατ' αρχήν διόλου καταφρονητέος), είναι πάλι διστακτικοί. «Μ' αρέσει αυτό, αλλά τι αξία θα πάρει αργότερα;», είναι η αιώνια αγωνία. Λες και αγοράζει κανείς ένα έργο με μόνη του έγνοια αν θα

μπορέσει κάποτε να το μεταπουλήσει και να ζήσουν τα εγγόνια του από αυτό. Σύμφωνα, η τέχνη είναι και μια μορφή επένδυσης. Αλλά πώς να φτάσει ένας καλλιτέχνης να θεωρηθεί επένδυση σήμερα εφόσον κανείς δεν τον αγοράζει όταν είναι πρωτοεμφανιζόμενος, επειδή ακριβώς δεν είναι γνωστός και άρα δεν αποτελεί καλή επένδυση; Ξανά ο γνωστός φαύλος κύκλος δηλαδή.

Επιπλέον, ένα σύνηθες έργο τέχνης και μάλιστα όχι γνωστών καλλιτεχνών κοστίζει ας πούμε 1500 ευρώ, τη στιγμή που το μέσο εισόδημα μιας οικογένειας είναι κάτω από 2000 ευρώ και, ενδεικτικά, το γάλα έχει φτάσει να κοστίζει 1,20 ευρώ. Συν τοις άλλοις, τα περισσότερα έργα με διαστάσεις δύο επί δύο, σε τι αγοραστικό κοινό απευθύνονται; Δεν υπονοώ μ' αυτό ότι οι καλλιτέχνες θα 'πρεπε να προσαρμοστούν στην «αγορά», αλλά θα 'πρεπε να ξεκαθαρίσουν πώς και σε ποιους κυρίως απευθύνονται, καθώς, φαντάζομαι, οι περισσότεροι τουλάχιστον επιθυμούν την αποδοχή του κοινού και οικονομικά. Όλες οι παραπάνω σκέψεις αποσκοπούν στο να υπογραμμίσουν την αδυναμία συνεννόησης των δύο πλευρών, των εικαστικών και του κοινού.

Πώς είναι δυνατόν να έχει ο κύκλος όσων ασχολούνται με τα εικαστικά σε επαγγελματικό επίπεδο, τόσες απαιτήσεις από το κοινό; Ο πήχης έχει ανέβει πολύ ψηλά, χωρίς να πληρούνται οι απαραίτητες προϋποθέσεις. Δεν είναι δυνατό λοιπόν να τίθενται μονίμως μεγαλεπήβολα σχέδια προς υλοποίηση, είτε από το κράτος είτε από κανέναν άλλο, τη στιγμή που δεν υπάρχει η κατάλληλη υποδομή. Πνευματική υποδομή. Αντί να διαμαρτυρόμαστε για το πανελλαδικό φαινόμενο αδαημοσύνης και αδιαφορίας του κοινού, δεν προτείνω φυσικά να χαμηλώσει ο πήχης, αλλά να δείξουμε οι ίδιοι στο κοινό πώς ν' ανέβει ψηλότερα για να τον φτάσει. Και η καλύτερη λύση είναι ο διάλογος. Ο διάλογος των εικαστικών και του κοινού, διάλογος με τη βοήθεια τόσο γραπτών κειμένων όσο και συζητήσεων, διότι δεν είναι δυνατόν να προσεγγίσουμε και ν' απολαύσουμε την τέχνη αν δεν έχει υπάρξει προεργασία, εξάσκηση, επεξήγηση.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΗ

• ΝΗΣΙΔΕΣ •

Εκδόσεις Νησίδες, 37003 Σκόπελος,
τηλ.: 2424-023277, 023283,
231-0263363, 6937745452

www.nissides.gr

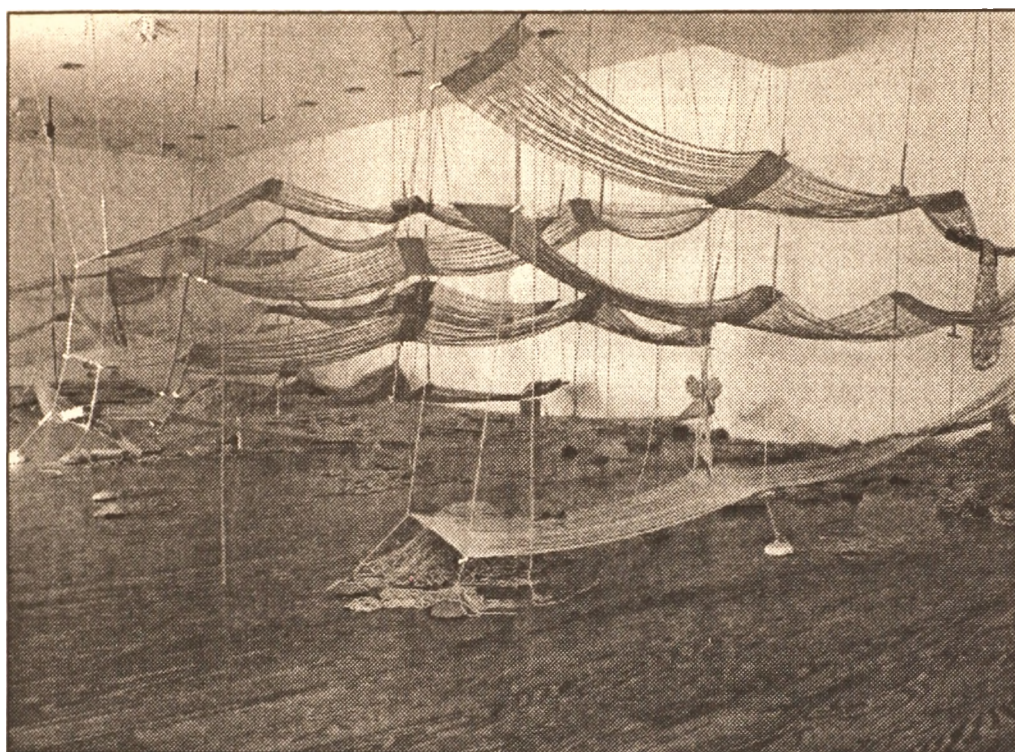
- Τα έργα του Φρίντριχ Νίτσε σε καινούργιες μεταφράσεις του Ζήση Σαρίκα:
 - Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα
 - Πέρα από το καλό και το κακό
 - Το λυκόφως των ειδώλων-Αντίχριστος
 - Ίδε ο άνθρωπος (Ecce homo)
 - Η θέληση για δύναμη
 - Γενεαλογία της ηθικής
 - Η γέννηση της τραγωδίας
 - Κείμενα για την Ελλάδα
 - Το όραμα του υπερανθρώπου. Μία ερμηνεία του έργου του Νίτσε «Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα»
 - Ο Νίτσε και η πολιτική (συλλογή δοκιμίων)
- Πέτρ Κροπότκιν, Αναμνήσεις ενός επαναστάτη
- Ζιλ Λιποβετσκί, Η εποχή του κενού
- Πωλ Βιριλιό, Η πληροφορική βόμβα
 - Η διαδικασία της σιωπής
 - Καθαρός πόλεμος
 - Αυτό που έρχεται
- Μπωντριγιάρ, Η καταναλωτική κοινωνία
 - Συνθήματα
- Μαρκ Φερό, Από τα σοβιέτ στον γραφειοκρατικό κομμουνισμό
 - Η ιστορία υπό επιτήρηση
- Νικόλαος Μουτσόπουλος, Άγνωστα βυζαντινά κάστρα της Μακεδονίας

Λογοτεχνία

- Άλντους Χάξλεϋ, Θαυμαστός καινούργιος κόσμος
- Φιόντορ Ντοστογιέφσκι, Ο σωσίας
- Άρθουρ Κάιςλερ, Το μηδέν και το άπειρο
- Πιέρ-Πάολο Παζολίνι, Μυθοπλασία
- Τόμας Μπέρνχαρντ, Οι Φηνοφαγάδες
- Φούλα Λαμπελέ, Ίο (διηγήματα)
 - Διακοπή ταξιδιού (διηγήματα)
 - Τρεις νουβέλες
- Ζήσης Σαρίκας, Ψιχουλα (μικρά πεζά)
- Απόστολος Λυκεσάς, Διηγήσεις ευχαριστημένων ανθρώπων (μικρά πεζά)
- Στέφανος Μπαλής, Μαθηματικά και ποίηση.
 - Λυρικά ουρανογραφήματα
- Χριστίνα Φλόκα, Η φαρμακογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη
 - Εγώ, ο Αμάραντος (Τα βότανα στο δημοτικό τραγούδι)
- Τα μυθιστορήματα του Αργύρη Παυλιώτη
 - Ολέθριος δεσμός
 - Ο φόβος θέλει τέχνη
 - Το δίχτυ

Η τέχνη υπήρξε πάντα ένα είδος κατάδυσης. Οφείλεις να διαρρήξεις το δέρμα της επιφάνειας και να βουλιάξεις στο βάθος των πραγμάτων. Εκεί, στο προκατακλυσμιαίο σκότος, υπάρχει και η μόνη ελπίδα φωτός.

Ο Ορφέας στο φως

Αλέξανδρος
Ψυχούλης

ΠΑΡΙΣΙ

Μπορεί ο μοντερνισμός να συνιστά μια επανανάγνωση των στερεοτύπων; Είδα την έκθεση του Jean Cocteau στο Παρίσι και χάρηκα έναν πολυδιάστατο δημιουργό, συγγραφέα, σκηνοθέτη, που υπήρξε πρωτίστως σχεδιαστής κι ένας ανυποχώρητος κλασικιστής του μοντέρνου. Αγαπημένη του περσόνα ο Ορφέας, δηλαδή το κρύπτειν και το φαίνεσθαι των πραγμάτων και η μουσική ως το μέσο που τελικά οργανώνει κάθε άλλη μορφή τέχνης.

Ανάλογης αντίληψης είναι και το υπαινικτικό θέαμα του Μουσείου Ορσαί «Aux Origins de l' Abstraction», όπου οι απαρχές της αφηρημένης τέχνης ανιχνεύονται στη μουσική και τους ρομαντικούς ιεροφάντες της κατά τον 18ο αι.

Πάντως και οι δύο εκδηλώσεις σφραγίζονταν από εξαντλητική αρχειακή μελέτη και πολυδιάστατη, από πλευράς μέσων και σκηνοθεσίας, παρουσίαση. Τα έργα υποστηρίζονται ποικιλότροπα με video-γραφήματα, κείμενα και μιαν αρχιτεκτονική επέμβαση που ενοποιεί τα επιμέρους και οπτικοποιώντας ερ-

μηνεύει. Χαζεύεις τις ενότητες λοιπόν επί ώρες και σκέφτεσαι πόσο λείπει μια τέτοια μουσειολογική προσέγγιση από την Ελλάδα. Κι αφού δεις και μελετήσεις, μπορείς να τελειώσεις την επίσκεψή σου βλέποντας στο auditorium του μουσείου μια ταινία ανάλογη με το θέμα της έκθεσης.

Η σύγκριση, βέβαια, με το γραμμικό, κομπάζον, όσο και ανατιολόγητο Outlook εξαιρετικά δυσάρεστη. Φαίνεται πως όσο και αν αφθονούν σε προσφορά οι εισαγόμενοι σωτήρες, η σωτηρία μας αργεί ακόμη. Και πάντως θα προκύψει από την αξιοποίηση των χθόνιων, υπό την ορφική έννοια, δυνάμεων.

ΑΘΗΝΑ

Τρέχουν λοιπόν αυτόν τον καιρό στο κλεινόν, και κλειστόν λόγω σκαμμάτων και έργων, άστυ μερικές εξαιρετικές εκθέσεις. Από πού να αρχίσω; Μου άρεσε ο Νίκος Μακαρούνας με την πολυ-media εγκατάστασή του «Εγώ» στην Αίθουσα Τέχνης Αθηνών. Οπτική προσέγγιση του «εγώ» και του «υπερεγώ» του καλλιτέχνη, γραφισμοί, διαφάνει-

ες, θεατρικοί φωτισμοί, ώστε να παρουσιαστεί πειστικά το κυρίαρχο θέμα που δεν είναι άλλο από την ψυχή του δημιουργού, από την ναρκισσιστική του τόνωση, αλλά και συγχρόνως από τη διαρκή ανασφάλειά του που φτάνει ως την αυτοαπόρριψη. Ο Μακαρούνας ισορροπεί ανάμεσα σε μια minimal αισθητική και σ' ένα αποτέλεσμα τελικά πληθωρικό και ως φόρμα και ως περιεχόμενο.

Δίπλα του, στη γκαλερί «3», ο Κορνήλιος Γραμμένος, επιστρέφει στη ζωγραφική και παρουσιάζει μια υποδειγματική ενότητα αφηρημένων συνθέσεων που φιλοτέχνησε στο Σαν Φραντσίσκο, όπου η κομψότητα συνυπάρχει μ' ένα έλλογο στοιχείο που διευθετεί και συγκινεί. Παρά το ιστορικά κορεσμένο της συγκεκριμένης άποψης, ο Γραμμένος διεκπεραίωσε τις πλαστικές εμμονές του με κέφι, ζωηράδα και γνώση των ορίων.

Ο Άγγελος Παπαδημητρίου στις «Νέες Μορφές» παρουσίασε τις ευφείς και ευρηματικές «Δάφνες» του αποδεικνύοντας ότι παραμένει μοναδικός στην εικαστική αντίληψη που υπηρετεί και μάλιστα πως προχωρώντας αδειάζει το σκάφος του από τα περιττά και στοχεύει στην ουσία του σαρκασμού, που είναι ασφαλώς το δράμα. Μόνο που προσωπικά διαπίστωσα μιαν αυτοεπανάληψη κι έναν εφησυχασμό ασυνήθη για τη δική του παθιασμένη ιδιοσυγκρασία. Εκτός κι αν του αρέσει ν' αναπαύεται στις δάφνες του.

Στον ίδιο χώρο ο Τάσος Μαντζαβίνος, ο σημαντικότερος ίσως εκπρόσωπος της γενιάς του στην υπόθεση του τελάρου, δείχνει το εύρος των αφηγηματικών του δυνατοτήτων, δηλαδή το εύρος του –αδαπάνητου ως τώρα– ψυχισμού του. Ο ζωγράφος στήνει με πειθώ μια συμβολιστική μυθολογία ξαναβρίσκοντας το «εγώ» του σε χαρισάμενες εποχές, στην παιδικότητα, στις στιγμές της ονειροπόλησης, και το ανακαλεί ως πρωταγωνιστή των συνθέσεών του. Μόνο που όλη αυτή η επιστροφή στην παιδικότητα και η φετιχοποίηση της μνήμης τείνει να γίνει κοινός τόπος για τους εικονολάτρες εικαστικούς μας με αποτέλεσμα η τέχνη τους να ξεκόβεται από το τώρα και τη δυναμική του.

Αντίθετα, ο Νίκος Μιχαλιτσιάνος

στη «Ζουμπουλάκη» με απογοήτευσε. Ακατανόητη παραχώρηση σε μια ρεαλιστική συναισθηματολογία και συγχρόνως βαρύ, κουρασμένο χρώμα και σχέδιο. Διερωτώμαι αν αυτό, δηλαδή η επιστροφή στην «ηθική της αθωότητας», αποτελεί λύση.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Αυτό που μου έλειψε από τη φετινή Biennale Βενετίας το βρήκα μετά από πολύ καιρό στην Αθήνα. Μιαν έκφραση που να διατυπώνει πολιτικό στοχασμό χωρίς να είναι στρατευμένη και με χρήση αρκούντως υποψιασμένων υλικών. Κατ' αρχάς ο Αλέξανδρος Ψυχούλης στην «Αντωνοπούλου» και το *Body Milk*. Μια τεράστια εγκατάσταση-μονοκοντυλιά με γραμμή άπειρα μέτρα από ροζ κορδόνι που υφαίνει τα ράφια και το στοκ από γάλατα και κουτιά σκόνης ενός supermarket. Εκεί δηλαδή που εισέβαλε προ μηνών μια νεαρή Παλαστίνια ζωσμένη με εκρηκτικά και αυτοανατινάχθηκε.

Ο Ψυχούλης μελετά το θέμα των γυναικείων κοινωνικών στερεοτύπων, της θηλυκής συμπεριφοράς, της στράτευσης και της θυσίας. Η μητέρα-τροφός, η γαλακτοτροφούσα ύπαρξη της ζωής μέσα στο μαγαζί-σύμβολο της δυτικής κατανάλωσης και ευμάρειας ανατρέπει την ισχύουσα τάξη με την έκκληση του θανάτου. Ένα θέμα καθόλου εύκολο, το οποίο κυριολεκτικά καίει και που το διαχειρίστηκε με αποστασιοποιημένη ματιά και ελεγχόμενη συγκίνηση ο δημιουργός αποστειρώνοντας τις εικόνες που ψάρεψε απ' το Internet. Από την «αμήχανη βιομηχανία» και τα μαλλιά μιας γυναίκας που μεγαλώνουν ως το ροζ κορδόνι που υφαίνοντας διηγείται, ο Ψυχούλης διέτρεξε μια μεγάλη πορεία ώστε να ξαναβρεί μέσα από μια τολμηρή αυτογύμνωση, τα χαμένα νήματα.

Πολιτικός είναι και ο λόγος της Γεωργίας Σαγρή στο Gazon Rouge, καθώς διερευνά το ιδιωτικό και το δημόσιο και μετρά με το ίδιο της το σώμα, που σέρνεται δεμένο επί ώρες, τον κοινόχρηστο, δημόσιο χώρο της ανακατασκευασμένης πλατείας Ομονοίας. Η ίδια έχει ήδη στο ενεργητικό της μερικές επιτυχείς δράσεις στις οποίες «εκτίθεται» π.χ. σε μια βιτρίνα ή έξω από το Πολυτεχνείο, όχι για να γίνει θέαμα,

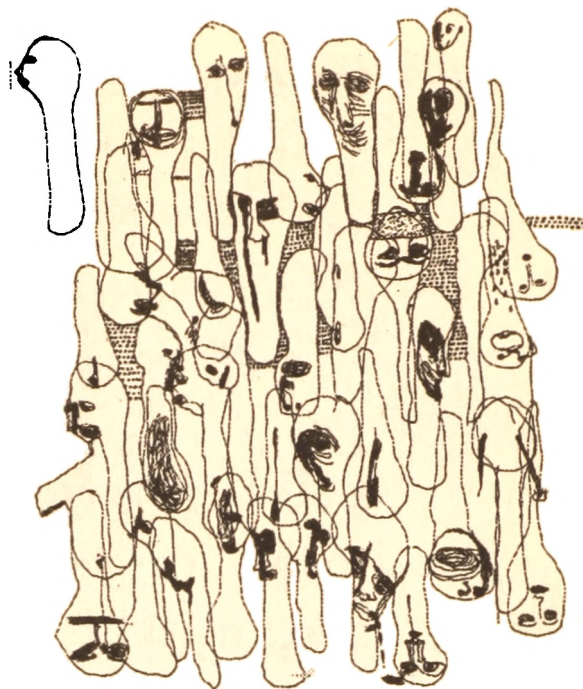
αλλά για το αντίθετο. Για να δείξει πόσο απρόσωπο και αδιάφορο καθίσταται το «πάσχον σώμα» στον αποξενωμένο και άφιλο δημόσιο χώρο. Έναν χώρο που κατοικείται ή διασχίζεται από περιπατητές, αλλά όχι πολίτες. Εκτός όμως από το καθηλωτικό της video εγώ κρατώ τα πολύ καλά και πολύ καλά παρουσιασμένα σχέδιά της. Αυτά που νομιμοποιούν και τον πιο ακραίο της πειραματισμό.

Στη γκαλερί «Καππάτος» είδα δύο νέους καλλιτέχνες πολλά υποσχόμενους, όπως συνήθως λέγεται. Τον Παναγιώτη Λουκά, που γνώριζα από την προηγούμενη, πρώτη του έκθεση, τώρα τον βρήκα αρκετά φορμαλιστή και βιαστικό να επιδείξει μια τεχνική και κάποιες πληροφορίες, τις οποίες πάντως κανείς δεν αμφισβήτησε ότι κατέχει. Αντίθετα, αποκάλυψη στάθηκε η Φανή Σοφολόγη και οι δύο performances της. Στη μία, σαφώς επηρεασμένη από την Αβραμόνις, ανιχνεύει τα όρια του εγώ, της έκθεσης του πόνου, της επιθυμίας και της «θυσίας», ώστε να παραχθεί η ζωτική εικόνα και στην άλλη κατασκευάζει ένα υπαινικτικό video με σωστούς ρυθμούς και ποιητική ατμόσφαιρα στο οποίο απηχούνται επιδράσεις από τον κλειστό, ακριβή κόσμο του Vermeer και τη μεταφυσική αλληγορία του Ταρκόφσκι. Ένα νέο κορίτσι απέναντι στο μείζον ερώτημα: «Τι είναι τέχνη και γιατί γίνεται;». Ή, καλύτερα, «Πού το βίωμα και πού το θέαμα;». Οδηγός της η φράση του Guy Debord «Η εποχή μας προτιμά την εικόνα από το αντικείμενο».

Ο Καππάτος πάλι οργάνωσε για πέμπτη χρονιά τη διασκεδαστική και ευρηματική έκθεση «Rooms» στο Saint George Lycabettus, δείχνοντας 20 επιμελητές και 20 καλλιτέχνες. Χαρά στο κουράγιο του πάντως, που εντόπισε 20 κριτικούς στη σημερινή Ελλάδα της μη κριτικής και της αφωνίας (να δούμε πάντως αν βρεθεί κριτικός να κρίνει το Outlook). Προσωπικά ξεχώρισα την πρόταση της Νάντιας Αργυροπούλου, δηλαδή τον πολυτάλαντο Κωνσταντίνο Ρήγο, έστω και χωρίς την Οκτάνα του.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΣΚΟΥΡΟΓΙΑΝΝΗΣ

Κι αυτός ο καλλιτέχνης είναι νέος, κι αυτός υφαίνει σύμβολα ή ιστορίες, κι αυτός δονείται από ένα δέος ιστορίας

Γεωργία Σαγρή, Σχέδιο.

και ένα δέος για τις μορφές που επιμένουν. Η εργασία του, στη γκαλερί «7», υποδειγματικής τάξης και καθαρότητας, εντυπωσιάζει με την τεχνική της επάρκεια, αλλά κυρίως με το διανοητικό της βάρος. Και να σκεφτεί κανείς πως πρόκειται για την πρώτη του ατομική έκθεση. Ο τριαντάχρονος δημιουργός σπούδασε στο Ε.Μ.Π. και στην Α.Σ.Κ.Τ. ως μαθητής του Τριαντάφυλλου Πατρασκίδη.

Τα έργα που κατασκευάζει είναι τρισδιάστατα και αποτελούν assemblage υφασμάτων, κεντήματος, φωτογραφιών και επιζωγραφήσεων. Μέσα από ένα τούλι διακρίνει κανείς τον ανδρόγυνο Πενθέα, ντυμένο γυναικεία και γυμνό, την Marilyn-Σεμέλη, την Κυρία με τας Καμελίας, που επανέρχεται για να θρηνήσει τα θύματα της Κατοχής και του Εμφυλίου, ή την Αγαθή-Βρεφοκρατούσα.

Οι αναφορές του στην ιστορία της τέχνης είναι αρκούντως υπαινικτικές, ώστε να μην φορτώνουν με εγκυκλοπαιδικό βάρος την εικόνα, αλλά να διευρύνουν τη μαγεία της. Σαν σε θέατρο ή χειροποίητο σινεμά οι πρωταγωνιστές συνυπάρχουν με τους κομπάρσους και τα πλαστικά στοιχεία επιμένουν στη μορφική τους ανεξαρτησία, στην ορφική τους μουσική ελευθερία. Εξάλλου τι άλλο είναι η τέχνη παρά ένα ταξίδι του Ορφέα; Μια κάθοδος στο σκοτάδι από απελπισία και έρωτα, αλλά με τα μάτια ανοιχτά...

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

Ο Ροζέ Βιτράκ είναι από τους καλλιτέχνες για τους οποίους ίσχυσε η μετά θάνατον δικαίωση. Υπέρμαχος του σουρεαλισμού, τα έργα του χαρακτηρίζονται από μια απροσδόκητη αρμονία μεταξύ του τραγικού και του κωμικού στοιχείου. Το *Βικτόρ ή τα παιδιά στην εξουσία*, έργο γραμμένο το 1928, έχει τη μορφή «αστικού δράματος σε τρεις πράξεις», χαρακτηρισμό που έλαβε από τον ίδιο του το συγγραφέα. Μια αυστηρή κριτική ματιά στην κοινωνία, στις αξίες, στην ηθική, στην οικογένεια. Λυρικό και ειρωνικό, ευαίσθητο και άκομψο, ποιητικό και γεμάτο θυμό συνάμα. Μία ευαίσθητη ανατρεπτική ισορροπία όλων αυτών των στοιχείων, σε ένα έργο τέχνης που απαιτεί ψυχραιμία και απόλυτη συγκέντρωση για να μπορέσει κανείς να ακροβατήσει και να διασχίσει τις γραμμές του.

Ανατρεπτική Ιστορία

Ο χρόνος του με ακρίβεια ορισμένος: 12 Σεπτεμβρίου του 1909 στο σπίτι των Πωμέλ. Ο μοναχογιός τους Βικτόρ συμπληρώνει τα 9 του χρόνια και οι γονείς οργανώνουν ένα πάρτι με τη συμμετοχή των στενών τους φίλων κυρίου και κυρίας Μανιώ, της κορούλας τους Εστέρ και του στρατηγού Λονσεγκύρ. Η κατάληξη θα αποτελέσει μια δυσάρεστη έκπληξη για όλους. Το πάρτι θα εξελιχθεί σε μια αποκαλυπτήρια τελετή της απόκρυφης και παράνομης ερωτικής ζωής των ζευγαριών που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν την αλήθεια που για χρόνια απέφευγαν ν' αντικρίσουν. Ο μικρός Βικτόρ δεν είναι ούτε αθώος, ούτε αγνός. Στα 9 του έχει καταφέρει να δει την αληθινή όψη των πραγμάτων, να απομυθοποιήσει πρόσωπα και καταστάσεις. Έχει αποκτήσει τη δύναμη να παρασύρει και άλλους μαζί του στην καταστροφή. Φεύγοντας από τη ζωή έχει ολοκληρώσει τον κύκλο του.

Η παράσταση που σκηνοθέτησε ο Γιώργος Μιχαηλίδης ήταν αξιοπρεπής, είχε ενδιαφέρον αλλά δεν έφτασε στο ύψος που επιθυμούσε και που θα μπορούσε. Προσπάθησε να προσεγγίσει

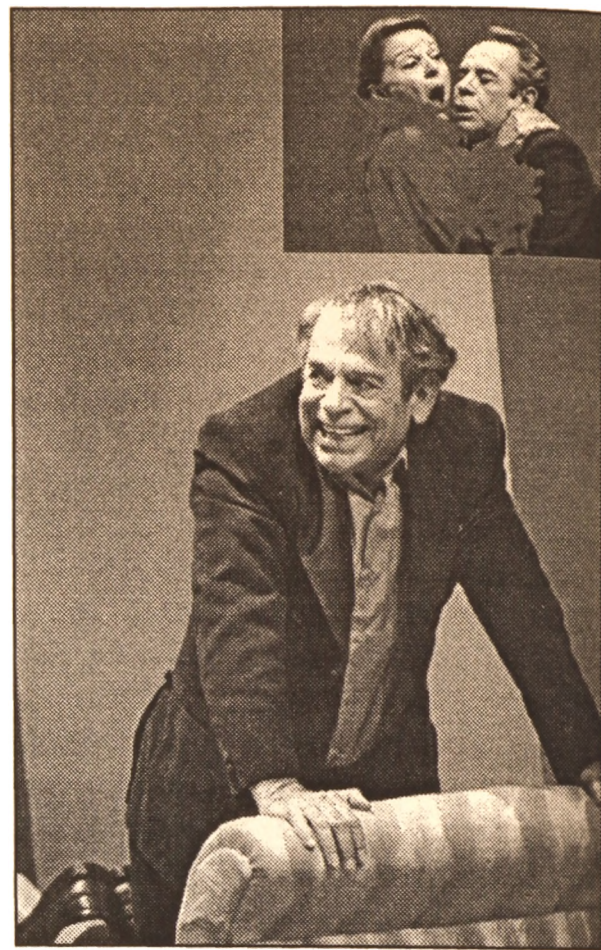
και να ξεσκεπάσει όλες τις πτυχές του κειμένου αλλά περιορίστηκε. Η ευθύνη βαρύνει τόσο τον σκηνοθέτη όσο και τις ερμηνείες. Ο Δάνης Κατρανίδης που ερμήνευσε τον Βικτόρ είναι ένας σημαντικός ηθοποιός, αναμφισβήτητων ικανοτήτων, που παγιδεύτηκε ωστόσο προσπαθώντας να «παίξει» ένα μικρό παιδί. Θα ήταν ίσως καλύτερο να είχε αγνοήσει τον παράγοντα ηλικία. Η αμηχανία του έγινε υπερκινητικότητα και φωνή, η αγωνία του να θυμίζει παιδί τον οδήγησε στην υπερβολή, στοιχεία που έπλασαν ένα νευρικό, κακομαθημένο, πονηρό, δόλιο και ανάγωγο πλάσμα απαλείφοντας την ευαίσθητη πλευρά του και ταυτόχρονα το διττό της προσωπικότητάς του. Η προσέγγιση του νεαρού ήρωα κινήθηκε έτσι σε επιφανειακά στρώματα, εμποδίζοντας την πλήρη ανάπτυξη της σκηνοθετικής ματιάς παρά την εμφανή, έντονη και αγωνιώδη προσπάθεια τόσο του ηθοποιού όσο και του σκηνοθέτη να φτάσουν στον πυρήνα.

Ο Ηλίας Λογοθέτης έδωσε μια εξαιρετική ερμηνεία του Σαρλ, του «ζωηρού» κυρίου Πωμέλ. Νευρώδης, χυμώδης, γεμάτος συναισθήματα που επιζη-

τούσαν την έξοδο και την έκρηξη, καθώς και άφθονες απολαυστικές χιουμοριστικές στιγμές. Πλάι του η Αφροδίτη Γρηγοριάδου συγκρατημένη, όπως υπαγορεύει άλλωστε ο ρόλος της υποτακτικής συζύγου και της υπερπροστατευτικής μητέρας. Η κ. Μανιώ της Ελένης Κρίτα περιορίστηκε στο υποτιθέμενο σκέρτσο της φωνής. Ο Γιώργος Τσιτσόπουλος σε μια τραγική και λυρική ερμηνεία υπήρξε από τα θετικότερα στοιχεία της παράστασης. Ενδιαφέρουσα επίσης υπήρξε η προσέγγιση της μυστηριώδους κυρίας Νεκρούα που ερμήνευσε ο Γιώργος Στριφτάρης. Η Ανδρή Θεοδότου κατάφερε ν' αποδώσει με σαφήνεια την αγνή και αθώα μικρούλα Εστέρ, δίνοντας υποσχέσεις για το μέλλον. Συμβατικός ο Στρατηγός του Δημήτρη Γιαννόπουλου όπως και η υπηρέτρια της Λίνας Μαρκάκη.

Τα σκηνικά που επιμελήθηκε η Αγνή Ντούτση σε έντονο λαχανί χρώμα κούραζαν τον θεατή, ενώ τα κοστούμια της ίδιας, σε έντονους χρωματισμούς (για να έρχονται σε αντίθεση με το σκηνικό) δημιουργούσαν την αίσθηση καρτούν. Η μετάφραση του Αλέξανδρου Κοέν επιδεχόταν περισσότερη και λεπτομερέστερη επεξεργασία.

ΕΙΡΗΝΗ ΜΟΥΝΤΡΑΚΗ

Παρωδία, σάτιρα και ειρωνεία, θέατρο του παραλόγου, τσίρκο και ρεαλισμός – δεν έχει σημασία για να γράψεις έργο σαν την *Τέταρτη αδελφή* του Γιάνους Γκλόβατσκι πρέπει να είσαι μαζί δύο πράγματα: ιδιοφυής ιθαγενής πρώην κομμουνιστικού κράτους και βαθιά πληγωμένος κάτοικος νυν καπιταλιστικού.

Τσέχωφ από την ανάποδη

Με πολύ ενδιαφέρον περιμέναμε το πρωτοπαρουσιαζόμενο έργο του πολωνού συγγραφέα από το Εθνικό μας Θέατρο σε σκηνοθεσία του πολύ καλού σκοπιανού σκηνοθέτη Σλόμπονταν Ουνκόφσκι. Και πράγματι, αυτή τη φορά οι καλές προθέσεις έφεραν το καλό αποτέλεσμα. Η *Τέταρτη αδελφή* στο «Θέατρο Κάππα» υπενθυμίζει, πριν απ' όλα, τι εστί πολωνικό θέατρο και διάνοηση σε όσους το έχουν πιθανόν ξεχάσει. Είναι η παρουσίαση ενός σπουδαίου σύγχρονου έργου. Και είναι μαζί ένα σκηνικό επίτευγμα, αν μάλιστα αναλογισθεί κανείς τι είχε να διαχειριστεί ο μετακληθείς σκηνοθέτης. Καταρχήν ένα έργο, όχι απλά παράλογο, αλλά παρανοϊκό, σχιζοφρενές, προκλητικά ανορθόδοξο. Με δυο λόγια: ένα έργο που έχει για ύψος του ακριβώς τα ελαττώματα που καταλογίζουν συνήθως οι κριτικοί σ' ένα κακό έργο. Ανομοιογένεια, έλλειψη συνοχής, υφολογικό κομπούζιο, απιθανότητα, διάλυση... Από την άλλη, ο Ουνκόφσκι έπρεπε να διδάξει τους έλληνες ηθοποιούς του να παίζουν κλοουνερί με τη σοβαρότητα και την υποκριτική ενδελέχεια σοβαρού ρεαλιστικού δράματος. Ακόμη πιο δύσκολο: Έπρεπε να δείξει πώς να παίζουν Τσέχωφ από την ανάποδη. Στο θέατρο του Τσέχωφ ζεστές ψυχές κατοικούν σε κρύα σώματα. Εδώ υπερθερμαινόμενα σώματα δίνουν στέγη σε ψυχές σαν παγωμένα τοπία. Το ότι τα κατάφερε, με ακροβασίες φυσικά και υπερβάσεις, αποτελεί σπουδαίο κατόρθωμα δικό του και, βέβαια, των ηθοποιών της παράστασης.

Ποιος θα καταλάβαινε τη θερμότητα που εκπέμπει το έργο του Πολωνού, χωρίς να είναι βαθιά ενήμερος για το εκα-

τοντάχρονο δράμα των *Τριών αδελφών*; Η σάτιρα από έναν Πολωνό της πολιτικοοικονομικής κατάστασης της Ρωσίας στην εποχή της «μετα-περεστρόικας» δεν μπορεί από μόνη της να δώσει αυτή τη θερμότητα. Τρεις αδελφές αναζητούν διέξοδο από τη μίζερη τωρινή κατάσταση. Και ένας ψυχογιός φτάνει αντ' αυτών στο «όνειρο». Πηγαίνει στην Αμερική, για να ανακαλύψει –και εκεί– ότι το τέλος του ονείρου βρίσκεται στην αρχή της πραγματικότητας που άφησε πίσω του. Το όνειρο της φυγής ήταν τελικά ένας εφιάλτης επιστροφής.

Στο ενδιάμεσο βέβαια μεσολαβούν απίστευτα πράγματα: Αμερικανοί σκηνοθέτες εκμεταλλεύονται τη ρωσική πραγματικότητα για να πάρουν Όσκαρ σεναρίου, μισο-εβραίοι αντισιωνιστές νεο-πολιτικοί αναρριχώνται, καλλιεργημένοι νεόπλουτοι μαφιόζοι συνεργάζονται με πουλημένους στρατηγούς. Το έργο περιλαμβάνει στη γεωγραφία του το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Μπρούκλιν, τη Μόσχα, το Κόσοβο... Ένας κόσμος σαν κατάφωτο καρουσέλ που περιστρέφεται ιλιγγιωδώς. Και κάποιοι που προσπαθούν ν' ανέβουν πάνω του την ώρα που αυτό κινείται...

Ταπείνωση, αβάστακτη ταπείνωση. Στο έργο του Γκλόβατσκι δεν γίνεται ουσιαστικά τίποτε άλλο: ο ένας ταπεινώνει τον άλλο με κάθε τρόπο και όλοι μαζί ταπεινώνουν με κάθε τρόπο τους νεκρούς τους. Χωρίς τον Τσέχωφ, δύσκολα πράγματι θα μπορούσαμε να κατανοήσουμε πόση αιώνια σιωπή υπάρχει πίσω απ' όλο το πανδαιμόνιο του Πολωνού. Και πόση μελαγχολία κρύβεται πίσω από τη σάτιρά του.

Είπαμε και πριν ότι πρόκειται για μια πολύ καλή παράσταση. Είναι βέβαια

τρίωρη και είναι «παράξενη»: πάει να πει δεν απευθύνεται πιθανόν στους πολλούς. Σπάνια όμως βλέπουμε τριώρες παραστάσεις που να σέβονται τόσο το χρόνο μας. Και σπάνια συναντούμε πράγματα «παράξενα» που να προσφέρουν αυτή τη θερμότητα. Οι «τρεις αδελφές» της παράστασης ήταν θαυμάσιες. Η Μαριλίτα Λαμπροπούλου, η Αμαλία Μουτούση και η Μαρία Ναυπλιώτου έπαιξαν σαν τρία διαφορετικά όργανα πάνω στην κλοουνερί και σαν μέλη της ίδιας ορχήστρας πάνω στο δράμα. Θαυμάσιο δέσιμο ηθοποιών επί σκηνής. Η «τέταρτη αδελφή» είναι ο Θάνος Σαμαράς. Συνεχώς βεβαιώνομαι ότι αυτός ο νέος ηθοποιός έχει να φέρει κάτι το ιδιαίτερο στο θέατρό μας. Ο Χρήστος Πάrlας έστησε τη μελαγχολική φιγούρα του πατέρα με ωριμότητα. Η Άννα Μακράκη έδωσε τη φιγούρα της μάνας στην κόψη της τραγικότητας και της παρωδίας. Ο Θανάσης Ευθυμιάδης ήταν από μόνος του μια επιτομή του σύγχρονου ρώσικου ανταλλακτικού καπιταλισμού: ανταλλάσσει ήθος με χρήμα. Ο Τόνυ Δημητρίου άψογος στο σατιρικό ρόλο του νεο-πολιτικού. Ο Χρήστος Παπάς και ο Αριστοτέλης Αποσκίτης έδωσαν επιτυχημένα, με το ύφος του Ταραντίνο, τους δύο μαφιόζους. Σε μικρότερους ρόλους οι Βλάσσης Ζώτης και Γεννάδιος Πάτσης πρόσφεραν με την παρουσία τους ένα ιδιαίτερο στιλ αρλεκινιάδας στην παράσταση. Τα σκηνικά και τα κοστούμια των Μέτα Χοσεβάρ και Αντζελίνα Ατλαγκίτς αντίστοιχα, λειτουργικά στην διαστάτη απλότητά τους.

Στο «Θέατρο Κάππα», ιδού το παλιό παλκοσένικο του ρώσικου θιάσου που πουλάει φτηνά και με κυνισμό την παρουσία του.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Αντιφατικό αλλά ταυτόχρονα και οξύμωρο μοιάζει το ζεύγος των ταινιών στις οποίες κάνουμε αναφορά. Η στήλη ετούτη, αναγνωρίζοντας το πληθωρικό ταλέντο των δύο θεατρικών και τηλεοπτικών συγγραφέων, σεναριογράφων και σκηνοθετών, παρακολούθησε με ενδιαφέρον τις δύο προηγούμενες κινηματογραφικές τους προσπάθειες. Συμπεριφέρθηκε –κυρίως στην πρώτη– με αυστηρότητα μεν αλλά όχι και με αψ' υψηλού, απαξιώτικη συμπεριφορά. Το ίδιο κάνει και τώρα βάζοντας απέναντί τους την ταινία του Γούντυ Άλλεν, δηλαδή το ενσαρκωμένο πρότυπο αυτού που θα έπρεπε να φιλοδοξούν να μιμηθούν.

Μονοξείδιο του άνθρακα

«Σοφός»
παρατηρητής
και
καθοδηγητής ο
εξηντάχρονος
πλέον Γούντι
Άλλεν.

Υστερα από δύο κωμωδίες (*Safe Sex* και *Το κλάμα βγήκε απ' τον παράδεισο*) με εντυπωσιακά εμπορικά αποτελέσματα, επιχειρούν τώρα με την καινούργια τους ταινία να «αλώσουν» και το χώρο του δράματος. Διόλου παράδοξο το αποτέλεσμα: η ταινία να προκαλεί περισσότερα γέλια και καθόλου δάκρυα. Και αυτό γιατί, όπως οι ίδιοι –όντας πανέξυπνοι– πολύ καλά γνωρίζουν, η υπερβολή σε μεγάλες δόσεις φέρνει ανατροπή προς την αντίθετη κατεύθυνση. Εκτός και εάν σ' αυτό στοχεύουν. Όπως π.χ. έκανε και ο Αλμοδοβάρ, ο οποίος μετέτρεψε το κιτς σε αισθητική και αφηγηματική (ψευδο-)άποψη. Η αναφορά (δεν πρόκειται για σύγκριση) εξαντλείται εδώ, γιατί αυτός ξέρει –ό,τι και να πει– να κάνει κινηματογράφο.

Ενδεχόμενο είναι να υπάρχει μια μεγάλη παρεξήγηση σ' αυτό που δημιουργεί το δίδυμο των δημιουργών και αυτό που εισπράττουμε εμείς οι θεατές. Διαχέεται η υποψία –τουλάχιστον για τις μέχρι σήμερα κινηματογραφικές τους επιδόσεις–

ότι βρίσκονται σε έναν οριακό σταθμό εμμονών. Ή δεν παίρνουν στα σοβαρά το κινηματογραφικό μέσο ή αδυνατούν να κάνουν την υπέρβαση. Εκτός κι αν δεν παίρνουν εμάς στα σοβαρά. Είναι κοινό μυστικό ότι η ελληνική κοινωνία περνάει κρίση αδιαφάνειας χαρακτηριστικών βάθους. Οι επιδερμικές μεταβολές της, όπως και να τις διαβάσεις (και να τις αναπαραστήσεις), δεν παύουν να είναι επιδερμικές. Και οπωσδήποτε ο παραμορφωτικός φακός προς τις «χαμηλές» περιοχές της καθημερινότητας χυδαιολαϊκισμό μονάχα μπορεί να δώσει. Από την άλλη, αυτό που συμβαίνει έχει σημασία και όχι οι τρόποι που συμβαίνει. Αν ο τρόπος που αυτό συμβαίνει δεν αναδεικνύει τη δραματική ουσία του συμβάντος, τότε το αποτέλεσμα είναι παρωδία. Δεν είναι τέχνη ο προκλητικός σκανδαλισμός με τους τρόπους ενός ξεπλυμένου νατουραλισμού. Από τον πουριτανισμό μέχρι τη χυδαιότητα υπάρχει μια απόσταση. Αν υπάρχει –που υπάρχει– πουριτανισμός, υπάρχει και χυδαιότητα (και αυτή υπάρχει). Καθήκον του

δημιουργού είναι να βρει το σύνορο. Και αυτό δεν υπάρχει στο *Οξύγονο*. Η ταινία αναδίδει μονοξείδιο του άνθρακα. Κρίμα. Το σενάριό της, σαν ανάγνωση, ακουμπάει σε εκδοχές, έστω και με αθροιστική υπερβολή, μιας ευανάγνωστης καθημερινότητας, αλλά όταν αυτό μετατράπηκε σε εικόνα και διάλογο, η απογοήτευση ήταν απόλυτη. Πώς είναι δυνατόν να «γαργαληθεί» ο θεατής; Και στο κάτω-κάτω της γραφής από το «βούτυρο» του Μάρλον Μπράντο (στο *Τελευταίο ταγκό στο Παρίσι* του Μπερτολούτσι) μέχρι τα «σαλιωμένα» δάχτυλα του Ακ. Καραζήση στο *Οξύγονο* υπάρχει μια τεράστια διαφορά αισθητικής. Γιατί και ο πιο τολμηρός ερωτισμός οφείλει να έχει την αισθητική του, διαφορετικά θα πρόκειται για σκουπίδια. Ούτε καν να σοκαριστούμε δεν μπορέσαμε.

Ο μεγάλος Γούντυ Άλλεν συνεχίζει να ανιχνεύει διανθρωπίνες σχέσεις με πλαίσιο την αγαπημένη του Νέα Υόρκη, τους μεσοαστούς της, τα σύγχρονα επαγγέλματα, τις εξευγενισμένες νευρώσεις, τις υποδόριες ανασφάλειες μιας κοινωνίας (της αμερικανικής) που αδυνατεί να φανταστεί ότι μπορεί να αμφισβητηθεί η ευμάρεια και ο κυρίαρχος ρόλος της. Ο κούφιος, πληθωρικός λόγος μιας αυτιστικής διανόησης γίνεται το εργαλείο σάτιρας από τον ιδιοφυή σεναριογράφο και σκηνοθέτη. Οι ήρωες, στις περισσότερες ταινίες τουλάχιστον των τελευταίων δέκα χρόνων, μοιάζουν οι ίδιοι, οι ιστορίες τους συγγενεύουν χωρίς ποτέ η μια ταινία να μοιάζει με την άλλη. Στον *Ερωτάς και... τίποτα άλλο* μέσα από μια έξοχη σε φροντίδα σκηνοθεσία και ατμοσφαιρική απόδοση, σκιαγραφείται ο κόσμος των κειμενογράφων κωμικών σκετς για το θέατρο και την τηλεόραση. Αυτό όμως είναι η πρόφαση. Οι χαρακτήρες συναντιούνται και απομακρύνονται (καθώς μυρμήγκια) αδυνατώντας να στήσουν βιώσιμες σχέσεις με αντοχή. Ο ίδιος ο Γούντυ Άλλεν, για πρώτη φορά σε ρόλο γκουρού –αλλά και συνειδητού ριζοσπάστη ακτιβιστή– καθοδηγεί τον νεαρό «Γούντυ Άλλεν» κωμωδιογράφο, μιας και η δική του ηλικία δεν επιτρέπει πλέον ρόλους έστω και κωμικού... εραστή. Λέγονται και συμβαίνουν πολλά, μέσα όμως από απολαυστική φινέτσα και ώριμη ποιότητα.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Β ΚΡΙΤΙΚΗ βιβλίου

Γλώσσα και πολιτισμός

Βασίλης Αλεξάκης,
Οι ξένες λέξεις,
εκδ. Εξάντας, Αθήνα 2003, σελ. 334.

Για να καταλάβει τον πολιτισμό και την κοινωνία της Κεντρικής Αφρικής ο αφηγητής οφείλει να κατανοήσει τους κώδικες της λεκτικής (γλώσσα, ομιλία) και της μη λεκτικής συμπεριφοράς (στιλ, μαγειρική, μουσική, οργάνωση χώρου, χειρονομίες, κτλ.). Τόσο για τη μία όσο και για την άλλη υπάρχουν γραμματικοί και συντακτικοί κανόνες («Το λεξικό δεν μου μαθαίνει μόνο μια γλώσσα, μου περιγράφει και μια χώρα... Έχω ήδη σχηματίσει αρκετά σαφή εικόνα του κεντροαφρικάνικου σπιτιού... Η γλώσσα διακρίνει τα ομοπάτρια παιδιά, τα ομομήτρια και τα αμφιθαλή... Τα παραδείγματα που δίνουν το νόημα μιας λέξης ή να επεξηγήσουν έναν κανόνα γραμματικής παρουσιάζουν μια αρκετά ζοφερή εικόνα της κοινωνίας», σελ. 127-129).

Αυτό που βασικά κάνει ο αφηγητής με την ξένη γλώσσα, τα σάνγκο, είναι να οργανώνει το λόγο (σε σύνολα, λέξεις, προτάσεις, φράσεις) ώστε να γίνεται κατανοητός, και τον άγνωστο σ' αυτόν κόσμο φτιάχνοντας κατηγορίες που συνδέονται η μία με την άλλη. Έτσι, όσον αφορά τη λεκτική διάσταση της παραδοσιακής αφρικάνικης κοινωνίας, επιλέγει στη γλώσσα ορισμένα βασικά σημεία-ήχους και τους δίνει σημασία συνδυάζοντας τα σημεία μεταξύ τους: εγκαθιδρύοντας δηλαδή σχέσεις. Το ίδιο κάνει και με τη μη λεκτική συμπεριφορά. Δημιουργεί τεχνητά όρια ανάμεσα σε βασικές κατηγορίες οι οποίες συνυφαίνονται σε συστήματα σχέσεων. Διατέμνει το χώρο, το χρόνο, την κοινωνική ζωή, κτλ. Μ' αυτή τη διατομή φτιάχνει κατηγορίες και τους απονέμει σημασίες, συσχετίζοντάς τες κυρίως αντιθετικά (πλούσιος-φτωχός, μέσα-έξω, Γαλλία-Αφρική, κέντρο-περιφέρεια, κτλ.). Ενδεικτική είναι η αντίθεση Βορρά-Νότου («Δεν υπάρχει κανένας λόγος να βάζουμε τον Βορρά πάνω και τον Νότο κά-

τω όπως κάνουν οι χαρτογράφοι μας, λέει. Τοποθετώντας συστηματικά την Ευρώπη, την Ασία και τη Βόρεια Αμερική πάνω από τις άλλες ηπείρους, υπαινίσσονται ότι η κυριαρχία των βορείων αποτελεί φυσικό νόμο», σ. 25).

Το πιο σημαντικό εδώ είναι το πέρασμα από τη μια κατηγορία στην άλλη, το ενδιαμέσο, η καίρια στιγμή στον κύκλο της ζωής του ατόμου. Προκειμένου για τον αφηγητή, ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πέρασμα από τη γαλλική γλώσσα στα σάνγκο, από τη θλίψη για το θάνατο του πατέρα σε μια νέα ζωή. Σ' αυτή τη μεταβατική κατάσταση συμπυκνώνονται και μεταδίδονται πολλαπλές πληροφορίες και μηνύματα. Ο μετέχων προσλαμβάνει επικοινωνιακές εμπειρίες μέσα από διάφορους αγωγούς, όπως είναι ο λόγος, η τροφή, το ταξίδι, η χρήση του χωροχρόνου, κτλ. Το νόημα είναι ότι περνά τα όρια που ο ίδιος έχει βάλει φτιάχνοντας κατηγορίες. («Είχα την αίσθηση ότι προσπερνούσα ένα ορόσημο αποκαλύπτοντάς του την πρόθεσή μου... Η Αφρική... μ' ενδιαφέρει, του τόνισα χωρίς τον πραγματικό διασταγμό, πράγμα που μου έκανε κάποια εντύπωση», σ. 25). Τα όρια (άρα, και το πέρασμά τους) είναι αφύσικα, άχρονα, αμφίσημα. Επομένως είναι επικίνδυνα, επειδή δεν είναι τέλεια ορισμένα. Ξεπερνούν το καθημερινό, το γνωστό, το συγκεκριμένο. («Τι πρέπει δηλαδή να κάνω για να μάθω καλά τη γλώσσα; Να πάω εκεί, στην καρδιά της Αφρικής; Αισθάνομαι τελείως ανίκανος να πάρω μια τέτοια απόφαση, ν' αρθρώσω τη φράση: "Θα ήθελα ένα εισιτήριο για το Μπανγκί", σ. 131). Είναι ιερά (η διάκριση γίνεται ανάμεσα στο καθημερινό-κοινό και το ιερό).

Διακρίνουμε τρεις φάσεις που σχετίζονται με αυτό το πέρασμα: 1) χωρισμός από την παλιά κατάσταση (σ' αυτή ανήκει και η εγκατάλειψη του αφηγητή από τη σύντροφό του), 2) μετάβαση (ούτε το ένα ούτε το άλλο: από τη μια χώρα στην άλλη, από τον ιδιωτικό χώρο στο δημόσιο). Η μεταβατική κατάσταση περιλαμβάνει όλες τις συμβατικές, συμβολικές και πρακτικές ενέργειες

Τη συστηματική μελέτη μιας περιόδου κρίσιμης για την πολιτική ζωή της χώρας σε συνδυασμό με τη λογοτεχνική παραγωγή της ίδιας περιόδου επιχειρεί η **Βενετία Αποστολίδου**, η οποία αφού εξετάσει γενικά το θέμα επικεντρώνεται στην αποφασιστική παρέμβαση, το ρόλο που διαδραμάτισε ο **Δημήτρης Χατζής**: *Λογοτεχνία και Ιστορία στη Μεταπολεμική Αριστερά. Η Παρέμβαση του Δημήτρη Χατζή, 1947-1981* (εκδ. Πόλις, 2003): μία σημαντική συμβολή στη μελέτη του ιστορικο-φιλολογικού έργου του Δημήτρη Χατζή.

Υπό το πρίσμα της διερεύνησης του ρόλου που έχει παίξει ο φιλελευθερισμός στη διαμόρφωση της σύγχρονης εκπαίδευσης 16 ειδικοί συζητούν και διαμορφώνουν ένα σπονδυλωτό κείμενο και ένα αξιολογικό βιβλίο: *Οι σκοποί της εκπαίδευσης, επιμέλεια Roger Marples* (μετάφραση: **Παναγιώτα Σ. Χατζηπαντελή**, εκδ. Μεταίχμιο, 2003). Η συζήτηση ξεκινά από την εμπειρία και ανάγεται στη θεωρία εξετάζοντας όχι μόνο το βασικό γνώρισμα της φιλελεύθερης εκπαίδευσης που είναι η δημιουργία αυτόνομων προσωπικοτήτων, αλλά και παράλληλα ζητήματα όπως η κοινωνική δικαιοσύνη, η εθνική ταυτότητα, η κριτική σκέψη, καθώς και ζητήματα που προκύπτουν από τα αναλυτικά προγράμματα.

Φως σε μία μακρόχρονη
φιλία αλλά και
αξιοπρόσεκτες
πληροφορίες για τη ζωή
και το έργο του Μέμου
Μακρή, όπως
προκύπτουν από δύο
επιστολές του προς την
Τατιάνα Μιλλιέξ το
1947, βρίσκουμε ωραία
παραρτησμένες και με
πλούσιο φωτογραφικό
υλικό στο βιβλίο **Μέμος
Μακρή, Αγαπητή
Τατιάνα Επιστολές
στην Τατιάνα Γκρίτση-
Μιλλιέξ** (φιλολογική
επιμέλεια: **Γεωργία
Κακούρου-Χρόνη**, εκδ.
Ίκαρος, 2003).

Χώρος ιδεών και
αντιπαραθέσεων, το
περιοδικό **Σημειώσεις**
δημιούργησε τις
προϋποθέσεις για την
ανάπτυξη ουσιαστικού
διαλόγου. Μας
υπενθυμίζει την πολύ
ενδιαφέρουσα συζήτηση-
αντιπαράθεση που
αναπτύχθηκε ανάμεσα
στους **Μάριο Μαρκίδη,**
Τάκη Κονδύλη,
**Γεράσιμο
Λυκιαρδόπουλο** και
Στέφανο Ροζάνη με το
βιβλίο **Παλιά και Νέα
Θεότητα. Μια συζήτηση
για την ιδεολογία
ανάμεσα στον Παναγιώτη
Κονδύλη και στο
περιοδικό Σημειώσεις**
(εκδ. Έρασμος, 2003).
Τα χρόνια που πέρασαν
από την πρώτη
δημοσίευση οκ ολίγα,
εισοσιπέντε, δεν
μειώνουν στο ελάχιστο τη
δραστητικότητα των
κειμένων και την ένταση
της διαμάχης. Με θλίψη
ωστόσο μετράμε τις
απουσίες των προσώπων,
του **Τάκη Κονδύλη** και
του **Μάριου Μαρκίδη**.

Ψάχνοντας βρίσκεις:
ένα καλό βιβλίο που
συγκεντρώνει κριτικά

(λεκτικές και μη λεκτικές) οι οποίες συμβαίνουν στο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί για να περάσει ο αφηγητής από τον ένα χώρο στον άλλο, από το χώρο μεταξύ των δύο κατηγοριών («Είχαν περάσει πάνω από δύο μήνες από τότε που είχα στρωθεί στα σάνγκο. Αισθάνθηκα κάτι σαν αποστροφή γι' αυτή τη γλώσσα, για το συντακτικό της, για τις παραξενιές της. Η ιδιορρυθμία της είχε κορέσει την εκκεντρικότητά μου, η φιλολογική μου αλαζονεία είχε ικανοποιηθεί. Το στοίχημα που είχα βάλει με τον εαυτό μου μου φάνηκε τόσο παράλογο που δεν αναρωτήθηκα καν αν το είχα κερδίσει. Δεν ήμουν απλώς κουρασμένος, ήμουν ένα ράκος», σ. 133).

Η τρίτη φάση, τέλος, είναι η ενσωμάτωση. Η ενσωμάτωση συντελείται με τη γνωριμία της νέας χώρας και την εκμάθηση της ξένης γλώσσας. Μέσω αυτής μεταδίδεται το μήνυμα ότι ο αφηγητής αλλάζει θέση, δηλαδή περνά σε άλλη κατηγορία («Είναι δύσκολο να παραμείνεις ξένος σε μια πόλη που σου μιλάει στον ενικό, που σε φωνάζει μπαμπά. Έχω την εντύπωση ότι ξέρω πιο πολύ κόσμο εδώ απ' ό,τι στο Παρίσι. Είναι αλήθεια ότι αφιέρωσα περισσότερη προσοχή στους ανθρώπους απ' όση τους δίνω συνήθως», σ. 328).

Η δομή του βιβλίου είναι αυτή της αναζήτησης. Έχουμε: 1) την αναχώρηση (με αναδρομές από τον κόσμο της Γαλλίας προς τον άγνωστο κόσμο της Αφρικής, από τη γαλλική γλώσσα στα σάνγκο) από την εστία που έχει γίνει υπερβολικά οικεία και καταπιεστική («Παρ' όλα αυτά η Αφρική με γοήτευε. Υποκαθιστούσε στην ασφυκτική κοινωνία που ήξερα ένα χώρο ελεύθερο, όπου όλα έπρεπε να τα φτιάξει κανείς από την

αρχή, όπου όλα ήταν ακόμη δυνατά», σ. 11. «Πρέπει να είχα λίγο κουραστεί ακούγοντας πάντα τις ίδιες ελληνικές ή γαλλικές λέξεις. Αισθάνθηκα την ανάγκη να μάθω κάτι καινούργιο», σ. 301). Πρόκειται για το ταξίδι σε έναν άλλο άγνωστο κόσμο που είναι γεμάτος από εκπλήξεις και αποκαλύψεις. Και 2) την επιστροφή στην εστία (Γαλλία, γαλλική γλώσσα).

Στο πλαίσιο αυτής της αναζήτησης δίνονται σ' ένα αφηγηματικό συνεχές η προβληματική και τα όρια της ατομικής φυγής, η προβληματική της κοινωνικά καθορισμένης φυγής, η ατομική ιστορία του αφηγητή, οι συντεταγμένες του χώρου και του χρόνου, το αντικείμενο της αναζήτησης που είναι η γλώσσα.. Ο αφηγητής-ήρωας κινείται σε ένα μεταίχμιο γεωγραφικό, κοινωνικό, γλωσσικό, και παρουσιάζεται ως μεσολαβητής της αντίθεσης οικείες-ξένες λέξεις («Δεν ξέρω από πού θ' αρχίσω, ξέρω όμως ότι θα ήθελα να τελειώσω με ξένες λέξεις. Πώς θα μπορούσα να μην αναγνωρίσω τον εαυτό μου σ' ένα αφήγημα που θ' άρχιζε σε μια γλώσσα και θα τελείωνε σε μια άλλη;», σ. 333).

Σ' αυτό το βιβλίο ο Αλεξάκης αναδεικνύει μυθιστορηματικά την κοσμοθεωρία του, συνθέτει τον προσωπικό του μύθο και γίνεται υποκείμενο, ταυτόχρονα, και αντικείμενο της συγγραφικής πράξης. Ωστόσο, ο προβληματισμός του εδώ είναι ανιστορικός ή και αντιιστορικός. Ο στόχος του, επομένως, μονοσήμαντος. Μας μεταφέρει το μήνυμα της ετερότητας των πολιτισμών και των γλωσσών αλλά δεν μας προβληματίζει και ιστορικά.

Σωτηρία Σταυρακοπούλου

Απόδοση δικαιοσύνης

Anna Seghers,
Το Τέλος,
μτφρ.: Γιώργος Δεπάστας,
εκδ. Άγρα, Αθήνα 2003, σελ. 88

Όταν τα περιθώρια στενεύουν. Και δεν υπάρχει παρά ο κυνηγημένος και ο κυνηγός. Ένα ασθμαίνον τώρα, χωρίς μέλλον και χωρίς παρελθόν. Και το ένστικτο επιβίωσης που οδηγεί τυφλά το ζώο στο λαγούμι του ή στην αυτοχειρία, όταν ο πύρινος κλοιός κλείσει απ' όλες τις πλευρές, όπως κάνει ο σκορπιός:

Τη στιγμή αυτή διαλέγει η Άννα Ζέγκερς

για να εστιάσει το βλέμμα της πάνω στο ανθρώπινο τέρας, το «μυαλό για πέταμα» που όμως ευθυνόταν για τον θάνατο εκατοντάδων ανθρώπων και την κακοποίηση χιλιάδων στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως όπου χρημάτισε επιτηρητής. Είναι ο Τσίλλιχ, Τσίλλιχ σκέτο, ένας καταφρονημένος της φύσης, ένας ελαττωματικός και ελλειμματικός τύπος, ο αυτιάς του σχολείου, που ξυλοφόρτωνε τη γυναίκα του και ψόφαγε για καβγά. Αυτό μέχρι ν' αρχίσει να δουλεύει για το ίνδαλμά του, τον Αδόλφο, και να ξεπαστρεύει κόκκινους και Εβραίους. Μέρες δόξας, μέρες διακρίσεων τότε, μέρες γλεντιού, καθώς στο πολωνικό στρατόπεδο κρεμάει και ξεκρεμάει και μετά ξανακρε-

μάει Εβραίου.

Και μετά ο πανικός καθώς εισβάλλουν οι Ρώσοι, η εκτέλεση των κρατουμένων την τελευταία στιγμή, αλλά –ατυχία– γλυτώνει ο Φόλπερτ που σκοπός της ζωής του πια είναι να βρει τον Τσίλλιχ και να τον παραδώσει. Μέσα σ' αυτήν την απλή πλοκή με τα γρήγορα εναλλασσόμενα πλάνα που θυμίζουν ντοκιμαντέρ με πολλά εξωτερικά γυρίσματα, βρίσκει τροπο μία σπουδαία λογοτέχνης, που κατέχει άριστα τα εκφραστικά της μέσα, να πει τα πάντα σχεδόν για τη βαρβαρότητα του χιτλεροναζισμού. Στοιχειώδεις διάλογοι, γλώσσα λιτή, απείριτη, ανάγλυφα εύγλωττη. Πρόσωπα –περισσότερο φιγούρες σε φόνο– συναντούν τον «φακό» της Άννας Ζέγκερς, σχεδιάζονται με λίγες πινελιές, φεύγουν, έρχονται άλλα.

Μοιάζει να πρωταγωνιστεί ο Τσίλλιχ, ο πρώην Κάπο, και το θύμα-διώκτης Φόλπερτ, αλλά μάλλον η φυγή καθεαυτή, το τρεχαλητό, ο εφιάλτης, το αδιέξοδο, πρωταγωνιστούν. Και ένας καταγιγιστικός προβληματισμός που υπονοείται, αλλά και ευνοείται από τη στεγνότητα του λόγου της Ζέγκερς, την απουσία κάθε εύκολου συναισθηματισμού. Αποστασιοποιημένη από τα συμβαίνοντα η ματιά της, με σαφήνεια και αντικειμενικότητα μπρεχτικής υφής απλώς καταγράφει. Η μαστοριά της έγκειται στον κρυμμένο πλούτο των αποχρώσεων, στην ικανότητά της να υποδηλώνει...

Κάτω από το φως αυτό λοιπόν, πώς πρέπει να διαβαστούν τα ανθρώπινα πεπρωμένα; Ποιες δυνατότητες ελεύθερης επιλογής υπάρχουν; Τι σημαίνει απόδοση δικαιοσύνης; Τι σημαίνει «τέλος» και τι «κάθαρση»; Και πόσο οριστικά θα είναι αυτά;

Στρατευμένη στον κομμουνισμό, χρόνια εξόριστη από τη Γερμανία η συγγραφέας, διάλεξε, είναι αλήθεια, έναν «εύκολο» ήρωα: Έναν στερημένο, κουτό άνθρωπο, θύμα της κακής του κατασκευής και της κατωτερότητάς του, που η φύση τον έκοψε και τον έραψε στα μέτρα του δημίου, όπως είχε γίνει και με τον «χασάπη της Βοσνίας», έναν σχεδόν διανοητικώς υστερούμενο που εκτελέστηκε. Τέτοιες περιπτώσεις υπήρχαν και θα υπάρχουν πάντα σε όλες τις δυνάμεις καταστολής. Το πιο ανησυχητικό είναι οι μέσοι και μέτριοι, κανονικοί και καθημερινοί πολίτες που υπήρξαν οπαδοί του ναζισμού, το κομμάτι εντέλει χιτλεροναζισμού που έχει κανείς μέσα του. Η χαρά του γιου του Τσίλλιχ για την αυτοκτονία του πατέρα του, ικανοποιεί την δίψα για δράμα, τρέφει την Νέμεση της ψυχής, αλλά δεν παρέχει εγγυήσεις. Τα όσα συμβαίνουν όχι μόνον στη Γερμανία, αλλά και στον κόσμο ολόκληρο, επιβεβαιώνουν την άποψη αυτή.

Η μετάφραση του Γιώργου Δεπάστα πολύ καλή.

Μαρία Τσάτσου

Στα όρια της... ζεστής φιλολογίας

Αγγέλα Καστρινάκη,

Η λογοτεχνία, μια σκανταλιά, μια διαφυγή ελευθερίας,

εκδ. Πόλις, Αθήνα 2003, σ. 287.

Ομολογώ ότι περιμένω με μεγάλη ανυπομονησία κάθε καινούργιο βιβλίο της Αγγέλας Καστρινάκη. Διαβάζοντας κάθε φορά τον τίτλο προσπαθώ να μαντέψω ποια από τις δυο ιδιότητες, της πεζογράφου ή της φιλόλογου, διακονεί. Μετά τη *Φιλοξενουμένη*, την ιδιαίτερα διεισδυτική στις λεπτομέρειες και αποχρώσεις των ανθρωπίνων συναισθημάτων και κινήσεων συλλογή διηγημάτων, και το *Εκδρομές με φίλες* (διηγήματα), οι *Περιπέτειες της νεότητας* και η *Φωνή του γενέθλιου τόπου*, τίτλοι που θα παρέπεμπαν σε λογοτεχνία, ήταν μελέτες για λογοτεχνία. Τα *Όρια της ζεστασιάς* δε μου δημιούργησαν ερωτηματικά, ήταν λογοτεχνία, ενώ οι *Εκδόχες της Πηνελόπης*, που άνετα θα μπορούσε να είναι τίτλος επιστημονικού βιβλίου, ήταν

κι αυτό συλλογή διηγημάτων.

Στο καινούργιο βιβλίο της, *Η λογοτεχνία, μια σκανταλιά, μια διαφυγή ελευθερίας*, η Αγγέλα Καστρινάκη συνδυάζει και τις δυο αγάπες της, και τη λογοτεχνία και τη φιλολογία. Το υποτιτλίζει «αφηγήσεις και δοκίμια» και σε αυτό περιλαμβάνονται αυτοβιογραφικά κείμενα με φιλολογικό άγγιγμα και φιλολογικές δοκιμές με προσωπικό τόνο. Έτσι, το υποκειμενικό συμπλέκεται με το αντικειμενικό και η ευαισθησία της πεζογράφου με το κριτικό και οργανωτικό πνεύμα της επιστήμονος. Ενώ το βιβλίο αποτελεί μια συλλογή από κείμενα που δημοσίευσε ή εκφώνησε η συγγραφέας από το 1981 έως το 2003, η κατάταξή τους δίνει τη συνοχή μιας ιστορίας, της ιστορίας «μιας μικρής που της κόλλησε η ιδέα» και κατάφερε «να γίνει συγγραφέας». Η αφήγηση αρχίζει από τις προσπάθειες της μαθήτριάς του δημοτικού, Καστρινάκη, να γράψει τις περιπέτειες των φασολιών που φύτεψε, περνάει στη μαθητεία της στη φύση από τον κρητικό παππού,

κείμενα και φωτίζει πλευρές της δημιουργικής δράσης ενός συγγραφέα. Κρατώ στα χέρια μου μια χρήσιμη έκδοση που επιμελήθηκαν οι **Σταύρος Ζουμπουλάκης, Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος, Ο Μυθιστοριογράφος Παπαδιαμάντης. Συναγωγή κριτικών κειμένων** (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2003). Υπάρχει μια ενότητα άρθρων που αντιμετωπίζει συνολικά τη μυθιστορηματική γραφή του Παπαδιαμάντη και ακολουθούν ενότητες αρθρωμένες με κριτήριο το κάθε ένα από τα τρία μυθιστορήματά του: *Η Μετανάστις, Οι Έμποροι των Εθνών, Η Γυφτοπούλα*.

Ωραία πρωτοβουλία από μέρους της Θεραπευτικής Κοινότητας «Νόστος» και ειδικά της Ομάδας Συγγραφής, να παρουσιάσει το αποτέλεσμα μιας μακριάς ομαδικής διαδικασίας. Πρόκειται για ένα βιβλίο μυθιστορηματικής υφής που έγραψαν επτά μέλη της ομάδας με το συντονισμό της Κατερίνας Τρίμη, της δασκάλας τους. Οι Κώστας Θεοδωρίδης, Γεώργιος Λαζαρίδης, Θεοδόσης Ματζούνης, Χρήστος Μουσχοπούλος, Γιάννης Παπαβασιλείου, Βασίλειος Ραμαντάνης, Γιάννης Ρήγας και Νίκος Τράντος είναι οι συγγραφείς του βιβλίου *Το Πέρασμα* (εκδ. Νόστος, 2002). Είναι αξιανάγνωστο! Διαβάστε το.

Από την «Εταιρεία Μελέτης της καθ' ημάς Ανατολής» παίρνουμε συχνά τα εκδοτικά της μηνύματα. Αυτή τη φορά το πόνημα του Πολύβιου

Ι. Στράντζαλη μας μεταφέρει στα σχολεία της Πόλης, στους ανθρώπους της, στα εκπαιδευτικά ζητήματα και προβλήματα που αντιμετώπισαν από την ίδρυσή τους και σε όλη τη διάρκεια του 20ού αιώνα. Μια εξαιρετική εργασία που φέρνει στην επιφάνεια και αξιοποιεί πλήθος πληροφοριών που προέρχονται από συστηματική αρχειακή έρευνα και συνάμα τοποθετεί τον άνθρωπο στο επίκεντρο της ερευνητικής προσπάθειας με τον τρόπο, θα έλεγα, της καθ' ημάς Ανατολής.

ο χαρτοκόπτης

μας αποκαλύπτει τις αναγνώσεις της την εποχή της Μεταπολίτευσης, συνεχίζει με τις επιρροές της από το σχολείο και την οικογένεια, μας περνάει στα πανεπιστημιακά χρόνια ανασύροντας τα πλασματικά ημερολόγια που δημοσίευσε σε περιοδικό φοιτητών της Φιλοσοφικής και καταλήγει στα πιο αντικειμενικά, φιλολογικά κείμενά της.

Ιδιαίτερος τολμηρή η Καστρινάκη δε distάζει να ομολογήσει τις αναθεωρήσεις της για λογοτεχνικά έργα, να εκφράσει τις αμφιβολίες της για αριστουργήματα, τις αντιρρήσεις της για μεγάλους λογοτέχνες και να υπερασπίσει τους παραγνωρισμένους, και κυρίως τις παραγνωρισμένες, όπως τη Γαλάτεια Καζαντζάκη. Παιγνιώδης και αποκαλυπτική μας ξεναγεί στα «μαγειρεία» της δημιουργού, μπαίνει σε ξένα χωράφια και σημειολογεί μια φωτογραφία, τη μνημειακή φωτογραφία της γενιάς του '30, εκφράζοντας ταυτόχρονα το παράπονο της γυναικείας σκοπιάς ότι σ' αυτή την περίφημη φωτογραφία δεν υπάρχει ούτε φουστάνι, ούτε μια γυναίκα εκπρόσωπος της γενιάς, μιας γενιάς που συμπεριελάμβανε μια Έλλη Αλεξίου, μια Μέλπω Αξιώτη. Αδιαφορώντας για το αν την κατηγορήσουν για λογοτεχνικό ναρκισσισμό, μεταμοντερνίζει δίνοντας τη δυνατότητα στην φιλόλογο Καστρινάκη να αναλύσει την πεζογράφο Καστρινάκη.

Εκθέτοντας το φιλολογικό και ανθρώπινο εαυτό της, η συγγραφέας αποδεικνύει ότι οι πανεπιστημιακοί φιλόλογοι δεν είναι σχολαστικοί και τυπικοί βιβλιοπόντικες αλλά πάλλουσες ανθρώπινες παρουσίες που κινούνται και δημιουργούν από λογοτεχνικά και μη πάθη, που έχουν φόβους και αγωνίες, χιούμορ και αυτοσαρκασμό.

Σε κάποιο σημείο η πεζογράφος Καστρινάκη μας εκμυστηρεύεται ότι ονειρεύεται να γράψει ένα Bildungsroman για το λόγιο του 1900· και να μην το γράψει, ας μην ανησυχεί, έχει γράψει το Bildungsroman για τη λογία του 2000 και μαζί μ' αυτό την ιστορία μιας γενιάς, των 35 και κάτι, στα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα, στις πολιτικές οργανώσεις, στις αίθουσες διαλέξεων, στα ταξίδια, στους κόσμους των βιβλίων. Αν δε γράψει ταξιδιωτική μαρτυρία και πάλι ας μην ανησυχεί· έχει ήδη συνθέσει όχι μια μορφή Οδυσσέα αλλά μια μορφή γοητευτικής Οδύσσειας που μας ταξιδεύει από την Κρήτη στον Προυστ, από τον αμφίσημο Παπαδιαμάντη στο δωμάτιο μιας φοιτήτριας, από το αρβανίτικο ψαροχώρι στο καλό αθηναϊκό σχολείο, από το «Ρήγα» και το Γκράμσι στο Ζολά, από την υπόγα ενός διαφωτιστή πολιτικής οργάνωσης στον Κοσμά Πολίτη, από την Ολλανδία στα φοιτητικά στέκια της Θεσσαλονίκης, από την Πηνελόπη στην Άννα Καρένινα.

Πρόσωπα, πράγματα, αισθήσεις, διαβάσματα μπερδεύονται με δεξιοτεχνία και η «σκάνδαλη» συγγραφέας, μέσα από το σκασιαρχείο της τόσο από την αμιγή πεζογραφία όσο και από την αμιγή φιλολογία, έγραψε για τη δική της ανθρώπινη Αλήθεια, που είναι και πολύ δική μας – γνώρισμα και χάρισμα ενός πολύ καλού, άμεσου και ουσιαστικού βιβλίου που μας ωθεί να ζούμε πιο πλέρια και να διαβάζουμε πιο κριτικά. Τι το καλύτερο για ένα βιβλίο που είναι οφειλή στις μαθητείες και αφιερωμένο στους δασκάλους;

Ιωάννα Κυριακίδου

Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε

Ανδρέας Αποστολίδης, Διαταραχές στα μετέωρα, (Ωκεανίδα), Αθήνα 2003.

Βαγγέλης Αθανασόπουλος, Οι μάσκες του ρεαλισμού, (Καστανιώτη), Αθήνα 2003.

Irvin Yalom, Θρησκεία και Ψυχιατρική, (Άγρα), Αθήνα 2003.

Κωνσταντίνος Αμπατζής, Αποπλάνηση, (Κέδρος), Αθήνα 2003.

Διονύσης Χαριτόπουλος, Άρης ο αρχηγός των ατάκτων, (Ελληνικά Γράμματα), Αθήνα 2003.

Θανάσης Βαλτινός, Εθισμός στη Νικοτίνη, (Πατάκης), Αθήνα 2003.

Μαριγώ Αλεξοπούλου, Ποια μέρα

λείπει, (Κέδρος), Αθήνα 2003.

Δημήτρης Καράμπελας, Διονύσης Σαββόπουλος, (Μεταίχμιο), Αθήνα 2003.

Κωνσταντίνος Γρόλλιος, Οράτιος - Οι Ωδές, βιβλίο IV, (Εστία), Αθήνα 2003.

Ελένη Αρβελέρ, Maurice Aymard, Οι Ευρωπαίοι, αρχαιότητα, μεσαίωνας, ανάγνωση, (Σαββάλας), Αθήνα 2003.

Κυριάκος Χαραλαμπίδης, Αχαιών Ακτή, (Άγρα), Αθήνα 2003.

Φραγκίσκος Σομμάρης, Τα περάσματα της νύχτας, (Εστία), Αθήνα 2003.

Φίλιππος Δ. Δρακοναειδής, Η

Πρόσοψη, (Καστανιώτη), Αθήνα 2003.

Γιάννης Γ. Δημητροκάλλης, Ο πολίτης και η εξουσία, (Νίκη Εκδοτική), Αθήνα 2003.

Κυριάκος Χαραλαμπίδης, Αιγιαλούσης Επίσκεψις, (Άγρα), Αθήνα 2003.

Στέφανος Μπεκατώρος, Δυστυχία στα Δάκτυλα, (Πατάκη), Αθήνα 2003.

Χρήστος Γιανναράς, «Εις μικρόν γενναίοι»: οδηγίες χρήσεως, (Πατάκη), Αθήνα 2003.

Ανδρέας Χριστινίδης, Εχθρότητα και Προκατάληψη, (Ίνδικτος), Αθήνα 2003.

NISSAN PRIMERA ΓΙΑ ΟΣΟΥΣ ΘΕΛΟΥΝ ΝΑ ΞΕΧΩΡΙΖΟΥΝ

data design (προσφορά)

9,3 (εντός πόλης) / 6 (εκτός πόλης) / 7,2 (μικτός κύκλος) - 13% (κατανάλωση καυσίμου (lt/100km))

PRIMERA

■ ΤΩΡΑ ΚΑΙ 0% ΠΡΟΚΑΤΑΒΟΛΗ ΚΑΙ 48 ΑΤΟΚΕΣ ΔΟΣΕΙΣ

Nissan Primera. Εντυπώσασε με το σχεδιασμό του. Ξεχώρισε με την τεχνολογία του. Έθεσε καινούρια όρια στην κατηγορία του. Σας κέρδισε από την πρώτη στιγμή. Σας έκανε να το σκέφτεστε; Αποκτήστε το τώρα και με 0% προκαταβολή και με 48 άτοκες δόσεις, κι απολαύστε μοναδικές στιγμές οδήγησης. Επιλέξτε από τις εκδόσεις 1,6lt/109hp, 1,8lt/116hp, 2,0lt/140hp, όλες με προηγμένη τεχνολογία N-Form driving information system.

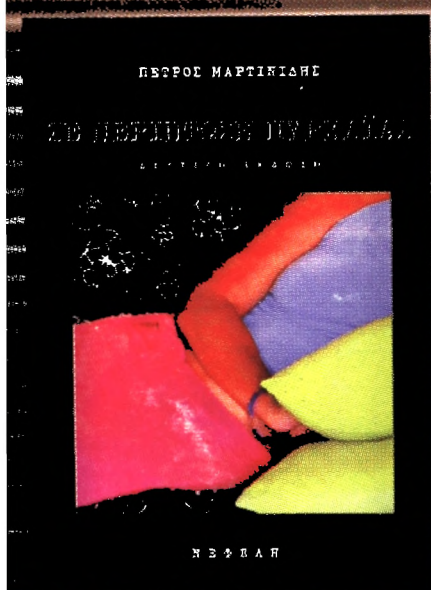
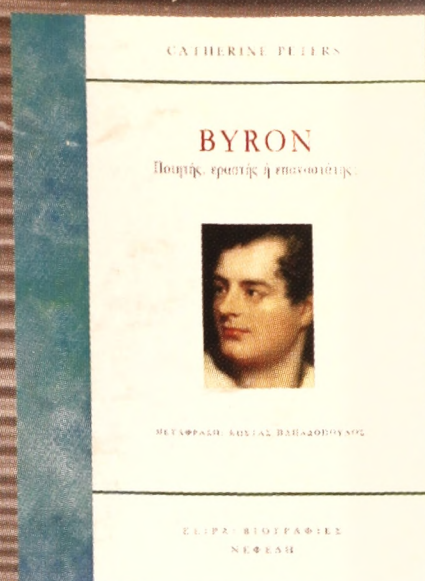
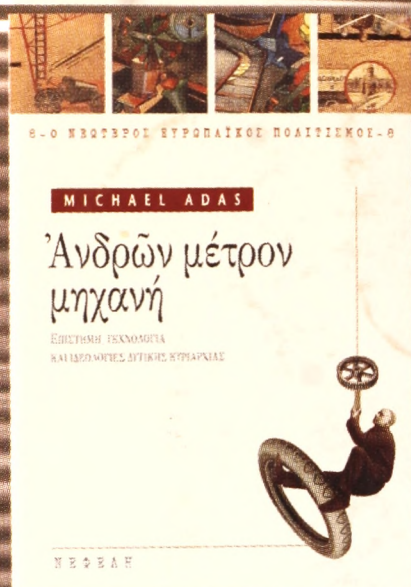
NISSAN PRIMERA. A NEW FORM OF INTELLIGENCE.

Π. Ι. ΘΕΟΧΑΡΑΚΗΣ Α.Ε.

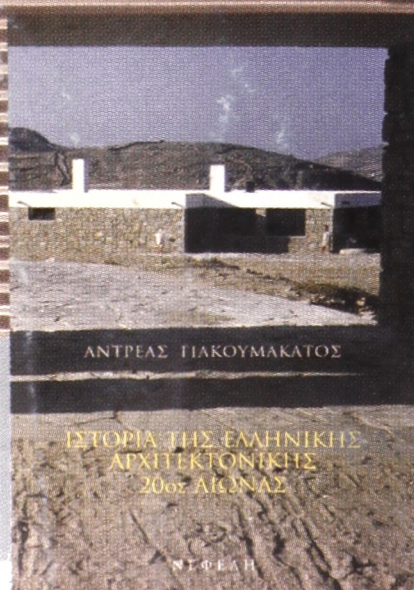
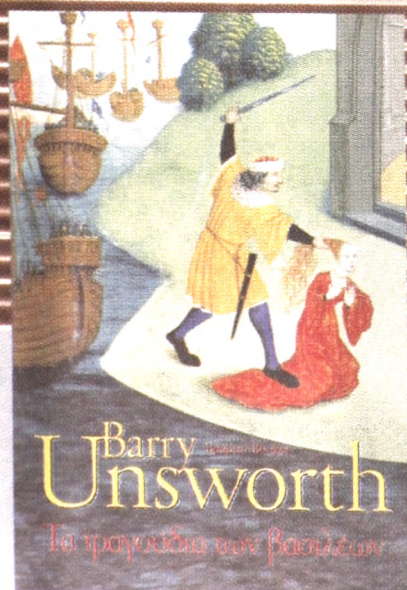
www.nissan.gr

SHIFT_expectation

Νεφέλη

Εκδόσεις

η βιβλιοθήκη της Νεφέλης • ασκληπίου 16
αθήνα 106 80 • τηλ 210 3607.744 • fax 210 3623.093